

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BABAM YALNIZ ÖLDÜ

PAMUK
YILDIZ

ayizi
kitap

PAMUK YILDIZ

BABAMYALNIZ ÖLDÜ

1962 yılında Çorum'un Evcikuzkışla Köyünde doğdu. Ankara'da Tuzluçayır İlkokulu, Ortaokulu ve Lisesinde okudu. Lise son sınıfta gözüaltına alındı. Altı yıl yedi ay Mamak Askeri Cezaevinde tutuklu kaldı. 12 Eylül cuntasının işkencelerini, yargılamalarını *O Hep Akımda* (2007, 2008, 2010, Penta Yayınevi) isimli kitabında anlattı. Hollanda'da Umut Magazin'in öykü yarışmasında *Kapım Çalınıyor* öyküsüyle birincilik aldı. *Babam Yalnız Öldü* ikinci kitabıdır.

ayizi
kitap

Ayizi Yayınları 9
Edebiyat Dizisi 3
Babam Yalnız Öldü
Pamuk Yıldız
Ayizi'nde gözden geçirilmiş 1. Baskı, Ekim 2011, Ankara
(1.Baskı: Penta Yayınları, 2010)

Yayına Hazırlayan
Can Cankoçak

Kapak Resim, Tasarım ve Sayfa Düzeni
Tennur Baş

Baskı ve Cilt:
Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi
B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 90.212.613 03 21

ISBN: 978-605-61895-8-6

AYIZI YAYINLARI

A: Bükreş Sokak No:17/3 06680 Çankaya/Ankara Türkiye
T: +90.312.467 16 18 F: +90.312.467 16 19
W: www.ayizi.com.tr E: bilgi@ayizi.com.tr

BABAM YALNIZ ÖLDÜ

Pamuk Yıldız

Teoman Öztürk'ün anısına
ve kızları Aslı'ya, Elif'e,
eşi Aylin Abla'ya...

Ve dayım Rıza Ercan'ın
anısına...

Kitabımın oluşmasında yardımcı olan
Yusuf'a,
Leyla'ya,
Hatice
ve Mustafa'ya
teşekkür ediyorum.

Babamın koltuğu alev alev yanıyor. Yandıkça kızılışıyor. Kızılıştıkça korlaşıyor.

Korlaşan ateşin büyüleyiciliğini ateşe tapanları anlamak isteyerek seyrediyorum. Yanan koltuğun görüntüsü, sınırları kalemle çizilmiş gibi net. Alevlerin yüksekliği, ürkütücü yangın sesi, seyredenlerin üzerine, "Seni de yakarım!" tehdidiyle saldırıyor. Tehlikesi, büyüleyici güzelliğini etkilemiyor. Gözlerimi, ateşin yükselip alçalırken çıkardığı alevli şekillerden alamıyorum. Kâh bıyıklı bir adam, kâh çıplak bir kadın, kâh çocuğuna elini uzatan anne gibiler. Alevlerin arasında babamı görüyorum. Tacı; var sayılan başının üzerinde, kafasını tutan boynu görünmüyor. Başını boşluğa yaslamış, yer çekimsiz yarak duruyor. Asası yanında, sanki biri tutuyormuş gibi ama elsiz. Boşlukta dik duran asası yanıyor. Tacı ve asası dışında etrafında hiçbir şey ve kimse yok. Yanan adeta yalnızlığı! O kadar yalnız ki alevlerin içinde kendisi bile yok.

Rüyadan kendimi kurtarıyor, yataktan kalkıp ışığı açıyorum. Saate bakıyorum, gecenin üçü. Tekrar yatacarken babamın inlemesini duyuyorum. Duymazlıktan geliyorum. Uyumuyor, kendi başına hareket edemiyor. Uyumayınca kalkıp gezemiyor, bir yandan diğer yana dönemiyor. Bizi dinliyor. Yanına gidiyorum. Gözlerini sağa sola deviriyor. "Beni

biraz çevir” dediğini anlıyorum. Sanki “Sizde hiç vicdan yok mu?” diye ileniyor.

“Ne oldu?” diyorum kızgınlıkla,

Azarlayan, sinirli gözleri çaresiz bakıyor. Acıyorum.

Kel kafasının altında iyice kısalan boynundan tutup kaldırmaya çalışıyorum. Kaslarının güçsüzlüğü onu daha da ağırlaştırmış. Sesime annem uyanıyor.

“Yüreğim yenice dutmuştu,” diyor. Birlikte babamı yan çevirip, kısa kolunu hareket ettiriyoruz.

“Sesi de gitti,” diyerek annemle birbirimize bakıyoruz. Yataklarımıza dönüyoruz.

Uykum, rüyam ve uyanma isteğim birbirine karışıyor. Konuştuğumu sanıp konuşamayarak, bağırığımı sanıp bağırarak uyanıyorum. Gözkapaklarımı dikmişler, kirpiklerim birbirine yapışmış, açılmıyor. Gözlerimin üzerine ağırlık koymuşlar. Aralamaya çalışıyorum, olmuyor. Uyanan beynim teselli edercesine, “imkibik bastı, imkibik bastı” diyor. Ne anlama geldiğini bilemediğim, annemin söylediği bu sözler kâbuslu uyanışlarımda hep kendini tekrarlıyor.

Saatın alarmı kâbustan kurtarıyor. Saatim, şu karikatürlerdeki tek ayağı yukarıda “Zırrrrrrr” diye çalanlardan değil. Kardeşimin Almanya’dan yolladığı, radyo. Hangi kanala kurulduysa, o kanaldaki şarkı veya türküyü söyleyerek uyandırıyor. Uyku sersemi, her sabah kafasına, “Kes be!” diye zevk alarak vuramıyorum.

Hafif, uzaktan gelen Rodrigo’nun Gitar Konçertosu’yla uyanıyorum. Müzikle aram iyi olmamasına rağmen Rodrigo’yu dinlemeyi seviyorum. Neden seviyorum, nesi etkiliyor bilmiyorum. Beni ağlatan üç müzik vardı: Birincisi “Burası Muştur yolu yokuştur/ giden gelmiyor/ acep ne iştir” türküsü. İkincisi; babamla romatizmadan dolayı bacaklarımız şişip, acılı ağrımızla evde yalnız kaldığımızda, suyumuzu, yemeğimizi alamadığımızda ağlamaya utandığımız zaman ba-

bamın söylediği, “Değme tabip sızılıyor/ el değmeden bozuluyor/ yaralarım yaralarım” türküsü. Üçüncüsü Rodrigo’nun Gitar Konçertosu. Bir de küçükken ağabeyimin, “Ağladı ağladı” demesi nerede olursam olayım ağlatırdı. Gözlerimi açmadan müzikle tekrar dalıyorum.

“Burası Muştur yolu yokuştur” türküsünü her dinleyişimde aklıma TRT’de yapılan türkü yarışması geliyor. Muşlu, kocaman kara gözlü kız, üstünde eğreti duran, omuzlarını açıkta bırakan elbisesiyle ekranda beliriyor. Küçük göğüsleri askısız elbisesini tutamadığı için sürekli çekiştiriyor. Çekiştirdiğı elbisesi, güzel ve gür sesi ile söylediğı türkünün sözlerini unutturuyor. Sürekli nakaratı tekrarlıyor ve uzun kirpiklerinin arasından yaşlar süzülüyor. Onu o kadar iyi anlıyorum ki, sanki türkü söyleyen benim, “Sesin güzel” diyerek, sanatçı ve zengin olma hayallerini kışkırtarak yarışmaya katmışlar, “Topluluk önünde konuşmak, türkü söylemek ayıp” diye büyüttükleri, sürekli azarladıkları için utandırmışlar. Denetlemediğim utangaçlığımı iğreti elbisem büyütmüş ve mahcubiyetim ağlatmış gibi anlıyorum. Beni ağlatan, türkünün sözlerinden çok kızın mahcubiyeti ve çocukluğum.

Türkünün sözlerini unutmuş kızla ben aynıydım. Sesim güzel değildi ama onun gibi utangaçtım. Korkudan utanıyorduk. Büyüklerimiz korkutuyordu. Onların yanında konuşmak ayıptı, yasaktı. Çocuk olmak, sürekli azarlanmak, dayak yemek demekti. Misafirler soru sorunca cevap vermiyorduk. Konuşursak babam kızıyordu. “Ne o, amel olmuş göt gibi cet cet ötüyorsun!” diyordu. Azarlanmak, sırtımızdan dürtüklenmek, tokat yemek bizi eziyordu. Ezilmemek için konuşmuyorduk, daha çok eziliyorduk.

Yüzü çopur, alkolik müşterimiz İbrahim Ağa’dan aldığımız teyp sürekli duvarda asılı dururdu. İçinde dönen kaset dedi-kodu yapanları susturmak için türkü söylerdi. Bir atlı gelirdi, “Dıgıdık dıgıdık,” seslerini duyardık. Elif’in düğünü vardı.

Ama Elif Yusuf'u seviyordu. Elif'le Yusuf birbirlerini sevdiklerini söyleyemiyorlardı. Elif'i Yusuf'un kardeşiyle evlendiriyorlardı. Elif Yusuf'a: "Ne olur Yusuf beri gel beri gel/ Gardaşının çadırına inmeden vurasın beni", Yusuf: "Elif ben sana gürşun atamam/ Sen toprakta ben yorganda yatamam..." derdi. Davul zurna sesi aşıkların sesini bastırır, ama atın dıgıdık, dıgıdık sesini bastıramazdı. Yusuf, Elif'i vururdu. Elif ölürken: "Yusuf'um sağ ol, son kez yüzünü göreyim," Yusuf: "Elim kırılısaydı da, bu kurşunu atmaz olaydım" der, kendini de vururdu. Düğündekiler koşar, dertli ses, "Yiğidin bükülmezdi bileği/ Elif'i almaktı dileği/ Kime şikâyet edeyim ben bu feleği/ Kaç gündür benim ağam gelmedi..." diye türkü söylerdi. Akşama kadar bu türküyü defalarca dinlerdik. Türkünün diğer sözlerini hatırlamaya çalışıyorum. Hatırlamadığıma göre düğün günü ikisini de ölmemiş sayıyorum. Türküyü dinleyip efkârlananları, "Ben de o düğünde vardım" diyenleri anlamazdım. Elif'i, kardeşi yerine Yusuf'a verselerdi aşıklar mutlu olacaktı. Sevmenin ve söyleyememenin acımasızlığından korkardım. Elif'le Yusuf öldükten sonra, "İnce ince bir kar yağar fakirlerin üstüne\ neden felek inanmıyor fukaranın sözüne\ öldük Allah biz açlıktan\ etme Allah ne olur, ne olur, ne olur\ adam mı ölür, yol yapılıncı, okul olunca ne olur, ne olur, ne olur" türküsü başlardı.

Gözlerime atılmış dikişlerin arasından annemin mavi gözlerini seçiyorum. Denizde boğuluyor gibiyim. Batarken hafif olduğum için yüksekte uçuyorum. Batma ve uçma arasındaki uçurum, uyku ve uyanmak arasındaki uçurum gibi. Kalbim uyanmak ve uyumak arasında kalmış çarpıyor.

Annemin her zamanki gibi önce, "Zeynep, Zeynep" dediğini, sonra telaffuzu kayarak "Zeyneb, Zeyneb" dediğini duyuyorum. "Ne var?" ya da "Beni rahat bırak" demek istiyor-

rum, diyemiyorum. Kısa süre sonra türkü ile uyandıramayacağına anlayan radyom “Dıt dıt dıt” demeye başlıyor.

Eskiden, erken kalkacağımız zamanlarda alarmımız babamdı. Hasta olmadan önce hiç birimiz onu uyurken görmedik. Bizden sonra yatar, önce kalkardı. Akraba muhabbetlerinde babam erken kalkışıyla, annem de çocuklarına hiçbir zaman “Hadi kalkın” dememesiyle övünürdü.

Birlikte günü ağartmaya başlıyorsak ondan uysalı ve sevgi dolusu yoktu. Sabahçı olduğumuzda başımıza gelir, “Kalk çayı demledim,” derdi. Bakkalımızın önüne çıkıntı şeklinde yapılmış camlı bölme vardı. Kalkar, hızla giyinir, yanına giderdim. Hava soğuksa tüplü sobayı yakar, üzerinde çayı demlerdi. Tulum, yaş peynir, zeytin koyardı. Bakkalda kahvaltılık olarak ne varsa sofraya gelirdi. Yanında sıcak ekmekle kahvaltı yapardık. Çayım bitmeden koyar, arada espri yapar, keyfi yerindeyse harçlık verir ya da “Sen kasadan almışsındır, para mara yok,” derdi.

Uyandım. Gözlerimi açmakta hâlâ zorlanıyorum. Uzun süredir böyle uyumamıştım. Başımdaki yük, göz kapaklarımdaki ağırlık yataktan çıkmamı zorlaştırıyor. Yatakta dümdüz olmak, döşeğe çarşaf gibi yapışmak istiyorum.

Kalkmalıyım, yüzümü yıkayıp sonra da her bir uzvu bir tarafa gitmiş suratımı düzene sokmak için boyamalıyım. San ki biri geceleri suratımı karıştırıyor. Her sabah, kaşımı kulaklarımın yerinde, gözümü yanaklarımda, ağzımı alnımda, burnumu çenemde buluyorum. İlk önce onları yerlerine yerleştiriyor, sonra da takma oldukları belli olmasın diye gizlemek için boyuyorum.

Alarm sesi çekiçle kafama aynı tempoda vuruyor. Alarmı kapattım, gerinerek kalktım. Yatağımı dikizleyen ayna, “Yine perişan ve çirkinsin, istersen gel de bak,” dedi. Gözaltılarım-

daki torbaları gördüm, yüzümü sağa sola çekiştirdim. Gözlerimi sinirlendirmek için, babamın söylediği “sevgi” sözcüğünü söyledim: “Baykuş bakışlı.”

Nerden bulurdu bu lakapları? Herkese bir kulp takardı. Sanki kendisi kusursuz Bursa kumaşı! Kısa boyu, zor doyan koca göbeği, kısa kolları, kel kafasıyla kendini nasıl da beğenirdi. Onu sempatik yapan, “Bu aksi ve sert adamda iyilik ve sevecenlik de var” diyen, yıllarla değişmeyen kırmızı, elma yanaklarıydı.

Uzun süre baykuş gibi baktığıma inandım. Özellikle ergenlik dönemimde aynanın karşısında baykuşla bakışıyormuş gibi kendimle bakışır, “Baykuş bakışlı” der, aynayı kırmak isterdim. Ta ki oğlanın biri, “Ne güzel gözlerin var,” diyene kadar. Önce “Yalan söylüyorsun” dedim ama baykuş bakışlı olmak istemediğim için de hemen inandım. Aynanın karşısında da defalarca, “Babam yalan söylüyor, gözlerim güzel. Baykuş gibi bakmıyorum” diye tekrarlayınca gözlerimin güzel olduğuna ikna oldum. Fakat nedense son günlerde içimdeki babamın sesi her sabah, “Baykuş bakışlı, tomuzan böcüğü, şeytan” diyor. Tomuzan böceğini (hamam böceği) küçükken zeytine benzetirdim. Ekmeğin yanında sadece zeytin olduğu zamanlar bile, kuru ekmeği yedim zeytini yemedim. Kendimi zeytini yeme konusunda ne kadar ikna etmeye çalışırsam çalışayım, yiyemiyorum. Zeytinin tadını hiç bilmeyeceğim. Oysa adını çok seviyorum. İsmimin Zeytin olmasını isterdim. Bazen zeytinle babamı birbirine benzetirim. Zeytinin adını seviyorum ama tadını bilmiyorum. Babamla ömür boyu aynı evde yaşadık ama bir kez olsun dertleşemedik, sohbet edemedik. Zeytini yiyerek babamı yenmeye çalıştım. Ama ağzıma götürürken hamam böceğini yiyormuşum gibi midem bulandı, babamı yenemedim, zeytini yiyemedim.

Ben ona lakap bulamadım. Annemin bulduğu ile idare ediyorum: Köpüklü. Bu lakabı da pek tutmuyorum ama baş-

ka bir şey bulamadığım için kullanıyorum. Tabii yüzüne karşı söyleyemiyorum. İçimden söylüyorum. Saygımdan! Saygı mı, korku mu, alışkanlık mı; çözemedim bu bilmeceyi. Bunların hepsi biri, biri hepsi için. Saygı ve gurur yaşamı kolaylaştırıyor, zorlaştırıyor. İkisini de istemiyorum ama varlar.

Gururumdan içimdeki fırtınaları sakladım. Önemli değilmiş gibi arkamı döndüm, acımı kendi kendime yaşattım. Oysa öfkemi kusmayı çok istedim. Basitleşmeyeyim diye kusmadım. Hayatımı kısıtım. Böylesi daha kolay geldi. Neyse ki saygı biraz daha az herhalde. Saygım olsa babamı dövmeye kalkar mıydım?

Kalkardım. Korkum olsa dövmeye kalkmazdım. Ne zamandan beri korkmuyorum acaba? Artık büyüdüm, daha doğrusu yaşlandım da mı korkmuyorum, yoksa çocukken de mi korkmuyordum?

Kahvaltı etmek istemiyorum. Havalandırma saatini kaçırarak gibiyim. Kapıyı açıp gidebilecekken açıp gidemiyorum. Evde babamın sesini duymak istemiyorum. Gitmek istiyorum. Gideceğim hiçbir yer yok. Kimsem yok. Dilim yok. Yeryüzünde sadece ben mi varım, yoksa sadece ben mi yokum bilmiyorum.

İçerdekiler çoktan kalkmışlardır. Kahvaltılarını yapmışlardır. Dayaklarını yemişlerdir. Günlük yevmiyelerinde ekstraları yoksa sabahın ikinci dayağını yemişlerdir. Annem içeri giriyor.

“Bugün tatil, niye kalktın.”

“Sen kaldırdın ya.”

“Saati kurmuşsun, dıt dıt edip duruyordu, onun için uyandırdım.”

Bugün Pazar, iş yok. Demek ki alarmı iptal etmemişim. Alarmı iptal ediyorum ama uykum da kaçıyor.

“Babam bu gece uyudu mu?” diyorum.

“Gece sen çevirdikten sonra bakmadım.” Sonra, bakmadığını inkâr ediyor.

“Hiç uyur mu? Uykusu gelmiyor, gelse bile bize inat olsun diye uyumaz, babanı bilmiyor musun?”

Umutsuz, yorulmuş, çökmüş yüzüne bakıyorum. Annemin umutsuzluğundan, babamın hastalığından, hastalığının verdiği huysuzluğundan kaçmak istiyorum. Gizlice, hayırsızca, bencilce kaçmak! Annemin, hafta sonunu ona yarım edeceğim umuduyla beklediğini biliyorum. Ama onun beklentisine tahammülüm yok. Özgürlük bu muydu? İçimden atamadığım tutukluluk halim son günlerde iyice bunaltıyor. Cezaevinde tünel kazıp kaçma hayalleri kurardık. Şimdi kazdığım tünelin çıkışının olmayacağını bilmenin verdiği umutsuzluk yüreğimi sarmalamış. Özgürlüğüm için yıllardır verdiğim mücadelede hep yenik düştüm. Cezaevinden çıkarken yanımda duvarlarını, kapılarını da çıkardım, taşıdım uzun süre. Bırakmak, bir hurdaliğa atmak istedim atamadım. Anladım ki duvarlarını atmak hiç de o kadar kolay değil. İçimize örülmüş duvarları, çakılmış demirleri atarken parçalarımız da gitmeli. “Özgürlük istiyorum” “Bencillik istiyorum”la eşleşiyor. Bencil olmayı kabul etmiyorum, “Benim hayatım ve hakkım yok mu?” diye bencilliğimi gizleyen soruyu soruyorum. Hazırlanmaya başlıyorum; annem:

“Nereye?” diyor.

“İşe,” diyorum.

“Bugün ne işi? Gücüm tükendi, gelen gidene mi hizmet edeceğim, yoksa köpüklüye mi bakacağım. Ben de bugün yardım edersin diye umuyordum,” diyor.

“Yakında genel kurul olacak, onun için hepimizi çağır-dılar,” diyorum.

“Kahvaltı yapmayacak mısın?”

“Geç kaldım, giderken poğaça alırım.”

Evden bir an önce gitmek için yatağımı üstün körü düzeltiyorum.

Sabah erkenden nereye gideceğimi ve gün boyu ne yapacağımı bilmeyerek evden çıkıyorum.

Yokuş ve sonbaharın serinliği uykumu açıyor, yüzüme canlılık veriyor. Huzur içinde akşama kadar yürümek istiyorum. Yıkılan gecekondulardan arta kalan ağaçlar, inşaat artıklarından kendini zor gücele kurtarmış. Sararmış, kirlenmiş birkaç yaprak ayağımın dibine düşüyor. Birini alıyorum, üzerindeki kireç ve çimento tozlarını silkeliyorum. Ona hayat veremeyeceğimi anlayarak, yenilmişliğin kızgınlığı ve acısıyla, yürüdüğüm yola iz kalmayacak şekilde ufalayarak serpiyorum.

Yaşamımın en güzel günlerini bulma isteğiyle Tuzluçayır'a doğru yürüyorum. Gerçekleri bilmediğim, bildiğimi kısa sürede unuttuğum, unutmadığımı hayallerimle hafiflettiğim, yorgunluktan kah amcamın kızının yatağında, kâh annemin koynunda, kâh babamın yanında sızdığım, sabaha kadar bir gün önce kaybettiğim enerjimi topladığım çocukluğumu bulmaya gidiyorum. İçerden çıktıktan sonra Tuzluçayır'a akrabalara gidip geldim. Her gittiğimde içimde kaybetmenin hüznünü ve acısını duydum. Onun için de etrafa bakmadan uzaklaştım hep. Tuzluçayır kavşağından otobüsle her geçişte inmek ve okulumuzun kurşunlanmış yerlerine dokunmak, yamalarını kazımak istiyorum. Gizlediler yaraları, unutturdular Menekşe Ana'yı. Unutmayan sadece çocukları mı kaldı?

Tekmezar durağına gelince yıllardır gelip geçtiğim durağın ismini nereden aldığını merak ediyorum. Marketlerin yutmaya hazırlandığı, kirli vitrinden dışarı çıkmak için pencerenin önüne düşmüş sarı, kırmızı renkli topa doğru ilerliyorum, içeri giriyorum. Tezgahta üst üste yığılmış şeker, sakız kutuları var. "Kimse yok mu?" diye sesleniyorum. Bakkalın eşyaları kadar eskimiş, yıpranmış sesi kasanın arkasın-

dan, “Buyur,” diyor. Tekmezar durağının adının anlamını sormayı ve mezarın yerini öğrenmeyi isterken, “ 2000 sigarası ve çakmak alabilir miyim?” diyorum. Yorgun, yaşlı amcanın sabah sabah muhabbet edecek hali olmadığını seziyorum. Tekmezar’ın üzerine dikilen apartmanlardan birinin altında kaldığını varsayarak ilk ara yola sapıyorum. Yavaş yavaş etrafıma bakarak, anılarımı arayarak yürüyorum. İndiğim yokuş hızlanmamı, hızlanmam da dinçleşmemi sağlıyor.

Ortaokulumuz olmadığı için ilkokullar dağıldıktan sonra saat 15.00’te derse başladığımız Süleyman Nazif İlkokulu’na kadar, yolda sigara içerek iniyorum. Sesim güzel olsa türkü söyleyeceğim, erkek olsam ıslık çalacağım. O kadar mutluyum. Köyde, kimsenin duymayacağını bildiğim için ağaçların arasında söylediğim türkülerini içimden söyleyerek okulun önüne geliyorum. Keyifliyim, onun için de anılarımı aramaya neşeli olanlardan başlıyorum.

Orta sona gidiyorum, adı ve soyadı babamınkiyle aynı olan sınıf arkadaşım Hüsamettin Güneş’le yürüyoruz.

Yazılıdan çıktık. Hüsamettin’le yanıtları tartışıyoruz. Babam bakkalın önünde bize bakıyor.

“Yarın görüşürüz, hoşça kal,” diyorum eve yöneliyorum. Babam Hüsamettin’e:

“Sen gel bakalım buraya,” diyor. “İnşallah ters bir şey söylemez” diye nefesimi tutup babama bakıyorum.

“Senin adın ne?” diyor. Kendi adı ve soyadını duyunca yarenlik yapmak istiyor.

“Adaşmışsınız,” diyor. Hüsamettin:

“Biliyorum amca. Zeynep bazen bana ‘Baba,’ der” diyor. Babamın gözleri yerinden fırlamak istiyor ama fırlamıyor.

“Bu kız senin neyin?” diyor. Hüsamettin müzik tonuna ayarlanmış sesiyle:

“Arkadaşıım,” diyor.

“Erkek adamın kız arkadaşı olur mu?” diyor.

“Olur, neden olmasın?”

“Eeee, bugün arkadaşım diye getirdin kızımı, yarın ‘Amca, benim bunda gönlüm var, alacam’ dersen ne olacak?” diyor. Kızarıyorum:

“Baba saçmalama,” diyorum. Trafik polisi gibi, kısa kolunu kaldırıp dur işareti yapıyor.

“Sen sus, konuşma,” diyor.

Hüsametlin babamdan kurtulmaya çalışarak:

“Demem Hüsametlin Amca, öyle şey mi olur?” diyor. Babam aldığı yanıtı bozuluyor:

“Neyi var lan, beğenmiyon mu?” diyor.

Hüsametlin gülerек uzaklaşıyor. Ondan sonraki günlerde eve kadar yürüyoruz, yokuşun başına gelince Hüsametlin’in sürekli işi çıkıyor. Başka bir yoldan gitmek zorunda kalıyor.

Sınıfıma pencereden bakmak istiyorum. Okulun giriş kapısını arıyorum. Etrafında geziniyorum, kapıyı bulamıyorum. Öğrencileri sanki paraşütle bahçeye indiriyorlar. Yolda top oynayan çocuklara, okulun kapısını soruyorum. Yüksek duvarların yanına, içeriye doğru gizlenmiş arayı gösteriyorlar. Demir sürgülü, tekerlekli kapıyı buluyorum. İlköğretim okulu olduğunu hatırlatmak için demirleri pembeye boyamışlar. Çeşni olsun diye biraz da mor katmışlar. Sürgülü kapı çok yüksek değil. Üzerinden atlayabilir miyim diye boyumu ölçerken, arkadaşına göre uzun olan, geride bıraktığım yılları hatırlatırcasına,

“Teyze, içeri giremezsin. Bizi de bahçesinde oynatmıyorlar,” diyor.

“Çok mu yaşlı gözüküyorum?” diyorum. Çocuk utanış ve hınzır gülüyor.

“Yooook. Benim teyzem gibisin. O da küçük,” diyor. Gü-lüşüyoruz.

12 Eylül'den önce faşist saldırıları protesto etmek için okulun yakınında miting yapmıştık. Toplandığımız dört ara yolun birleştiği kavşağı arıyorum. Arayışımı boşa çıkarmak için, kavşağın ortasına pasta gibi beyaz ve sarıya boyadıkları apartmanı dikmişler. Apartmanın arkasına sinmiş gecekonduyu görüyorum. Apartmanın yanından geçerek anılarıma bakıyorum. Üzerimize ateş edilerek kovalanıyoruz. Kaçarken gecekondulardan kadınlar, gençler çıkıp “Bu tarafa gelin.” diyorlar ya da “Gel” işareti yapıyorlar. Gecekonduya giriyorum. Evde yazmalı gelinler, çay içen, kağıt oynayan erkekler var. Bana da yazma ve çay veriyorlar. Polisler geliyor. İçimizden birkaçımızı almak istiyorlar, bağırıyor, ağlıyormuş gibi yapıyoruz. “Misafir olmak suç mu, akrabayız, misafirliğe geldik,” diyoruz. Gidiyorlar. Evin kapısını çalıp “Hatırlıyor musunuz, beni korumuştunuz” demek istiyorum. Evin sahibinin kim olduğunu bile bilmiyorum. Bakarken bir genç kız dışarı çıkıyor.

“Buyurun, bir şey mi soracaktınız?” diyor.

“Arkadaşım otururdu eskiden. Siz yeni misiniz?” di-yorum.

“Bir yıldır buradayız,” diyor.

Başka soru sormasın diye, ‘Hoşça kalın’ demeden uzak-laşıyorum.

Her ev hikâyesini anlatmak istiyor. En çok da yoksul-luk hikâyesi anlatıyor. Apartmanlar birkaç yıl önce gecekon-du olduklarını inkâr etmiyorlar. Gecekonduları üst üste koy-muşlar. Müteahhitler gecekonducuların bilgisizliğinden ya-rarlanarak sözleşme imzalatmışlar. “Üç numaralı daireyi is-tiyorum” diyen ön cepheye bakacağını hesap ededursun, nu-marayı arka daireden başlatmışlar. Apartmana girince ilk nu-mara arka cepheye bakan üç olmuş.

İnşaatı yıllarca yarım kalan, Tuzluçayır'ın ilk apartman adayı olan binayı yıkıyorlar. Dört kat sadece duvarları olan bina, kapı, sıva, cam, çerçeve olmadan, içinde kimse yaşamadan yıllarca yalnız, çürümeye bırakılmıştı. Kiremitleri kimse-sizlikten yer yer sökülmuş. İnşaat iskeletinin içinde yazın ev-sizler kalırdı. Belki de yerine yenisini yapmak için yıkıyorlar. İhtiyacı olanlara gölge ve korunma sağlayan apartman artık gölgesiz. Dozer, cılız birinin bacaklarını kırar gibi geri çekilip çekilip vuruyor. Acaba sahipleri anlaşılamadı mı, öldü mü, mi-rasçıları yok muydu? Çalışanlardan birine sormak istiyorum. Bakarken arkamdan korna sesi duyup ürküyorum. Kepçesi ile beni içine alacak yakınlıkta dozerle burun buruna geliyorum, korkuyorum, bir şey sormadan uzaklaşıyorum.

Tuzluçayır ilkokuluna iniyorum. Beni kimse tanımıyor. Düşündüğümde, gördüğümde heyecanlandığım okulumun etrafına yüksek duvarlar örmüşler, çocukların sesleri çıkma-sın, koştukları görülmesin diye. Mahalleden mi çocukları ko-rumaya çalışıyorlar, yoksa çocuklardan mı mahalleyi, bilmi-yorum. Eskiden okulun arsasını belli edecek, tek sıra örülmüş taş bile yoktu. Okul mahallenin, mahalle okulundu. İçerde-ki 'tutuklu' çocukların seslerini dinliyorum, kapıdan kafamı uzatıp anılarıma bakıyorum.

Okula gitmek, evden uzaklaşmak istiyorum. Halamın kızının çekirdek satarken külah yapmamız için verdiği def-terleri saklıyor, yazılarını siliyor, üstünden tekrar yazıyorum. Yazmayı öğreniyorum. Okumayı nasıl söktüğümü hatırlamı-yorum, fakat yazdıklarımı okuyorum. Yaşım tutmadığı için okula gidemiyorum.

Okula giden öğrencilerin peşine takılıyorum, kapıda kıskanarak bakıyorum, bazen de ağlıyorum. Emekli olduktan

sonra dondurmacı olacak İsmail Öğretmen, derse alıyor. Her gün gidiyorum. Derslerim iyi; ama kaydım yok.

Köylüleri anlamaya çalışıyorum. Nüfusa kaydetmek için köyden Çorum'a zamanında gitmeyen köylüler yıllarca yaşamızı hesap etmek için iddialaşırlar. Takvimlerinin başlangıcı "Harman kalkınca." Tüm doğumlar harmandan önce veya sonra. "Harmandan yeni kalkmıştık, son güzdü, ekmek ediyorduk, benimki karnımda yeni yeni kımıldarken seninkinin doğduğunu duydum" derlerdi, çocuktan değil tırtıldan bahseder gibi. Anneme ne zaman doğduğumu her sorduğumda, "Bek ırşattın ay, sürekli ağlardın, kimse seni kucağına almak istemezdi" derdi.

Babam ve amcam, amcamın oğlunun ve benim yaşamı büyütmek için dava açmışlar. Ankara'dan Çorum'a mahkemeye gidiyoruz. İlk defa mahkemeye çıkıyorum. Daha sonra çok mahkeme göreceğimi henüz bilmiyorum. Mahkemede yüksek yerde sadece kafasını, siyah kollarını gördüğüm adam oturuyor. Masaya kolları zor uzanan cüce gibi. Amcamla babam konuşurken duyduğumdan, "Size sorarlarsa 1961 yılında doğduk deyin" dedikleri aklımda kalmış, söylemezsek okula gidemeyeceğimden korkuyorum. Amcamla, babam ellerindeki kasketlerinin kenarlarıyla oynuyorlar. Amcamın oğlu İbrahim'le babalarımızın bacaklarının arasından, çok uzakta duran devlete bakıyoruz. Babalarımıza mı, bize mi sorulduğunu anlayamadığım doğum yılımıza, sanki kendimi doğurtan benmişim gibi, sesimi uzaktaki büyük adama ulaştırmaya çalışarak:

"İkimiz de 1961 yılında doğduk" diyorum. Hakim oralı olmuyor, tekrar doğum tarihimizi soruyor.

"İbrahim de 1961 yılında doğdu," diyorum.

"Sana sormadım, sen nerden biliyorsun?" diye azarlıyor. Adama hiç kızmıyorum. Çünkü çocuklar azarlanır. Babamın

kısa bacakları arasında kayboluyorum. Oysa devletin adamına, okula gitmek istediğimi, evde sürekli kavga olduğunu, babamın hepimizi dövdüğünü, onun da babamı dövmesini istediğimi söylemek isterdim. Üç yaş büyüyörüz, o sene okula gidenlerin yaşına geliyoruz. Doğum günüm; harmandan kalkınca, son güzün, yufka ekmek yaptıkları akşammış. Babannem doğurtmuş beni, ekmeklerin içine kanlı kanlı ağrısız, sancısız düşmüşüm. Annem dizlerine dayanarak kalkınca, acıktım diye ekmeklere saldırmışım gibi düşünürüm doğum günümü. Ama yılım henüz belli değil.

Babamla Çorum'da birkaç kişiye uğrayacağız. Amcamın başka işleri var, otobüs garajında buluşup öğleden sonra köy arabalarına bineceğiz. Amcamlardan ayrılınca hemen lokanta aramaya başlıyoruz. Babam elimden hiç tutmuyor. Babası elinden tutmuş çocukları, İbrahim'i kiskanıyorum. Lokantaya girer girmez babam garsona, "Acele iki kes getir" diyor. Babamın bir kesle (döner) doyması mümkün değil. Ben de kesi çok seviyorum. Babamın kesini yiyince benimkine el atacağını anlıyorum. Ayrıla birlikte kesler geliyor. Babamla yarıştayım. Ağzıma kocaman lokmaları sokarak nefes almadan aynı hızla yiyor, aynı anda bitiriyorum. Boş tabağıma bakıyor. "Ben yiyeceğim diye bitirdin de mi?" diyor. Garsondan iki kes daha istiyor. "Eğer bunu da bitirmezsen seni öldürürüm" diyor. Ses çıkartamıyorum. Kesler geliyor. Babamın gözleri üzerimde! Kan ter içinde ikinciye de yiyorum. Nefes alacak halim kalmıyor. Lokantadan çıkıyoruz. O önde, ben arkasında. Yetişmek için köpekler gibi soluyarak, töhmelemiş (karnı şişmiş, yürürken terlemiş) koşuyorum. Ara sıra arkasına dönüp hınzır hınzır gülüyor. İki gün yemek yiyemiyorum.

Ben köyde kalacağım. Babam dönecek. Yaz tatili hiç bitmese, hep köyde amcamın yanında kalsam. Köylülerin işi

çok. Çocuklar evde yemek, temizlik yapıyor, bulaşıkları yıkıyor. Hatta amcamın büyük kızı benden küçük olduğu halde kardeşine de bakıyor. Annesi tembihlemiş: “Çocuk yemek yerken geçirirse doydu demektir,” diye. Fırat geçirdikten sonra ne kadar ağlarsa ağlasın ona yemek yok. Amcamın kızı Gülbahçe, Fırat’ın altına sobada sacda ısıttığı toprağı seriyor. Ara sıra altını açıp bakıyor. Fırat pisleyince veya işeyince toprağı alıp atıyor. Sonra tekrar sıkıca bağlıyor. O kadar sıkı bağlıyor ki düşmeyeceğini bilsek Fırat’la top gibi oynarız. Çocukları çekerek bağladıkları sıkılık yetmiyor bir de beşiklerine bağlıyorlar. Yorgunluktan yatağa zor düşen anneleri, çocukları, beşiğine bağladıkları iple yattıkları yerden sallarken uyuyorlar. Fırat’ın büyüğü Fadime ‘Angaralıları’ istemiyor. Bize, “Angaralı, götü garalı,” diyor. Biz de ona götümüzü dövüyoruz. O ‘bek’ fena, cin gibi. Fulya ve benimle baş edebiliyor. Biz de onu kızdırıyoruz. Yeni giysileri köye gideceğimiz zaman için aldırıyoruz. Onun için de kışın ağlamaya başlıyoruz. Yeni giysilerimizle, annemizin diktiği firfırlı donlarımızla Fadime’yi kışkandıracağız. Ne kadar yaramazlık yaparsak yapalım, evde ne kadar çocuk olursa olsun amcam da, yengem de bize hiç kızmıyor. Amcam bir gün beni atına bindiriyor. Birlikte tarlaları geziyoruz. Biraz daha gezsek uçacağım. Ama uçacak kadar gezemedik. Köyde kalacağım için çok heyecanlıyım. Köyde kalmak demek; sabahtan, akşam yatağa düşene kadar dağ bayır gezmek, kayalardan ellerimize kına yakmak, dedemin diktiği ceviz ağacının tepesine çıkmak, evin önündeki tatlı armuttan yemek, tarlalardan nohut çalmak, çok yediğimiz için ishal olmak, süt içmek, gelirken getirdiğimiz ya da Çorum’dan aldığımız çarşı ekmeklerini yufkanın içine dürmek, kapının önünde sürekli kafaları yerde, bokların içinden bir şeyler toplayan tavukların sarı yumurtalarını yemek, tavuklara yem vermek için,” Bili bili...” diye çağırarak, harman yerinde düven sürmek, öküzlere ucunda çivi ça-

kılı üvendire ile "Oha!" diye dürtmek, düvenin üstünde akşamı ederken hayvanlar ekinlerin içine pislemesinler diye kuyruklarını kaldırıncaya altlarına, kaşığı hikâyesindeki gibi ağaçtan yapılmış tabağı tutmak, tarladan gelirken kağının arkasına bağlanan çalıkların üzerine oturup, altımıza taşlar bata bata zıplamak, sümüğümüzü kolumuza silmek, göynüşün çayında çimmek, ayaklarımızı ıslatmadan çaydan geçmeye çalışmak, her seferinde ıslanmak, korkmadığımızı ispat etmek için yılanlı keliğin yakınından geçmek, ya da yanında durmak demek. Ekin zamanı firik közlemek, dikenli salatalıklardan yemek, tarlada mısır közlemek, domatesin suyunu damlatarak ısırmak, ekşi ayranın içine düşen sineği çamurlu ellerimizle atmak, sıra ile taşı kafamıza dikmek, sabah erkenden kalktığımızda sanki bir gün önce koşturan biz değilmişiz gibi, yenilenmiş güne başlamak demek.

Eğer onbeş tatilde gittiysek amcam çiğdem toplamamız için küsküç yapıyor. Küsküç ucu sivrileştirilmiş odun demek. Baharın gelmeye başlamasıyla, gelip giden güneşin yumuşattığı, karaçamların döktüğü kahverengi yaprakların arasından çiğdem, çiçekli başını uzatıyor. Çiğdemi küskücümüzle, soğanıyla birlikte çıkartıyoruz. Yaprakların arasında çiğdem arayan gözlerimiz bir süre sonra hayal görmeye başlıyor. Çiğdem, koştüğümüz yerden bizimle saklambaç oynamak ister gibi kayboluyor. Köylüler topladıkları çiğdemi ceketlerinin cebine, çiçekleri sarkacak şekilde koyuyorlar. Yokuşu değneklerini omuzlarından geçirip üstüne kollarını atıp ya ılık ya da türkü söyleyerek çıkıyorlar.

Arada bir çerçiciler gelecek. "Çerçiciiii!" diyen sesi duyunca inmesi kolay, çıkması zor olan yokuşu bir ağızdan bağırarak, birbirimizi geçmeye çalışarak, koşarak bir solukta ineceğiz. Çerçicinin atının ya da katırının süslü başına, boncuklarla renklendirilmiş alnına bağlanan yazmasına hayranlıkla bakacağız. Köye kadar katıra eşlik edeceğiz. Leblebi kırığı al-

mak için ekin vereceğiz. Ankara'da yediklerimize benzemeyen akide şekerler alacağız.

Yaz tatilinde, okullar açılacağı zamana kadar köyde dağ bayır geziyorum. Kartal Amca kamyonla Ankara'ya kiremit getirip götürüyor. Köyden Ankara'ya gidecek veya gelecek kimin arabası varsa, çocukları da o götürüp getiriyor. Amcam, Kartal Amca'nın kamyonunda bana yer ayarlıyor. Akşam yola çıkıyoruz. Bir gece Çorum'da yeni evlenen Şengül Abla'nın evinde kalacağız. Benden başka evde Ankara'ya gelecek üç çocuk daha var. Misafir olduğumuz evlerin kadınları, "Burası otel mi?" demiyorlar ya da diyemiyorlar. Misafir kaç kişi olursa olsun hizmet etmeliler. Yemekten sonra; Şengül Abla, kocaman, kırmızı mantolu, mantosunda siyah düğmeleri varmış gibi duran karpuzu büyük sinide kesip yere koyarak, "Çocuklar, gelin." diyor. Kim hızlı yerse kârlı oluyor. Utanır, ısrar beklersen karpuz ağız sulanarak ancak bakabiliyorsun. Yarışı elimden geldiğince kârlı bitirmeye çalışıyorum. Ağzımdakini yutmadan, diğerini alıyorum. Sulu ve tatlı.

Şengül Abla'nın misafiri çok, yatağı az. Dört çocuk tek yatakta enine yatıyoruz. İtişerek, gülüyoruz. Büyükler, "Yeter uyuyun, sabah kalk deyince kalkmazsanız görürsünüz," diye tehdit ediyor. İtişirken uykuya dalıyoruz. Gece yarısında tedirgin uyanıyorum. Yatağı lark etmişim. Ortada yatıyorum. Ne yapacağımı bilmiyorum. Sessizce kalkıyorum. Islak yere yanımdaki çocuğu itiyorum. Akşam yalnız gitmeye korktuğum dışarıdaki tuvalete, kapıyı sessizce açıp gidiyorum. Üzerimi kurutmaya çalışıyorum. Sabah Kartal Amca'nın sesini duyunca kalkıp hazırlanıyorum. Uyandırmaya gelirken hâzır bekler buluyor. Çıkıyoruz. Rahatlıyorum. Yeni yatağın nasıl temizleneceğini, suçlanacak çocuğu düşünmüyorum. Şımarıklık yapmak istiyorum. Kamyonla yolculuğu seviyorum. Küçük arabalar kamyonun altına giriyor, tekerleklerin arasından geçiyorlarmış gibi hızla gidiyorlar. Kafamı pencereden dı-

şarıya çıkarıyorum. Rüzgâr saçlarımı uçuruyor, yüzüme serinlik geliyor, üzerim de kurudu. Kartal Amca, “Gızım Zeyneb, kafanı içeri sok, tehlikeli,” diyor. Dil çıkartıp gülüyor, kafamı içeri sokmuyorum. Birden gözüme kocaman bir çekirge çarpıyor. Neye uğradığımı anlamıyorum. Gözüm çıkmış gibi ağrıyor. Elimle çıkan gözümü yerinde tutmak için bastırıyorum. Ağlamak, “Çok acıyo” demek istiyorum, ama suçluyum. Kartal Amca zevkle sırtıtıyor. “Kafanı dışarı çıkar gızım,” diyor. Üzerimde kocaman çekirge, çarpmanın etkisiyle yorgun yürüyor. Korkmam, bağırmam lazım, ses çıkarmıyorum. Çekirgeyi Kartal Amca’ya göstermeden pencereden atıyorum. Ankara’ya geliyoruz. Kamyonun yanına annem geliyor. Kapıyı açmadan, inkâr edeceğimden emin, “Şengül’ün yatağına işedin, çocukları da ıslah yere iteleyip geldin, öyle mi?” diyor. Şaşkın, “Nerden bildin?” diyorum. Kızmaya hazırlanan annem de şaşıyor. “Ali Amcan söyledi,” diyor. Biz çıkınca Ali Amca da geride kalan üç çocuğu alıp özel arabasıyla yola çıkmış. Aslında arabası özel değil, işyerinin. İş Ankara ile Çorum arasında gidip gelmek. Gidip gelirken kaza geçiriyor ve ölüyor.

Okul sığınağım. Çok seviyorum. Tatil beldem. Okuldan eve gelmek istemiyorum. Geceleri sıralarda yatma hayalleri kuruyorum. Akşam ışıkları sönmüş, karanlıkta kalmış görünce ağlamak istiyorum. Mahallemizin en büyük binası okulumuzun ömrü kısalmış, aniden ölecek sanıyorum. Gece çocuklarla oynarken okul tarafına gidince, kendini terk edilmiş hissetmesin diye mutlaka merdivenlerine oturuyorum. Okulu kaybetmek demek, Atatürk’ü kaybetmek demek. Atatürk eğer yaşasaydı babam bizi dövmezdi, babamın düşüncelerini değiştirirdi, değiştiremezse babamı başkalarının ba-

bası ile değiştirirdi. Atatürk'ün bir gün geleceğine inanıyorum. Okulu çok seviyorum ama okul onu ne kadar sevdiğimi, neden sevdiğimi bilmiyor. Babamdan, dayaktan, azarlanmaktan, bakkaldan kurtulduğum yer okulum. Sınıfımda sessizim. Hiçbir soruya parmak kaldırmıyorum, sorarlarsa söylüyorum. Parmak kaldırdığımda doğruyu bilemezsem diye korkuyorum. Öğretmen sorduğunda da bildiğimi unutursam diye korkuyorum, ama korkmamalıyım. Okulum duygularımı bilsin istiyorum. İçimdeki “Ben de varım” duygusu her gün daha çok büyüyor.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı için hazırlıklar yapılıyor. “Köylü kızına seçilmek isteyenler el kaldırsın.” diyor. En ön sıradayım. El kaldırdığım yetmiyor-muş gibi bir de ayağa kalkıyorum. El kaldırırken heyecandan ölecek gibi olduğumu kimseye hissettirmemeliyim. Oysa sınıfta başka el kaldıran yok. Fakat öğretmenim görmemek için inat ediyor, ben de kendimi göstermek için inat ediyorum. Boyum kısa diye seçmek istemiyor. “O boyla seçilse ne olacak seçilmese ne olacak,” diye düşünüyor, fakat en sonunda görüyor.

“Senin kıyafetin var mı?” diye soruyor. Hiç düşünmeden “var” diyorum. Seçiliyorum. Ama kıyafetim yok. Yalan söyledim. Eve gelince anneme yalvarıyorum. Komşulardan şalvar, yaşlı kadınlardan kep, başörtü topluyoruz. Arada “Baban duymasın” sözü dolanıyor. Babam duymuyor. Benim köylü kızına seçilmemden ona ne, anlamıyorum, ama kızılacak bir konu daha olsun istemiyoruz.

23 Nisan o zamanlar Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı değil, yağmur günüydü. Her 23 Nisan'da yağmur yağıyor. Yağmurdan dolayı gösteri yapamıyoruz. Mahalleleri kortej halinde geziyoruz hepsi o kadar. Günlerin hazırlığı boşa gidiyor. Bizim sokaktan da geçiyoruz. Komşular, babam, bakkalın önünde. Ben, bütün mahallenin ve babamın başkanayım.

Komşuları ve babamı hayranlarımı selamlar gibi selamlıyor ve arkama bakmadan emin adımlarla yürüyorum. Babamın şaşkınlığı yüzünden belli oluyor. Anneme, “Garı bu bizim kız deel mi?” diye sorduğunu duyuyor, kasketin altındaki gözlerinden ne yapacağını bilememenin şaşkınlığını okuyorum. Sanki duyması gereken gururu hazmedemiyor gibi. Kasketin altındaki gözleri öfkeliendirmek isteyerek, sırtıp, “Evde yalnız bulunca dövmek kolay, hadi şimdi de döv bakalım” dercesine el sallıyorum.

Geçit töreni devam ederken sınıfımıza yeni gelen “Ajans”ın da evinin önünden geçiyoruz. Mahalledeki erkek çocuklarından sadece onun takım elbisesi olduğu için (hem de üç takımı varmış) otomatik olarak o da mahalle turunda. Boyu kısa olduğu için benim yanımda. Ajans’ın evinin önünden geçerken annesi, babası, akrabaları ona heyecanla el sallıyor, fotoğrafını çekiyor, öpücük yolluyorlar. Kıskanıyorum. Gücüm yetse, ailesi ona hayran hayran bakarken gülen suratına bir tane indirmek isterdim, ama gücüm yetmiyor.

“Annemin yanındaki teyzem. Beni izlemek için gelmişler. Onlar uzakta oturuyorlar,” diyor. Benden “Aaa” veya “Oooo” tepkisi bekliyor, ama hiç duymamış gibi davranıyorum.

Ajans’ın adı Sertaç. Adı bile “Sizden ayrıyım” diyor. Büyüyünce artist olsun diye koymuşlar sanki. Okula giderken onların evinin önünden geçiyorum. Ajans’ı annesi yolcu ederken görüyorum. Çocuk yüreğinin dayanacağı manzara değil. Kibarca “Allaha ısmarladık anneciğim, seni seviyorum” dediğini, öpüştüklerini görüyor, annesinin el salladığını izliyor, “Yavrum geç kalacaksın, Allah zihin açıklığı versin” dediğini duyuyorum. Uzak yola gidiyormuş gibi arkasından su döküyor. Annem de bana sarılsın, “Yavrum” desin istiyorum. Sertaç’ın yerine kendimi koyuyor, günlerce hayal kuruyorum. Ajans’a özenerek bir gün anneme, “Canım anneciğim okula gidiyorum, gel seni öpeyim” diyorum. Sırtıma, “Gu-

durdun ayının gızı, gudurdun!” sözleri eşliğinde terliğı yiyo-
rum. İstedığım şey çok ayıp! Çocuk sevilmez, dövölür.

Ajans’ın adını sınıf koydu. Babası memur, bir atama bel-
ki de o zamanlar bir sürgün sonucu mahallemize taşınmak
zorunda kalmışlar ve aramıza düşmüş. Mahallemizde tek olan
betonarme evde oturuyor. Evin tabanı toprak değil, mozaik.
Ajans ütölü pantolonu, kolalı gömleğı, iskarpinleri ile okula
doğru yürüyor. Kimseyi itmiyor, kavgı etmiyor, küfür bilmi-
yor. Sınıfta hiç kimse onunla konuşmuyor. Ben dâhil, herke-
sin içinden onu dövmeğ geliyor. Her fırsatta kol atıp, çelme
takıyoruz, ama henüz okkalı bir dayak yemedi. Koluna çar-
pılsa ağılıyor zaten.

Annesine durumu anlatmış olmalı ki, bir gün sınıfında-
ki arkadaşlarını evine davet ediyor. Manzarayı görünce yıkı-
lıyorum. Bir sürü pasta, börek yapılmış, fruko, pepsi, gazoz
alınmış. Ajans rüşvetle bizi tavlamağ çalışıyor. Onun “Anne-
ciğim anneciğim”leri arasında pastalarımızı böreklerimizi yi-
yor, yine de konuşmuyoruz. Sadece dövmeğten vazgeçiyoruz.
Yine teneffüslerde yalnız.

Ajans istediğı kadar yaltaklık etsin, yanında, “Ben sizden
ayrırım, akıllıyım, zenginim ve üstünüm” havasını gezdirdiğı
süreçe sevilmesi mümkün değil; ama anlamıyor. Öğretmenin
her sorusuna parmak kaldırıyor, parmak kaldırdığı yetmiyor
gibi ayağ kalkıp kolunu tavana kadar uzatmak istiyor.

Öğretmenimiz, “Akşam evde ne yapıyorsunuz?” diye so-
ruyor. Akşam evde ne yapılır ki. Eve gidince çanta rastgele atı-
lır. Mahallede oynayan çocuk gruplarından birinde yer bul-
maya çalışılır. Ta ki gece olup yatana kadar. Yine soruya ondan
başka yanıt veren çıkmıyor. “Babamla akşam ajanslarını dinle-
rim öğretmenim” diyor. Hiçbirimiz “ajans” sözünü duymamı-
şız. Şaşkın birbirimize bakıyoruz. Herkeste, “Acaba bu ajans
ne ki?” sorusu var. En sonunda öğretmenimiz imdadımıza ye-
tişiyor, “Yani haberleri” diyor. Bu bardağı taşıran son damla

oluyor. Adı ‘Ajans’ kalıyor. Televizyonları var, salak sadece haberleri dinliyor. İçimizden “Öldün oğlum sen!” diyoruz.

Ajans’ı hayat bilgisi dersinde verdiği yanıtı da sevmiyorum. ‘Vücudumuzu tanıyalım’ konusunu işlerken, öğretmenimiz iç organlarımızın yerini soruyor. Ajans; ütülü kumaştan önlüğü, kolalı yakası, boyalı ayakkabısı ve yakasından eksik olmayan kırmızı kurdelesı ile yine ayağa kalkıp parmağını, “Ben, ben, ben...” diyerek öğretmenin gözüne sokuyor. Öğretmen:

“Böbreklerimizin yeri nerde, göster bakalım,” diyor. Ajans kibar sesi ile:

“Böbreğimiz arkamızda kaburga kemiklerimizin sırt boşluğunda,” diyerek eliyle gösteriyor. Ben Ajansın ilk defa yanlış yaptığından emin, sevinirken, öğretmen,

“Aferin, otur,” diyor.

Sertaç’ın yanıtı ile vücudumda böbreğim yer değiştirmiş ve anneme zaten az olan güvenim iyice sarsılmıştı. Çünkü annem yalınayak gezerken sürekli,

“Çoraplarını giy çorlu, böğürlerini üşüteceksin” derdi. Böğürlerin böbrek olduğunu anlayalı çok olmuştu. Böğürlerimin ayaklarımın altında olmadığını yeni duymuştum, hem de Sertaç’tan. Demek ki, “Şişmanların böbreği nasıl oluyor da ezilmiyor?” diye boşuna düşünmüş ve şişman akrabamız Vişne Teyze bize geldiğinde boş yere ayaklarından böğürleri fırlatacak diye bakmıştım. Sertaç’ı ağlatmak istiyorum.

Sınıfımızda çocuğun biri derste her gün uyuyor, hem de öyle derin uyuyor ki sıraya salyası akıyor. Öğretmenin dikatini çekiyor. Öğretmen çocuğun yanına gelip uyandırıyor.

“Oğlum, neden sürekli uyuyorsun, gece geç mi yatıyorsun, yoksa başka bir şey mi var?” diye sorunca çocuk ağlamaya başlıyor. Öğretmen biraz üstelleyince,

“Babam öldü öğretmenim,” diyor.

Herkes ona acıyor, uyumasına ses çıkarılmadığı gibi, sınıf yatağıymış gibi, rahatsız edilmemeye çalışılıyor. Onun yerinde olmayı, babamın ölmesini istiyorum. Çocuğa piyango vurmuş ve zengin olmuştu. Zenginler lüks içinde yaşadıklarına göre demek ki babaları yoktu. Günler böyle geçerken veliler toplantısına çocuğun babasının geldiğini öğreniyoruz. Öğretmeni, arkadaşları aldatıldıkları için çocuğa kötü davranıyor ve onunla konuşmuyorlar. Sadece ben onunla arkadaş olmak istiyorum. Babasının onu çok dövdüğüne inanıyorum. Dayaktan kurtulmak için babasının ölmesini istediğini ve kurduğu hayallere inandığını, hayali kuran benmişim gibi biliyorum.

Okul benim için evden kaçış ve huzur demekti, ta ki o On Kasım’a kadar. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramında hava koşullarından dolayı istediğime ulaşamadım. 19 Mayıs törenlerine de dört ve beşinci sınıfa gidenleri alıyorlar. On Kasım’da masrafsız bir şeye seçilmeliyim. Kıyafet aramamalıyım. Şiir okuyayım en iyisi. Kürsüye çıkıp bağışmalıyım. Öğretmenimiz sınıfa, “Kim şiir okumak ister?” diye soruyor. Benden başka parmak kaldıran yok. Ön sırada olduğum halde beni görmediğini düşünerek ayağa kalkıyorum. Adam kör oldu, beni görmüyor. Şiir okuyacak olanın şöyle boylu boslu ve kumaş önlüğü olsun istiyor. Kumaş ve ütülü önlüklü birkaç kişiye teklif götürüyor ama kimse kabul etmiyor. Şiirimi bağışarak, bir elimle daireler çizerken diğer elimi yüreğime götürerek okuyorum. Şiirimden o kadar etkileniyorum ki nerdeyse duygumdan öleceğim. Mecburen beni seçiyor. Herkes ders yaparken, birinin şiir okuyacaklarını toplanacakları sınıfın adını kapıdan gelip anons etmesi, sınıfa nispet yaparak çıkmak hoşuma gidiyor.

Provalarda; ellerimi iki yanıma askerler gibi yapıştırıp, dik durmak için gözümü tavana dikip, kollarımla daireler çizerek, duygulu, ağlamaklı, acıklı ama isyankâr ses tonumla “Yıl 1938, hatırımdan çıkmayan bir sonbahar/ Yaman esmiş Kocatepe’de rüzgâr” diye başlayan şiirimi sesimin en son ayarında, arada bir elimi yüreğime götürerek okuyorum. Her defasında da etkileniyorum, tüylerim diken diken oluyor, ağlayasım geliyor.

On Kasım günü gelip çatıyor. Anneme, “Şiir okuyacağım, ne olur gel!” diye yalvarıyorum. Söz vermiyor. Gelip gelemeyeceği, babamın o günkü ruh haline bağlı, babam da “Zeynep şiir okuyacak” diye annemi yollayacak değil ya. Oysa evimizle okulun arası üç-dört dakika.

Son provaları yapıyoruz. Öğretmenimizin kızı başka okulda ama o gün babasının okuluna gelmiş. Babasına, “Ne olur babacığım ben şiir okuyayım!” diye yalvarıyor. Babası önce olmaz diyor ama kızının yalvarmasına da dayanamıyor. Kızın elinde, parça parça kâğıtlara yazılmış, benim okuyacağım şiir var. Kafama kazıdığım şiiri, törenin başlamasına beş-on dakika kala kızına veriyor, “Tamam oku,” diyor. Tek sıra halinde kapının önünde beklerken öğretmen, yakasız önlüğünden çekip arkaya geçiriyor. “Törenin sonunda bu şiiri tekrar sen okursun,” diyor. Okumayacağımı anlıyorum. Dünyam yıkılıyor. Atatürk de gözümünden gönlümden düşüyor. Bunaliyorum. Çıldırma istiyorum. Kapılar açılıyor. Öğretmenin kızı kürsüye çıkıyor. Kıtaları karıştırıyor. “İıııııı...” diyor. Elindeki kâğıttan kıtaları arıyor. Dünya kendi etrafında dönmüyor, öne arkaya yıkılmak istercesine sarsılıyor. San ki yaşadığım yer bu sarsıntıda alta geliyor, tutunacak yer bulamadığı için içimdekilerin hepsi dökülüyor. Ne olursa olsun diyerek, kürsüye fırlıyorum, “Hakkımı yediler, hakkımı yediler!” diye bağırıp koşmaya başlıyorum. Birkaç el tutmaya çalışıyor tutamıyor. Gördüğümüzde ip gibi sıraya girip, belimizden eğilip, “Günaydın örtmenim” diye selamladıkları-

mız, “Günaydın” kelimesini sadece onlar için kullandıklarını okuldan kaçmama neden oluyor.

Artık okula gitmeyeceğim. Babama, “Okula gitmeyeceğim” diyorum. “Gitme babasının ağzına sıçtığım” diyor. Annem söylenip ağlayınca okula gidiyormuş gibi kalkıyor, hazırlanıyorum. Evimizin karşısında boş duran Buruşuk Veli’nin evine camdan giriyorum. Köşelere çocuklar pislemişler. Süpürüyorum. Kendime minder, kilim götürüyorum. Huzur buluyorum. İstedığım kadar hayal kurabiliyorum. Okulların dağılma vaktinde eve gidiyorum.

Birkaç gün sonra önlüklü, okuldan geliyormuş gibi eve döndüğümde, aynı mahallede oturan, kızı ile arkadaş olduğum, okulumuzun öğretmeni Akın Dağdemir’i bakkalda babamla otururken buluyorum. Babam okumuş ya da zengin olanlara devlet büyüğüymüş gibi davranıyor, hazır ola geçmemi işaret ediyor. Denileni yapıyorum. Babam, “Niye okula gitmiyorsun?” diyor ama sesi öyle çok sert değil gibi. Anlıyorum ki öğretmen babamı önceden “Kızma” diye sıkılamış. Cevap vermiyorum. Akın Öğretmen, “Sen akıllı kızsın, okula gel tamam mı?” diyor. Bir süre konuşuyor, en sonunda, “Geleceksin değil mi?” diyor. “Hayır” anlamında kafamı arkaya doğru sallıyorum.

Akın Öğretmenin kızı “Babam seni çağırıyor” diyor. Evlerine gidiyorum. Ne olduğunu soruyor. O öğretmenin sınıfında okumak istemediğimi söylüyorum. Başka bir şey anlatamıyorum. Sınıfım değişiyor. Başka sınıfa gidiyorum. Ama okula gitme hevesim de azalıyor. Artık çalışkan bir öğrenci olmama gerek yok. Sınıfımı geçsem yeter.

Akın öğretmenin kızı ile birlikte okula gidiyoruz. Öğlenciyiz. Sabahçılar daha dağılmamış. Tijen hem çalışkan, hem de öğretmen kızı olduğu için güvenilir. Sınıftan araç ge-

reç için toplanan paraların kumbarası Tijen’de. Çanta taşıyor. Kumbarayı benim çantama koyup, kantin boşluğundaki diğer çantaların üstüne atıp oynamaya gidiyoruz. Zil çalıyor. Kumbarayı vermek için çantayı açıyorum, karıştırıyorum ancak bulamıyorum.

Sınıfa giriyoruz. Kumbaranın nasıl kaybolduğunu önce öğretmenim anlattırıyor, sonra öğretmenler odasına çağırılıyor, öğretmenler anlattırıyor. Sonra tekrar tekrar soruyorlar.

“Ben çalmadım!” diye bağırarak ağlamaya başlıyorum.

Arama yapıyorlar, beşinci sınıftan bir öğrencide çıkıyor. Artık Tijen’le arkadaş olmak istemiyorum.

Gittikçe umutlarım azalıyor. Atatürk büyüleyiciliğini yitiriyor. Törenlerde tüylerim diken diken olmuyor. Sürekli “Atatürk yaşasaydı biz de mutlu olurduk” diye düşünmüyorum. Şiiri bile tanıdıkları olanlara okutuyorlar. Kaçmak istiyorum. Boyum kısa olduğu için, sınıflara girmeden önce ant içilirken, ya da istiklal marşı okunurken ön sıraya sokuyorlar, yavaş yavaş arkaya geçiyorum. Arkada çok ciddi durmama gerek yok. Şımarıklık yapabiliyor, yanımdaki arkadaşımı itiyor, gülüyor ve konuşabiliyorum. Boyun kısa ve arkadaşysan avantajların iki katına çıkıyor.

Çete Güllü ikinci sınıfta ve yanımda sıra oluyor. Boyu uzun olduğu için arkada duruyor. Yan yanayız. On Kasım’dan aklımızda kalan şiir komiğimize gidiyor. Güllü; “Mustafa Kemal’i düşünelim mi?” diyor. “Nasıl?” diyorum. “Gel” diyor. Arkadan kaçıyoruz.

O zamanlar yollar uzak, evler, anne ve babalar büyük, adımlarımız çok küçüktü. Uzaklara kaçtığımızı sanır, mahalleyi akşama kadar koşarak gezer, yorulur ama bitiremezdik. Yıllar sonra koştuğumuz yerlere baktığımızda hayallerimiz yıkılıyor. Çocukluğumuz; topu topu yirmi, otuz gecekondu arasında geçmiş. Yıllarımızı alan, bizi mutlu kılan yerin darlığı, çocukluğumuzu bilinmezliğe götürüyor.

Bahar gelmiş. Ağaçlarda çağlalar körpecik. Çiçeklerini yeni dökmeye başlamış. Önümüze çıkan evlerin bahçelerine dalıyoruz. Dalmadan önce “Mustafa Kemal’i düşünüyoruz”, bahçe duvarına çıkarken, “Al bir ata binmiş”, çağlaları yolarken, “Gözleri çakmak çakmak,” diyoruz. Çağla ve erikleri yerken, “Mustafa tuz getir” diyoruz. Karnımızı tutarak gülüyoruz. Kaçma, kovalamaca, ağaçların yapraklarını ve çiçekli çağlaları yolmaca oynuyoruz. Güllü atak. Duvarlara engelli koşudaymış gibi rahatlıkla çıkıyor, atlıyor. Ben ona yetişmek için gücümü sonuna kadar harcıyorum. Mustafa Kemal’i düşünmek için girdiğimiz bir bahçede azgın bir köpek üstümüze atlıyor. “Paçamızı kurtardık” derken evin sahibi kulağıma yapışıyor. Güllü kaçıyor. Kadın kulağıma tırnaklarını geçiriyor. “Beni evine götüreceksin,” diyor. Nasıl götürürüm? Ha babam öldürmüş, ha tanımadığım bu kadın. Evimizin yerini göstermemek için direniyorum. Kadınla saatlerce geziyoruz. Güllü kadını taşıyor, “Arkadaşımı bırak.” diyor ama kadın Güllü’den korkmuyor. Güllü taş atarken, kadın beni önüne geçiriyor. Sokaklarda geziyoruz. Yoruluyorum. Kim öldürecekse öldürsün de kurtulayım artık diye, akşama doğru evimizin yerini gösteriyorum.

Babam bakkalın önünde. Bakkalımızın önündeki somyada oturan veya oturmaya göre evimizin ruh halini yorumluyorum. Okuldan veya oynamaktan gelirken oturanlara göre, kim var, hal ve gidiş nasıl, anlıyorum. Kadınlar oturuyorsa, annem; erkekler oturuyorsa, babam ve kızgın değil; çocuklar oynuyorsa, ağabeyim; in cin top oynuyorsa savaş hali var demektir. Her gün okuldan gelirken, sokağımıza girdiğimde, bakkalın önünde kimseyi göremeyeceğimin gerginliğini yaşıyorum. Babamın ve Ankara’nın havası güzel olunca sevinir, fırsat bu fırsattır diyerek şımarıklık yapmaya çalışırım. Çaylar Gülcivan Hanım’dan. Kavgı olmadığı zaman, bakkalın önündeki somya, mahallenin kahvehanesi. Babamın

keyfi yerinde olunca muhabbeti çok seviyor ama hep kendi konuşsun istiyor. Evimizde su yok ama yoldan gelip geçenlere ayran ikram etmeye bayılıyor. Suyu komşumuz Emine Garı'nın dışarıdaki çeşmesinden taşıyoruz. Zeytinyağı tenekelerinin ortasına yapılmış tutacaklardan omuza yapılan askılı taşıyacakla. Su taşıdığımız bu aleti çok seviyorum. Teneke yerine bir ucuna babamın kasketini, diğer ucuna annemin yazmasını bağlayarak su taşıma oyunu oynuyorum. San ki taşıdığım kasket ve başörtü değil onların kafası. Dışarıda bunu yapamıyorum, babam beni öldürür, evde kimse olmayınca yapıyorum. Babam yoldan geçen seyyar satıcıları, bir yere gidenleri çevirip, "Hemşerim yorulmuşsun gel bir ayran iç." dedikçe annem kendi kendine, "Canımdan da, bu köpüklünün ayranından da bezdim." diyor. Annem harcanan yoğurtlara üzümlere.

Ben öldüm artık. Okula da gitmedim. Kadına babamı gösteriyorum. Kulağımdan daha çok çekiyor. Bağırarak babama, bize neden terbiye vermediğini soruyor. Bahçesine dalarlarken yakaladığını, hırsız olduğumuzu söylüyor. Bahçesinde hiç meyve bırakmamışsınız, hepsini yolmuşuz. Halbuki bir tane bile almak nasip olmadı. Korkuyla babama bakıyorum. Kendisi dövüyor hadi neyse de, başka kadının beni dövmesine müsaade etmemesini ve bana sahip çıkmasını istiyorum ama isteğimin lüks olduğunu da biliyorum. Babam kadına:

"Bırak onu!" diyor. Kadın bırakıyor ama oradan da ayrılmıyor. Babamın beni dövüşünü görmek istiyor. Güllü arazi.

Babam, "Bırak" dediği sertlikle kadına "Git!" diyor. Kadın arkasına baka baka gidiyor. Bana "Gel" işareti yapıyor. Kadın gittikten sonra beşkardeşle yanağım yine buluşuyor.

"Bu, elin bahçesine daldığın için değil, o cazgır garıyı buraya getirdiğin için!" diyor. Kulağımı çekerek, "Unutma, kimseyi şikâyet etmeyeceksin, şikâyet için de kapıma getirmeyeceksin," diye ekliyor. Devamı gelmiyor. Hayal kırıklı-

ğına uğruyorum. Hepsinin bu kadar olması kaygılı beklentimi önemsizleştiriyor. Okula gitmediğimin farkında bile değil. Böyle olacağını bilseydim kadından o kadar dayak yemededen getirirdim. Koşarak Güllü'nün yanına gidiyorum. Bir süre Mustafa Kemal'i düşünmüyoruz.

Birkaç yıl sonra Akın Öğretmen, mahallemize yakın Pi-yale Paşa İlkokulu'na müdür olarak atanıyor. Kardeşim onun okulunda. Büyüdüğümü ve okuduğumu göstermek istiyorum. Artık ortaokula gidiyorum. Okul çıkışında siyah önlüğümle, Akın Öğretmeni görmeye gidiyorum. Görevliye müdürle görüşmek istediğimi söylüyorum. “Kim diyelim?” diye soruyor. Beni belki de öğretmenin akrabası sanıyor. “Yunus Güneş'in velisiyim,” diyorum. “Ne söyleyeceksen bana ya da, öğretmenine söyle,” diyor. Öğretmenine ne söyleyeceğim. Büyüdüğümü, okumaya devam ettiğimi, annem, babam yerine kardeşimle ilgilendiğimi Akın Öğretmene göstermeye geldiğimi nasıl söyleyeyim. Hem öğretmenler odası tıklım tıklım, onların arasından Yunus'un öğretmenini nasıl bulurum? Bulsam bile aralarından nasıl geçerim? Geçsem bile “Yunus Güneş'in durumunu öğrenmek istiyorum,” nasıl derim? Desem bile öğretmen o kalabalıkta Yunus Güneş'i nasıl hatırlasın? Ben bunları düşünürken görevli, müdür odasına girip çıkıyor. Bana “Gir!” diye emir veriyor. Sesimi büyümüşüm gibi çıkarmaya çalışıyorum. Sanki Akın Öğretmeni hiç tanımıyorum!

“Ben Yunus Güneş'in velisiyim, durumunu öğrenmeye geldim,” diyorum.

“Yok ya, demek öyle,” diyor.

Ayakta dimdik duruyorum. Yunus'un durumunu “Yok ya, demek öyle” açıklamıyor, ayrıca üstüme alınmasam bile düpedüz benimle dalga geçiyor. Açıklama bekliyorum.

“Okul nasıl gidiyor?” diyor.

“İyi,” diyorum.

Sonra da “İyi günler” dileyerek çıkıyorum. Allah kahretsin, daha büyümemişim!

Zil çalıyor. Çocukların duvarların dışına çıkmaları yasak. Onları demir kapının parmaklıklarından, ziyaretlerine gelmiş gibi izliyorum. Havalandırmaya açılan kanatlı kapıdan bir saniyelerini boşa geçirmemek için oluk oluk akıyorlar. O sırada okulun kapısı açılıyor, içeri giriyorum. Merdivenlerden bahçeye inen koşmaya, ardındaki kovalamaya başlıyor. Yıllar sadece önlüklerin rengini değiştirmiş. Siyahtan maviye dönmüş. Gruplaşan çocukların arasında geziniyorum. Bir grup kız çocuğu halka olmuş, “Cik cik hanım çarda, yem verelim ördeğe, ördek yemini yemeden, ciyak miyak demeden, hakkudu hukku du çıktım çıkardım” diye sayışıyor. Kapıya yakın başka bir grup kız çocuğu, “İngili mingili bofdina, abla abla domina, ingili mingili bof-din tırıs” diye birinciyi seçiyor. Başka bir grup, “Cik cik hanım çarda, yem verelim ördeğe, ördek başını kaldırmış, ayvalara saldırmış, ayvacı komiser çık kafanı göster, nişanlın geliyor, çevreni ister. Ki-mi-çı-kar- dın” diyor. Diğer bir grup çocuk küçük topu, “Bir iki üçler, yaşasın Türkler (topu bacaklarının altından geçiriyorlar), dört beş altı, Polonya battı. (topu tekrar geçiriyorlar), yedi sekiz dokuz, Alman domuz (topu geçiriyorlar) on, on bir, on iki, İtalya tilki (topu geçiriyorlar) on üç, on dört, on beş, Ruslar kalles, Amerika kardeş” diyerek iki kez üst üste bacaklarının altından geçiriyorlar. Anlamsız tekerlemeleri, Amerika’nın kardeşliğini düşünüyorum. Oyunlar, tekerlemeler aynı. Dünyanın her yerinde benzer tekerlemeler, masallar, çocuklar arasındaki medyasız iletişimi düşündürüyor. Kenar-

da bir kız grubu ip atlıyor, yanlarına başka grup yine iple geliyor. Bacaklarına ipi geçirip kalça hizasına çıkartıyorlar, üçüncü ipin üstünden atlıyor sonra iki ayağı ile gerili ipe basıyor. Bacaklarında ip olanlar birbirlerine doğru sendeliyor. Belli ki daha önceden yarım kalmış oyunlarını tamamlıyorlar. Katılmak istiyorum. İp atlayan kızların oyununu haşarı erkek grubu bozuyor. Birbirlerine dil çıkartıyorlar. “Büyüyünce de değişmesek, ne olur?” diye düşünüyorum. Otobüste karşılaştığımız hoşlanmadığımız birine dil çıkarmak, gidip dizine vurmak, yanımıza oturan her kimse sohbete başlamak. “Bakk, annem bana ne aldı!” diye nispet yapmak düşüncesi, kendi kendime gülümsememe neden oluyor. Çocuklar oyunlarının içine tam dalcakken zil çalıyor. Geldikleri hızla içeri giriyorlar. Havalandırma sessiz. Çocuklar hiç oynanamamış, bir ağızdan çıkan sesleri duvarlara, ağaçlara çapmamış gibi. Onlarla birlikte okula giriyorum. Öğretmenler odasının, müdür odasının yeri aynı. Öğrenciler bağrışarak, çarpışarak içeri giriyor. Alt kattaki sınıflardan birine kafamı uzatıyorum. Sıralar sanki ikiye bölünmüş. Bizim zamanımızdaki uzun sıralar yok. Bir de askılardaki çiviler çıkartılmış, yerine kancalı askılar takılmış. Tahtaya bakıyorum. Rengi değişmiş tebeşirin yerini kalem almış. Öğretimdeki değişikliğin azlığı, çocukların tekerlemelerin değişmemesi, yılların yaşattıklarını inkâr ediyor. Sınıfa giren öğretmenle çocukların sesi tıp oynar gibi, kesiliyor. Sessizliğe bakarken arkamdan bir kadın sesinin:

“Müsaade eder misiniz?” dediğini duyuyorum. Kenara çekiliyorum. Birkaç kez tekrarlamış olacak ki, sinirlice:

“Bir şey mi istediniz?” diyor.

Kadını, mağaza gezerken peşime takılan, sanki hırsızlığına izin vermek istemiyormuş gibi ardımdan adım adım gelen tezgahtarlara benzetiyorum.

“Yok bir şey, bakıyorum,” diyorum.

“Neden?” diyor.

Çocuklardan birinin annesi olmak istiyorum.

“Çocuğuma bakmaya geldim, sakıncası mı var?” diyorum.

Ders vermeye hazırlanan öğretmen “Çocuklarınızı şımartıyor, bize yolluyorsunuz!” edasıyla çantama çarparak içeri giriyor, kapıyı yüzüme kapatıyor.

İşyerimi arıyorum, yanıt yok. Demek ki kimse mesai yapmıyor. Bu iyi. Annem ararsa, “Telefonlar arızalı” derim. Yalanlarımı gerçeğe dönüştürmeye çalışıyorum. Gerçeğe dönmeli ki, yalan olduğunu inkâr edebileyim. Sonra da inana-yım. İlkokuldan uzaklaşıyorum.

Neden yaşıyorum? Uzun süredir ilk defa birkaç saat uyudum. Onda da kızın alarmı uyandırdı. Sanki işe gidecek. Evden kaçsın da nasıl kaçarsa kaçsın. Düşünmezler, bu da insan, onun da canı var, hiç olmazsa hafta sonunda dinlensin diye. Köleyim ben, doğduğum andan beri köleyim. Nasıl dayanıyor bu canım? Lanet olasıca çıkmaz ki. Çekilecek derdim varmış. Dert çekmek için dünyaya gelmişim. Bu kadar mı kadersiz olunur...

Hiç eziyet etmemiş gibi rahatça yatıyor. Yatsın, hak etti. İyi bir gününü görmedik emme, çok çekti. Bu kadar çekmeseydi keşke. O kadar çekti de bir günden bir gün ne "Ettiklerimi çekiyorum," dedi, ne de yaşamdan umudunu kesti. Hep "İyi olacağım" diye düşündü. İyi olmak için her şeyi yaptı. Hastalığı başladığında doktor "Bir şeyin yok, uzandığın kadar uzan, spor yap," dedi. Kolu tutmadığı halde dediklerini yaptı. Kolu tutmama-ya başlayınca doktora gittik. Anam bir hikmetti, herif ne alırsa düşürüyordu. Doktor "neyin var?" deyince, "Faşist cunta zamanında askerler beni dövdü, boynumun köküne copla vurdu- lar, kafam uyuştı, burnum kanadı, ondan böyle oldum," dedi. Zahar doktor onun demesine sinirlendi de bakmadı. Zati çenesini hiç tutmazdı. Ağzına geleni söylerdi. Yoldan her geçene bağırdı. "Hemşerim memleket nere?" diye. Tuzlucaıyır'dan bu tara- fı ya Çorum, ya Sivaslı. Yolcu "Sivaslıyım" derse, "Yakanlar-

dan mısın? Yananlardan mı?” diye sorardı. Dügüne gider, karakoldan gelir; alışverişe gider, kavga ederdi. Bek kavgacıydı heri. İçinde bitmek bilmez sinir vardı. Herkese takılırdı.

Bir gün, şimdi çıkartamıyorum; birinin düğününde beni önüne kattı, sırtımdan dürte dürte eve geliyorduk. Birisinin “Bugarı şunun hakkı mı?” dediğini duymuş, amanın! Eve gelene kadar Allah yarattı demedi, burnumdan getirdi. Sanki benim suçum neyse.

Köyün işi bek ağırdı. Hasta oldum. Ankara’ya gelince de “Gitmem” diye tutturdum. O zaman küçük oğlan yoktu. Kızı aldık geldik. Büyük oğlan orada kaldı. Bir sene sonra geldi de, korkudan eve giremedi. Kapının önünde öyle ağladı durdu. “Bu pörtleği ben mi doyuracağım” dedi kaynım. Sahip çıkamadık. Çocuklarını sevmen ayıp, sahip çıkman ayıp. Aha bu kız zorlan yaşadı, onun kadar yaşayacağım diye inat edeni ne gördüm, ne duydum. Küçükken ölecek diye gözünün içine baktık, durduk. Ne yalan söyleyeyim, ben de ölmesini istedim. Bu dünyaya kız olarak gelene kadar kapıya it ol, daha iyi. Çocukken bek hastaydı. Ağlar dururdu, Kimse kucığına almak istemezdi. Eltilerle çocuklarımızı yan yana toz toprağın içine kundaklarıyla dizerdik. Saatlerce ağarlardı, yanlarına varmazdık. Taşlaşmış süt tozları buldum konu komşudan, gizli gizli besledim. Kaç ölüm atlattı Allah bilir. İyi ki ölmemiş. Çok çekti, çok çektirdi emme yine de kız evlat başka oluyor valla. Çocukluklarını anlatınca lafi ağzında taşı koynunda kız çemkirir. “Dövmeniz ayıp değil, çok babayığitsiniz, aferin size, çocuklarınıza nasıl da gücünüz yetiyor” der. Kızıyorum emme düşününce de hak veriyorum.

Şimdikiler bek akıllı valla. Hepsi analarının karnında üniversiteyi bitirip doğuyorlar. Biz öyle miydik? Kendi evimizde aç yatardık da acıttık diyemezdik. Hele hele köylük yerde, karı kısmısının hayvan kadar değeri yoktu. Bir sürü çocuk, tarla tapan, ev işleri, yoksulluk arasında bir de gece karılık yapacaksın, sonra da kimse duymadan görmeden su ısıtacak, suya çimeceksin. Ezi-

yet olsun da nasıl olursa olsun. Bütün hastalıkları o zaman kap-tım. Soğuktan yüz felci geçirdim de anlayan olmadı. Şimdi gözümün etrafı iyice kıvrıştı da tek gözümün küçüklüğü ortaya çıktı.

Ankara'ya hasta olup geldikten sonra tek şeyizim olan teşdi-mi vermediler, köyde kaldı. Valla kurtulduğuma dua ettim. Teş onların olsun. O zamanlar söylendim durdum. Sanki ne işime yarayacaksa? Anamın altımızdan yorganı alıp gitmesi gibi bir şeydi. Şu dünyada benim diyeceğim hiç bir şeyim olmadı. Sanki testi getirsem koyacak yerim varmış gibi.

Kömürlükten bozma odada kaldık, dördümüz. Kayınım-gilin kömürlük ya da kiler olarak kullandıkları, odayı aldık. Kapıyı ve pencereyi kapattık. Pencerenin boşluğu bıcağımız oldu. Önüne perde çekip, naylon kapları, alüminyum tencereyi oraya koyuyorduk. Sonra sonra mutfaklara sığmaz olduk.

Herif hep "Bunla ev oldum" diye delikli tencereyi saklardı. Acep nereye gitti ki. Şimdi her yere koku yayan çöplüğe o zaman "Amerikan Çöplüğü" derlerdi. Neden öyle derler bilmem ama herif gidip oradan gaz ocağı, delikli tencere, bir de çocuklar oynasın diye tenekeden, ne olduğunu bilmediğimiz bir kutu getir-mişti. Onla ev olduk.

Gaz ocağını, yansın diye pompalar dururduk. Çaydanlığı-mız bile yoktu. Çayımız, yemeğimizi o delikli tencerede yapar-dık. Şimdi Allahıma bin şükür ki her şeyimiz oldu. Oldu emme biz de insanlıktan çıktık. Hepimiz dert sahibi olduk.

Ankara'ya geldik de rahat mı ettik, yook. Bir göz odada ru-tubetten hepimiz hasta olduk. Kız hastalıktan büyümedi bile. Doktora gidecek paramız olmadı. Güvencemiz olmadı. Ancak karnımızı doyurduk. Kollarım uzaya uzaya on yıl Hatce karının çeşmeden su taşıdım. Taşıma suyla yemek yaptım, çamaşır yıka-dım, çocukları suya çimdirdim. Baba çıkasica, ne tez biterdi.

Şimdi musluğu açıyorsun, sıcak su akıyor, akşama kadar iş güç yine bitmiyor. O zaman daha sabah saat sekiz olmadan her işimiz biterdi. Gece herif zorla yatar, gözümün yaşı ile su taşır,

suya çimer, çocukları kaldırır, çimdirir, sonra da esvapları yı-kardım. Hem de benim beyazlarım herkesinkinden daha beyaz, sakız gibi olurdu. Sodayla kaynatırdım. O zaman sadece soda vardı. Böyle yumuşatıcılar, beyazlaştırmacılar yoktu. Çamaşırı-nın renginden ve serişinden belli olurdu karı kısmısı. Boy sıra-sına göre sererdik. Şimdi “Kızım atletleri bir yere, külotları öne as” deyince; “Niye, sırası değişince kurumuyor mu?” diyor.

Her şey unutuluyor. Rahatlığa bek tez alışılıyor.

Bakkalı açmaz olaydık, sebebin gözü çıksın. Bir de beni bu köpüklüye verdirenin gözü çıksın. Elimizi attığımızda her şeyi bulduk, çocukların cepleri leblebi, şeker dolu oldu emme, hepimiz de bakkala köle olduk. Bir günden bir gün ne düğüne, ne ölüye, ne de bayrama gidebildik. Kız küçükken hastanede yat-tı da yanına bile gidemedik. Çocuktan daha, yanında yatan, ak-şam oynadığı arkadaşının, ertesi gün öldüğünü gördü de korktu-ğunu anlamadık. Bakkalı, köpüklüyü, gaynanamı, Yunus’u bı-rakıp yanında kalamadım. İyileşmeden, paramız yetmedi diye hastaneden aldık geldik. Ağrıdan kuşlar gibi çığırıyordu. Bek vicdansızlardı. Çocuğa baksalar ne olacaktı sanki.

İyi okuyorlardı. Okumadılar diye yeri gelince kızıyoruz. Şimdikilere bakıyorum, odaları var, her dedikleri oluyor, oku-sunlar diye anaları babaları köleleri oluyor. Yemiyorlar, içmi-yorlar dershaneye yolluyorlar. O zaman derslane mersane yoktu. Oda moda da yoktu. Tezgâhın üstünde, kafalarına sumsuk yiye yiye ders çalışıyorlardı. Ben de bilmezdim, “Okula gidenin bir de evde dersi mi olurmuş?” derdim. Hani biz hiç okula gitme-diğimizden, gidenlerin de doğru dürüst defteri kalemi olduğunu görmediğimden midir nedir, anlamazdım. Küçük oğlanda gör-düm ders çalışmayı. Bir sene sınıfta kaldı, ondan sonra “Okuya-cağım,” dedi. Sabahlara kadar ders çalışırdı da köpüklü babası, “Elektriği açık tutuyor, gözüne soktuğum ne okuyorsa,” diye oğ-lana dirlik vermezdi. Bek ağır konuşurdu. İş gücü eline şeyini alıp rast gele yere sokup çıkarmaktı. Ben de demedim ki “Gel oğ-

lum, benim odamda çalış, tek ben uykusuz kalayım". Şimdi her şeyi düşünüyor, biliyor, kafamıza kakıyorlar. Acep neden öyle demedim ki? Bir de teşekkür, takdir alırlardı. Bir keresinde oğlan takdir alıp geldiğinde, "Bak, takdir aldım" diye babasına karnesini getirdiğinde, oğlana tokat attı köpüklü. Ondan takdir değil, iftar bekliyormuş. Oğlan iftar diye bir şeyin olmadığını anlatamadı. Sanki takdir alsın diye, başında dura dura, bilmediklerini göstere göstere ders çalıştırdı. Topu topu bir ay dershaneye gönderdik. İkinci ay, "Kazandığımı sen mi yiyeceksin!" diye göndermedi köpüklü. Yine de en iyi üniversiteyi kazandı. ODTÜ mü, ÖDDÜ mü neyse, orayı kazandı. Kazandığı okulu bitireydi profesör olacaktı.

Sevgisini öyle gösteriyorum sanırdı. Seviniyordu. Başkalarına övünerek "Benim oğlan iftar getirdi" diyordu emme, çocuklara iyi söz söylemiyordu. "Babanız sevgisini böyle gösteriyor" deyince kızıyorlar. Onlar da babalarını bek pıtalıyorlar heri.

Allah var, adamın iyi yanları da vardı. Kimsenin hakkını yemezdi. Müşterilerine sahip çıkardı. Veresiye alıp da ödeyemeyenleri hiç sıkıştırmazdı. Yazardı da yazardı. Bir tane sarhoş İbrahim Ağa vardı. Yüzü çiçek bozuğuydu. Adam çocuklarına, karısına ekmek, yiyecek vermezdi; bu verirdi. "Ne zamana kadar vereceksin herif" deyince de "ne yapıyım, aç mı kalsınlar!" derdi. Adam borcunu ödeyemediği için en sonunda evindeki teybi getirip bıraktı. Kız, dutmuş teybe, "Kiminle olursan diye sorsalar, ezenden olamam, ezilendenim!" diye bağıra bağıra şiir okumuş. Onu da bakkalın dışına asmış, gelen giden mahalleliye dinletiyor. Kız bek öpçeydi heri. Mecliste çalışan komşulardan biri dinlemiş. Meclise götürüyüm de çaldırayım demişti emme götürmedi. Babası önce anlamadı. Biz de bir şey demedik. Sonra bir gün babası, "Bunu okuyanın ağzına sağlık" deyince kız, "Ben okudum" dedi; adamın elinden de zor kurtuldu. Ne adam çocuklarla uğraşmaktan bıktı, ne de çocuklar babalarıyla uğraşmaktan bıktılar.

Kız bir âlem, oğlan bir âlemdi. Büyük dayak yer, sonra da dayak yememiş gibi yaramazlığına devam ederdi. Bir gün bir boru bulmuş. Cebine leblebiyi doldurmuş. Ben "Oğlum, işim var, şu bakkala azcık bak" diyorum, o borunun içine leblebi koyup yüzüme, kafama atıyor. "Yapma Baki, kötü olur" diyorum, o bildiğini okuyor. En sonunda beni çileden çıkardı. Kolundan yakaladım, yıktım yere, hazırda dayak için duran değneğe ayaklarını bağladım, yen mi yemen mi. "Bir daha yapacak mısın?" dedim. "Yapmayacağım ana, bokunu yiyim, valla da billa da yapmayacağım" diye yalvarttım. Ondan sonra da bir daha leblebi atmadı. İyi ettim.

Neyse, bugün üç saat uyudum ya, bayağı yeter. Kız da aynı babası gibi inat. Benle saatlerce inatlaşır, bir de bana inatsın der. Saati kurmasan, beni uyandırmasan olmaz mıydı? Aylar, ne ayları, yıllar sonra fırsat bulup biraz uyuyacaktım. Yok, babası olmazsa kızı. Pazar günü ne işiyse. "Babam hasta, gelen giden çok oluyor, benim yerime başkası gelsin," dese olmazdı sanki. Evden kaçsın da nasıl olursa olsun.

Tuzluçayır İlkokulundan ayrılıp önüme çıkan yokuştan aşağı iniyorum. Kavşaktaki parka oturuyorum. Kayan, sallanan çocukların seslerini dinliyorum. Tanımadığım insanlara tanıdıkmiş gibi bakıyorum. Parkın olduğu yerdeki gecekonduları çıkarmaya çalışıyorum. Ana yolun geçtiği yerde eskiden arkadaşımın evi vardı. Çocuk bahçesine misafirliğe gitmiş gibi oturuyorum. Kaydırakta oynayan çocukların itişmelerine, annelerinin, onları sıraya koyma çabalarına bakıyorum. Büyüyünce oynayamayacaklarını bildikleri için zamanlarını boşa geçirmek istemiyorlar diye düşünürken, içlerinden biri mızıkçılık yapıyor, ağlayarak kaydıraftan iniyor. Ağlaması çok sürmüyor, boşalan salıncağa koşuyor. Çocuklardan gözlerimi alıp oturanlara bakarken, parkın içinde ev resimleriyle gizlemeye çalıştıkları trafonun üzerinde "1 Mayıs

Menekşe Erbay Parkı” yazdığını görüyorum. Gözlerime inanamayarak yazıya doğru ilerliyorum. Yapıştırılan afiştten parkın resmi adı olmadığını anlıyorum. Resmi adını arıyorum, bulamıyorum. Güneşlenen, sohbet eden yaşlı erkek grubuna yöneliyorum. “Bu parkın adı ne?” diye soruyorum. “Menekşe Erbay diyorlar. “Menekşe Erbay kim, biliyor musunuz?” diyorum. İçlerinden biri; “Askerler okulu tararken kızını kurtarmak istediği için vurulan ana,” diyor. Bağırarak, kendi etrafımda Kızılderililer gibi dönmek, “Unutturamıyorlar, unutturamıyorlar işte!” demek istiyorum. Yakınlarında bir süre oturuyorum. Kuşkuyla karışık tebessüm ediyorlar. Konuşmalarına kulak misafiri oluyorum. Zamlardan, maaşlarının yetmediğinden, borçlarından, çocuklarından konuşuyorlar. Geçim derdi, sohbetlerini sağlık sorunlarına getiriyor. Prostatlarından konuşmaya başladıklarında yanlarından kalkıp yokuş yukarı yürüyorum.

Lise yıllarında polisin bizleri kovaladığı ara yolu bulmak isteğiyle, kalan birkaç gecekonduya bakıyorum. Tek tek içini, dışını, oturanlarını, komşularını bildiğim, yarısı yıkılmış gecekonduyu ortadan baypas yapılmış gibi bölen yolu tanımaya çalışıyorum, çıkaramıyorum. Yıkılacağı korkusu ile birbirlerine sokulmuş, içinde kimsenin olmadığı viranenin etrafında birkaç tur atıyorum. Gecekonduyun duvarında beyazın siyaha doğru ton değiştirdiği şeritleri görünce çıkan sesime anılarım geliyor.

“İsa Bakkal!”

Yıkılan eski İsa Bakkal’ın yanından, Halkevi’nin içinde kaldığı Feyzullah Çınar parkından, yukarı doğru çıkıyorum. Halkevimiz Mamak Belediyesi’nin Temizlik İşleri Müdürlüğü olmuş. Parka bakan iki penceresini demirlemişler. Yan

tarafa bakıyorum. Kapısı aynı yerinde, iki taraftaki demirli pencerelerin ortasında duruyor. Duvarının üstünü bordoya, altını da turkuaz rengine boyamışlar. Tanıtım yazısı ve anılarım olmasa, sayısız gecekonduardan biri sanacağım.

Parkın içindeki banka oturuyorum. Mamak Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü yazısına gözümü dikiyorum. Yazıyı bakarak değiştireceğimi sanıyorum.

Feyzullah Çınar Parkı'ndan kalkıyorum. Bahri Güler Parkı'na çıkıyorum. Tuzluçayır'a ilk yapılan, Bayram'ın apartmanına geliyor.

Hüseyin Gazi'nin tepesi bulutların içine girmiş. Bulutlar Ankara'yı semt semt işgal etmek için evlerin üzerine, çatılarından dalganarak inmeye çalışıyor. Mavinin tonları bulutları arkalarından, "Yapmayın!" diyerek çekiyor. Güneş araya girip ulaşabildiği evlerin camlarına, duvarlarına yansıyor. Gökyüzünün kaosu seyretmeyi doyumsuzlaştırıyor. Kendi kendime, "Yağacak yağmayacak" iddiasına giriyorum. Yağsın, ıslanayım istiyorum. Yağmur yağarken denize girmek gibi, ağlarım belki. Ağlayamıyorum, çünkü Hüseyin Gazi Dağı'nın tepesi bulutların arasından çıkıyor. Kara bulutlar yavaş yavaş gönulsüzce gidiyorlar. Yeryüzü ile aralarına turkuaz mavisi çizgi çekiliyor. Gökyüzü kısa süre sonra yalnızlaşmış mavi olacak.

Mahallenin ilk ve tek apartmanı Bayram'ın. Onun için ünlü. Yanına başka apartmanlar yapılıncaya, biz büyüyünce, eskiyecek ve unutulacak. Mamak Cezaevinden, evleri bulmak için kullandığımız pusulamız. Apartmanın önündeki gölgeye oturuyorum, dinleniyorum. Hüseyin Gazi'ye uzaktan sitemkâr bakıyorum. Cezaevinin bloklarının yerlerini çıkarmaya çalışıyorum. Yeşillikler arasına gizlemeye çalıştıkları yapılar olası bir darbeyi bekler gibiler. Sanki yorulmuşlar. Azal-

mış enerjilerini toplayıp, işkence yapmak için, hazır ve nazır duruyorlar. İçerden baktığım gibi, cezaevinin çıkış kapısına ve tahliyeme dışarıdan bakıyorum.

Bahar gelmiş. Güneş'in önünde tel örgüler yok ama yüreğim kafeste. Ne baharın geldiğini görebiliyorum, ne güneşin dokunmaya çalıştığını hissedebiliyorum. Taksinin önünde oturan babam hiç değişmemiş. Henüz, ölüp gideceğini, "Acaba bizi hiç sevdi mi?" sorusunun yanıtsız kalan sorularımdan en önemlisi olacağını bilmiyorum. Ne kadar fedakârlık yaptığı konusunda başkalarını ikna etmek için, tahliye haberini alınca nasıl don gömlek yola koyulduğunu o gün anlatmaya başlıyor. Önce günlerce, sonra da yıllarca anlatacak. Herkes fedakârlığını onaylarken sevgisi bana dokunmuyor. O da bunu bildiği için başkalarına anlatıyor.

Eskiden anne dediğim ve bundan sonra da anne diyeceğim mavi gözlü kadın ellerimi öpüyor. Sıkılıyorum bu merasimden, ama henüz daha nerede nasıl davranacağımı bilemiyorum, itiraz edecek gücüm yok. Yıllardır ağlayan gözleri, ağlarken gerilen yüzü, gülme eylemine alışmaya çalışıyor. Yıllardır gülmeyen yüzünün çalışmayan sinirleri, damarları zorlanıyor, ne tarafa doğru kırışacağını bilmeyen gözlerinin etrafındaki izler rastgele şekilleniyor. Gülmek, gözlerinde ve yüzlerinde iğreti duruyor. Yabancılayarak bakıyorum. Taksinin arkasında kemiklerimi sayıyor, elimi öpüyor.

"Yapma!" diye bağırarak istiyorum.

*Trenin geçmesi çok uzun sürdü. Tren geçti ama gitmedi.
Rayların arasında kafamızı kaldırdık, birbirimizi yeni gö-*

rüyormuşçasına bakiştık. Birbirimizi tanımakta zorlandık. Bedenimize taktığımız kollar, bacaklar, yürekler, kafalar bizi değıştirmişti. Biz biz olmaktan çıkmıştık.

Yavaş yavaş ayağı kalkmaya çalıştık. Yaşayanların hepsi yaralanmıştı. Kırık ve parçalanmış vücutlarımız dört bir yana saçılmıştı. Kollarımızı, bacaklarımızı aradık. O kadar çok kol ve bacak vardı ki kendimizinkileri bulmakta zorlandık. Organlarımızı ararken hücrelerimizin ölebileceğı paniğini yaşadık ve uysun uymasın, ne bulursak taktık bedenimize. Çarpık ve eksik olduk, ama zararı yoktu. Muhanede muhtaç olmamaktı önemli olan.

Ölerek yok olanların sayımını yaptık önce. Sayılar tüken-di, ölülerimizi saymakla bitirmedik. Şaşırdık, hepsini aklımızda tutamadık. Görev bölümü yaptık, herkes kendi tanıdığını aklında tutacaktı. Sonra aklımızda kalanları sıralayacak ve ezberleyecektik. Yapamadık. Sadece kendi tanıdıklarımızı ezberledik, içimizde yaşatmaya çalıştık.

Korkuyu ve sindirilmeyi tanımıştık. Tren geçince gürültüsü kesilmişti. Artık gözlerimiz bakmıyordu, ağzımız da konuşmayı unutmuştu. Ne yapacaktık? Nasıl anlaşıacaktık? Bu kadar acı içinde. Acılı insan öfkeli oluyor, acılı insan kinli oluyor, acılı insan korkak oluyordu. Bunlarla yaralarımızı sarmalıydık. Bu zehirlerden kendimize panzehir üretmeliydik. Formülünü biliyorduk, ama nasıl uygulayacağımızı bilemiyorduk. Tren rayları üzerinde ezilirken sakladığımız, büyüttüğümüz sevgiye ve özleme güveniyorduk.

Başımı kaldırdım, yanibaşımda yaralı birini gördüm. Çıkartamadım. Bu benim arkadaşım mıydı?

Elini kaldırdı bana "Gel" dedi.

Sürünerek yanına gittim. Birbirimize sarılacaktık ki hangimizin ağzı olduğunu bilemediğimiz yabancı bir ses konuştu.

"Dokunma bana, çok yaralıyım, acıyor," dedi.

Sesi tanımadık, ama acıyı tanıdık. Birbirimizi tanımazdan gelerek teğet geçtik.

Trenin altında elimde sıkıca tuttuğum hayal torbam vardı; onu aradım bir süre. Torbamda tren gittikten sonra beni bir ormana bıraksınlar, ormanda ağlayarak koşayım, günlerce gece gündüz yürüyeyim. Dallarda bana türkü, şarkı söyleyen radyolar asılı olsun. Yorulunca bir ağacın altında gazellerin üstünde sızayım. Sicim gibi yağmur ıslatsın. Akşam ayazında, elimin birini cebimdeki közlenmiş kestanenin, diğerini sevgilinin ısıtması... ve daha bir sürü dilek vardı. Torbamı kaybettim.

Biz yedi kişi birbirimize tutunarak ayağa kalktık. Birbirimizin adını duymuştuk ama birbirimizi yeni görüyorduk. Yeni görüşüyorduk ama çok tanışıyorduk.

Kurtulduk sevincini yaşayamıyorduk, oysa kurtulmuştuk. Yoksa kurtulmamış mıydık? Bize neler olduğunu ve bizim ne olduğumuzu bilemiyorduk. Son kez bizi çağırdılar "Akıllılaştırma Odası"na. "Aklınızı başınıza toplayın" dediler. Rayların arasında ezilen aklımızı toplamak için bile orada bir saniye kalmak istemeyerek ve gitmekten korkarak sessiz dinledik. Sonra gökyüzüne yüzümüzü dönerek, ne yapacağımızı bilemeyerek, birbirimize bakarak bir süre durduk. Yıllardır aradığımız güneşi gördük, ama o bizi tanımadı, aradığımızı bilmedi. Üşüydük. Aramızdan dört kişiyi ayırdılar. Onlar askere gitti.

Biz birbirimizden güç almak isteyerek el ele tutuştuk. Bize uymayan bacaklarımız kimimize uzun kimimize kısa geldiği için, herkes gibi biz de topallıyorduk. Beni ortalarına aldılar. Ürkek, korkak, güçsüz ve güçlüce arabaların hızla geçtiği yoldan atlayarak karşıya geçmeye çalışıyorduk. Hepimizin aklında trenin altından sağ çıktıktan sonra arabanın altında kalmamak vardı.

Karşıya sağ salim geçtik. Karşıda duran arabalardan birileri indi. Tanıdıklardı. Anne ve baba diyorduk küçükken onlara. Yıllarca; anne ve baba dememiz yasaklandığı için ne diyeceğimizi şaşırdık, zamanla alışacaktık.

Anne, baba, kardeş veya herhangi bir tanıdık olanlar bizi ayırdı. Birbirimizin neler yaşadığını biliyorduk ama adımızı

bilmiyorduk. Onun için de adımızı ve birbirimizi sonradan yüzünde nasıl bulacağımızı söyleyemedik. Gerçi beklerken “Adınız bu kâğıtta yazılandır” diye elimize kartlar tutuşturdular ama ne fotoğraf, ne bilgiler bize uyuyordu. Fotoğraflar çok genç ve sağlıklı idi.

Anne ve baba diyeceklerimin evlerine doğru önce yokuş yukarı çıkıyor, sonra yokuş aşağı iniyoruz. Camdan dışarı bakıyorum. Beni unutan bu yaşamın içine nasıl gireceğim, kendime nasıl yer açacağım ve onlardan biri nasıl olacağım? Unutulmak ne kötü ölümmüş!

Cezaevinin kapısından çıktığım anda anlıyorum ki hayallerimi de unutacağım. Hayallerim, oradan uzaklaşmak için düşlediğim özgürlüğümdü. Çıkınca kimse gelmesin istiyordum. Cezaevinin kapısı ormana açılsın, ormanda yürüyeyim diye ağaçlar kenara çekilsin. Dalları saçlarıma dokunsun, çalıların dikenleri bacaklarıma, ellerime batsın. Acı olarak sadece ağacın dikenlerinin yaralarını bileyim. Bana yol veren ağaçların dallarında teyp takılı olsun. Erol Evgin, “İşte öyle bir şey”i, “Seni düşündüm dün akşam yine”yi söylesin. O sussun, İlhan İrem; “Yazık oldu yarınlara... İşte hayat böyle geçip gidiyor,” desin. Biri sussun, biri başlasın. Saatlerce yürüyeyim, koşayım, ağlayayım. Yorgunluktan, kocaman gövdeli ağaçların birinin dibinde sızayım. Ağaç olsun da hangisi olursa olsun. İhlamur, ılgın, selvi. Dibinde mantarları olan bodur çam bile olur. Yaprakları başıma düşsün. Gerçeğe yapraklar uyandırsın. Sonra evime götürsünler beni, öpeyim gelenlerin ellerini.

Her şeye yabancıyım. Nasıl anne, baba diyeceğim. Yıllardır demiyorum. Alışacağım. Şoför, “Geçmiş olsun,” diyor. Kaç yıl yattığımı babama soruyor. Türkiye’nin etrafına tel-

ler çevrildiğini, mahpushane olduğunu biliyordum ama koğuşumuz ve Mamak dışındakilerle henüz karşılaşmamıştım. Dışarıya adımımı attığım anda emniyet ve cezaevine uğramayan, dayak yemeyen, işkence görmeyen kimsenin kalmadığını anlıyorum. Dinlemeye taksi şoföründen başlıyorum. Şoför, gördüğü işkenceyi, çektiği acıları anlatıyor, bana kimse bir şey sormuyor.

Konuşmaları uzak, dinliyorum, anlamıyorum. Dışarıdakiler başka lisanda konuşuyor. Ben koğuş dilini biliyorum. Sorulan soruya da sağ olsun babam yanıt veriyor. “Benimle tahliye olanlardan birinin yakını gelmemiştii, ne oldu, orada mı kaldı acaba?” diyorum. Babam, “Neden demedin, kimse yoksa götürseydik, tüh,” diyor ama taksiciye de, “Dönelim, bakalım,” demiyor.

Taksi kestirmeden çıkarken Tuzluçayır’a, Bayram’ın apartmanına bakıyorum.

Tuzluçayır arkamızda kalıyor. Sonradan taşındığımız, ama Tuzluçayır’ı unutturamayan, Natoyolu’na geliyoruz. Amerika’dan alınan yardımla yapıldığı için adını Natoyolu koymuşlar diyorlar. Tuzluçayır’dan da demek ki yıllar önce tuzlu çay akıyordu. Şimdi kurak mı kurak.

Gecekondularımızın çoğu yıkılmış, yıkılmayanlar da yıkılmaya hazırlanıyor. Tek katlı gecekonduarı, önlerine dikilen apartmanlar gizliyor. Yaşadıklarımızı saklamak için büyük binalar küçüklerin önlerine geçmiş. Anılarımız yıkılan evlerin altında mı kaldı? Geçerken gördüğüm bu değişim, içimdeki yabancılık duygusunu büyütüyor. Bizi nasıl da sürüp süpürdüler!

Evimizin önünde durup etrafa bakmıyorum. Sanki peşimizden gelip beni götürecekler, ya da, “Havalandırma saati bitti, gir içeri!” diyeceklermiş gibi, saklanmak için içeri giriyorum.

Yunus bakkalda kalmış. Bakkal olmak böyle. Ölü de dirin de olsa biri başını bekleyecek. Özlemediğim nadir şey-

ler arasında bakkalımız da var. Babam bakkalda kalıyor, annemle koridordan salona geçiyoruz. Yunus salonda. Özgürlük deyince aklıma gelen kardeşim. Yıllarca mektup yasağımız olsun olmasın, her hafta yazıyor, fırsat buldukça ziyaretime geliyor. Geldiğimizi gördüğü halde dışarıda değil de içerde beklemesi gözümden kaçmıyor. Nedenini sorgulayacak dinçlikte değil beynim.

Yunus'la sıkılana kadar sarılıyoruz. Kardeşime sarılıp günlerce, belki de aylarca ağlayacağım, kendimi tutuyorum. "Her şey geçti, ağlama, aklını başına topla," sözlerini duymak istemiyorum. Bizi kimse küçümsememeli, teselli etmemeli. "Her türlü zorlukların üstesinden geliriz" psikolojisine sıkı sıkı sarılıyım. Ne kadar sarılı olduğumu henüz bilmiyorum. Yaşamım direnme ve direnmeme üzerine kurulu. Ben direnmem. Yabancıların yaşadığı bu evi kendimin kılmalıyım. Evim demem gereken mekâna beğenme isteğiyle bakıyorum.

"Acaba geridekiler ne yapıyor?"

Kardeşim yanıma oturuyor.

"Annem kokuyorsun yine," diyor.

"Acaba geridekiler ne yapıyor?"

Yunus'un başı bıraktığım gibi. Sanki sadece kafasını alıp başkasının uzun vücuduna takmışlar. Bana aşağıdan yukarıya değil, yukarıdan aşağıya bakıyor artık. Çocuksu ve yakışıklı başını, uzun bacakları ve gövdesi yukarıya taşımış. Yılların sarılma yasağının öcünü alırcasına tekrar tekrar sarılıyoruz.

Evimizin şekli değişmemiş. Aynı gecekondu, ama eşyalarımız değişmiş. Somyaların yerini bordo kanepeler almış. Kilimin yerine halı gelmiş. Matruşka gibi birbirinin içinden çıkan sehpalara takılıyor gözüm. Cezaevinden sonra gecekonduumuz lüks geliyor.

Annem sehpalardan en küçüğünü çıkartıp üstüne meyve koyuyor. Meyveden çok sehpayı bakıyorum. Her şey uzak ve yabancı. Yaşam el ele tutuşup halka olmuş, beni dışına at-

mış. O halkayı kırıp kendime yer açmalıyım. Bunu becerebilecek miyim?

Herkesin yaşantısından çıkmışım. Gömüldüğüm yerden gelmiş ve yaşamlarına karışmaya çalışıyorum. Beni içlerine alacaklar mı?

Yunus, “Anne ablam açtır, kimse gelmeden bir şeyler yesin,” diyor. Aç değilim. Ne yedim, ne zaman yedim bilemiyorum, ama aç değilim. Yunus’un anne dediği, mavi gözlü, yıllarca cezaevi kapısına gelen, itilen, dövülen kadına bakıyorum. Ben de, “Anne” demek istiyorum, diyemiyorum. Anne, baba, kardeş sözüne de yabancılaştırdılar.

Koca dünyada yalnız, küçük, yabancıyım. Benim olan hiçbir şey yok. Hiç kimsenin yakını değilim. Herkes kurulu düzenlerini sürdürürken, düzenleri içinde yerim, haftada bir ziyaretime gelmek iken, çıkıp evlerine geliyorum. Onları itekleyerek kendime yer açmaya çalışıyorum. Oysa beni tepe aşağı asmışlar, içimi boşaltmışlar. Boşalan yerlere hüüzün, ayrılık, acı, en çok da yalnızlık doldurmuşlar. Hiçbir şeyim, hiç kimsem kalmamış.

Hatırladığım, gözyaşımın yolunu bulamadığı ve akamadığı. Gözüm yerine boğazıma geliyor, düğümleniyor. Ağlamamalıyım. En iyi öğrendiğimiz bu.

Bir odaya girip üzerime battaniye alıp uzanmak istiyorum, ama merak edenler, gelmemi bekleyenler yavaş yavaş eve doluyor. Kimseyi tanımıyorum. El öpme mesaim başlıyor. Onlar bana uzak, ben onlara uzağım. Yıllar sonra mağaradan çıkan kızı görmek istiyorlar. Merak ediyorlar.

Kapıdan girenlerin elini öptükten sonra kanepeyi ve evi tanımanın rahatlığı ile oturmak için ilerliyorlar. Masanın etrafındaki sandalyelerden dipte, en tozlu olana kimse görme-sin diye gidip, sinip saklanmak istiyorum. Ama olmaz, gelenlerin elini öpmem gerek. İçeri girişlerini ve kanepeye doğru kendilerinden emin ilerleyişlerini izliyorum. Burada da ya-

saklar var. Köşeye gidemem, el öpmem gerek. El öpme maki-
nesi olmak istemiyorum. Ama biliyorum ki birkaç gün, öyle
olmak zorundayım. Zorundalıklar bunaltıyor. “El öpme” gö-
revim sürüyor.

El öpmediğim zamanlar bir sandalyeye oturtuluyorum.
Yemek, içmek, tuvalete gitmek, konuşmak, sevinmek yasak!
El öpme görevimin ağırlığını hafifletmek için içimden, “Kız-
lar mutsuzum. Bunlar beni istemiyor, ben bunları istemiyo-
rum. Yabancı olmak güvenimi aldı. Kimsesizim. Beni de ya-
nınıza alın. Akşam burada mı yatacağım? Şimdi ne yapıyor-
sunuz?” diyorum. Özgürlük denen yaşam bu olmasa gerek.

Kurallara uyan kızların yanına götürüldüğümüz son üç
ay içinde akşamüzeri iki saat televizyon izleyebildik. O saatler
gelince televizyonun açık olduğunu fark ediyorum. Bir süre
aynı saatte televizyon izleyebileceğimi henüz bilmiyorum. İki
saat içinde gösterilen; reklamları, türküleri, haberleri, yarım
kalan filmleri “Bu benim, bu senin,” diye tutardık. Kızların
da şimdi televizyon seyrettiğini, beni düşündüklerini, benim
için program tuttuklarını biliyorum. Yıllarca yirmi dört saat
birlikte kaldığım, dayak yediğim, sohbet ettiğim, tartıştığım,
duyguların en olağanüstüsünü yaşadığım arkadaşlarımı gör-
mek, mektup yazmak, ziyaretine gitmek yasak. Oysa kim-
se, ailesiyle, eşiyle, çocuğuyla bizim yaşadıklarımızı paylaş-
mamıştır. Kalbim derimi yumrukladığı için elimin titrediği-
ni, zor nefes aldığımı, gözlerimin dolduğunu hissettirmeme-
liyim. Özgür olduğum yer tuvalet. Onun için sık sık tuvale-
te gidiyor, derin derin iç geçiriyor, gözümünden bir damla yaşın
düşmesine müsaade ediyorum.

El öpme mesaim günlerimi alıyor. Kimin elini öptüğü-
mü, kimin elini öpmediğimi bilmiyorum. Önce kapıdan gi-
renlerin elini öpüyorum, sonra arada kaçırdığım olabilir diye
oturanların elini öpüyorum. Köşede birisi kalkmadan akşama
kadar oturduysa akşama kadar elini öpüyorum.

Duygularım benim olsa, “Yeter artık sizde hiç insaf yok mu, beni yalnız bırakın,” diyeceğim ama duygularım benim değil. Hatta bu duyguları sonradan hissedeceğimi o zaman daha bilmiyorum. Duyguları dinlemezseniz ne dediğini anlamazsınız. Onları dinleyemiyorum. Her şey birbirine girmiş kavgaya ediyor. “Acaba kızlar ne yapıyorlar?”

Beni alıp kaçırarak tanıdık arıyorum. O kadar çoklar ki, hiçbirini tanıdık değil. Amcamın gelini gelsin istiyorum. Arkadaşımdı eskiden. Gelmiyor. Sonra öğreniyorum, gelmiş ama hamile olduğu için tanımamışım.

Gelenlere şaşarak bakıyorum. Herkes gözüaltına alınmış, işkence görmüş. Onlara üzülmemi bekliyorlar ama ben o kadar üzgünüm ki, onların beklediği kadar üzülemiyorum. Arada bir, “Yaa, öyle mi, haaa” gibi sesler çıkarıyorum ama onları tatmin etmiyor.

Sıradan hoş geldin derken, yılan gibi soğuk, sinsi akrabamızla karşılaşıyorum. Gerçekten yılan soğuk ve sinsi midir bilmiyorum. Herkes öyle tarif ettiği için diyorum.

Yılan kadına bakmıyorum, yokmuş gibi davranıyorum. Bakmadığımın farkında olduğu için şimdi bir şey sokuşturacak tedirginliğini yaşıyorum. Tedirginliğimi boşa çıkarmıyor.

“Bu kadın senin yüzünden neler çekti. Yapmadığını koymadın.” diyor.

Nefesim gidiyor, içim öfke dolu, kırgınım halkıma. Bizi yıllarca işkenceye terk ettiler. Kadının, cevap vermeyeceğime güvenerek sataştığını anlıyorum.

Uzaktan akrabamız olan kadın, 12 Eylül’den önce, faşistlerin saldıracağı korkusu ile devrimcileri bekçisi gibi görüp, yoldan çevirir, abartılı sevgi gösterilerinde bulunurdu. 12 Eylül’den sonra annem görüşüme gelirken yeni apartman olmuş evlerinin balkonundan:

“Ne gidip geliyorsun, ‘öldü’ de, kurtul. Asacaklarmış zati,” diye seslenmiş. Annem uzun süre konuşmadığı halde,

“Misafir kovulmaz” diye, karı kocanın arada sırada yüzüzce, sinsi sinsi gelip, laf sokuşturmalarına sessiz sedasız katlanmış. Nadir olan açık görüşlerden birinde, “Ne yapıyorlar?” diye sorduğumda annem anlatmıştı. Yaşadığımızı hissetmek için, bize güç vermesini istediğimiz öfkemizi tazeyken donduruyorduk. Annem anlattığına pişman olmuştu, ama ne kadar planlarsa planlasın, neyi konuşacağını, neyi konuşamayacağını ayarlayamıyordu insan.

Nefesimi toparladıktan sonra;

“Annem ve diğerleri benden değil, senin gibi ikiyüzlülerden çekti,” diyorum. Şaşıyor.

“Ben ne yaptım ki?” diyor.

“Kuyruğumuzdan ayrılmazken, işkence yapanlarla birlik oldunuz, daha ne yapacaksınız?” diyorum.

Ev buz gibi oluyor. Misafirlerin bir kısmı susuyor, bir iki kişi ayıp olmasın diye şakaya çevirmeye çalışıyor. Kadın kocasına:

“Kalk, kalk,” diyor. Çaylarını yarım bırakıyorlar.

Anneme bakıyorum. Ne kadar yaralı olduğunu tahmin edemiyorum. “Ayıp, çayınızı için, onun kusuruna bakmayın,” diyecek sanıyorum. Hiçbir şey demiyor. Babamın gözlerinden verdiğim cevabı beğendiğini anlıyorum. Bize ne kadar kötü davranırsa davranırsın, güçlüden yana tavır değiştirenleri sevmiyor.

Yerimizden kalkmıyoruz. Komşumuzun küçük kızı yolcu ediyor. Kalanların, gidenin arkasından beni destekleyen konuşmalar yapacaklarını, sonra da benim arkamdan konuşacaklarını o zaman daha bilmiyorum. Oturanlardan, hiç ummadığım Halil Amca’dan kınama geliyor. Halil Amca kimse- nin lafına sözüne karışmaz, anlatacaklarına, “Siz bilirsiniz bizim gibi cahil değilsiniz,” diyerek başlardı. Benden selamını eksik etmemişti.

“Olmadı Zeynep kızım, hiç olmadı. Misafire ne olursa olsun öyle davranılmaz,” diyor.

“O da gelmesin. Geldiyse de sussun,” diyorum. Öfkeme, öfkemin konuşturduklarına şaşıyorum.

“Yanlıştın, ona cevap vermeseydin, biz diyeceğimizi derdik, o da suçlanırdı. Ev sahibi olarak senin demen iyi olmadı,” diyor. İmdadıma annem yetişiyor:

“İyi yaptı, o yapmasa ben yapacaktım. Şimdiye kadar gelir gider dişimi sıkarım. Balkondan, herkes duysun diye söylediğini unutamıyorum. Siz yaşamadığınız için bilmezsiniz. Ben “Sadece nefesi yaşasın bu dünyada” diye düşünüp iki gözüm iki çeşme ağlarken denilecek laf mıydı bu? Hadi, o zaman korkudan söyledi diye unuttuk. Daha ne uzatır durur böyle. Akılsız, fikirsiz, semsizin teki işte,” diyor.

Yunus’la aynı odada yatacağız. Pijamamı nasıl giyeceğim, Yunus’la aynı odada nasıl yatacağım? Utanıyorum. Oda da, denklerin üzerinde işlediğimiz çiçekli masa örtüsünü görüyorum. Çiçekli ve renkli olduğu için yasaklamışlardı. Yaklaşık üç yıl önce eve yollamış olmalıyım. Arkadaşlarımı görmüş gibi seviniyorum, sarılmak istiyorum. Sarılmıyorum. Dokunuyor, çiçeklerini gerçekmiş gibi okşuyor, kokluyorum. Pijamamı giyip yatağa girdikten sonra Yunus odaya geliyor. Uyuyor muyum, bilmiyorum. Dalıyorum. Sayıma geliyorlar. “Bir ki üç bir, bir ki üç iki...”

Koğuş dağılmış, toplamam lazım. Yatağımı toplamaya başlıyorum. Yunus uyuyor, saate bakıyorum gecenin üçü.

Sabah perdeyi açınca yeri gagalayan, birbirlerini kovalayan, bulduğunu alıp kaçan tavukları görüyorum. Yıllarca kurduğum onca hayallerin içinde yoklardı. Nasıl da unutmuştum. Her şey değişmiş, cuntadan sağ kurtulup gelmiştim ama onlar aynı duruyor, hâlâ bokların içinde yiyecek arıyorlar. Acaba, anne çocuğuna, “Kurban olurum,” derken onlar

da civcivlerine, “Bokunu yerim,” mi diyorlar? Sağlıksız gülme krizine yakalanıyorum, neyse ki kimse görmüyor.

Evimizin demir kapısının arkasındaki sürgünün açılma sesi, yüreğimi eline alıp sıkıyor. Biri göz bağını atıp, “Gözünü bağla, arkanı dön çık!” diyecek sanıyorum. Kapımızın zili yok, gelen vuruyor. Her metal sesinde ürküyorum. Kısa süre sonra, “Kapıya zil taktıralım” diye diretiyorum.

Metal sesinden korktuğumu söyleyemem, korkmamalıyım. Biz hiçbir şeyden korkmamalıyız. Yiğit olmamız gerek, yoksa bizi çiğ çiğ yerler, didik didik diderler. Tavukları haşladıktan sonra yoldukları gibi yolarlar. Paçavra haline getirirler, onun için korkmamalıyız, korkarsak da belli etmemeliyiz. Korkumuzu öyle saklamalıyız ki, kimse bulamasın. İnsanüstü olmalıyız. Sanki herkesin dünyaya geldiği yerden gelmemiş gibi, anne babamız yok da leylekler getirmiş gibi, olağanüstü olmak zorundayız. Dosta düşmana örnek olmalıyız. Olağanüstü olmam gerektiği için metal sesinin bıraktığı etkiyi anlatmıyorum. “Yazık, delirmiş zavallı” desinler istemiyorum. Ziyarettime gelenlerin, acımak için neden aradıklarını hissediyorum, acıyorlar zaten. Tenimin sarı rengine, dökülen dişlerime, zayıf bedenime ve çekingenliğime bakıp acıyorlar. Kapıya zil istemem, sosyetik olmaya özenmeme yoruluyor, zil mil de takılmıyor.

“Havalandırma saati başlamadı mı?”

Havaya istediğim kadar çıkma hakkım varken çıkamıyorum. Sürgülü kapıyı açıp kimseye bir şey demeden yürüyerek uzaklaşmak istiyorum ama yapamıyorum. Kapıyı açıp gece kondumuzun bahçesinde dolanamıyorum. Kaçamak, ağaçlara bakıyorum, gidip köklerine dokunmak, sarılmak istiyorum. Bunu yapmama hiç engel yokken, ağaca dokunmak dü-

şüncesi çok uzak ve olmayacakmış gibi geliyor. Aç susuz yenden el öpme makinesi olarak sandalyeme oturuyorum. Mesaime kaçta başladığımı bilmiyorum. Sinirlenmiyorum.

Beşinci günün sabahında evimizin önüne çıkıyorum. Evin önünde birkaç dakika duruyorum, sonra içeri giriyorum. Yunus'a, "Beni biraz gezdir" diyorum. Yunus'un yanında dayımın oğlu var. Ziyarettime gelenlerden gençleri tanımıyorum. Dayı ve amca çocuklarını, ilkokula giderken bıraktıklarını ergenliklerinin ortasında buluyorum.

Yunus ve dayımın oğluyla yavaş yavaş yukarı doğru yürüyoruz. Ergenliğimde cirit attığım, günde en az on kez inip çıktığım yokuşu çıkmakta zorlanıyorum. Özlediğim, hayallerini kurduğum yürüme eylemini yapamıyorum. Yunus'un koluna girip, yaslanarak çıkıyorum. Okul arkadaşlarımla evlerinin olduğu yerlere bakıyorum. Unutmuşlar mıdır, korkmuşlar mıdır? Hiçbiri gelmedi. Belki de evlenip taşındılar. Hiçbirinden haberim yok, ama kapılarını çalıp, "Ben geldiiiim" demek isterdim. Beklenmek, özlenmek isterdim. Beklenmiyor ve özlenmiyorum. Korkulan bir belayım artık. Yolda görülünce selam verilmeyecek, yol değiştirilecek biriyim. Yıllarca işkence görenlerden biri değil, selam verdiği, görüştüğü herkese işkence yaptıracak biriyim.

Hangi çağda, hangi yüzyılda büyüdüm, büyüdüm mü? Sanki büyümeden yaşlanmış gibiyim. Yaşanacak bir şey bırakmadılar bize. O kadar yaşlıyım ki... Bedenimiz ergen oldu mu hiç, yüzümüz pürüzsüz pembeleşti mi, değişen hormonlarımız ıskaladı mı bizi, birden nasıl terörist, anarşist, vatan haini olduk? Ergenliğimiz ve gençliğimizi atlatıp neden hızla yaşlandırdılar bedenimizi? Hangi zamanda dişlerimiz dökülmüş, benimiz sararmamış, gözlerimiz bozulmamış, bedenimiz su tutmamış, yüzümüz pürüzsüz pembe olmuştu, ergenliğimi neden hatırlamıyorum, çocukluktan yaşlılığa neden hızla atladık?

Kazdıkları kuyuya mı gömdük içinde bulunduğumuz çağı, saçlarımızdan sürüklenerek, ezilerek yaşantının dışına mı çıkarıldık? Boşalttılar mı içimizi? İçimize artık ne dolacak, kim dolduracak, kinimiz ne olacak, ailemiz bizi, biz ailemizi sevecek miyiz? Yüzüm kızarıyor, konuşmayı unutmuşum, konuşmayı unutmuşlar...

Unutmuşum...

Unutmuşsun...

Unutmuş...

Çok çabuk yoruluyorum, yorgunluktan dolayı aldığım bahar havasını anlamıyorum. Eve dönüyoruz. Ev yine dolu.

Yavaş yavaş dışarı çıkmaya alışıyorum. Annem bana güzel giyecekler almak istiyor. Birlikte alışverişe çıkıyoruz. Her zamanki gibi Saman Pazarı'na gidiyoruz. Orası ucuz.

Ne giyilir, ne alınır bilmiyorum. İçerde siyah, lacivert, gri ve kahverengiydi giysilerimiz. Popomuz belli olmamalı, pantolon giyeceksek üzerine uzun ve bol bluz, ya da gömlek giymeli, etek giyeceksek en kısası dizin dört parmak altında olmalı.

Giysilerin hepsi rengârenk. İnsanlar canlı ve çok güzel. Yüzleri pembe, saçları parlak, dişleri beyaz, gözleri ferli. İçlerinde en çirkin ve sarı olanı benim. Onun için herkes bana bakıyor. Hayır, bakmıyor, ben öyle sanıyorum. Kimseye bakmamaya çalışıyorum. Birkaç mağazaya giriyoruz. Hiçbir şey beğenmiyorum. Giysiler bizim yıllardır giydiklerimizden değil. Ne alınır, ne giyilir bilmiyorum. Alışverişten kurtulmak için lacivert düz bir eteği gösteriyorum, büyük geliyor, bedenime uygunu yokmuş. Bedenim kaç bilmiyorum. Bir şey istemiyorum. Bacaklarım hareket etmiyor, yürüyemiyorum. "Anne boş ver, istemiyorum," diyorum. Beni dinlemiyor. Güçsüzüm. Beni seven annem, "Bunlar yıllarca küçük

bir yerde kaldılar, yokuş inip çıkmadılar, gökyüzünün altında gezmediler, bacakları yürümeyi unutmuştur,” diye düşünmüyor. Bacaklarımın yürümemesi, annemin “Bir şey alacağım,” diye direnmesi sinirlerimi bozuyor, kim ne söyler diye düşünmeden küçük bir çocuk gibi yol kenarındaki kaldırım taşına oturuyorum. “Bir şey istemiyorum, yorulдум, yürüyemiyorum, gidelim,” diye ağlıyorum.

Annem vitrinde gördüğü beyaz gömleği ve lacivert eteği alıyor.

Sadece cezaevinde birlikte olduğum arkadaşlarım gelince seviniyorum. Onlarla aynı yerde yaşamak istiyorum ama doya doya sohbet bile edemiyoruz. Herkes kendine bir yaşam kurmaya çalışıyor ya da kurmuş. Kayıp giden yaşamı tutmaya çalışıyorlar. Çıkan aflardan yararlanıp kimileri öğrenciliğe dönmüş, kimileri iş bulmuş. İşleri var. İzin almak zor. Evimiz kalabalık. Telefon numaraları bırakıyorlar, sakinleşince aramam için. Numaraları ne yapacağımı bilmiyorum. Telefon alışkanlığım yok. Kimseyi aramıyorum. İstiyorum ki gelip beni evden alsınlar. Yalnız bir yere gitmeyi bilmiyorum, kendimle konuşuyorum.

Bizi götürmeye gelenlerden kaçmaya çalıştık. Ama koşamadık. Bir ara yola saptım, nereye gideceğimi bilemedim. Bacağım kırılmıştı, ağrıyordu, yürüyemiyordum. Oysa kaybettiğim beyaz torbamdaki hayallerimde, koşarak uzaklaşmak vardı.

Yaşam unutmuştu.

Yaşama giden yollar unutmuştu.

Yolların gittiği deniz unutmuştu.

Denizin sıcaklığı unutmuştu.

Unutulmuşluk, kırılan bacağımın acısını daha da artırdı. Sürükleyerek idare ederken, yerinden oynatmakta zorlanma-

ya başladım. Kolumla bacağıma destek olmaya çalıştım, koluma kimse destek olmadı.

Unutulmuşluğumdan umut doğsun istedim. Unutulmuşluğun umut doğurmayacağını unuttum.

Bacağımın kırık olduğunu kimse anlamadı, ben de anlatamadım. Çünkü herkesin acısı kendineydi. O kadar acı vardı ki; hangisine üzüleceğimizi, hangisine ağıt yakacağımızı bilmiyorduk. Kimseden de yardım isteyemiyorduk. Yardım beklediğimizi gören yardım severlerin uzaklaşacaklarını sanıyorduk.

Yaşayacağımız ülkenin dört bir yanına dağılma, etrafımızda ne kadar çok insan olursa olsun yalnız olma, sırlarımızı saklama kararı aldık.

İçimde bir kuş var, tam yüreğimin üstünde. Dakikada neredeyse beşyüz kez kanat çırpıyor. Aldığım nefes kuşun çırpınışlarına yetişemiyor. Ben yaşananları izlemek için oraya ısınlanmışım. Yaşama dair hiç bir şeyin içinde yokum. Her şeyden uzaktayım ve her şeyin dışındayım.

Kalbimdeki kuşu içimden çıkarmak istiyorum. Yürek atışlarına dayanamıyorum. Elimi ağzımdan kalbime doğru içeri sokuyorum. Kuş geri geri damarlarıma doğru kaçıyor. Aort damarımın olduğu yerde kanatlarını açıyor. Kanımı bozuyor. Temiz ve kirli kanım birbirine karışıyor. Dua edercesine ellerimi kuşa açıyorum.

“Ne olur yapma, inandıklarının hatırına,” diyorum.

“Yapacağım,” diyor.

Geride bıraktıklarıma dönüyorum;

“Ağlasam sesimi duyabilir misiniz?

Dokunabilir misiniz gözyaşlarıma?” diyorum.

Beni duyduklarını biliyorum.

“Anlat, neler oluyor?” diyorlar.

Bacaklarıma “Yürü” diyorum,

yürümüyorlar.

Ağzıma “Gül” diyorum,

gülmüyor.

Kapının zili çalıyor,

açamıyorum.

Alışveriş yapıyorum,

vereceğim parayı sayamıyorum.

Sevmek istiyorum,

sevemiyorum.

Sevilmek istiyorum,

sevilmiyorum.

Ağlamak istiyorum,

ağlayamıyorum.

Korunmak istiyorum,

korunmuyorum.

Konuşmak istiyorum,

konuşamıyorum.” diyorum.

“Anlayamıyoruz, anlatmaya devam et,” diyorlar.

Kimselerimin el salladığını görüyorum.

Kanatlarımı kesmişler. Yavaş yavaş kanatlarımın çıkacağı-nı bilmek istiyorum, bilemiyorum. Kanatlarımın çıkacağı yerler kaşınıyor. Deli gibi kaşımak istiyorum ama tahriş olur da ka-natlarım çıkmaktan vazgeçerse diye kaşıyamıyorum.

Günlerdir yemeden, içmeden, konuşmadan, gülmeden, tu-valete gitmeden oturduğum sandalyeden, kardeşim elimden tu-tarak kaldırıyor.

“Gel” diyor.

Koluna giriyorum. Arkamdan bana acıyarak bakan gözler yine acıyarak bakıyor. Onlar beni görüyor, ben onları görmü-yorum. Nasıl olsa daha önce görmüştüm. Anlayamıyorlar beni ve anlayamayacaklar da. O halde bir kere görmek yeterli, diye düşünüyorum.

“Hava alalım biraz,” diyor.

“Götür beni, ne olur!” diyorum.

Hiç konuşmadan yürüyoruz yavaşça. Kendimi çok yol almış sanıyorum, arkama bakıyorum, bir arpa boyu yolu ancak gitmi-

şiz. Çabalayarak, nefes nefese ve kardeşimin koluna asılarak devam ediyorum. Ara sıra durup arkama bakıyorum. Uzaklaşmışız, çünkü arkamdan bakanların kaşını gözünü artık seçemiyorum.

Tepeye çıkıyoruz. Güneşe bakmak istiyorum. Güneş beni görüyor, ısıtmak istiyor. Sıcaklığı az, ama tatlı.

"Bundan sonra sırların çok olacak," diyor.

"Biliyorum," diyorum.

"Sırlarını yıllarca kimse ile paylaşamayacaksın," diyor.

"Biliyorum," diyorum.

"Paylaşsan bile kimse seni anlamaz," diyor.

Bir süre susuyor. Uzunca bana bakıyor. Bakılmaya alışık değilim, utanıyor ve kızarıyorum.

"Çünkü sözcüklerini aldılar senden. Onları bulman uzun sürecek. Bu süre içinde sen kendine bile kendini anlatacak kelimeler bulamayacaksın," diyor.

Sözcüklerimi aldıklarını, söylenen ve gördüğüm şeyler karşılarındaki kayıtsızlığımdan anlıyorum. Güneşin söylediklerine söyleyecek, soracak, üzülecek sözcük bulamıyorum.

"Canını sıkma," diyor.

Bön bön bakıyorum. O arada gürültülü;

"Cozzzz," diyen sesini duyuyorum.

"Suya inişimi duydun mu?" diyor.

"Duydum," diyorum.

"Seni eğlendirmek için yaptım. Soğuk suları ısıtamadım ama ıltıttım. Yavaş yavaş da ısıtacağım. Hadi gidiyorum, yarın görüşürüz" diyor.

"Tamam," diyorum.

Kardeşim kendine söylediğimi sanıyor.

"Dönelim mi?" diyor.

"Yok, biraz daha duralım," diyorum.

Aralarında büyüdüğüm, mesai yapar gibi sabahtan akşama kadar, tek erzakım cebimdeki kuruyemişlerimle gezdiğim sokaklar, tüm emeğimi inkâr edercesine, yabancıymışım gibi davranı-

yorlar. Yabancı birini aralarına almak istemeyerek beni huzursuz etmeye çalışıyorlar. Sözcüklerimin alındığını bilmiyorlar, beni kendilerine direnmiyor sanıyorlar, sessiz bir savaş içine giriyoruz.

Gezineceğim yollara hiç erinmeden ve yorulmadan birer santim ara ile çivi çakıyorlar. Aralarından geçerken küçülmem gerekiyor. Bu, işime geliyor. Kimse beni görmeyecek, ben onları göreceğim. Fakat bu şekilde uzun süre yaşayamam. Bir süre sonra görülmek isteneceğimi biliyorum. Geçici bir süre sokaklar farkında olmadan bana iyilik yapmış oluyorlar.

Beni fark etmeyenleri, ben fark ediyorum. Ne kadar güzel-ler. Renkleri de ayrı. Ben 'güneşsiz sarı' ırktanım. Onlar 'güneşin tonları'nın ırkındanlar. Irkçılığı sevmediğim gibi sevmiyorum onları. Onlar gibi olmayı istediğim kadar kıskanıyorum. Her yana dağılmışlar. Otobüsler, yollar, sokak araları, ana caddeler, mağazalar, arabaların içi, evler, sinemalar, tiyatrolar... her yer onlarla dolu. Beni birbirlerine gösteriyorlar:

"Aaaaa baksana, güneşsiz sarı gelmiş!" diyorlar.

Onlara aldırmadığımı göstermek istiyorum, ama çok açık veriyorum.

Otobüse biniyorum, onları umursamayarak; kaç lira vereceğimi ve hangi durakta ineceğimi bilmiyorum. Ayrıca beni zor durumda bırakmak için bazı otobüslere her durakta durmayacak kuralı koymuşlar. Ben otobüse binmeyi bilmezken hangi durakta duracağını bilmemi istiyorlar. Kavga ediyoruz:

"Durağa gelmeden düğmeye bastım, neden durmuyorsunuz?" diyorum.

"Bu ekspres hanım efendi" diyorlar.

"Bana ne? Ne olursa olsun ineceğim durağı geçtiniz," diyorum.

Hanımfendi sözünü söylediklerine pişman oluyorlar:

"Çattık valla, uzaydan mı geldin, bela mısın sen kadın!" diyorlar.

Ekspresin her durakta durmadığını öğreniyorum.

Ne çok işim var, benden alınan bu yaşamı nasıl kendimin kılacağım?

Elektrik süpürgesi ben yokken gelmiş evimize. Annem mutlu. Kızı gelmiş, evini temizliyor. Ama gücüm yetmiyor, yoruluyorum. Hep yoruluyorum zaten.

Tuzluçayır'daki küçük gecekondumuzun toprak zeminini önce sular, sonra süpürürdük. Islaklık ve toprak kokusu, hamam böceklerini çekerdi.

Ziyaretçi trafiği birkaç gün içinde azalıyor. Nereye gideceksem annem peşimden geliyor. Evde işleri var ama ben de dışarıya çıkmak istiyorum.

Annem herkesten çok korkuyor. Beni sanki izine yollamışlar, yolda giderken, gezerken, sohbet ederken, "İznin bitti, hadi gidiyoruz," diyecekler korkusu. Ben yalnız gezemiyorum, o da yalnız bırakmıyor. Eve hapsedemiyor, peşimden gelemiyor. Gezmelerime kendini ikna etmesi gerekiyor, yapamıyor. "Ya bir şeye karışırsam?" Neye karışacağımı ya da neler karıştıracığımı bilmiyor, sadece korkuyor.

Birkaç defa, birlikte, içerdeki arkadaşlarımızın ailelerini ziyarete gidiyoruz, ziyaretler buruk geçiyor. Çocuklarından bahsediyor ve ağlıyorlar. Çocukları içerde, ben dışarıdayım. Suçlanıyorum. Annemin içi korku dolu. Babamın korkusu, benim korkum. Çok uzun oturamıyor. "Gene acıkmıştır," diyor.

Birlikte İnsan Hakları Derneği'ne gidiyoruz. Herkes bir şey soruyor. Tutuklu yakınları ziyaretten gelmişler. Yine operasyon olmuş, herkesi dövmüşler. Akşama Mülkiyeliler Birliği'nde panel olacakmış. Annemi eve yollamalıyım. Beraber çıkıyoruz, "Ben gelmiyorum," diyorum, ağlıyor, yalvarıyor, korkarak gidiyor. Panelde, sıraların arkasında, görünme-

mece çalışarak oturuyorum. Birden adım okunuyor. “Çıkamam, konuşamam” derken nasıl olduğunu bilmeden kürsüye doğru gidiyorum. Yol boyunca, dokunan, sarılıp öpen, “Nasılsın?” diyenlerin ilgisiyle ilerliyorum. Heyecanlıyım. Kalbimin sesinden başka ses duymuyorum.

Annemin aldığı gömlekle kısa bir konuşma yapıyorum. Tutukluları korkutmak, ürkekleştirmek, gururlarını kırmak, sindirmek için düzenli ve sistemli olarak baskı yaptıklarını söyleyip örnekler vermeye çalışıyorum.

Etrafımdaki ilgi ve sevgi içimde heyecan oluşturmuyor. Robot gibiyim. Hissedemiyorum. Başkasına sarılıyor, ilgi gösteriyorlar gibi tepkisiz duruyorum.

Ertesi gün Sıhhiye Köprüsü’nün altından geçerken gazete satıcısı, “Buruk bir ses, buruk bir ses!” diye bağıyor. Gözüme tuttuğu gazetede kendimi görüyorum, ama satın almaya utanıyorum.

Utaniyorum. Konuşurken, yemek yerken, bir şey sorarken, alış veriş yaparken, ineceğim durağı söylerken...

Evden çıkmalıyım. Yalnız başıma gezmeliyim. Arabalara binip inmeliyim. Paramı vermeliyim. İnerken:

“Müsait bir yerde inebilir miyim?” demeliyim.

Annem peşimde gezmemeli.

Babam hiç değişmemiş, bağıyor, küfrediyor, kırıp döküyor. Onu hiç özlememişim. Bakkala adımlımı atmıyorum. Babamdan bir şey istemeyeceğim, o da benden yardım beklemesin. Sürekli kendinden bahsediyor. Bunalıyorum.

“Sen içerdeyken bir arkadaşın geldi. ‘Nasılsın Hüsamet-tin Amca?’ dedi. ‘İyiydin, ama seni görünce kötü oldum!’ dedim” diyor.

Kızılay’da birkaç kez kayboluyorum. Devleti yıkmaya çalıştım ama Kızılay’a içeri girmeden önce çok az gittim.

Gecekonduda yaşayan kadınlar çarşıya az gider. Onlar için merkez yaşadıkları mahalledir. Uzaklıklar mahallelerine göre ayarlanır. Mahallede yaşayanlar için Kızılay dağ başıdır.

Arkadaşımın Atatürk Bulvarı'ndaki işyerine gideceğim. "Bulurum" dedim. Kızılay'a indim. Ama hiçbir yerde Atatürk Bulvarı tabelası yok. Bulvarın üzerinde aşağı yukarı dolanıp duruyorum. En sonunda cesaretimi toplayıp gazete satan büfenin önünde duruyorum.

"Atatürk Bulvarı nerede?" diye soruyorum.

"Bir saattir gidip geldiğin yerde" diyor, kafasını uzatıp dalga geçercesine önünde duran kocaman yolu gösteriyor. Dil çıkarmak istiyorum. Sırıttıyorum.

"Aaaaa gelmişim!" diyorum.

Arkadaşımı bir sürü makinenin arkasında buluyorum. Telefonlar durmak bilmiyor. Sohbet etmemiz mümkün değil, bunalıyorum, çayımı yarım bırakıp çıkıyorum.

Medeni cesaretimi artırmalıyım. Annemin verdiği para ne kadar? Ne alınır bilmiyorum. Ama çok gibi. Kendime cüzdan alıyorum. Paramın hepsini çıkarıp adama veriyorum. Üstünü veriyor, yeni aldığım cüzdanıma koyuyorum. Yakındaki mağazaya giriyorum. Elbiselere bakıyorum, deniyorum. Pazarlık yapıyorum. Pazarlığı, alışverişi öğrenmek için yapıyorum. Adam dediğim fiyata elbiseyi vermeye razı oluyor. Paramın hepsini çıkarıp veriyorum;

"Dalga mı geçiyorsun, bir saattir oyalıyorsun!" diyor.

Paramın çoğunu cüzdan için verdiğimi anlıyorum.

Abim otobüs kartı veriyor. "Bunu göster ve geç" diyor. Gösteriyorum, şoförü kandırıyorum sanıyorum, arkasından bilet atıyorum.

Yağmur yağıyor, şemsiyem var, açmaya utaniyorum. Yağmur bana yağıyor, benden elimdeki şemsiyeye damlıyor.

Arkadaşlarımla buluşuyorum. Lokantaya giriyoruz. Et-rafıma bakmadan peşlerinden gidiyorum. Karnım aç. Menü-

ye bakıyorum. Yemek adı olarak sadece, “tavukgöğsü” var. İstiyorum. Ama gelenin ne tavukla, ne de göğsüyle alakası var. Hayal kırıklığımı hissettirmeden yiyorum.

Garsonlar peçeteleri seriyor, tabakları topluyor, “Başka isteğiniz var mı?” diye soruyorlar. Hizmet edilmesi yaşadıklarım ve savunduklarıma aykırı! Ezmemek ve ezilenden yana olduğumu göstermek için garsonlar tabakları toplarken kendimi tutamıyor, kalanları toplayıp peşlerinden iki kat aşağıdaki mutfığa götürüyorum. Bulaşık yıkayan, servis hazırlayan çalışanlar, aynı anda dönüp şaşkın bakıyorlar. Masaya dönüyorum. Sanki gülmemeye çalışıyorlar.

Evden çıkıyorum. Gideceğim, yetişeceğim bir yer yok. Değişik otobüslere biniyorum. Değişen mahalleleri geziyorum. Yorulunca başka otobüse binip dinleniyorum. Yapacağım hiçbir şey yok. Yaşayacaklarımı yaşadım. En sonunda yalnız kaldım. Artık ölme zamanı. O kadar yaşlıyım ki...

Düşlediğim gibi değil özgürlük. Özlediklerim, ben yaklaşınca uzaklaşıyor. Duygularım duygusuzlaşıyor. İnsanlar sadece gürültü yapıyorlar. Ben anlatmıyorum, onların anlattıklarını anlamıyorum, belki de dinlemiyorum.

Yıllar sonra, “Tahliyesin, hadi git özgür ol,” diyor. Özgür olmayı beklediğimiz yıllarda içimize demirler çakmışlar. Onlardan nasıl kurtulacağımızı bilmiyoruz. Tutuklu kaldığımız işkenceli yılları ikiye katlıyoruz. Kimse bize yardımcı olmuyor.

Yaşamı, cezaevinden yıllar sonra çıkan herkesin yaşadığı acemiliklerle tanımaya çalışıyorum. Yanımda taşıdığım demirlerin içinde neler yok ki...

“Korkmamalısın.”

“Üzülmemelisin.”

“Kimseden bir şey istememelisin.”

“Ailene yük olmamalısın.”

“Çok gülmemelisin.”

“Ağlamamalısın.”

“Yaşam işkence ve sen sürekli direnmelisin.”

“Taviz vermemelisin.”

“En yakın arkadaşlarından bile zaafılarını saklamalısın.”

“Beğendiğin de olsa erkekleri ayartmamalısın.”

“Ayartmaya çalışanlara sert davranmalısın.”

Başiboş gezerken Ankara'nın sokaklarında, Hacettepe hastanesinden aşağı doğru iniyorum, nerden çıktığını fark edemediğim, gardiyan Derya ile karşı karşıya geliyorum. Te-laşlanıyor, adımlarını hızlandırıyor. Ben de hızlanıyorum. Sık sık arkasına bakıyor. Artık dört duvar arasında ve ellerinde değilim. Sıhhiye köprüsünün altına geliyoruz. Gördüğü ilk otobüse yetişmek için koşuyor. Beni görecektir şekilde otobüsün içinde duruyor. Sanki onu yolcu eden tanıdığımıyım gibi otobüs hareket edene kadar gözlerimi dikiyorum. Bakarken, arama bahanesiyle soymaları, hakaretleri, iç çamaşırlarımıza ayaklarını silmeleri, yumruk, tokat yağmurlarını yaşıyorum. Otobüs gidiyor.

Ankara'nın akciğerlerini bilmek, tanımak, nefes almak, özlediğim yeşilliğin içinde yürümek istiyorum. Bazen yalnız, bazen arkadaşlarımla.

Aynı davadan yargılandığım arkadaşlarımla Seğmenler Parkında geziyoruz. Yeşilliklerin içine dalınca, arabaların korna seslerinden, motor gürültülerinden, trafik lambalarından, alışveriş merkezlerinden, otoparklardan... kurtuluyoruz.

Ellerimiz ceplerimizde sohbet ederek Atakule'den aşağı doğru iniyoruz. Birbirine sarılmış çiftlerin, ağaç diplerine oturmuş arkadaş gruplarının, sahibini sevindirmek için,

hızla atılan topu koşarak kapmaya çalışan köpeklerin arasından geçiyoruz.

Hafta içinde cezaevindeki tutukluları dövdükten sonra, hafta sonu tatilini değerlendiren üsteğmenle karşılaşyorum. Bankta, sarıldığı sevgilisinin kulağına aşk sözcükleri fısıldıyor. Karşısında donup kalıyorum. Onun birine sevgiyle sarılması olmaması, yaşanmaması gereken bir şey. Cezaevinde geçirdiğim yılların son günlerinde B Blok'taydı. Yanımdaki arkadaşlarıma:

“Bu, ‘öleceksin, buradan sağ çıkamayacaksın’ diye hasta olduğunu bildiği kalbime sayımda yumruk atandı,” diyorum.

Bize bakmamaya çalışıyor. Elinden gelse kafasını kesip saklayacak. Sevgilisine:

“Bunun işkenceci olduğunu biliyor musun?” diye soruyorum.

Tedirgin, oradan kaçmanın hesabını yapıyor. Kızın elinden tutup sürüklercesine yola doğru fırlıyor. Kızın topuklu ayakkabısından biri çıkıyor, arkalarında külkedisinin ayakkabısı gibi kalıyor. Taksiye binip uzaklaşıyorlar.

Arkasından; “Bu şehir, bu ülke, bizi sizin elinize bıraktığında, kapatıldığımız yerlerde yıllarca insafınıza terk edildiklerimizde ne kadar güçlü ve acımasızdınız. Oysa şimdi bizi de aynı şehirlerin sokaklarına bıraktılar. Ayağımızın gittiği yerlere ayağınızın gelmesi ne kadar olası, görüyorsunuz. Ne korkunuzun, ne pişmanlığınızın, ne inkârınızın hükmü yok artık!” diyorum.

Gizli gizli ağlıyorum. Seza'yı özledim. Sonra hüznümü derinlere saklayıp arıyorum onu. Konuşamadıklarımızı değil, konuşmamız gerekenleri anlatıyoruz birbirimize. Duyuyoruz sesimizi. Cümlelerin hükmü yok. Sesimiz, bilinmedik bir dile duymak istediklerimizi iletiyor.

Çıktıktan sonra birkaç ay Ankara'da dolaştım ama asıl Seza'ya giderken tahliye oldum.

Başımı otobüsün camına yasladım. Geçtiğimiz yollara arkamızda bıraktığımız yeşillğe, kuraklığa, evlere bir daha göremeyecekmişim gibi baktım. Gözümü kırpma istemiyorum, kırptığım an otobüsün geçtiği yollar yok olacak sanıyorum. Oysa yollar otobüsün önünde akıyor. Bir santimini görmenin yasak olduğu yeşillik, dağlar, tepeler, dereler yokluklarını affettirmek istercesine sayım veriyor. Gözümü her açtığımda karşılaştığım duvarlar benim için yok artık. Başkaları için hâlâ var olduğunu bilmek, duygularımı eğiyor, büküyor sevincimi hüzne dönüştürüyor aniden. Bizi düşünmeyenlere inat düşünüyorum kalanları. Gözümün gördüklerinin resmi ni satırlarla yazıp yollamak istiyorum ama yasak. Sevdiklerimin gözlerini alıyorum yanıma. Gördüğüm her ağaca yeşilliklere isimlerini yazıp asıyorum zihnime.

Yolcu indirip bindirmek için girdiğimiz şehirler, şehirlerin garajları, garajların ayrılıkları hep geride kalanları hatırlatıyor. Bir kız sevgilisine sarılıyor, dönüp dönüp yine sarılıyor kışkandırıcasına. Yabancılık çöküyor omuzlarıma. Konuşamıyorum yanımda oturanla. Tepeden tırnağa aykırıyım ülke-me. Dilimde kırgınlık, içimde sır var sadece. Sırlarım içimden dökülsün, çıksın gitsin istiyorum. Gizlenmişler en ücra kuytuluklara, örtmüşler üstlerini çıkamıyorlar dışarı. Kendilerinde saklanarak yaşıyorlar.

Ben otobüsün merdivenlerindeyken koşarak geliyor, gün akşamın karanlığına hazırlanırken aydınlık yüzlü Seza. Sarılıyoruz inanmazcasına birbirimize. Bunun hayalini kurmamıştık ya olmazsa diye. Konuşmadan birbirimize durup durup sarılarak, yürüyenlere çarparak yol alıyoruz evine doğru.

Yaşama dalarken evlenmiş. Albümünde izliyorum çabuk olup bitsin diyen düğününü. Gönül engin, dingin akmak isterken, yaşama, içimize akıyor isyan.

Elbiselerim üzerimde emanet, denizi taşlamak istiyorum gün boyu. Utanıyorum taşılayamıyorum. Konuşmak isterken tutuluyoruz, “ne çok ettiler bize, hem de ne çok,” sözcüklerine.

Kaybolduğum şehir “özgürsün artık,” diyor ilk defa bana. Her adımım, hareketim izlenmiyor artık. “Havalandırma saati, Beşiktaş’a kadar git gel,” emri verilmiyor. İstanbul’un sayısız kapılarını açıp çıkabilir, istediğim zaman dönebilirim uykuya.

Vapura biniyorum. Hareket ederken martılara “gidin” diye bağıryorum. Vapurun sesi işkence seslerini getiriyor kulağıma. Martılar korkmuyor vapurun sesinden, takılıyor vapura ve içindekilerin peşine. Ardımızda bıraktığımız köpükler saklar mı acaba beni.

Kaybolurken İstanbul’un sokaklarında, geride kalan Sevim’in gözlerini, sözlerini alıp annesine götürmek için yola çıkıyorum. Bir an önce ulaşmak ve ulaşmamak isteyerek.

Annesi, geleceğimi duyduğundan beri yemek yapmış. Sevim’in yıllardır yemediği, yıllarca da yiyemeyeceği yemekleri bana yedirmek için. Sevim’e söylemek istediklerini bana söylüyor, sarılmak istedikçe bana sarılıyor. “O da bir gün senin gibi çıkıp gelir mi a yavrum?” diyor. Sevim’in yatağında yatıyorum, bardağından su içiyorum. Parçalanıyorum yeniden.

Yürüsem İstanbul’u boydan boya. Gitsem gelsem voltalarda İstanbul’un yüreğine! Dokunsam çopur çopur olmuş yüzüne. Neden tüm şehirler öfkeli bize. Ne çok özledik, ne çok kırıldık onlara, anlatsam, dinlese... Zindanlarına açmışlar bağırılarını, kapatmışlar bize kapılarını. İçimizde gerçek, dışımızda yalan sunuyor özgürlük bize. Ne başkasına, ne kendimize, ne birbirimize “...bizi çok dövdüler, çok sövdüler, iftiralara boğdular,” diyemiyoruz. Konuşmaya gülmelerimizle başlıyoruz, acı olanları saklıyoruz, göstermiyoruz kimseye en çok da kendimize. Onlar yıllarca kah kızarma, kâh titreme, kâh nefessiz bırakarak çıkmaya çalışacaklar dışarıya.

Yan yana oturuyoruz Seza ile. Bakıyoruz denize. “İnanmak zor yaşadıklarımıza ve şimdi burada olduğumuza,” diyoruz sözcükleri kullanmadan.

“Balık pişireyim akşama,” diyor.

“Yanına açalım mı şarap?” diyorum.

Buluşmamızı bıraktığımız İstanbul’un terminaline, ayrılığımızı bırakıyoruz, yeniden buluşmak üzere.

Mektup yazmam, yollamam, anlatmam yasak olduğu için kendimle konuşuyorum.

Arkamıza bakmadan koşuyorduk. Neden koşuyorduk, kimden kaçuyorduk bilmiyorduk. Önümüze çıkan her yola dalıyorduk. Yolların bazıları uzun, bazıları kısaydı. Bazıları çıkar, bazıları çıkmazdı. Uzun süre biriktirdiğimiz acı ve yalnızlık enerjimizi, yollara boşaltarak daha çok yalnızlığa doğru koştuğumuzu fark etmeden koşuyorduk. Sonra ne kadar uzaklaştık diye arkamıza bakıyorduk ki uzaklaşmamışız. O zaman kırılan kollarımızı ve bacaklarımızı hatırlıyor, öfkeleniyor, “Kol kırılrsa da yen içinde kalmayacak!” diyorduk. Yıllarca taşıdığımız, içinde hayallerimizin olduğu torbayı, geri dönünce hatırlayamayacağımız, birbirine benzeyen sokaklardan birinin çöp tenekesine attık.

Parçalanmıştık. Parçalarımız ülkemizin şehirlerine, ailemize, hastanelere, geçmişimize, geleceğimize, umudumuza, umutsuzluğumuza, özlemlerimize, Avrupa’ya saçılmıştı. Parçalarımızı toparlayıp bir araya getiremiyorduk. Vaz da geçemiyorduk. Yüreğimiz, beynimiz başka bir kıtada; gözlerimiz, kollarımız, bacaklarımız başka kıtadaydı. Ve biz kıtadan kıtaya parçalarımızın başına koşuyorduk. Bütünleşmeleri için yalvarıyor, ağıtlar yakıyor, bağılıyor, tartışıyor, sayısız kitaplar okuyor, örnekler veriyorduk; ama bütünleşemiyorduk.

Parçalanmışlıklarımızla yaşamayı ve mutlu olmayı başarmamız gerekiyordu. Yaşıyor ama mutlu olamıyorduk. Git gide bozuluyorduk. Bozulduğumuzu fark etmiyorduk. Fark etsek kabul etmiyorduk. Kabul etsek nasıl tamir edeceğimizi bilmiyorduk. Yaşamımıza zor olanı almak istemiyorduk. Zorluklar kene gibi yapışmıştı. Söküp atamıyorduk. O kadar çok parçalanıyorduk ki, kaçta ayrıldığımızı, ayrıldıklarımızın nerele-re savrulduğunu bilmiyorduk. Parçalarımızı toplama çabasında bile parçalanıyorduk.

Her şeyimizin 'ama'sı vardı. Yoksa icat ediyorduk. Âmâ'larımız; uğradığımız saldırılardan kalma savunmalarımızdı ve gözlerimizin önüne inmiş perdemizdi. İndirdiğimiz perde kalın ve koyu renkteyse hiçbir şey göremiyorduk, tül gibi inceyse net olmasa da görüyorduk. Oysa bizden istenen kesinlikle iyi görmemizdi.

Yaşam bizi hatırlamak ve kendine dahil etmek istemiyordu. Bizi dışına atmış, içine almamak için sıkıca el ele tutuşmuştu. Biz en zayıf halkayı arıyor, bulduğumuzu sandığımız zayıf halkadan, yaşamın bize karşı direncini kırıp içine girmeye çalışıyorduk. Her birimiz, sayamayacağımız kadar hamle yapıyorduk. Bazılarımız; halkanın içine girmeyi başarıyordu, yaşam fark edince kulağımızdan tutup dışına atıyordu. Bazılarımız saklanıyor; öncesi yokmuş gibi davranıyor, yaşamın fark etmemesini sağlamak için yaşama yaşamını veriyordu.

Bu hengâme arasında önüme çıkan ilk yola girdim. Yolda karşılaştıklarımın kimi koşuyor, kimi uçuyordu. Ben istifimi bozmadan etrafıma bakarak, salınarak yürüdüm. Koşarak gelen ve beni geçen biri:

"Biraz hızlı git, zaten çok zaman kaybettik!" dedi.

"Nereye yetiyeceğiz ki? Gideceğimiz yer yok artık, koşma" dedim.

Beni dinlemedi, sözümü bitiremeden gitti.

Ben, ayağıma takılan bir taşı sürüklemeye başladım. Taş

nereye, ben oraya. Özlemişim böyle serserilik yapmayı. Arada bir dengemi şaşırp ölçüyü kaçırsam da serserilik bana özgürlüğün kokusunu getirdi. Sevdim bu halimi. Düşünmeden, yargılamadan, ummadan, beklemeden, öğrenmeden sürdürdüm taşımayı.

Beni serserilikten kurtarmak isteyen, elimi tuttu. El ele tuştuk.

Eli çok çirkindi, yaralı ve korkaktı. Bir elinde yirmi bir, diğer elinde on dokuz parmağı vardı ve çok kokuyordu. Elimi elinden çekmeye çalıştım, çekemedim. Elinden iplik gibi sayısız lifler çıkmış ve elimi sarmıştı.

“Çekme elini, sabredersen iyi olacak,” dedi.

İyi olmayacağını biliyordum ve kurtulmak istiyordum.

“Elimi bırak, söz veriyorum sabredeceğim,” dedim.

“Sabır sözle olmaz, beklemeyle olur. Beklemenin hesabını da sen değil, zaman tutar,” dedi.

“Bekleyeceğim,” dedim.

Yalan söyledim.

Yaşam bana göz kırptı.

“Adam oluyorsun,” dedi.

Çocuklar onları dövdüğüm için beni sevmiyorlar. Sanki bana dayaktan başka çıkar yol bırakmışlar gibi. Kız inat. Adını Zeynep değil de inat koymadığıma pişmanım. Zeynep anamın adıydı. "Anamın adı, ağzımın tadı" diye severdim. Anamın yanakları benimki gibi al al olduğu için 'pembe' diye severlermiş. Kızın yanakları pembe değil. Kiriynce öldür Allah, geri adım atmaz. Amcası İnat Kemal da öyleydi.

Kemal Abim bir gün babama tarlaya azık götürürken, önünde giden gölgesiyle inatlaşmış. Gölgesine "Arkaya geç" demiş, gölgesi geçmemiş. Yolun ortasına dinelmiş, gölgesine demiş ki, "Sen arkama geçene kadar, ben de buradan gitmeyeceğim." Gün dönüp gölgesi ardına geçene kadar olduğu yerde kıpraşmadan akşama kadar beklemiş. Akşam azığı götürmüş. Hak ettiği dayacağı yemiş.

Kız öyle de anası az mı inat! Anasını yıllarca dövdüm, sövdüm, kapıya koydum da yine de koynuma dayaksız girmedi.

Ben onlara kötü davrandım da onlar bana iyi mi davrandı. Büyük oğlan okula giderdi, ben de peşinden. Bir gün doğru dürüst okula gitmedi. Bakkaldan paraları yürütür, kendine parayla arkadaş tutardı. Şebek oğlan. Daha elimi kaldırmadan cır cır çığırır, elimi indirince de biraz önce bağırın o değilmiş gibi aynı şeyleri yapardı. Askere gitmeden "Beni evlendirin" diye yer-

lerde az sürünmedi. Onu evlendirirken evine barkına sahip çıkacağını bek düşünmüyordum emme sahip çıktı. O çocukluğunda benim kazancımı har vurup harman savuran oğlan, beş kuruşunun hesabını yapar oldu.

Komşunun oğlu Cafer bizimkini kandırıyordu. Doğruyu söylemek gerekirse kandırıldığımızı ben anlamadım ama inat karı anladı. Cafer Baki'ye demiş ki. "Bakkaldaki karnelerden getir, sizden alış veriş yapıyım, geri nasıl olsa size vereceğim, değişen bir şey olmayacak." O zamanlar karne vardı. Alışverişi yapılan karneleri bir kutuda biriktirir, sonra da yakardık. Bizim saf oğlanın da aklına yatmış. Ha bire karne götürüyor Cafer'e. O da bakkaldan pepsi, fruko, kader kismet beş kuruş, fırlatmak için fişek, çıtır pıtır ne varsa alıyor. Bizim kurnaz karının dikkatini çekiyor. Oğlanı bir güzel dövüyor da oğlan anlatıyor. Bu deli oğlanın işleri hiç bitmezdi. Oldum olası ele avuca sığmaz, ama yine de içlerinde en iyisi oydu. En büyükleriydi, en çok onu dövdüm ama bana da bakan tek o oldu. Bazen onu akıllandıran dayak diye düşünüyorum.

Kız aynen anası kılıkklı, akıllı, kurnaz! Kurnaz da olsa, akıllı da olsa, inat olunca bir işe yaramıyor, dayağı yiyordu. Baykuş bakışlı, tomuzan böceği. Kirimeye görsün. Sokma boyun. Kafasını omuzlarının içine gömünce, "ihhh!" deyince iş bitti. Dövsen de sövsen de fayda etmez. Anamın adı, ağzımın dadı dedikçe, "anana değil, anama benziyorum" dedi. Daha küçükken ne olacakları belli oluyor bebelerin. Baki küçükken de akıllı usluymuş. Ama kız daha biddacikken dur durak bilmezdi. Ağlamaya başlamaya görsün, saatlerce ağlardı. Sesi de kısılmazdı. Yorulmazdı da gebresice. Bir gün anam uğraşıyor susmuyor, garı uğraşıyor susmuyor. Zemheri ayı dam başına beşiğiyle kodum. Dam başında da susmadı. Hiç de bir şey olmadı. O zaman deli gönül, "Gırtlığına bas öldür!" dedi. Sonradan bazı bazı öldürmediğime pişman olmadım değil vallahi. Anasına elimi sürmemle hemen yatağın altından çıkar, sarılırdı annesine.

İkisini de çok dövüp kışın kapıya koydum. Çocukken bile bazen deli deli beni öldürecekmiş gibi bakardı şeytan kız. Doğduğu andan beri hep şeytandı zati. Şeytan olmasa onun emsalleri ölürken o dam başına koyduğum, dövdüğüm, doğru dürüst bakmadığım halde yaşar mı?

Hastalandım, bu hale geldim daha annesini korur yerden bitme. Böyle deyince "Sana benzemişim, ne yapayım!" demez mi sokma boyunlu şeytan.

Okula giderken "Öğretmen hakkımı yedi" diye tutturdu da biddancik boyu ile öğretmeni ayağına geldi. En sonunda sınıfını değiştirince okula gitti. Şeytan meytan emme, okumada zararı yoktu. Gerçi ben onlar gibi okula gitmiş olaydım şimdiye profesör olurdum. Biz okul yüzü mü gördük. Defter, kitap, önlük nerede. En sonunda bu baykuş bakışlının eline kaldım ya. Yine de küçükken beni seven, yanaklarımı okşayan sadece o vardı. Kurnaz. Bir şey aldıracağı zaman beni tavlamaya erkenden başlardı. "Babiş babiş, elma yanaklı babiş" diyerekten yanağımı öpüp makas alınca anlardım bir şey isteyecek. Karı direnirdi emme ben direnemezdim. En sonunda ayakkabı mı, elbise mi istiyor aldırırdı. En çok giyecek ona aldık. En çok o kandırırdı. Kandırıldığımı anlayınca yollarda çok dürtüp dövdüm emme iş işten de geçmiş olurdu, istediğini aldırırdı. Şimdi kendi başına bir hükümet. Çalışıyor; ne kazanıyor bilmek. Allah var; evin, bizim ihtiyaçlarımızı görür emme, demez kaç para aldığını.

Küçük oğlan kızdan sekiz yıl sonra doğdu. Ankara bebesi. Bunlar gibi köyden gelmedi. Onun için bir tek onun nüfusa kaydı doğru geçti. Bana en çok o karşı geldi. En çok o kavga etti. Beni hiç affetmedi. Sonra da bu elleri bırakıp gitti. Gitti de ne hale geldiğimi görmedi. Görmedi de doğru dürüst arayıp sormadı. O da hep anasının tarafını tuttu. Burnunun dikine gitti. En iyi üniversiteyi ODTÜ'yu kazandı da siyaset ve garı peşine düştü. Eve getirmediği kız kalmadı. Ağzı laf yapıyor, her şeyi o biliyor tabii. Söylemek bile zor geliyor emme, evin en yakışıklısı o.

Kız dama girince ortaokulda sınıfta kaldı, abisi gibi kaynakçıya gitti, akıllandı. “Ben okuyacağım” dedi. İyi okuyordu. İftar miftar getiriyordu. Liseyi birincilikle bitirmiş diyorlar. Okulda resmi asılıymış, inanmıyorum ya, hadi öyle olsun.

“O, ölüme gelmesin, haber vermeyin” dedim. İyi kötü, hastalığımda kız da, büyük oğlan da yanımdaydı, o yoktu. Hastalığımda yanımda olmayan ölünce niye gelsin. Ölümü görse bana ne faydası var. Ben inanmıyorum öbür dünyaya. Zati dedim ki ben ölünce, “Aman Ankara’ya götürelim, köye götürelim” diye ölümü gezdirip de rezil etmeyin. Yolda öldüysem yola gömün. Başımda öyle gelip de ağlayıp dua etmeyin. Ağlamazsınız ya, dua da etmeyin. Mezarıma gelerseniz ayranla rakı getirin, top-rağıma dökün, ben içerim.

Ya öbür dünya varsa. Yok diyorum emme, Azrail’i görüyorum, sesini duyuyorum. Azrail geliyor geliyor, sanki etimden bir çintik alıp gidiyor. Sonra geri geliyor. Leş kargası gibi yiyecek beni. Korkuyorum. Azrail böyleyse, öbür dünya da, sırat köprü-sü de, cennet de, cehennem de vardır. Ben karıma, çocuklarıma iyi davranmadım. Başkaca günahım yok. Allah’ım, eğer beni gördüysen anlamışsındır, yıllarca esnaflık yaptım, kimseye kazık atmadım, bir Allahın kuluna borç yapmadım. Hakkım yendi emme kimsenin hakkını yemedim. Züleyha dışında kimsenin karısına kızına göz dikmedim. Canımı alırken bunları da bil.

Bayram’ın apartmanının gölgesinde ne kadar oturduğumu bilmiyorum.

Cezaevinden çıktıktan sonra evimizin yıkıntılarının yanına yapılan, amcamın apartmanına defalarca gitmişim ama anılarıma bakarsam yok olacak korkusuyla üstü yıkılmış, duvarları kalmış evimize uzaktan bakmıştım. Bugün, akrabalara görünmeden evimize bakmak, içeri girmek, çocukluğumu aramak istiyorum.

Yol boyunca, kim nerde oturuyordu, hatırlamaya çalışarak ilerliyorum. Sabahtan akşama kadar koşturduğumuz

yerlere bakıyorum. Çocukluğumuzda uzak olan mesafeleri apartmanların büyüklüğü mü kısalttı, yoksa adımlarımızın küçüklüğü mü uzak yapıyordu; çıkarmaya çalışıyorum. Mesafeler kısalmış, evler birbirine yaklaşmış.

Apartmanlaşmış gecekonduların yeşilliği, bahçeleri yok olmuş. Gecekonduda büyüyenler, yok oluşa isyan edercesine alışkanlıklarını sokağa taşımışlar. Apartmanların basamaklarına, evimizin önü diye oturmuşlar. Sokak; dantel ören, çekirdek çıtlayan, ip atlayan çocuklarla dolu. Aralarından geçiyorum. Onlar beni tanımıyor, ben onları tanımıyorum.

Boş evlerin sayıları çoğalmış, biz azalırken.

Duvarları soğuk ve ıssız. Vaktini doldurmak için uğraşı olmayan insan gibiler. İçinde oturan kiracılar için aybaşı çabuk gelirken, boş ev için bir saat bir ayda geçmiyor.

Çerçevesiz duvar yarının olmadığını anlatır. Gelecek olanı beklerken, gidenin bıraktığı çerçeve, dolap izleri, çocukların bıraktığı kalem lekeleri, geçmişinin hareketli anılarını taşıyabildiği kadar, terk edilmiş zamana iletmeye çalışır.

En çok pencereler üşür. En çok pencereler yalnızdır. İhtiyarlamış, elleri, yüzleri, gözleri kırışmış, bacağına siyatik ağrıları yerleşmiş, dizkapağı menüsküse teslim olmuş, sıvısı bitmiş gibidir. Sağlıklı günleri sayılıdır.

Ne çekilen perdeleri, ne perdelerine takılan çiçekleri, ne de kornişlerinin başlarına yaptığı is yoktur. Sinirlenip perdeyi hızla çekemezsiniz, kornişlerin arasından gürültüyle, cansızca yere düşemezler. Dışarıyı; sessizce, hayallerle, öfkeyle, kırgınlıkla izleyeni de yoktur.

Karşımda duran boş evin üşümesine bakıyorum. Tir tir titriyor adeta. Mahkum yalnızlığı yoksul ve parçalanmış. Dökülen kerpiçleri yorgun, hastalıklı. Cüzzamlı misali, kopup kopup iniyor aşağı. Ya da çocuklar koparıyorlar, ağzını burununu, kaşını gözünü, yavaş yavaş, hızlı hızlı.

Duvarlarında; birinin yaşadığını diğeri inkâr etmek istiyor. Üst üste sürülen beyaz, sarı, yeşil, mavi, kahverengi

boyaları “biz de vardık, burada yaşamıştık,” diyerek çıkmaya çalışıyor.

Kerpiç ev sıcak, yıkılan kerpiç ev yoksul oluyor. Dışarıya bırakılmış kimsesiz çocuk gibiler. Çorapları, kazağı, pantolonu yamalı. En çok da gözlerinin etrafını yamamışlar. İçerden, dışarıdan. Kışın soğuğu içeri girmeye çalıştıkça, içerden pencerenin kenarlarını alçılarmış, naylonlamışlar. Yetmemiş, dışarıdan betonlamışlar.

Bütün çabalar boşa. Mücadeleye dayanamaz olmuş bedeni, yorulmuş. Gözlerini söküp almışlar ilkin, sonra gözlerinin yanındaki kapılarını. Sonra bir zamanlar özenle tek tek dökülüp örülen kalın kerpiçlerini. Kerpiçlerin içinde saklanan saman çöpleri, “artık seni tutamam, miadım doldu,” diye haykırıyor sessizce.

Boş evler dokunuyor bana, boş yüreğe dokunurcasına.

Yıkıntıların arasına gizlice girerken ayağıma, tahtalardan çıkmış bir çivi batmaya çalışıyor. Kerpiçler ufalanmış, toprağa karışmışlar. Gölge yapan duvarın köşesine, sağlam bulduğum kerpicin üstüne oturuyorum. O kadar çok ağlamak istiyorum ama hiç ağlayamıyorum.

Köyden, amcamların mutfak, banyo, yatak odası dahil dört çocukları ile yaşadıkları iki gözlü yere, ağabeyimi bırakarak biz de geliyoruz. Tarih; kendimize ev yapmamız için daha kömürlüğün verilmediği, böceklerden, solucanlardan, odun ve kömürden temizlenmediği zaman. Amca çocuklarıyla birlikte tek odadayız. Kış mıydı, yoksa tüp, ocak olmadığı için sürekli yanan kuzineli soba mı vardı, hatırlamıyorum. Ama soba yanıyordu. Hüsne ablam elimden tuttu, Topal Veli'nin bakkalına götürdü. Bakkal, “Bu kim? diye sordu. Hüsne Ablam, “Hüsamettin Amcamın,” dedi. Veli gözünü kısarak bak-

tı. Bakışlarından, “Bunlar da mı geldi!” mi ,”Aman ne şirinmişsin sen,” mi dediğini anlayamadım. Hüsne Ablam on tane Kale bisküvi aldı. İlk anım bisküviyi gördüğüm günle başlıyor. Elimdeki hamuru nasıl yiyeceğimi bilmiyorum. Eve geliyoruz. Pişirmek için sobanın üzerine koyuyorum. “Köylü, o öyle yenilmez” diyerek benden birkaç yıl evvel gelen amca çocukları elimdeki bisküviyi alıyorlar. Onlara bakarken sobadaki bisküvim yanıyor. Yanan bisküviyi yiyorum. Yediğim en güzel ve tatlı bisküvi o. İlk ve unuttuğum anımın olduğu o günde doğdum. Bana göre doğum günüm, son güz harmandan kalkınca, yufka ekmek yaptıkları günün akşamı değil, Kale bisküvilerini pişirdiğim gün. Zaten bebekliğimi anem de hatırlamıyor. Arada soruyorum, “Ayyy, bek ırşattın, hep ağlardin” diyor. Büyüyorum, bakkalımız oluyor, bakkal da da bisküvilerim; ama o tadı alamıyorum.

Kömürlük temizleniyor; bize ev olacak. Amcamların evin penceresinin olduğu yeri kapatıyorlar. Kerpiçten örülmüş duvar kalın. Aralara tahta koyuyorlar. Orası bıcaqlığımız olacak. Naylon tabaklarımızı, alüminyum tenceremizi oraya koyuyoruz.

Akşam olunca çay içilecek, sohbet edilecek bir eve mutlaka gidilecek. Herkesin evi bizimki gibi, dar ve derme çatma. Hepsi köyden yeni gelmiş. Çay içip sohbet etme dışında başka eğlenceleri yok. Evler ne kadar fakir olursa olsun, komşular, akrabalar her akşam birbirlerine çay içmeye gitmeli ve köyde geçen günlerinden bahsetmeliler.

Büyükler, bir yere yetişecekmiş gibi hızlı dedikodu yapıyorlar. Kadınlar; kaynanalarını, eltilerini, erkekler; komşularının, akrabalarının karılarını çekiştiriyor. Erkeklerin dedikoduları kesintiye uğramıyor. Çay, eğer varsa yanında Kale

veya Ülker bisküvi veren kadınlar, hem dedikodu yapıyor, hem de hizmet ediyor. Boşalan bardakları, karıştırmadan, kim nasıl içerse kısa sürede öğrenip, çay kaşığı üzerine konana kadar dolduruyorlar. Misafir ne kadar çok olursa olsun kadınlar, “Çay bitti, yeniden demliyorum, biraz bekleyeceksiniz” diyemiyorlar. Eğer tek çaydanlık yetmezse komşudan ödünç alınıyor. Bazı erkekler çayı beğenmiyor. “Hocanın abdest suyuna benzemiş” diyorlar. Abdest suyuna benzemesin, misafirler beklemesin diye hizmet eden, ateş yerine kendi yanmak istiyor. Hizmet eden, evin genç kızıysa sohbete hiç katılmıyor, ayakta fır dönüyor. Nasıl hizmet ettiğinin görülmesi ve beğenilmesi gerekir ki onu oğullarına alsınlar. Boşalan bardağı görmediyse annesi işmar edip, herkesin içinde, “Ağzı açık ayran delisi, aklın nerde?” diye bardakları takip etmesi gerektiğini azarlayarak hatırlatıyor.

Beğenilmek için fır dönen kızları gördükçe, “Büyümeliyim ki kocaya vermesinler. Bu evde de kalmamalıyım ki, babam, ağabeyimi dövdüğü gibi zırt pırt dövmesin. Ne yapacağım?” diye düşünürdüm.

Kömürlükten yaptığımız oda çok küçük. Tek odada yaşıyoruz, yemek yiyoruz, misafir ağırlıyoruz, suya çimiyoruz. Hava iyiye dışarıda amcamlarla ortak kullandığımız, çamaşır yıkadığımız teştin içinde suya çimiyoruz. Misafir gelince, annem koyacak yer bulamadığı gaz ocağını, çay demlemek için, tahtadan yapılmış sekinin altından çıkarıyor. Demliğimizin üstü yok ama alüminyumdan, sağı solu çökmüş altı var. Çayı onda demliyor, sıcak suyunu da tencerede kaynatıyoruz. Annem gaz ocağını yakmak için uzun süre pompalıyor. Ocak ne kadar direnirse dirensin, sonunda yanıyor. Yanmazsa gaz ocakçı Memduh Amcaya götürülüyor. Yanmayan ocağımızı nasıl iyi ediyor, anlamıyorum. İçinde gaz, ucunda ispiroto var.

Misafir gelince karşılara çıkmak istemezdim, gideceğim odam yoktu. Ebemin oturduğu kocaman minderi kim-

seye çaktırmadan sekinin altına çekiyorum. Misafirler gide-
ne kadar sekinin altında yatıyorum. Tuvalet e gitmek için bile
ıkmiyorum. Kimse arayıp sormuyor. Herkes bıkmış ocuk-
larından, nerden gelip onlara yk, başlarına bela olduysak.
Hiç birimiz çekilecek dert değiliz. Hepimiz tremiyesiceyiz
ama tremişiz, tryoruz, treyeceğiz.

Bizi yok edemedikleri için, sohbet ederken, yemek yer-
ken, çay içerken yok sayıyorlar.

Beni denemek için bu eve vermişler. Gelip götürmeleri-
ni bekliyorum. Bir gün gelip etrafı fırfırlı, önünde iki at ko-
şulu arabayla götürecekler. Atların semerleri işlemeli olacak.
Atın alına ebemin kepinin altına taktığı altınlardan dizile-
cek. At iki renkli olacak. Mavi ve beyaz. Gözlerinin etrafı, an-
nemin gözleri gibi mavi olacak. Kuyruğu da mavi olacak. Sır-
tı da mavi olabilir, diğer yerleri de beyazdan daha beyaz ola-
cak. Nereye götüreceklerini bilmiyorum. Babamdan kurtara-
caklar. Beni neden deniyorlar, kim gelecek, ne zaman gt-
recek bilmiyorum. Annemi bırakamam, babam dövüyor, ben
gidince daha çok döver. Annemi kabul edip etmeyecekleri-
ni bilmiyorum, ama kabul etmeliler. Yalvarırım, ağlarım, her
dediklerini yaparım; annemi benimle götürmelerini saçlarım.
Misafirler gitti. Sekinin altından ıkmalıyım.

Bana arkadaş doğuracak annem. Kız kardeşim olacak.
Kız doğuracağı için o kadar güzel. Karşısına geçip saatlerce
seyretsem seyredirim ama seyrettirmiyor. “Kudurdun ayının
kızı, kudurdun,” diyerek terlik fırlatıyor.

Annem ocuk getirmeye gidiyor. Yunus’un doğum günü
“harmandan kalkınca” değil. Evde köy ebeleri doğurtmaya-
cak annemi. Yunus, şehirli olacak. Hastanede doğacak. Yu-
nus Ankara’da doğuyor ama orum’da nüfusa kaydı yapılı-

yor. Ankara'da kaydı olursa, geldikleri toprakları inkâr edecekler ve asıllarını unutacaklar sanıyorlar. Topraklarını, doğum yerini Çorum yazdırmakla koruyorlar. Annem tam şehirli olmamış, onun için kundak, zıbın, bez hazırlamıyor. Babam şeker çuvalı götürüyor, Yunus'u içene koymak için. Kıvrır kıvrır sarı saçları, celdir celdir bakan gözleriyle babam alıp geldiğinde koşarak karşılamaya gidiyorum, kız kardeş getirdiler sanıyorum. Kucağıma alıyorum. Erkek getirmişler. Acaba karıştırdılar mı? Annem yok, demek ki annem kızını bekliyor; Yunus'u sevmeyeceğim. Sevmeme kararım onu görünce geçiyor. Kucağımda kaşlarını kaldırmış bana bakıyor.

Annemin elinden Yunus'u almışlar. Sarılık olmuş. Çok korkmuş, hiç kimsenin olmadığı depo gibi yere kapatmışlar. Yol yordam bilmiyormuş. Kaçmaya çalışıyor ama kaçamıyormuş. Hastanenin parasını ödememişler. Yalnız kaldığı o günlerde çıldırayazmış. Hep çıldırayazıyor ama çıldırmıyor, çıldırmak yasak. Onun da yasakları var. Neredeyse benimki kadar. Orhan Amca sonra babamla birlikte annemi kaçıracak. Orhan Amca hastanenin sahibi. Her yeri biliyor. Hasta bakıcı diyorlar ona. Mahallemizin hastalarına o bakıyor. Demirel'in köylüsü. Hastane onun.

Annemin çocukları sevmesi ayıp, onun için bizi sevmiyor, biz sevince de ne yapacağını şaşırıyor. Arada sırada bana uzunca bakıyor ve sevgisinden mi, pişmanlığından mı söylediğini anlamadığım, "Ananın keteni kızına; kaderin bana benzeyecek, kadersiz kızım," sözcükleri ağzından dökülüyor. Sevmek ayıp ama dövmek ayıp değil. Güç kimdeyse yiğit o. Güç büyüklerde. Onlar yiğit. Kendilerini öyle sanıyorlar. Korkutunca büyük oluyorlar. Çocuğu dövmekte ne var. Ben de büyük olacağım, kardeşimi döveceğim ağabeyim de beni dövecek, annem de bizi, babam hepimizi...

Yunus'u uyutmam için annem yanıma veriyor. Gözlerini çok açmak için alnını kırııştırıyor, alnına sarı kıvrıcık saç-

ları dökülüyor, küçük elleri baş parmağımı tutuyor. Herkes onu seviyor. Herkes sevmesin, ama ben seveyim istiyorum. Korkutarak uyutmaya çalışıyorum. Cinli, perili masallar, en çok da, “Top top topacık, bizi azdıran babacık”ı anlatıyorum. Annemle biz gidince Yunus ne olacak? Hem annemi, hem Yunus’u götürmem. O sonradan geldi. Babamla kalsın. Babam ya onu da döverse, kundağı ile sobanın içine köteleyiverirse! Eli yetişemeyince ayakkabıyla, değnekle yetiştigi gibi, kundağını değneğin ucuna dolayıp mı atacak acaba? Gelsinler bakalım, bir yolunu bulacağız. Yunus kardeşim değil. Kardeşim olsa kız olurdu. Birbirimize destek olurduk. Ama erkek oldu. Onu götürmeyeceğim.

Uzandığım sekiden Yunus’un yürümeye çalışmasını izliyorum. Sekiden duvara doğru sıralıyor. Önemli bir iş yaparken alnını kırıştırıyor. Büyüyünce de bu alışkanlığına devam edeceğini henüz bilmiyorum. Duvar bitiyor, açık kapının önünde duruyor, kendini kış üstü yere atsa bir şey olmayacak, ama atmıyor. Kapının boşluğu önünde kuyu gibi duruyor. Yüzüme bakıyor, seyrettiğimi görüyor. Gözünden sıra sıra yaşlar boncuk gibi iniyor. İnsan yavrusu, hiç konuşmadan ancak bu kadar yalvarabilir. Gidip kucaklıyorum, yanğından süzülen yaşlar aniden yok oluyor. Sanki buhar olup uçtular. Hemen gülmeye başlıyor. Yunus’u içime sokmak, “Hüüp!” diye yutmak istiyorum.

Annem Yunus çabuk yürüsün, yürürken düşmesin diye hızlı koşan çocukları topluyor. Yunus’u çiş yaptırır gibi kucağında tutuyor. Bacaklarının arasına ip bağlıyor. Çocuklara, “Topal Veli bakkala kadar önce kim koşup gelirse, pepsi vereceğim,” diyor. Önce gelen annemin elindeki makası alıp Yunus’un ayak bağını kesiyor, pepsiyi de hak ediyor. Yunus artık düşmeyecek.

Yunus bir süre düşmüyor ama yüzünde önce küçük, sonra git gide büyüyen yara çıkıyor. Annem kucağına sıkıca

bastırmış, süt içiyor ama keyifsiz, güzel başını sık sık kaldırıp, “acıyo, acıyo, üf, üf,” diyor. Annem bir yandan emzirirken, diğer yandan Yunus’un yüzünü üflüyor. Arada bir de sarı suyla yarasına pansuman yapıyor. Yarası o kadar büyüyor ki gözlerinin içine kadar gidiyor. Mikrop kapmış. Bir nevi uçukmuş. Büyüdükçe azalır, sonra geçermiş. İşlerimizin en önemli ve uzun süreceklerini hepimiz büyüyeceğimiz zamana bırakıyoruz, bakalım ne olacak.

Adamın biri eve ecer kadın getirmiş. Analık çocukları istememiş. Baba iki çocuğunu kandırıp ormana azıtmaya götürmüştü. Çocuklar babalarının onları azıtacağını anlamışlar. Giderken ceplerine hedik doldurmuşlar. Yol boyunca hem yemişler, hem de atmışlar. Babaları onları ormana bırakınca yola attıkları hediklerden evlerini bulacaklarmış. Babaları ormanda masallar anlatarak ikisini de kocaman ağaçların yapraklarında uyutmuş. Yapraklar yerlerinden kopmuş mu, kopmamış mı bilmiyorum. Ama o çocukların yerinde ben olduğuma göre ağacın dibinde yatamam. Aslanlar kaplanlar parçalar. Onun için yapraklarda yatıyorum. Baba evine dönmüş. Çocuklar yılanlardan, kuşlardan, otların seslerinden çok korkmuşlar. Gün ışıyınca kocaman ağaçlardan kayarak inmişler. El ele tutuşarak hedikleri aramaya başlamışlar. Ama bir de ne görsünler, kuşlar hepsini yemiş!

“Top top topacık, bizi azdıran babacık,” demişler.

Ebem böyle anlatıyor. Sürüyle torunu var. Sürüyle torunlarını başına topluyor. Masal anlatıyor. Bazen de:

“İhhh ihhh! Hastayım yavrum hastayım,” diyor. Söylerken sesini ağır hasta gibi çıkarıyor. Biz sert, aynı anda:

“Doktora giiid,” diyoruz.

“Giddim yavrum giddim,” diyor.

“Doktor sana ne dedi?” diyoruz. İşveli, hastalığı geçmiş sesiyle:

“Kıvırcık saçlarına gurban olurum,” dedi diyor.

Hep birden karnımızı tutarak gülüyoruz.

Tekrar başlıyor.

“Kıvırcık göbeğine gurban olurum, güzel gözlerine gurban olurum...” diyerek oyununu bizi oyalayabildiği kadar uzatıyor.

Ebemin elbiselerinin önünde önlüğü var. Önlüğünün cebinde şeker, elma, portakal ve bıçağı var. Bizi görünce elini cebine sokup mutlaka bir şey veriyor ki onu sevelim. Çok seviyoruz, bir de ağzı yumuş dolu olmasa. Ağzı yumuş dolu. Özellikle bacakları tutmadığı zamanlarda. Mahallede yine sürüler halinde oynarken evin önünden koştüğümüzü görünce hepimizin adını sesleniyor. Bazen de karıştırıyor. Oyunumuzu bozmaması için kapının önünden geçerken kafamızı eğip kaçıyoruz. Kapı genellikle açık olduğu için görüyor. Ağlıyor: “Bir tas su vermiyorsunuz, babanıza şikâyet edeceğim,” diyor ama hiç şikâyet etmiyor.

Duvarda asılı teypte amcamın Almanya’dan sesini kaydettiği, herkese selam yolladığı, küçüklerin gözlerinden, annesinin ellerinden öptüğü titrek sesi dinliyoruz. Sesi ünlü bir sanatçı oldum heyecanından dolayı titriyor ama ebem kendisi için titriyor sanıyor. Bir şey söylemeye çalışıyor, söyleyemiyor. Annem:

“Vııııh, felç oldu!” diyor.

Hemen soyuyorlar. Suya çimerken omzuna atıp altını iyice keselediği, sonra karnına indirdiği memeleri ortaya çıkıyor. Soğuk su dökmeye başlıyorlar. Titriyor. Ondan sonra bacakları tutmuyor. Hastaneye götürülmüyor. Herkes yaşlanınca felç oluyor. Başka ne olabilirler ki! O saatten sonra doktor, mühendis ya da iyi olacak değiller ya.

Bacakları tutmasa da konuşabiliyor. Sanki ebemi iyi etmişler gibi övünerek geçmiş olsuna gelenlere nasıl anladık-

larını, soyup hemen soğuk suya çimdirdiklerini anlatıyorlar. Anlatıcılar, “Ben akıl ettim,” diyorlar.

Ebem gibi bacakları tutmayan, ama elinden tutunca yürüyen arkadaşı bakkal garı var. Elinden tutup bazen onu ebemin yanına getiriyoruz. Diğer arkadaşlarının kimi bastonuna, kimi sırtına elini dayayarak, kimi iki büklüm geliyorlar. Çocukları kovuyorlar. Ne konuştuklarını merak ediyoruz. Onlar gelmeden ebemin oturduğu sekinin altına saklanıyorum. Gençliklerinden konuşuyorlar; köyde kim kimi sıkıştırmış, tarlada arkasından sarılıp öpmüş. Arada bir: “Vıııh, seni de mi öptü!” diyorlar. Sekinin altından çıkıp, “Babama söyleyeceğim” diyorum ama ebem oralı değil. Bastonu ile yetişmeye çalışan, “Şu bacaksız bak hele, bizden olanla bizi korkutmaya çalışıyo,” diyenler oluyor. Babama, ne söyleyeceğimi bilmediğim için söylemiyorum.

Akça pakça haliyle babaannem gözümün önüne geliyor. Babam annemi döverken ebem tutmayan felçli bacaklarıyla, şişman bedenini sürüyerek araya girer, “Hüsamettin, Gülcivan’a vurduğun bana geliyor,” derdi. Sesini duyuyorum. Anneme de “Ne olur, küs birkaç gün git, anlasın” derdi fakat annem gidecek bir yeri olmadığı için sıradaki dayacağı beklerdi.

Babaannem öldüğünde babamın yüzüne çöken keder ve yalnızlığı unutamıyorum. Annemin “Çocuk değil ki kucağına alıp gideceğin yere götüresin, ne ölünde, ne hastalığında bırakıp gidemediğin, akrabana akraba, bayramına bayram, düğününe düğün dedirttirmeyen” dediği bakkalımıza ben bakıyordum. Yaşım daha anıları, yaşamın tecrübelerini biriktirmeye yetmediği çağdayım. Henüz ölümü, yok olmayı, görememeyi anlamıyorum. Bakkalda niye güldüğümü bilmiyorum. Gülerken babamın acılı yüzünü görüyorum. Cenaze işleri ile ilgileniyor. Güldüğümü görmesin diye kafamı tezgaha yapıştırıyorum ama gülme seslerimin çıkmasını engelleye-

miyorum. Babam kendi üzüntüsünü tüm dünya yaşıyor sanıyor. Saçımı okşuyor “Kızım üzülme, çok hastaydı,” diyor. Kafamı kaldırıyor, ağlayan değil gülen gözlerimle karşılaşıyor, bir tane tokat indiriyor, istediği oluyor, ağlamaya başlıyorum. Babam beni nasıl sevsin!

Çocukları çok korkutuyorlar, çocuklar da küçükleri korkutmak istiyorlar ki güçlü olsunlar. En çok da bozacıdan korkutuyorlar.

Gece zifiri karanlıkta yatarken karanlığın sahibi, “bozacııııı!” diye bağıyor. “Yatmazsanız sizi bozacıya veririm,” diyor annem. Döşeğe çarşaf serilirken arasına girme, yorganı üzerimize atarken serinliğini hissetme ve tutma yarışını hemen kesip içine iki büküm kıvrılıyoruz. Canavarın, yedi tane başı var, çocukların başını bir nefeste, “hüüüüp,” diye içine çekiyor. Ayaklarımız karnına girmemek için boşuna çırpınıyor. Sonra onları da yutuyor. Isırınca kemiklerimizin kırılma sesi bozacının karnından geliyor. Bu kadar korkmamıza rağmen bizi öldüreceğini düşünmüyoruz. Neden sekiz değil de yedi başı var, bilmiyoruz. Bizi başının biri ile tutacağından, diğerleri ile timsahlar gibi yiyeceğinden korkuyoruz. Aramızda bozacıyı gördüğünü söyleyenler var. Ben görmedim. Anneme sordum, “Gören şıracı mıymış?” dedi. Hiçbir çocuk onu göremezmiş. Büyüyünce anladık ki bozanın tadını sevip de istemeyelim diye bizi korkutuyorlarmış.

Akşam olunca büyükler komşulara gezmeye gidiyor. Amca çocukları, en çok da Fulya ile yalnız kalıyoruz. Sekinin üzerine ayaklarımızı altımıza saklayarak oturuyor, dışarıdan gelen çıtırtıları dinliyoruz. Canavarlar kapıya geliyor. Korktuğumuzu belli etmemeliyiz. En çok da somyanın altına saklanıyorlar. Ayağımızı uzatırsak eğer, kocaman ağızlarında-

ki keskin dişleri ile koparırlar ve bir daha koşamayız. Susayınca, canavara korktuğumuzu belli etmeden nefesimizi tutarak, küçücük evin içinde koşarak suyu alıp somyanın üzerine zıplıyoruz. Korktuğumuzu bilen, korktukları dönemi geçiren, karanlıkta rahat gezen erkek çocukları sessizce gelip, “pöh!” diyorlar. O zaman yüreğimiz ağzımıza geliyor. Yüreğimizi yerine yollamak için, ağzımızı açıp, alt dişlerimizi aşığ çekiyor, onlara kızıyor ama geldikleri için de seviniyoruz. Korkumuz kaçıp gidiyor. Hiç korkmamış gibi seviniyoruz.

Ebemden öğrendiğim cinli, perili, babasının azıttığı çocuklu masalı ben de büyürken Yunus’a anlatıyorum. Anlattıklarım yoruyor. Yunus iyice sokulmuş, nefes almadan yatıyor. Uyuyorum. Kapı açılıyor. Yunus zıpladığı gibi annemin boynuna atılıyor. Annem korkuttuğumu anlıyor. “Bir daha bu oğlanı korkutursan seni döverim!” diye tehdit ediyor. Tehdidi kısıkanıyorum. Benim için kimseyi tehdit etmiyor.

Babamla alışverişe gitmekten nefret ediyorum. Bir yere giderken içimdeki tek sevinç arabaya binecek olmam, ama babamla gidecek olmak, sevincimin yerini korkuya bırakıyor. Hasta olduğum zamanlarda, hastaneye giderken dolmuş binince merak ve sevinç hissederken, babamla alışveriş sadece korkutuyor. Beni başkalarının yanında itecek, sırtımdan “yürü!” diye dürtecek, kulağımın tozunu alacak, pazarlık yaptığı yerlerde kavga edecek. Sonunda da gidip en pahalısını alacak.

Derslerim iyi, arkadaşşıma iskarpin ayakkabı alınmış, üzeri ponponlu; ben de istiyorum. Ama her istediğim kolay alınmıyor. Aylar öncesinden yerini yapmalıyım. Yerini yaparken de babama yağ çekmeliyim. “Babiş babiş” diye kırmızı elma yanaklarından makas almalı ve öpmeliyim. Ne kadar

aksi olursa olsun, biliyorum, babaşlerime dayanamaz. Bir şey istediğimi de hemen anlar. “Yine ne istiyorsun, babasının ağzına sıçtığım, sen boşuna babaş demeysin,” der. Niyetimi bilse de, çıkarım için onu sevsem de, bu rüşvet vermesini engellemez. Ayakkabı alınmasını kabul ettirdiğimde ağabeyimin “Hep ona alıyorsunuz,” demesi, beni sıkıştırması, her fırsatta iki tane geçirmesi, isteğimin alınmasına engel olamaz.

Giydiğim naylon ayakkabılar yandan ilikli. Mavisi çok güzel. Naylonda mavi daha parlak duruyor. Maviyi çok seviyorum çünkü annemin gözleri mavi. Tam bakamadım, yeşil de olabilir. Olsun, ben maviyi seviyorum. Mavisi ne kadar güzel olursa olsun kışın ayağım üşüyor. Sürekli hasta oluyorum. Okulda ayakkabısı olmayanların listesini yapıyorlar. Ayakkabı dağıtacaklar. Dağıttıkları ayakkabı güzel değil ama naylondan iyi. Babama ayakkabı dağıtacaklarını, benim de ismimi yazdıklarını söylüyorum. Hemen parlıyor. Her şey parlıyor zati. Biz fakir miymişiz? Konuştukça sinirleniyor, sinirlendikçe bana ayakkabı almaya karar veriyor.

Ertesi gün Saman Pazarı’na gidiyoruz. İlk ayakkabıcıya giriyoruz. Babam doğal olarak hangi ayakkabıyı beğendiğimi sormuyor. Eliyle gözüne kestirdiği, ayağımdan iki numara büyük olan ayakkabıyı işmar ediyor, “Şooo ne gadar?” diye soruyor. Fiyatını öğrenince zıplamaya başlıyor. “Başımdaki kasketi görünce beni saf mı sandın dü rzü, ben de esnafım!” diyor. Adam “Manyak mısın, bela mısın? Dü rzü sensin, sana verecek ayakkabım yok!” diyor. Her zamanki kavga başlıyor. Kavganın bana döneceğini bilerek korkuyorum. Önce babamla esnaf amca kavga ediyor. Adam babama vurmaya çalışıyor. Yandaki dükkan sahipleri “Uyma” diyorlar. Bir iki vurma girişiminden sonra babam beni dü rterek, itekleyerek, sürüyerek götürüyor. İçimde kaybolacağım korkusu ile babamı kızdıracağım korkusu yan yana gidiyor. Peşinden koşturuyorum. Yolda dayak yemek, itilmek utandırıyor, çocukken ezileceğim ama büyüyün-

ce ezilmeyeceğim. Çocukken delirmeyeceğim büyüyünce delireceğim. Kocaman bir binaya giriyoruz. Arkadaşlarımın anlattığından Ulus'taki döner merdivenlere geldiğimizi anlıyorum. Babam bir çırpıda merdivenlere biniyor. Her zaman hızlı yürüyor, sinirlenince daha hızlı yürüyor. Ne yapacağımı bilemiyorum. Kocaman eve ayakkabılarla girilmeyeceğini düşünüyorum. Hızla cıncık mavisî ayakkabılarımın iliklerini çözüp çıkarıyorum. Ha cesaret diyerek arkasından, kendi kendine giden, nerden çıktığını anlamadığım, önce düz sonra yükselen, bir sürü merdivenin doğduğu yere atlıyorum. Yukarıya çıkıyorum. Babam merdivenlerin başında, yırtık çorabımdan fırlamış başparmağıma bakarak bekliyor. "Ayakkabıların nerde?" diyor. "Eve girerken çıkardım," diyorum. "Git al" diyor. Nasıl gideceğimi bilemiyorum. Yukarı doğru çıkan merdivenden aşağıya inmeye çalışıyorum. İnemiyorum. İnemedikçe babam şimdi bağıracak, başkalarının yanında beni sırtımdan dürtcek, azarlayacak korkusu içimi sarıyor, elim ayağım birbirine dolanıyor. Babamın sinirli sesini duyuyorum. "Şeytan, oradan değil!" diyor. Yan taraftaki merdivenlere biniyor, aşağıya iniyorum. İçimden, "Büyüyüm, sana yapacağımı biliyorum," diyorum. Aşağıda mavisî güzel naylon ayakkabılarım çıkardığım gibi birbirine bakarak, gidip almamı bekleyerek terk edilmiş ve mahzun duruyorlar. Öpmek, bağıma basmak istiyorum. Yırtık çorabımı gizlemelerini isteyerek hızla giyiyorum. Önce düz sonra yükselen merdivene atlıyorum. Bıraksalar sabahdan akşama kadar nerden çıktığını bilmediğim merdivenlerle oynarım.

Yukarı çıkıyorum. Beni beklemeden yuvarlanarak giden babamın peşinden nefes nefese koşturuyorum. Kaybolmamalıyım. Eliyle işmar ettiği, iki numara büyük ayakkabıyı girdiğimiz ilk dükkândakinden daha pahalıya alıyoruz.

Babamın, "Angara'ya gidiyom," deyip gittiği Saman Pazarı'na bazen annemle gidiyoruz.

Annem babam gibi değil. Yolda bizi dövmüyor ama babamdan cimri ve inat. Bütün dkknlardan alacağının fiyatını öğreniyor. Hangisi ucuzsa, dedikleri fiyatın üçte birini vererek başlıyor pazarlığa. Babamın karşısında konuşamıyor ama esnafın karşısında dili pabuç kadar. Ayağıma kara sular iniyor. Öyle yoruluyorum ki, aylar öncesinden aldırma istediğim giyecek, ayakkabı için, “babiş, babiş,” diye kırmızı elma yanaklarından ptğm babamı aratıyor. İstediğimi alıyor ama o arada acıkıyorum. nnden geçtiğimiz dnerciler, bunların parası var mı yok mu demeden kokularıyla sokakları dolduruyor. “Anne acıktım, döner al,” diyorum. Fiyatını soruyor. “Buradan alacağımız bi cimcik dnere bir tane tavuk alır, evde hep birlikte yeriz” diyor. Oysa babam çarşıya döner yemeye iner. Annem döner yemez. Annemin adı, “Döner yemez” olsaymış keşke.

Annem döner yemez, onun hakkını biz yeriz. En çok da babam yer. Annem yemeklerdeki etleri, yumuşak ekmeği, meyveleri hep biz yiyelim diye ayırır. Onun tabağı her zaman daha az dolar. Etler tabağına hiç girmez.

Gölgesinde oturduğum duvar, bir oda bir ara olan evimizin oda tarafı. Odamızda yerde şah dedikleri uzun, artık aputlardan dokunmuş kilim, yanında toprak zeminin üzerinde serilmiş büyük kare desenli kalın naylon vardı. şu köşede mi, yoksa şu köşede mi babamla her zamanki uzun diyalogumuzu yaşıyoruz.

“Zeynebbbbb!” diye bağırıyor.

“İııııı,” diyorum.

“Anırma,” diyor. Tekrar;

“Zeynebbbbb!” diyor.

“İııııı” diyorum.

“Anırma, ben ne zaman Zeyneb dersem, ya ‘Buyur’, ya da ‘Emret baba’ diyeceksin” diye ekliyor.

İkisini de demek istemiyorum. O da “Efendim” dememi istemiyor. Diyemiyorum zaten, sosyetik geliyor. Karşılıklı inatlaşma başlıyor. Ben olduğum yerde kımıldamadan duruyorum. Kulağıma yapıyor:

“Ben seslenince karşımda hazır ola geçip, ‘emret baba’ diyeceksin,” diyor.

Demiyorum. Tokat atıyor. Sırtımı sumsukluyor. Kapris, kompleks, ezilme, hükmetme çevremdeki erkekleri; karılarını, çocuklarını ezmenin vazgeçilmez cazibesine terk ediyor. Emret baba dememi inatlaşmak için değil, sevilip sevilmediğini, sözünün tutulup tutulmadığını ölçmek için istiyor. Böyle anlarda ağabeyim ortadan kaybolmanın yollarını arıyor. Bana da: “Salak, kaçsana!” diyor. Ağabeyimin kaçma hesabı bazen tutuyor. Durduğum sürece zaten dayak yiyeceğim, ama kaçarsam akşama eve döndüğümde; keyfinin yerine gelmesi, unutulması, ya da kaçmamın dayak için hazırdaki bahanesi olması, gibi üç ihtimal var. Kaçarsam akşam dayak yeme olasılığım üçte bir. Kaçmazsam yüzde yüz.

Babam hepimizi dayak arsız yaptı. Dayağı göze alınca önümüzde hiçbir engel kalmıyor.

Babamın annemi ve beni kışın sokağa attığı odanın kapısının yerini arıyorum. Annemin saçını yoluyor, sırtına, yüzüne tokat atıyor. Annem yere düşüyor. “Git!” diye tekmelemeye başlıyor. Annemin gece yediği dayaklarda çaresizliği, kimsesizliği tanıyorum. Akrabalar, büyükler, annemin sesini duyuyor ama babama dur demiyor. Ağabeyimle ben nefeslerimizi tutarak dayak seslerini dinliyoruz. Kulaklarımı kesmek istiyorum. Kafamı yatağın içine sokuyorum.

Dayak yemek, dayak seslerini dinlemekten daha iyi. Araya girip annemin boynuna sarılıyorum, tekmeleri paylaşıyoruz. Ağlayarak, babamın küçük gözlerine bakıyorum, gözleri ters dönmüş. “Anası gılgılı, ne olacak” diyor. Ayağımız yalınayak, dışarıda kar var. Kapıyı açıp kolumuzdan ikimizi de karın içine savuruyor. Bir süre sarılıp ağlıyoruz, gözyaşlarımız birbirine karışıyor. Annem, “Okuyacaksın, doktor olacaksın beni köpüklüden kurtaracaksın,” diyor. “Doktor olmayacağım,” diyorum. Annem kucağından beni itekliyor, sırtıma bir iki tane vuruyor. “Şimdi senin yüzünden başkalarının kapısına gideceğim,” diyor. Başkasının kapısına gitsin, dışarıda kalmasın diye onunlayım. Ama söylemiyorum. Titremeye başlıyorum. Amcamların kapısını çalıyoruz. Gece babamın bizi dışarıya attığını biliyorlar, uykulu kapıyı açıyorlar, çocuklardan birinin koynuna giriyoruz, ikimiz de ağlayarak uyumaya çalışıyoruz. Annemle paylaştığımız dayaklar her zaman doktorluğumda anlaşmazlıkla bizim kavgamıza dönüşüyor. Bazen babamı da unutuyoruz. Sanki hemen doktor olup onu kurtarabilirim ama kurtarmak istemiyorum inatlaşmasına kilitleniyoruz.

Herkes karısını dövüyor. Kadınlar dayak yemek için sıralarını bekliyor. Bazen biri, kulaklarını çekip, duvara veya yere tükürüp başparmakları ile vuruyor: “Vallahi benimki bu hafta çok iyi. Epeydir dövmedi, bir iki kakıştıırıyo” diyor. Diğer kadınlar da “Eee, o kadar olur heri,” diyorlar.

Çocuklar kendi aralarında konuşuyorlar. Erkek çocukları kızınca: “Büyüyünce seni alacağım, o zaman dünya kaç bucağ görürsün!” diyor. Kız çocuklarının kimi “Varmam!” diye ağlıyor. Güllü götünü döverek: “Kim kimi alıyor, kimi dövüyor, görürsün. Sen ancak bokumu yersin,” diyor.

Büyüklerle karşı gelmede en büyük engel saygı. Dayak olunca saygı engel olmuyor. Korku engel oluyor. Büyükler korku ve saygıyı kendilerine karşı gelinene kadar ayırt ede-

miyorlar. Karşı gelince, “Dayaktan böyle oldu” dememek için “Bunlarda saygı yok” diyorlar. Saygısız olduğum için bazen babamla dişe diş, kana kan kavgaya giriyorum, tabii gücümün yettiğince. Böyle zamanlarda gözüm kararıyor, dayığı göze alıyor, mahallenin çocuklarını bakkalın önüne topluyor, tempo tutarak: “Hüsam havluya basan, cıncık kıran, zart diye osuran!” diye bağırıttırıyorum. Yuvarlak gövdesiyle, sinirden çatlarcasına bizi kovalıyor. Bu kadar sinirlenmese, söylediğiniz anlamsız dese kızdırmayacağız. Akşama hesabını soruyor ama olsun, evin hesap sorucusu olduğunu zaten biliyorum.

Dayakları hatırladıkça sinirleniyor, öfkeleniyorum. Öfkemi yatıştırmak için daha iyi anıları yardıma çağırıyorum.

Badana yaparken anneme yardımını hatırlıyorum. Gecekonduyu her yıl badana yapmazsan böceklerle baş edilmiyor. Bu arada babamın yemeği ihmal edilmemeli. Annem badanayı bitiriyor. Babam “Ne zaman bitecek?” diye söyleniyor, keyfi yerindeyse teftiş ediyor, canı sıkılıyorsa kavga ediyor. Keyfi yerinde. Mutfağın tavanında, tavanla duvar arasındaki köşede bir koyuluk kalmış. Babam, “Oraya da sür” diyor. Annem, badanayı bitirmiş, yerleri de yıkamış. Çok yorgun, Babamın gösterdiği yere kireci sürüp sürmemekte kararsız. Yine gelip gider söylenir, diyerek sürmeye karar veriyor. Merdiveni tutacak kimse yok, yalnız başına çıkıyor, fırçayla uzanıyor, ıslak yerden merdiven kayıyor, düşüyor. Gözü, eskimiş ocağın kenarından çıkmış tenekeye geliyor, göz kapağının üzeri yırtılıyor. Mutfak tezgâhından yere düşüyor, bacakları, kolu yaralanıyor, çürüyor ama kırık yok. Göz kapağından akan kanı eliyle bastırıyor, durmasını bekliyor, kan durmuyor. Hastaneye yalnız gidiyor. Acil servis yaralılarla dolu. Doktor yorgun ve acıkmış. Hastaların sonunun gelmeyeceğini bildiği

için yemeğe gidiyor. Annem gecikince, babam okuldan gelen Yunus'u, bakkala bırakıp hastaneye gidiyor. Annemi kanayan gözünü elindeki mendille bastırmış, sessiz otururken buluyor. O arada bir hasta yakını bağırıp çağırıyor, "Doktor nerede?" diye küfür ediyor, kapıyı yumrukluyor. Doktor yemeğini yarım bırakıp yakını küfür eden hastaya bakıyor, geri gidecekken, babam önüne geçiyor:

"Ben de anana söveyim mi? Eğer bu kariya bir şey olursa kaynananı alırım," diyor. Doktor gülererek:

"Kaynanam yok," diyor.

"O zaman ananı alırım," diyor.

Doktor Annemi muayene ediyor. Gözüne dikiş atıyor. "Doğru söyle, kocan seni dövdü de mi böyle oldun?" diye dayak yediğinden emin, yardımcı olmaya çalışıyor. Annem:

"Yok, bu defa dövmedi," diyor.

Babamla gecekondumuzun karanlık, nemli odasında ağrıyan romatizmalı bacaklarımızı uzatmış oturuyoruz. Bacağımızın acısına, hastalığımıza ağlamak istiyoruz, ama ayıp. Babam söylediği doktor türküsüne ağlıyormuş gibi yapıyor. O büyük olduğu için sessizce, ben hünküre hünküre ağlıyorum.

İçeri güneş girmiyor ama komşular akrabalar giriyor. Birinin elindeki şeffaf naylon torbada tomuzan böcüğünün irisi sülükler var. Torbanın içi su dolu. Sülükleri çıkarıp babamın kemikli bacağının üzerine koyuyorlar. Babamın kollarının dirsekten ve bacaklarının dizden altı takma. Başka birinden almış ve takmışlar. Kocaman göbeğini nasıl taşıyor ince bacakları bilmiyorum, belki de ondan ağrıyor. Annem yarma tuz basarcasına, "Kolların aynen babaninki gibi" diyor. Sülükler, ellerini arkalarına bağlayan gecekondulu kadınlar gibi sallana sallana geziniyorlar. Sonra damarını bulup ka-

falarını sokup babamın kanını, aç çocuğun annesini emmesi gibi emiyorlar; şişiyor, göbeklerini taşıyamadıkları için de düşüyorlar. “Domatizmaya iyi gelir,” diyor sülükleri getiren. Babamdan sonra benim acıyan bacağımı açmaya ve sülükleri tutturmaya çalışıyorlar, bağıriyorum, kendimi yere atıyorum. Zapt edemiyorlar. Bırakıyorlar. Babam, “İnat etme işte, iyi olacaksın” diyor. Ağlayarak, “İnat etmiyorum korkuyorum,” diyorum. Korkacağımı hiç düşünmediğinden mi, korkuyorum deyince çocuk olduğumu anladığından mı, şeytan dediği kızının da korkabileceğini gördüğünden mi bilmiyorum, akrabaların yılmadan usanmadan bana sülük tutturma çabalarını, “Ona tutturmayın,” diye engelliyor.

Hasta olduğumda, hastalığımın derecesini Çokomelle ölçerdi. Yersem, “Bir şeyi yok, naz yapıyor,” teşhisini koyardı. Yemezsem, “Garı bu çok hasta, doktora götürek,” derdi. Hasta olup Çokomel yiyemediğimde hastaneye yatırılırdı. Annem çok yiyorum diye kızardı, babam sırası eksilmiş Çokomelleri görünce, “Bakkalda kaldığın belli,” derdi. Uzun bir kutunun içinde dört tane olurdu. Reklamı gibi, “Tatlı mı tatlı, içinde kar gibi bulut saklı”ydı.

Kaç yıl sonra olduğunu bilmediğim bir zamanda amcamlar evlerine başka oda ekliyorlar. Bize de odanın birini veriyorlar. İki odamız oluyor. İkinci odamızın bir yanında Fulyalar, diğer yanında Saadetler var. Saadet çok bağıriyor, kavg ediyor. O zaman kerpiç duvara yumruk atıyoruz. Duvarların sıvası dökülüyor, vurmasak da dökülüyor. Sıvanın kaba rıp döküldüğünü görmeyelim diye iki kekligimize karşılık kilim alıyoruz. Duvara asıyoruz, duvarımız güzel oluyor. Kekliğimizi kim getirdi, nerden geldi bilmiyorum ama sesleri güzel. Karşılarına geçip onlar gibi ses çıkarıyoruz. Tipimize bak-

madan bizi keklik sanıyorlar. Karşılıklı ötüyoruz. Yerler toprak, ne kadar süpürürsek süpürelim toprak hiç bitmiyor. Sulayıp süpürüyoruz. Annem bazen yerleri çamurluyor, eliyle düzleştirmeye çalışıyor.

Kerpiçten odamıza ağabeyim de geldi. Hasan Ka'nın duvarının dibinde bekliyor. Kocaman gözleri ağlayınca yeşilliyor. Onu köyde bırakıp gelmişler. Peşimizden geldi diye hiç kimse istemiyor. Kocaman yeşillenen gözleriyle eve bakıyor. Sonradan eklenen odada ağabeyim, Yunus, annem ben kalıyoruz. Girişte, hem mutfak, hem banyo, hem de oda olan yerde babam kalıyor. Ben annemle yatıyorum. Gece babam, annemi kucaklayıp götürüyor. Annem ağlayarak yalvarıyor:

"Etme Hüsamettin, kulun kölen olayım, ayağının altını öpeyim yapma," diyor.

Uyanıyorum ama korkumdan gözümü açmıyorum. Babam anneme ne yapacak bilmiyorum. Bir süre sonra annemin ağlama sesi daha çok geliyor. Kulağımı kapatıyorum ama yine de duyuyorum. Kapının altından bakıyorum. Annem ve babam çıplak. Babamın arkası bana dönük. Annemin gözlelerinden, acılı, mavi boncuk gibi yaşlar süzülüyor. Babamın ne yaptığını anlamıyorum, anneme yapışmış.

Korku ile ağabeyimi uyandırıyorum.

"Ağabey kalk ne olur. Babam annemi öldürüyor!" diyorum.

Gözlerini açıp bakıyor.

"Ben çok taktım, biraz da sen tak," deyip arkasını dönüyor.

Yatağıma yatıp ağlayarak annemin gelmesini bekliyorum. Annem saatler sonra gözleri ve vücudu ıslak, gelip yatıyor. Ayağı ile beni dürtüyor, ısıt diye.

Ayağına sarılıyorum.

Karar veriyorum. Ertesi gün babamı öldüreceğim. Planlar yapıyorum. Çocukları ile yatmayı seviyor. Öyle sıkı sarılı-

yor ki, üzerini açman mümkün değil. Babamla yatmayı ben de seviyorum. Akşam:

“Babiş, seninle yatacağım,” diyorum.

Ekmek kestiğimiz kocaman bıçağı yastığın altına saklıyorum. Gece uyurken boğazını keseceğim. Hepimiz kurtulacağız.

Babamın bakkalda işi bir türlü bitmiyor. Akşama kadar plan yaptığım ve koştüğüm için yorgunum. Gözlerim kapanıyor ama babam gelmiyor. Uykuya yenik düşünüyorum.

Sabah elini yastığın altına sokuyor. Bıçağı buluyor.

“Bunun burada ne işi var?” diyor.

“Seni kesecektim ama uyumuşum,” diyemiyorum. “Akşam elma kestim, unutmuşum,” diyorum.

Bıçağı alıp uzağa köteliyor.

“Allah etmeye, hadi bir yerimizi kesseydi,” dedikten sonra uykumu açmak için iki kere beşkardeşi suratımda patlatıyor.

Tuvaletimiz uzakta. Fulya’larla ortak kullanıyoruz. Karanlık ve kocaman deliği var. Sanki içinden kocaman fare çıkıp kışımızı yiyecekmiş gibi korkuyoruz. Tenekedeki kara su kışın donuyor. Bazen güğümden sıcak su götürüyoruz. Girişte bir kaya parçası var. “Ekmekle tuvalete girersen taş olursun” diyorlar. Babamı öldüremeyince ben ölmek istiyorum. Acaba o kara kaya parçası kim? Daha önce kim öldü de burada kaldı? Tuvalet sırası beklerken üzerine oturmaya korkuyorum.

Yaşamla vedalaşıyorum. Öleceğimi kimseye söylemeyeceğim. Arasınlar, bulamasınlar beni. Elime ekmek alıp tuvalete gidiyorum. Son kez bakıyorum etrafıma. Bu kaya parçasının yanında mı olacağım acaba. Boyumu ölçüyorum ondan büyüğüm ama o daha şişman. İki büküm oluyorum, ondan küçük kalıyorum. Demek ki ben daha küçük taş olacağım.

Yüreğim hızla çarpıyor. Vazgeçip kaçsam mı? Kaçsam ne olacak. Böyle yaşamaktansa öleyim daha iyi. Ekmeği ağzıma atıyor, ölmek isteyerek yiyorum. Bir şey olmuyor. Çiğneyip tuvalete tükürüyorum bir şey olmuyor. Küfrediyorum bir

şey olmuyor. İnancımı kaybediyorum. Girişte duran kayanın üzerine rahatlıkla korkmadan oturuyorum. Onun sadece taş olduğunu biliyorum artık.

Taş olamayınca evden kaçmaya karar veriyorum. Ama kaçacak yerim yok. Evimizin önünde Hasan Ka'nın tuvaleti, yanında garajı var. Tuvaletleri sürekli tıkanıyor, evimizin içi, ne kadar temizlersek temizleyelim lağım gibi kokuyor. Evden kaçmak istiyorum ama beni arayıp aramadıklarını da bilmek, sevgilerini sınamak istiyorum. Hasan Ka'nın arabasının altına yatıyorum. Evimizi dinliyorum. Uzun süre yokluğumu fark etmiyorlar. Hava kararınca, evlere çekilip yatacakları zaman akıllarına geliyorum. Önce amcamlara bakıyorlar, sonra komşulara. “Zeynep, Zeynep!” diye bağırıyorlar. Çıkmak istiyorum ama yiyeceğim dayaktan da korkuyorum. Elllerinde lambalarla garaja geliyorlar. Arabanın altına kaçıyorum. Arabanın altına bakıyorlar, kenara kaçarken görüyorlar. Bulduklarında ne seviniyor, ne de kızıyorlar. Duyguları karışıyor.

Annemin ilaç içtiğini duyuyorum akrabalarından. Kimi “Ne yapsın, Hüsamettin dayanılacak dert değil,” diyor. Kimi “Gülcivan nazlıdır,” diyor. Kimi “Hiç mi çocuklarını düşünmüyor,” diyor. Bunların içinden üçüncüsü, annemin beni sevmediğine ikna ediyor. Çocukları için, en çok da kız çocuğu olduğum için benim yüzümden yaşadığını söylese de inanmıyorum. Beni kimse sevmiyor, istemiyor duygusu acıtarak içime yerleşiyor. Ondan sonra da öylece kalıyor.

Annem büyüdüğümü görmek ve kabullenmek istemiyor. Ben de büyümek istemiyorum. Zaten küçücük bir şeyim. İsteklerimiz çakışıyor. Ama yıllar geçiyor. Büyümeye başlıyorum. Önce göğüslerim büyümeye çalışıyor. Onları büyümesin diye sıkıca sarıyorum. Yazın okula giderken kalın giysiler

giyiyorum. Omuzlarımı içime çekiyorum. Ay hali olduğumda annem de ben de delireyazıyoruz. Ama delirmiyoruz. Ağlıyor sızlıyor, beni dövüyor ama nasıl bez kullanacağımı da söylemiyor. Ben de amcamın kızı deli Saadet'in yıkayıp astığı bezlerini çalıyorum. Saadet bezlerine ilik yeri yapıyor, külotlarına da düğme dikeyor. Çok pratik, hiç kaymıyor. Bezlerini güzelce kaydattıktan sonra ayıp oluru dinlemeden evlerinin önündeki ipe asıyor. Sonra da bezlerini çalanları suçüstü yakalamak için pencerenin önünde bekliyor ama başarılı olamıyor. Biz Fulya ile birlikte çalışıyoruz. Birimiz gözlüyor, diğërimiz çalıyor. Ben de Saadet gibi deli olmak, bezlerimi yıkdıktan sonra güneşte kurutmak istiyorum. Kömürlükte gizleyerek yıkayıp kurutunca kokuyor.

Kardeşim kız gelmeyince amcamın küçük kızı Fulya kardeşim oluyor. Bütün gün onunla koşturuyoruz, diğëer amcamın kızı deli Saadet'le sürekli kavga ediyoruz. Bazen birbirimizin saçına öyle yapışıyoruz ki annelerimiz bizi ayıramıyor. Ayrıldığımızda ikimizin de elinde yolduğumuz saçlarımız kalıyor.

Fulya'yı babası "Koçyiğit" diye seviyor. Onlar daha önce şehirli oldukları için artistleri tanıyorlar. Köyün artistleri büyükler, onun için herkes büyüklerinin adını koyuyor. Önce-lik erkeğın annesi ve babasında.

Fulya'nın sonradan gelen, bu dünyada az yaşayan kardeşi Selda'nın tavana asılı etrafı işlemeli beşığı var. Selda anı olarak sadece siyah üzerine beyaz puanlı elbisesini bırakıp gitti. Zehirli ishal olmuş diyorlar. İshalin zehirleyip öldürmesini anlamıyoruz. Az yaşadığı için az üzüliyoruz. Ağlayana var mıydı, hatırlamıyorum. Gece, gökyüzüne çıkıyor gibi beşiginde yatıyor. Beşığın bir de ipi var. Onu sallayarak uyu-

tuyorlar. Ben de bir gece olsun orada yatmak istiyorum. Amcam yeni izine gelmiş. Yengeme, “Ne olur, bir gece de ben yatayım!” diye yalvarıyorum. “Tamam, bu gece yat ama ses çıkarma, amcan kızar,” diyor. Benim için olmayacak hayal gerçekleşiyor. Akşam beşiğe yatıyorum, bacaklarım sığmıyor, uyuyamıyorum. Daha üstümü örtmeden amcam geliyor. Fulya onların arasında yatıyor. Selda nerede hatırlamıyorum. “Beşikte kim var?” diye soracak diye korkuyorum. Üstümü örtemiyorum. Sabaha kadar kımıldamadan duruyorum. Beşik hiç de güzel değilmiş

Ben de arkadaşlarım gibi bacaklarımı açmak ve oje sürmek istiyorum ama babam izin vermiyor. Elbisenin, eteğin altına hep pijama giyiyorum. Bazen babam, “Ben bir Angara’ya gidiyim,” diye alışveriş bahanesi ile kes yemeye gidiyor. (Gerçi elinde aldıklarıyla dönüyor ama kes yediğinden eminim!) O zaman yolun ortasında pijamamı çıkarıp bakkalın demirlerine asıyorum. Annem de gözcüm oluyor. Babam gelirken bana işmar ediyor, hemen pijamamı yolun ortasında giyiyorum.

Fulya ile birlikte kasadan para yürütüp oje alıyoruz. En ucuzundan; şişesi ilaç şişesi gibi olandan. Tırnaklarımız kırmızı oluyor. Tırnaklarımızı babam görmemeli ama mahallede herkes görmeli. Tırnaklarımızı boyadıktan sonra herkese “Ba-aaak!” diye gösteriyoruz. Yemek yerken göstermemek için elimizden geleni yapıyoruz. Babam başka tabağa baktığı an biz hemen bir sokum alıp ağızımıza atıyoruz. İşler iyi gidiyor. Tırnaklarımızı göstermeden yemeğimizi yiyip sofradan kalkarken, babamın eli kolumuzu yakalıyor.

“Sakladığınız yerden çıkarın bakalım dırnağınızdaki boyanın devamını,” diyor.

Sanki birimiz taşıyınca kırılacakmış gibi ikimiz birden gidip ojeyi Hasan Ka'nın duvarının arasından çıkarıyoruz. Babama bakmadan ojeye bakarak yanına geliyoruz. İkimizin kulağına aynı anda yapıyor, haksızlık olmasın diye aynı şiddette çekiyor. Bale yapan kız çocukları gibi ayak parmaklarımızın üzerinde yükseliyoruz acılı yüzümüzle. Kulağımızı bırakınca koptu mu, yerinde duruyor mu diye ojeli elimizle yokluyoruz, yerinde duruyor. "Çıhardın öcelerinizi!" diyor. Elimize birer bıçak alıyoruz, kanımızın ve ojelerimizin kırmızısına gözyaşlarımız karışarak tırnaklarımızı kanatarak kazıyoruz. Arada bir kafamıza sumsuk yiyoruz. Sonra da ojeyi, babamın denetimi altında Hasan Ka'nın duvarına atıp kırıyoruz. Babamın isteği üzerine de, "Bir daha sürmeyeceğiz," diyoruz. İçimizden, "Üzülmeyin tırnaklarımız, ilk fırsatta sizi yine boyayacağız," diyoruz. Oje çıkarma merasiminin bitiminde nedense biraz durgunlaşıyoruz, yeni bir oje alımı için biraz zamana ihtiyacımız olduğu kararını veriyoruz.

Fulya'nın babası Almanya'ya gitti. Yılda bir kez elinde valizlerle geliyor. Hepimiz valizlere gözümüzü dikip uyumadan sabaha kadar bekliyoruz. Amcam sihirbaz, valizden bize belki de uyuyan, yürüyen, şarkı söyleyen kocaman bir bebek çıkaracak. Amcam söze başlarken büyük harf yerine, "Avrupa görmüş biri olarak," diye ya da, "Avrupalıların yol işi heç bitmez," diyerek başlıyor. Aslında babam da Avrupa görecekmış, kağıtları gelmiş ama, "Karılarımız genç, başlarında bekleyen biri olsun," diye kalmış. Başımızda beklemeleler daha iyi olurdu. Onlar şimdilik zengin değiller ama zengin olacaklar, herkes bunu biliyor ve bekliyor. Zenginliğin ölçüsü, evinin içinde suyunun olup olmaması, onlar evlerine su alacaklar. Bulaşıkları şaşmaz toz deterjanıyla yıkadıktan sonra, akan suyun altında durulayacaklar.

Fulya ile Güllü'den duyduğum duşu alacağız. Evimizde su yok, annemin omzunda askılıkla asılarak getirdiği suları kullanacağız, çok dikkatli davranmalıyız. Evimizin kapısı gece gündüz açık, kimse gelmeden ve duymadan eylemimizi başarmalıyız. Babama dikkat etmemiz gerekiyor. Akşama kadar bakkalda olduğu için sürekli bizi kontrol ediyor. Çevirdiğimiz tüm işlerin kokusunu alıyor ve basıyor. Fulya ile hemen soyunup nefesimizi tutup soğuk suları tas tas dökünürken babamın karaltısını görüyoruz. Annem, babamın arkasından sık sık, “Karaltısı kaybolasica” diyor ama kaybolmuyor. Fulya hızla koşarak annemin yatağına giriyor. Ben koşarken yerde serili olan naylondan kayıp yere kapaklanıyorum. Babam kapıyı açtığında yerde yüzükoyun yatıyorum. Bir hamle daha yapıyorum, yine düşüyorum, üçüncü hamlede Fulya'nın yanına ulaşıyorum. Babam “Ne yapıyorsunuz?” diye kükrüyor. Biz titreyerek “Duş aldık,” diyoruz. “Size duş da, tuşu da gösteririm,” diyor. Bakkala müşteri geliyor, babam gidiyor. Fulya ile ikimizi gülme krizi tutuyor. Üstümüzü giyip başka duş alma yöntemi arıyoruz. Ortak kömürlüğümüzdeki varillere, Hatice Yengemin taşıdığı sular geliyor aklımıza. Bu defa gidip kömürlükteki varillere giriyoruz. Orada da babam bizi basıyor. Varilin içinden kesilmiş gibi duran başımızı çıkarıyoruz. “Baba ne olur basma bizi, sen de başka babalar gibi uzaklara git. Uzaklara gitmiyorsan sabah git akşam gel,” diyemiyorum.

Fulya'yı burnumun direği sızlarcasına özlüyorum. Ben cezaevine girince Fulya ile Hatice Yengemi amcam Almanya'ya götürüyor. İzne geldiğinde birkaç kez duruşmama geliyor. Anlık bakışmalarımı yıllara, aylara, günlere bölerek hasret gidermeye çalışıyorum. Ayrılık hep aramızda kalıyor.

Oturduğum yerden yıkık duvarın arasından Hasan Ka'nın duvarını arıyorum. Yok. Sadece daldığımız ağaçlardan hangisi olduğunu çıkaramadığım kurumuş bir ağacın kökü var.

Bakkalımızın içinde uzun tezgahın olduğu yeri arıyorum. Tezgahın başında terazimiz olurdu. Yoğurt, şeker, mercimek, pirinç, zeytin, peynir... tartarken boyum yetişmez, ayağımın altında koyduğum küçük iskemleye çıkardım, bazen de düşerdim. Her düşüşüme gülerdim.

Memur ve işçiler için ay sonları bayram, benim içinse zulümdü. Her ay sonu babamın kargacık burgacık, sayfalarca, üç haneli dört haneli kaymış rakamlarını toplamak bana düşerdi. Babam kafamda bekler, tezgahın altındaki parmaklarımı rahat rahat sayamazdım. Şişman elini yumruk yapar, yumruğundan zor çıkan işaret parmağını büker, çekiç gibi kafama vurur ve gözlerini belertirdi. Onun sinirlendiğini ve sinirinden yerinde duramadığını görüp hızlı hızlı solumasını duydukça rakamları karıştırır, sadece kafama inecek yumruğu beklerdim.

Anneme böyle zamanlarda hayran olurdum. Hemen imdadıma yetişirdi. Okuması yazması olmadığı halde rakamlar ona okunduğunda, zihninden sayfalarca rakamı toplar ve her zaman doğru sonucu bulurdu. Annem okula gitmediği için beyinde harflerin olmadığını, onun yerine rakamları doldurduğunu, istediğini istediği yere götürdüğünü düşünürdüm.

Babam yanlış hesap yapıyorum diye bana kızardı ama annem doğru yapıyor diye ona da kızardı. Onun nasıl hesap yaptığını bilmediğimiz için kızmazdık. Hesap yapamadığını bilsek de kızamazdık. Evimizin kızıcısı oydu. Ne kadar akıllı olduğunu vurgulamak için sürekli aynı şeyi tekrarlar dururdu. O üçe kadar okula gitmiş, bizim kadar okumamış profesör olurmuş. Her zaman herkesten üstündü. Televizyonda koro eşliğinde türkü, şarkı söyleyenleri görünce, "O kadar adamla ben de söylerim," derdi. Bizdeki fırsat onda olaysaymış başbakanlığı bırak cumhur reisi olurmuş.

İbrahim'in karısı gelir boynunu bükerek, her daim cümlesine, "Biliyorum borcumuz çok ama" diye başlar, "Üç çocuk var, aç; iki ekmek daha alayım," diye devam ederdi. Babam sesini çıkarmayınca ekmek sayısını arttırır, yanına diğer ihtiyaçlarını da eklerdi. Babamın yanında disiplinli bakılmış gibi defteri çıkartır, İbrahim'in sayfasını bulur, karısının aldıklarını yazacak olurdum, Babam, "Anası gılgılı şeytan, başka şey olsa oyundan elin değmez, yazmazsın. Bunu niye yazıyorsun, sanki para mı getirecek? Adamın parası yok. Siz yokluk görmediğiniz için bilmezsiniz," diye kızardı. O zaman, babamı yeni görüyormuş gibi bakakalırdım. Böyle zamanlarda annem babama bir şey söylemez ama arkasından, "Bu adam hiç işini bilmiyor," derdi.

Her fırsatta evden uzaklaşmak istiyorum. Çoban Çeşmesi mahallesinde oturan dayımlara ebemi ziyarete gidiyoruz. Orada kalmak için anneme yalvarıyor, yalvardığımı yetmeyince ağlıyorum. İzin alıyorum. Başka akrabaların çocukları ve yaşıtlım Zehra da misafir. Evleri küçük, ikimiz aynı yatakta yerde yatıyoruz. Üç çocuk daha var, onlar somyada yatıyor. Sohbet edecek, mahalle aralarında gezeceğiz. Sohbet ederken, istenmediğimizi, ezildiğimizi, yediğimiz dayakları inkâr etmek için ne kadar başarılı olduğumuz, öğretmenlerimizin bizi nasıl sevdiği yalanını karşılıklı uyduracak, büyüklerimizin bizim için söylemedikleri sözleri söyleyeceğiz.

Zehra gece beni uyandırıyor.

"Korkuyorum, birlikte tualete gidelim," diyor. Hava soğuk ve tuvalet dışarıda. Sessiz olmaya çalışarak, titreyerek çıkıyoruz. Zehra'yı beklerken karanlıktan korkuyorum ve daha çok üşüyorum. "Hadi, hadi" diye sıkıştırıyorum ama Zehra uzun kalıyor. Çıkınca:

“Sana bir şey soracağım ama kimseye söylemeyeceksin, tamam mı?” diyor.

“Söz, hadi söyle,” diyorum.

“Senin halan geliyor mu?” diyor. Regl olan kızlar regl ne demek bilmedikleri, ay hali demek de ayıp olduğu için kimse anlamasın diye, “halan geldi mi, geliyor mu?” diyorlar. Utanarak:

“Yeni geliyor,” diyorum.

“Benim de gelmiş” diyor.

“Aaaa, şimdi mi, ne yapacaksın?” diyorum. Gizli kalması gerekirken engellemezsek rezil olacağımızı düşünüyor, aşağılandığımızı hissedip kendimizden utanıyoruz. Büyüklerden yardım isteyemiyoruz.

“Girişte pas pas vardı onu çaldım ve altına koydum, gide ne kadar tutar, kalın,” diyor.

Sert kıllı, eve girenin ayağını sildiği paspas gözümün önüne geliyor. Zehra:

“Pis ve kıllı ama orası da pis ve kıllı,” diyor. Üşüyerek gidip yatıyoruz.

Ertesi gün yengem paspası arıyor. Her fırsatta kapıda kalan bardağını, yastığını, naylon tasını yürüten komşusunu paspasını aldığı için suçluyor, söyleniyor. Paspası da yeniymiş ve güzelmış. Dayım işten gelirken yolda bulmuş. Yengem söyledikçe Zehra ile birbirimize bakıp gülüyoruz.

Zehra’nın bacaklarının arası yara oluyor. Oturup kalkarken yüzü buruşuyor. Neden erkek olmadığımıza üzülüyoruz. Onların bizimki gibi doğa kanunu olmayan sünnetlerini, düğünlerini, verilen hediyeleri kıskanıyoruz. Biz lanetlenmiş gibiyiz.

Hasan Ka’nın duvarını aramak için kafamı yıkıntıların arasından çıkarmamla birlikte;

“Yakalayın, Hüsamettin Bakkal’a hırsız girmiş!” diye bağıran Deli Yavuz’un sesini duyuyorum. Sese doğru kafamı kaldırdığımda yaşlanmış yüzünü seçiyorum.

Deliler yıllar geçse de, yüzleri yaşlansa da az değişime uğrayanlardan. Onlar özelliklerini yüzlerinin çizgilerinde, gıysilerinde, hırslarında, kariyerlerinde değil, hareketlerinde taşıyorlar. Hareketleri değişmiyor. Yavuz yine büktüğü işaret parmağını ağzına sokmuş, yıkılan gecekondularının yerine yapılan apartmandan, kendilerine düşen dairenin balkonundan, yıllar önce gecekondularından nasıl laf atıyorsa aynı şekilde sağa sola laf atıyor. Yıkılmış evimizin köşesine, Yavuz’un göremeyeceği yere çekiliyorum hemen unutuyor.

Gülümseyerek hatırlıyorum. Nerde görürse görsün ağzına soktuğu işaret parmağını ısırırken saçıma yapışır,

“Hüsamettin’in kızı,” diye çekerti.

Özlediğim anılarımla buluşmaya çıktığım bugün, benimle aynı duyguları paylaşan sadece Deli Yavuz. O da çocukluğunda kalmış. Yıkılmış da olsa, kimse oturmasa da, enkazı kalan yer onun için Hüsamettin Bakkalın.

Yavuz Tuzluçayır’ın en ünlüsü. Sabahtan akşama kadar sokakları, teftiş edercesine geziyor. Bir gün sağcılarla sınırlı olan Cami Durağına iniyor, “Tuzluçayır’ın göbeğine git, ‘kahrolsun komünistler!’ diye bağır” diyorlar, o da denileni yapıyor. Solcular, “Cami Durağı’na git, ‘kahrolsun faşistler!’ diye bağır” dediklerinde; “Bağırmam, siz dövmüyorsunuz onlar beni döver” diyor, Yavuz’un ne kadar akıllı olduğunu yegane delili bu olduğu için, hiç kimse bu anıyı unutmuyor.

Yavuz’u düşünürken evlerinin yerini tahmin etmeye çalışıyorum. Haddinden fazla alkol aldığı için sarhoş olmuş, yıkılmakla yıkılmamak arasında kalmış gibi, araları ayrılmış kerpiç duvardan bakıyorum. Önce karşımda duran evi sanıyorum ama onların yola bakan penceresiz duvarları olmadığını hatırlıyorum. Evlerinin tüm pencereleri bahçelerine ba-

kıyordu. Gördüğüm, asık suratlı, gözlerinin yerinde penceresi, burnunun yerinde balkon, kaşlarının yerine balkon saçağı olmayan duvardı. Yazılıp silinen boyları, yazıları, badanalarıyla kat kat renklilikte, başından geçenleri anlatmaya çalışıyordu. Yavuz'u unutup renkli duvarı düşünüyorum.

Topal İnsaf Teyze'nin evi olduğunu çıkartıyorum.

İnsaf Teyze'yi, iki katlı gecekondusunun balkonundan bağıırırken hatırlıyorum.

"Lan Mahsun, bizim duvarı neye yazdın?" diyor.

Mahsun'un, "Faşizmi ezeceğik" yazısını mahalleye birlikte nerdeyse koro halinde okuyoruz.

Şivesi illegalliğini yok etmiş. İnsaf Teyze'nin reklamından sonra Mahsun'un adı, "faşizmi ezeceğik," kalıyor.

Hatırladığım yazı, İnsaf Teyze'nin duvarına yazılan başka yazılarını anmama ve gülümsememe neden oluyor.

İnsaf Teyze'nin alt katında Haydar Ağabey, bitişğinde de Orhan Amcalar oturuyor. Haydar Ağabey Demirel'e küfredtiği için Orhan Amcayla tartışıyor. Tartışmalarını Sadullah'ın dinlediğini, öfkeliendiğini ama babasının yanında söze karışmadığını fark etmiyorlar. Sadullah, badana boya yapan akrabalarının yanında çırak olarak çalışıyor. Eve getirdiği boyayla evlerinin duvarına Orhan Amca'nın üzerine alınacağı şekilde:

"Ecevit'e oy Demirel'e goy. Tek Yol Devir. Devirici Yol," yazıyor.

12 Eylül'den sonra gözaltına alınıyor, örgüt üyeliğinden beş yıl ceza veriliyor. Tahliye olduktan sonra ne yaptığını merak ediyorum.

Yavuz'un evinin önündeki ilk yıkılan gecekondunun boşluğuna bakıyorum. Sevda ile annesinin tren gibi uzun gecekonduları, mahalleyi ilk terk edendi. Ne kadar kısa sürede

yıkılırsa o kadar çabuk unutulur diyerek, Sevda evlenip annesiyle gittikten sonra yarım günde damatları yıktırmıştı.

Sevda, Sophia Loren'e benzerdi. Annesi çalışıyordu, babası yoktu. Çocukken onun Sophia Loren'e benzediğini, Sophia Loren diye dünyaca ünlü bir artistin olduğunu kimden duyduk bilmiyorum. Pasaklı, tembel, kara, sessiz, biraz da nazlı, (dövünce hemen ağlardı) bir kızdı. En çok sevdiği oyun yüz taşı. Erinmeden iki yüz taş toplar, sayar, yüz sana yüz bana derdi. Eli, büyük ve uzundu. Geriye doğru herkesten çok kıvırdığı elinin üstünde bir defada en az on beş taş tutar, sonra da onlarla geride kalanı toplardı. İlkokulu bitirdiği, daha taş oynamaya devam ettiğimiz sene, evlerinin önüne mahallemizin görmediği yenilikte ve sayıda arabalar geldi. Saçları yapılı, boyalı kadınlar, takım elbiseli erkekler Sevdaların eşiklerine kadar uzanan çamurlardan atlayarak içeri girdiler. Ertesi gün Sevda hiçbirimizle konuşmadı, taş oynamadı, kapıya çıkıp çekirdek çitlemedi. Oysa çekirdek çitlemede benden sonra ikinci gelirdi. İki hafta içinde de düğünsüz, nikâhla gitti. Nikâhına mahalleden hiç kimseyi çağırmadılar. Sonra duyduk ki, annesi, çalıştığı yere, (nerede çalışıyordu bilmiyoruz) gidip gelen, biraz saf, (belki de mahalleli Sevda'yı kışkırttığından, ya da beğenmediğinden öyle diyordu) olan damadı kandırmış, Sevda'yı ona vermiş. Kimileri oğlan Sevda'yı annesinin yanında görünce, Sophia diyerek bir görüşte âşık olduğunu ve hatta hatta Sevda'nın adını Sophia olarak değiştirdiklerini söylüyordu. Oğlanın kabahatli olduğu için evlenmediği de gezen dedikodular arasındaydı. Bildiğim, evleri yıkılmadan bir gün önce Sevda'nın yanında iri yarı, kırmızı yanaklı, yaş olarak Sevda'dan oldukça büyük biriyle mahalleye geldiği, Sevda'nın arabadan inip evlerinin etrafında gezindiği, beni görünce konuşmadığı, renkli, boncuklu giysilerinin arasından değişmeyen kara gözlerinde biriken yaşlarını akıtamadığıydı. Sanki kefenle değil, güzel kıya-

fetlerle gömülmüş gibi. Kısa süre sonra unutuldu. Yıllar sonra, hiç çocuğu olmadığı dedikodusu geldi. Sevdâ'nın kısa çocukluğunu, yanında götürdüklerinde yaşadığı korkuyu, acemiliği, ezilmişliği düşünüyorum.

Oturduğum köşeye güneş başka anılarımı getirerek iniyor.

Gazetelerden kesekâğıdı yapıyoruz. Annemin yoğurduğu kulak memesi kıvamında denen hamuru yapıştırıcı olarak kullanıyoruz. Kâğıdı ağır olsun diye, özellikle tabanına çok sürün diyorlar. Güneşin altına seriyoruz. Ama çok kurumamalılar. Yapışsalar yeter.

Güneşe rağmen ıslakmış gibi duran toprağa elimi sürüyorum. Depo veya kömürlük olarak kullandığımız yer. Sobayı tutuşturmak ve lambalar için gaz satıyoruz. Ellerinde bidonlarla gaz almaya gelenlere varillerin içine attığımız hortumdan önce ağzımızla çekiyoruz. Boğazımıza kaçıyor. Öğürerek yere tükürüyoruz. Sonra huniyle dolduruyoruz. Gördüğüm ıslaklık sanki gazın izi. Bunca yıl kalmaz diye kendimi ikna etmeye çalışıyorum. Anılarıma bakarken, sanki biri gaz çektiğim kömürlükten sessizce varla yok arası izliyor. Kafamı kaldırıyorum. İspanyol paçalı pantolonuyla, hastalara özgü ağır başlılığıyla en küçük ve yoksul dayım Hayri duruyor.

Hayri Dayım bazen bizde kalıyor. Babam söyleniyor ama kalacak yeri yok. Askere almıyorlar, üzülüyor. Kalbi hasta olsa da âşık olmak, sevmek sevilmek istiyor. Nişanlıyorlar. Yaşadığı gibi sessiz ölüyor. Sonradan öğreniyorum, kimsesizler mezarlığına gömüldüğünü. Yoksul dayımı ve yoksulluğu yaşamamış saymak istiyorlar, o da anılarıyla birlikte kaybolup gidiyor. Boşluğa, “Dayı, bana bayramda para verdiğin günü unutmadım,” diyorum.

Telefonum çalıyor.

Yakında rahat uyuyacağım. Sesini duymayacağım. Kızmayacak, bağırmayacak. Buna nasıl alışacağım. Yıllardır azarlayan, kızan, küfreden, bağırان sesi içime yerleşti. Kulaklarımdaki sesini atabilecek miyim? Sesin korkusunu yenebilecek miyim? Kolları, bacakları tutmadığı, bana bir şey yapamayacağını bildiğim halde adımı her seslenişinde yüreğim ağzıma geldi. Kızacak diye koşa koşa gittim. Çocuklar, "Rahat ol, bağırsın dursun, sana bir şey yapamaz", dedikleri halde rahat olamadım. Yattığı yerden kıpraşmadığını bildiğim halde her seslenişinde korktum. Sanki bir yere misafirlige gitti, bakkalda, ya da tuvalette, şimdi gelecek sırtımı sumsuklayacak sandım. Oysa bakkalı kapatalı dokuz yıl oldu. Onda hastalık başladı, bakkal da kapandı.

Yıllardır umutla beklediğim gün yaklaştı emme, o kadar çok bekledim ki, unuttum neyi beklediğimi, alıştım bekleme-ye. Beklemeyi bekiyormuşum. Bu saatten sonra neye yarar rahat olmam. Şimdiden sonra öğrenilir mi gezmeye gitmek, istediğin zaman yatmak, istediğin zaman kalkmak. İstedini alıp pişirmek, güneşe yamaç oturmak, misafirlige gitmek, misafir yatağında yatmak. Hüsamettin'in sesi olmadan, bağırmadan, azarlanmadan sohbet etmek, arkadaş tutmak. Ölünce kurtulacak mıyım? Bu kader bende olduktan sonra kurtulur muyum? O öldükten sonra gelip gidenlerin ayağı kesilecek, ondan sonra vakit

nasıl geçecek? Ben yalnız başıma, kimseye danışmadan kapıyı çekip gezmelere gitmedim. İçimde korku olmadan tuvalette oturmadım. Kadınlarla gün yapmadım. Birinin evine gidip sohbet etmedim. İstedğim eşyayı almadım. Giysi hiç almadım. istediğimi almak isteğim kalmadı. Alsam ne olacak, almasam ne olacak; giysem ne olacak, giymesem ne olacak.

Çocukluğum; babasız, anasız, sahipsiz onun bunun hizmetçisi, milcanı olarak geçtikten sonra, koca evine mahkûm oldum. Kız cezaevinden çıkınca nasıl olduysa ben de öyle olacağım. Tahliyeme az kaldı. Kürek cezam bitecek. Tahliye olunca ne yapacağsam. Bundan sonra ne iş yaparım, ne yer, ne içerim. Ellaham akşamki filmdeki cezaevinden yıllar sonra çıkan adam gibi olurum. Çıktıktan sonra önce iş bulamadı, bulduğu işi yapamadı. Yollar, evler, paralar, insanlar yabancı, ırak geldi. İçerde kaldığı yıllara, bir odada yaşamaya, hakarete alışmıştı. Dışarıda yaşayamadı, kaldığı otelin tavanına kendini astı. Onun gibiyim ben de.

Böyle diyorum, söyleniyorum kızıyorum emme adam da yıllarca kana kana uyumadı. Sirtında yük taşıdı durdu. Bak-kalcılık sonra sonra oyuncağa döndü. Şimdi her istediğin kapının önüne geliyor. Bizim zamanımızda öyle miydi? Adam asılla asıla, torba torba getiriyordu malı. Her gün Tekel'e gidiyor, sabahın köründe sıraya giriyordu. Soğuk demeden, ısıcak demeden saatlerce bekledikten sonra ancak rakı, sigara veriyorlardı. O da istediğin kadar değil. Kör olasıcalar bunu veriyorsunuz madem, çok verseniz de her gün o eziyeti çekmesek, üç dört günde bir gitsek. Yok, olmaz. Demek ki yoktu o zamanlar. Bakkalıcılık bek zordu heri, ne ölümüze, ne dirimize sahip çıkamadık. Çocuk olsa kucağına alır gidersen, ağlayınca ağzına "Sus" diye vurursun. Yağlar, şekerler, sigaralar kıttı. Kıt olduğu için, ancak bildik tanıdıklara satıyorduk. Şimdi her şey bol bulamaç emme tadı yok. Acaba bu hastalık onu çok yük taşıdığı için mi, yoksa dayak yediği için mi buldu. Kendi "Dayaktan oldu" diyor. Neden olduysa oldu emme bu kadar rezillik çekmemeliydi.

Büyüyünce çocuklar intikamını almaya başladılar. Hiç bir şeyi unutmamışlar. Hepsini akıllarında tutmuşlar. İçlerinde sakladıklarını kustular. Bazı bazı da uyduruyorlar. Anlattıklarının çoğunu hiç hatırlamıyorum. Yalan söylüyorlar. Onları dövüyormuşuz. Elimizi kaldırsak bari. Tövbe, tövbe. Böyle deyince işimize gelmeyen öyle unutulmuşuz ki, yüz tanık hatırlatmak istese de hatırlamıyormuşuz. Çocukluklarını yaşatmamışız. Sanki biz yaşadık. Sanki aç açıkta koyduk.

Kızla hastaneye gidince, kocamdan korkar gibi korkarım. Her şeye sinirlenir. Alışamadı gitti azarlanmaya, sıra bekleme-ye, Bazı bazı kızıyorum emme bazen de üzüliyorum. Kendi için gittiği zamanlarda sinirlenir, elindeki kağıtları yırtar gelirdi. Allah var, arkadaşları çok yardımcı oldular. Bir gün değil, iki gün değil, hep gidiyor. Zahir bazı bazı da yardım isteme-ye utanıyor. Pitalayacağım diye arkadaşlarının kötü yanını vermez bana. Emniyette, cezaevinde yaşadıklarını hiç anlatmaz. O anlatmasa da biliyorum her şeyi. Ben bile kaç defa dayak yedim; onlara dirlik verirler mi? Ne oldu, devrim diye diye devrildiler işte. Akılsızlar. Gençlikleri eziyetle geçti gitti. Hepsi genç yaşta dert sahibi oldular. Bu millet için değer miydi? Önceden canları tehlikede olup da onlara yalvaranlar sonra arkalarından "Ortallığı karıştırdılar," dediler. En yakın akrabalarım sormaktan korkar oldu. "Anarşik anası!" diye benle bile konuşmadılar. Ben iş yaptırmaya kıyamazken, "Kızın canavar!" dediler. Bir milletvekiline gittiydim de, "Nasıl sahip çıkıyorsunuz bu anarşiklere," dedi. Ben de, "El kadar kızım ne yapabilir. Benim kızım kötü bir şey yapmaz, Köyümüzün dilencisi Selver garı Ankara'ya dilenmeye geldiğinde, kızım aha bu kadarken (kolumun dirsekten altta kalan yerini göstermişim, diğer tutuklu yakınları sonra taklidimi çok yaptılar) 'Bunu eve almazsanız ben de birlikte dışarıda yatacağım' diye bitli garıya sarılır, bir oda olan evimize alana kadar peşinde gezer, ağlardı," dedim. Milletvekili de, "Böyle bir kıza sahip çıkmaya utan, dokuz kişiyi öldür-

müş, senin kızın katil" dedi. Düşünür düşünürüm hâlâ hasta bicimcik kız nasıl, ne zaman devrimci oldu, anlamam. Şimdi şimdi neler yaptıkları ortaya çıkıyor. Hepsi de okumuş çocuklardı. Okumuştan adama zarar gelir mi hiç? Ne gelirse cahilden gelir. Cahil adam bek gınamsak oluyor heri. Köyümüzde, torunu kocasıyla birlik olup sevgilisini öldürmekten içeri düşmüş biri vardı. İnsan başına iş gelir diye, geçmiş olsuna gittim. Laf lafı açtı. Cezaevinde ne yaptıklarını anlatıyordum, yaşlı başlı adam bana dedi ki: "Sen kızınla benim torunumu aynı kefeye koyma, benimki yeri geldi, öldürdüğü adamdan para gazandı." Diyeceğimi dedim, herkese anlattım, emme bek de ağrıma gitti. Bu halk için değer miydi diye daha çok üzüldüm.

Çocukların bazı dediklerini hafızam almaz emme sonra düşününce hak veririm. Geçenlerde bir arkadaşı gelmişti, gelin kaynana kavgasını konuşuyorlardı, kulak misafiri oldum. Diyorlar ki: "Kadınlar evden çıkmasınlar diye mutfak onlara veriliyor. Onlar da mutfaklarına ortak çıkan gelinleri, kızlarıyla anlaşıyorlar. Yaşamdaki tek sahip oldukları mutfakları ellerinden alınacak diye korkuyorlar." Bazı dediklerini anlıyorum bazılarını anlamıyorum. Bunu bek anlamadım emme erkeklerin karışmadığı tek yer de mutfak. Sanki yılan var, hiç girmezler. Kızın arkadaşlarından birinin kocası var. Bize gelince kalkar, kendi çayını kendi alır. Hamaratlı gelin gibi döneleyip durur. Bek tuhafıma gider. Düşünürüm. Erkekleri de kızları da biz doğuruyoruz, emme sonra birbirlerine düşmanmış gibi büyütüyoruz. Kadınlar erkekleri nasıl seviyor, yatarken mideleri bulanmıyor mu, diye çok düşünürüm. Hele hele artistler, elin adamlarıyla yatağa giriyorlar, sonra da iş için diyorlar ya, şaşar kalırım. Erkek seveni kötü görürdüm gelinim Seveda ile dertleşene kadar. "Oğlunu çok seviyorum. Hayatımda babamdan sonra sevdiğim ikinci erkek, iyi ki doğurmuşsun," dedi. Oğlumu ben de sevdiğimden midir nedir, o zaman anladım, erkek de sevilirmiş. Kolları, bacakları tutuyor emme kadın kısmını sakat gibi yapıyor-

lar. Ben kendi işimi de, başkasınınkini de beceririm. Kız dama düşünce cezaevi kapısında çocuklarını bekleyenlerden çok şey öğrendim. Nerde nasıl konuşulacağını, Türkiye’de neler olup bittiğini onlar belletti. Akrabalarım kınadılar.

İşte hepsi boş. Kalıcı olan kara toprak. Hepimizin gideceği yer orası. Gitmeye gidecek ya, gitmeden de etmediğini koymadı. Rezillikle geçti ömrümüz.

Annem arıyor sanıyorum. Ama kayıtlı olmayan bir numara arıyor. Açıyorum.

Sesi tanıyamıyorum. “Bil bakalım, ben kimim?” diyor. Bilmiyorum. Kim olduğunu düşünmek istemiyorum. Kapatmak istiyorum, ayıp olduğu için kapatamıyorum. Sinirleniyorum. Belli etmiyorum. Ses:

“Hiç telefonla konuşmadığımız için çıkartamazsın tabii, ben Meryem,” diyor. Yine çıkartamıyorum. Ayıp olmasın diye resmi, “Nasılsınız?” diyorum. İçerdeyken, “Her şey vatan içindi,” dışarıda, “Ayıp olmasın” için. Tanımadığımı anlıyor. “Çıkartamadın değil mi, Ranza arkadaşın Meryem,” diyor. Gözümün önüne geliyor. Çok seviniyorum. Tanımadığımı unutturmak için sevincimi abartabildiğim kadar abartıyorum. “Ayyy! Ben de dün seni düşündüm, unutmam mümkün mü, araman sürpriz olduğu için birden aklıma gelmedi,” diyorum. Olgunlukla, “Yıllar oldu, nerden aklına gelecek,” diyor.

Meryem, cezaevi arkadaşlarımla yaşıtım olanlarından. Bir yıl kadar kalıp tahliye olmuştu. Yıllarca birlikte kaldığım arkadaşlarımdan aramayan o kadar çoktu ki, araması şaşırttı. Sesini duyunca özlediğimi anladım.

“Telefonunu Gönül’den aldım. Seni görmek istiyorum,” diyor.

Meryem’in selamını birkaç kez Gönül’den almıştım. Gönül Hacettepe Üniversitesi’nde öğrenciyken bir süre İn-

san Hakları Derneği'nde sekreter olarak çalışmıştı. Orada tanışmış ve Meryem'in amcasının kızı olduğunu öğrenmiştim.

Meryem Sinop'ta yaşıyormuş. Hafta sonu ablasını ziyarete gelmiş. Dört yaşındaki kızını annesine bırakmış, ayrıca yarın çalışacağı için, akşam dokuz arabasıyla dönmek zorundaymış. Belli etmemeye çalışıyoruz ama karşılıklı kontör hesabı yaparak merak ettiklerimizi buluşmaya erteliyoruz. Kızılay'da randevulaşıyoruz. Eve geç gidecek olmak beni huzursuzlaştırıyor. Annemin beni sabırsızlıkla bekleyeceğini biliyorum. Huzursuzluğumu hafifletmek için yalan arıyorum. Yalan söylemekten bıktım. Kendimi annemin arayacağı zamana bırakıyorum.

Meryem ile konuştuktan sonra yıkıntıların arasından, Orhan Amca'nın tek duvarı kalmış evine bakıyorum. Eskileri hatırlatan tek duvarın, kurumuş ağaçların ve bahçelerden arta kalan taşların içinde çocukluğumu gezdiriyorum. Orhan Amca'nın anılarını yaşatacak kimse yok. Çocukları evlenip mahalleden taşınmış. Birkaç kez komşularını ziyaret etmişler. Erkanlara gidip geldiğimde soruyorum; nereye taşındıklarını bilmiyorlar.

Mahallemizde hastanede çalışan birkaç hastabakıcı vardı. Mahallenin doktorları onlardı. Kadın hastabakıcılar doktordan sayılmazdı ama isimlerinin yanına "Hanım" sanını alırlardı. Hatta birinin adı Hanım Hanım'dı. İş düşenler, "Hanım Hanım" derdi, iş düşemeyenler sadece "Hanım" derdi.

"Kardeşin hasta; git, Orhan Amca'nı çağır, iğne mi yapacak, ilaç mı verecek; gelsin bir baksın," diyor babam.

Gecenin karanlığında gideceğim, Orhan Amca'nın kapısını çalacağım, "Beni babam yolladı," diyeceğim.

O saatte Orhan Amca'nın söyleneceğini, kızacağını biliyorum. Ama ya döverse! Kardeşim hasta diye dayak yemem mi gerekiyor. Her şey dayak için. Cezaevinde saydırdıkları askerlik kararlarına bunu da ekleyebilirlermiş. Yumuşak, yalaka ve en güzel sesimle dil kırarak seslenmeliyim. Babama, "Korkuyorum, sen çağır," diyemiyorum. Desem "Yaralı parmağa işemezsiniz, anası kılıklı, sen 'Yerim!' diyenden korkmazsın" der.

Köpeklerin sesi geliyor. Birbirlerine haber veriyorlar, yeri söylüyorlar. Şimdi hepsi birden gelir. Kokumu almışlardır. Çok mu kokuyorum. Terliğimi şırılatmayayım. O zaman da karanlığın sesini duyuyorum. Yok, duyduğum karanlığın sesi değil, yüreğimin gümbürtüsü. Gündüz defalarca koşarak geçtiğim yol ne kadar uzunmuş...

Orhan Amca doktor; onun için kapısının zili var. Keşke benim babam da doktor, kapımızın da zili olsaydı. Sabahtan akşama kadar zile basar basar dinlerdim. O zaman da, "Zili bozacaksın," diye dayak yerdim. Titriyorum. Köpekler yeri bulamadılar. Eve dönerken doktor amcayla giderim, bu defa da yırttım.

İçimden bir, iki, üç diye sayıyor zile basıyorum. Saklansam mı acaba? Saklambaç oynamaya gelmedim. Babam saklandığımı duyarsa beni keser. Söze "Doktor Orhan Amca," diye başlayayım ki kızmasın. İştten gelirken arkasından, "Doktor amca, Doktor amca," diye bağırınca sevinerek, "Efendim yavrum," demez miydi?

"Kim o?"

Sesini çıkar, yoksa gidip yatacak. O zaman baban dövecek, eve de yalnız gideceksin.

"Kim o?"

"Doktor Orhan Amca, Ben Zeynep."

"Zeynep kim?"

"Bakkal Hüsamet'in kızı"

“Ne var, ne oldu?”

“Doktor Orhan Amca, kardeşim çok hasta, ölecek herhalde. (Ağzımdan yel alsın, o ne biçim söz, töremiyesice!) Babam dedi ki, ‘Doktor Orhan Amca’nı çağır, bir baksın, bilir-se o bilir,’ dedi.”

“Tamam, üstümü giyip geliyorum. Ölmez korkma, sen git.”

“Tamam, Doktor Orhan Amca.”

Koşarak kan ter içinde eve geliyorum.

Doktor Orhan Amca’nın evi sanki üç ev ötede değil. Antartika’da. Antartika uzak ve adı güzel. Keşke ben de Antartika gibi uzakta olsaydım. Babam ve annem beni bulamasaydı. Bir daha dünyaya gelirsem adımlı Antartika koyduracağım.

Biraz sonra Doktor Orhan Amca geldi. Gecenin yarısında beyaz gömleğini giymeyi de unutmamış. İşten gelirken de hep beyaz gömleklidir. Oysa bir kere hastaneye gittiğimizde yerleri siliyordu. Üstünde de mavi kirli gömlek vardı. İşyerinden uzaklaşıp mahalleye yaklaşıncaya beyaz gömleğini giyiyordu. Her neyse, ne zaman giyerse giysin. Mahallemizde hastalandığımızda gittiğimiz bir de Nemrut Amca vardı. Orhan Amca izine köyüne gidince Nemrut’un eline düşüyorduk. Hastası olanlar arkasından söyleniyor, küfrediyor, “İnşallah senin de bir gün işin düşer,” diye hayal kuruyorlar ama çaresizlikten tafirasına katlanıyor, yoksulluklarına lanet okuyorlardı.

Annem: “Hep Orhan Efendi’yi çağırıyoruz. Bu defa Nemrut’u çağırırsak” dedi ama babam, “yoh” dedi.

Babam boş yere dayak atmak istemez. Onun için bizi ona hiç yollamaz. Bilir ki bizi ne kadar azarlarsa azarlasın, istediği kadar dövsün, Nemrut yine de gelmez. Babam her şeyi bilir, ben de babamı bilirim.

Kardeşimin suratı kıpkırmızı. Kendi kendine bir şeyler söylüyor. Ebesinin itleri geliyormuş. Doktor Orhan Amca

koltuğunun altına önce derece koyuyor, ağzını açıp hızla kafasını bir o yana, bir bu yana döndürüyor. Ona ben böyle yapsam ya elimi ısıırdı, ya da tükürürdü. Gücü yetmeyen çocukların en çok yaptıkları ısırma ya da tükürmektir. Bir de küfretmek tabii.

Sonra Doktor Orhan Amca iğne kutusunu açtı, ocakta kaynatması için anneme verdi. İğneler kocamandı. Nerdeyse kardeşimin poposundan girince kasığından çıkardı. İyi ki ben hasta değildim. İki ilacı birbirine karıştırdı, yukarı tuttu, sonra öğretmenimiz sorduğu soruyu bilmeyince, “Saksını çalıştır,” diye nasıl kafamıza vuruyorsa aynı şekilde iğneye vurdu. “Bu meret de hemen donuyor,” dedi ve havaya biraz ilaç sıktı. “Caaart! “diye kardeşimin götüne batırdı. Zavalılık ağlayamadı bile. Sadece cılız ,”İııııı!” sesi çıkardı. “Ateşi düşmezse sabah hastaneye getirin,” dedi. Babam:

“Biliyorum bunların derdini, iyi bir dayak istiyorlar, dondurma yeme diyorum, yiyorlar,” dedi.

Babama “Dayakla hastalar iyi olsaydı, çocuklar okusaydı, ilerde hepimizin profesör olması gerekir, ya da okula gitmeden sürekli dayak yememiz bizi kurtarır, hiçbirimiz de hasta olmayız” demek istedim ama diyemedim. Büyüyünce diyeceğim. Kardeşim bu akşam hasta, o dayaktan kurtulduğuna göre ayakaltında gezmemeliyim. Yatağa girip, yorgani başıma çekip olanları dinliyorum.

Annem her zamanki gibi ekonomik durumumuzun bilançosunu Doktor Orhan Amca’ya sundu. Sürekli bilanço çıkarıyor ki, hastaneye gittiğimizde Doktor Orhan Amca bizi, çocukları, karısı, kardeşi yerine tedavi ettirsin.

Doktor Orhan Amca annemin söylediklerini beğendi. Çünkü hayatta tek istediği herkesin ona muhtaç olması. Anemi iyiliksever olarak teselli etti.

“Tamam, yarın bakalım, iyi olmazsa hastaneye getir, beni bulursanız icabına bakarım,” dedi.

Doktor Orhan Amca'nın 'icabına bakması'na alıştık. Annesi, babası, çocukları v.s. gibi boşlukları bizimle doldurur; o da, biz de mutlu oluruz.

Yanına gittiğimizde, tanıdığı bir doktorun karşısında ellerini ovuşturarak, kafasını yana eğerek bizi muayene etmesini ister. Arada bir de kariyerini hatırlatmak için, "Akşam ben baktım, galiba enfekte olmuş" derdi. Çok iyi adamdı, kendisinden yardım istendiği sürece yardım ederdi.

Kardeşimin hastalığının tek güzel yönü, yarın arkadaşlarıma gecenin yarısında korkmadan Doktor Orhan Amca'yı çağırma nasıl gittiğimi ballandıra ballandıra anlatacak olmam. Anlatırken, "Ben Zeynep" dediğimde nasıl tanıdığını detaylarıyla anlatmalıyım.

"Kızım Zeynep ne oldu, bu saatte yalnız başına nasıl geldin. Hayret vallahi, bizimkiler tuvalete bile zor gidiyorlar, bekle kızım, birlikte gidelim. Sen çok akıllı kızsın," dediğini söylemeliyim. Gidip Doktor Orhan Amca'ya soracak değiller ya.

Bunu bir tek mahallenin çetesi Güllü'ye anlatmamalıyım, o yutmaz, bir de benimle başkalarının yanında dalga geçer. Olmadı, sınamaya çalışır.

Onun annesi ve babası da hastanede çalışıyor ya, kendini bir bok sanıyor. Oysa babam onun babası için:

"O ne biçim erkek, karısını kızını karşısında amel olmuş göt gibi cet cet öttürüyor. Erkek olsa, karısını, kızını karşısında konuşturmaz. Kızını benim elime iki saatliğine verseler nasıl terbiye ederim. Yamacımda kuzu gibi olur valla kuzzu!" diyor. Karısı için de:

"Utanmadan kocasının karşısında parti kavgası yapıyor, hem de başkalarının yanında. CHP'ye oy verdiğini söylüyor. Sağıra oy verilir mi hiç. Kocasını zaten adam olsa AP'ye oy vermez. Bir de fok balığına oy verdiğiyse övünüyor. Garı kısmısı partiden ne anlarmış? Kime dersene ona verecek," di-

yor ama babam Mustafa Timisi'ye, annem Ecevit'e oy veriyor. Babam İsmet İnönü'yü, "Çocuklarınızı aç bıraktık ama yetim bırakmadık," dediği için sevmiyor. Akrabalar da yetim kalmadıkları için seviyor. Babam, "Yetim bıraksa daha iyiydi, insan aç kalır mı?" diyor. Babam, babasının ölmesini isteyenlerden. Hayatta en çok sevdiği şey yemek. İnönü'yü onun için sevmiyor.

Babam herkesi adam eder!

Mahallemizin politik otoritesi Bozuk Ali. Aleviler içinde bir tek o AP'li. Bir tek o bozuk çıktığı için ona Bozuk Ali dediklerini düşünüyorum. Böyle şeyleri çocukların sorması ayıp. Her şey ya ayıp, ya da günah.

Bozuk Ali, Demirel'den söz ettikçe babam "Fok balığı" diyor. Demirel'i hiç sevmiyor. İsmet İnönü'yü de sevmiyor. Ona da "Tilki" veya "Sağır" diyor. Sağır kulağına da her tartışmada tecavüz ediyor. Bahtinur Teyze ile Bozuk Ali'nin tartışmalarına mahalle bayılıyor. Onlar tartışmaya başlayınca etraflarını sarıyor, çekirdeklerimizi çitleyerek sinemadaymışız gibi izliyoruz. Bahtinur Teyze Demirel'i varile benzetiyor. Ali Amca kışını yan yatırıp uzun soluklu osuruyor. İsteddiği an istediği uzunlukta nasıl osuruyor hepimiz şaşırıyoruz. Güllü babasının osuruğu ile övünüyor, "En güzel benim babam osuruyor" diye. Ali Amca, Bahtinur Teyze'ye "Sen karga gılgılı Ecevit'ine bak, benim Süleyman'ım aslan gibi maşallah," diyor. Bahtinur Teyze de "Karaoğlan'ıma laf söyletmem" diyor. Babam her ikisinin de babasının ağzına sıcıyor.

Güllü'yü babası hiç dövmemiş. Akıl alacak gibi değil. İnanmıyorum, yalan söylüyor. Babalar döver. Onun babası öyle çiroz biri de değil ki kızından ve karısından korksun. Korkmadığına göre nasıl olur da dövmez. Erkek değil o za-

man, erkek olsa dövmesi gerekir. Erkeklik dövmekle olur. Benim babam erkek, keşke o da erkek olmasaydı. Babam ne derse desin, Güllü'nün babasını seviyorum. Elimde olsa babamı Güllü'nün babası ile değiştirdim. O istemez, kim sorardı ki, bana soran oldu mu?

Ertesi gün haber yayıldığında Güllü tahmin ettiğim üzere yutmadı. O, canavar zaten. Kardeşim de iyileşti. Bir iki iğne daha yedi, hastalanmamış gibi oldu. İğnenin iyi etmeyeceği hiçbir şey yok.

Güllü yolumu çevirdi.

"O Orhan denen adam, mahallenin en ünlüsü benken beni bile tanımaz; seni nasıl tanısın?"

"O, Orhan denen adam değil, Doktor Orhan Bey bir kere. Seni tanımaz ama beni tanır."

"Seni niye tanıyormuş?"

"Çünkü ben daha önce onun hastanesine gittim."

"Bu mahallede herkes gibi sen de salaksın işte. Orası onun hastanesi değil, devletin hastanesi. Benim anne babam gibi o da hastabakıcı. Hastaların boklarını temizliyor. O, Orhan denen adam da yalakanın teki. Mahalle beni sevsin, bana tapsın diye yalan söylüyor."

"Ne olursa olsun, kardeşimi iyileştirdi. Hastaneye gittiğimde bana baktırdı. Kıskaç köpek!"

"Valla saçını elime dolarım, bir tane kalana kadar yolarım. Sen akıllanmayacak mısın? Kaç kere saçını yoldum."

"Seni anneme söyleyeceğim."

"Git istersen, deli babana söyle. Daha olmadı muhtara söyle, umurumdaydı sanki."

"Bak babama söylerim, seni iyice döver."

"Baban bana bir şey yapamaz, kafasını yararım valla, o ancak sizi döver."

Keşke babama söyleyebilsem de Güllü'yü dövse. Söyleyemem. Kimseyi şikâyet edemem. "Bana kimseyi şikâyet"

gelme demedim mi?” diyerek, yine beni döver. Zaten Güllü ile oynamama kızar.

Güllü; sevdiğim, korktuğum, kıskandığım arkadaşım. Onun en çok anne ve babasının işe gitmesini kıskanıyordum. O hem deli, hem becerikli, hem de güzel. Evlerinde de duş var. İlk defa ‘duş’u ondan duydum. Anlamadım ne demek olduğunu. Anlamadığımı belli etmedim ama o belli etmediğimi anladı. “Bize gel de sana duş pişireyim” dediğinde yemek sandım. Oysa o benim bilmediğimi anladığı için dalga geçiyormuş. Sonra, “Yemek değil,” dedi. “Ben her gün duş yapıyorum,” dedi. Her gün duş yaptığına göre demek ki benim yapamadığım bir şeydi. O zaman güzel bir dantel örneği diye düşündüm. Ama ben Güllü’den daha güzel dantel ördüğüm ve örnek çıkardığıma göre o da değildi. Kesin yemekti. Çünkü ben yumurta bile kıramazken, o oynar oynar, anne ve babası işten gelmeye yakın eve gider, evi toplar, çabucak yemek yapardı. Ben evde babamdan korktuğum kadar, babamı sevmediğim kadar yemekten de korkar ve sevmezdim. Çünkü babam annemin pişirdiği yemekleri bazen tabağı ile sokağa fırlatırdı. Annem, “Bunu babana götür” diye elime tabağı verirdi. Önce, “Götürmem,” diye annemle inatlaşırdım, sonra annem bir iki çırpıştırırdı, ağlayarak, gözyaşlarım yemeğin içine damlayarak, korkarak götürürdüm. Babam yemekleri herkesin göreceği şekilde, yola tabağı ile fırlatırdı. Siniri geçmez, beni döverdi. “O karının yaptığı yemeği bir daha getirecek misin?” diye yapıştığı kulağımı çekerek sorardı. Kulağım kopacak sanırdım. Elinden kurtulunca koptu mu, duruyor mu diye kulağımı yoklardım. Yüzüme elimi sürerdim. Yüzüm tokattan dolayı alev alev yanardı. Bu hep böyle olurdu, neden böyle olurdu bilmiyorum. Babamdan korktuğum için

suçlusu hep annem gibi gelirdi. Zorla yemeği yollamasa belki böyle olmazdı. O zaman da başka şey olurdu. Annem gibi olmak istemiyorum. O zaman yemek yapmayı bilmemeliyim.

Güllü'ye, "Duş'u nasıl yapıyorsun?" diye sormaya karar verdim. Günlerce dalga geçti, herkese anlattı. Yine de yeteri kadar eğlenemedi. Çünkü anlattığı arkadaşlarım da benim gibi bilmiyorlardı. Kimsenin anne babası onunkiler gibi hastanede çalışmıyordu. Onun için de bilmeleri gerekmiyordu.

Evlerinin önünde küçük de olsa bahçeleri vardı. Kocaman da erik ağaçları. Her gün eriği sayarmış. Kapıda otururken içeri çağırırdı. Telefonda nasıl su geldiğini gösterdi. "Bak, bu telefon" diye kulağıma ahizeyi tuttu sonra da musluğu açtı. Kulağıma ses değil, su geldi. Mahallede bir tek halamın evinde telefon vardı, rengi kırmızı olduğu için mahallesi tarafından "Orospu telefonu" olarak anılırdı.

Kulağıma gelen suyla birlikte bağırarak kulağımı tuttum. Güllü iki büklüm olmuş abartılı gülüyordu.

"Bunun adı duş, akıllım!" deyip banyoya girdi.

"Ben bir duş yapayım, erik almaya kalkma saydım, eğer biri eksik olursa kendini yok bil," diyor. Kulağım Güllü'de. İçeri sessizce girip ne yaptığını dinlemeye çalışıyorum. Onların, yerleri kara beton olan ayrı banyoları var. Gerçi bir yanına ocak ve mutfak tezgâhı koymuşlar ama olsun, misafirler orda oturmuyor. Kapıya kulağımı dayayarak su sesini dinliyordum ki çağırırdı. Kapıda olduğumu anlamasın diye dışarı çıktım.

"Bana mı seslendin?" diyorum.

"Sırtımı keseler misin?" diyor.

Birini çıplak görmeyi, keselemeyi sevmiyorum. Etleri üstüme yapışacak sanıyorum. Ama duşu da çok merak ediyorum.

"Geliyorum," diyorum.

İçeri girdiğimde utanmadan, ayakta çıplak bekliyor.

"Tanıştırayım, bu duş," diyor.

Şaşkın, tepeden her tarafı ıslatarak akan suya bakıyor. Musluğu kapatıyor, su duruyor. Verdiği hayat bilgisi dersinden anladığım, kafamıza tas tas su dökerek yıkanır-sak “çimme”, telefonla yıkanırsak “duş” oluyor. Duş sosyetik. Çünkü duş için evinde çeşmen, çeşmende su, suyun geldiği yerde telefonunun olması gerekiyor.

“Bu sadece zenginlerin evinde var. Biz zenginiz ve daha da zengin olacağız. Zenginlik güzel. Büyüyünce kendime zengin koca bulacağım, evinde duşu olmayana varmayacağım,” diyor.

Söylediklerini şaşkın dinliyorum. Yaşı benden küçük ama şimdiden varacağı kocanın nasıl olacağını bile düşünmüş. Annem, “Onunla oyna, o arsız, yüz­süz, kudurmuşun biri. Kocaya versen ‘Varmam’ demez” diyor. Dediği doğru.

Güllü’nün duşlu ev istemesinden çok koca istemesi garibime gitmişti.

“Evlenmek istiyor musun?”

“Tabii evleneceğim, herkes evlenecek, sen evlenemeyecek misin?” diye soruyor.

“Babam zorla vermezse evlenmem.”

“Neden?”

“Dayak yemek istemiyorum, tüm erkekler kadınları dövüyor.”

“Babam; annemi, beni hiç dövmez. Senin baban deli. Belki kocan da deli olur.”

“İnşallah senin kocan deli olur,” diyor, küsüp eve gidiyorum.

Manyak, neyine güveniyor da, “Benim kocam iyi olacak, beni dövmeyecek,” diyor. Sanki onu adam yurtasına koyacaklar. Onu çok kıskanıyorum. Keşke babam onun olsaydı da onu her gün dövseydi, ne olurdu!

Benim babam da çalışsaydı. Güllü’nün babası gibi elinde fileyle gelseydi. Fleden salatalıklar, domatesler, muzlar

yere değercesine sarksaydı. “Beni buradan çıkar ve ye” diyen muzı yeseydim. Koşarak gidip karşı gelseydım, sarılsaydım. Bakkalımız olmasaydı. DSİ’nin sınavlarını kazanmışken işe girseydi. Ceket giyseydi, ceketinin cebinden sakız çıkarsaydı. El ele tutuşarak eve gitseydik, kucağına otursaydım, bu dünya batar mıydı? Bir de arabası olsaydı, lüks olmasına gerek yok. O şoför mahalline geçseydi, bizi de yanına oturtsaydı. Kısa kollarıyla direksiyonu tutsaydı, sağ sol yapsaydı. Eli ni cebine atıp akide şekeri çıkarsaydı.

Bazen anne ve babasının işten gelme saatinde onlarda olurdum. Güllü kapıyı açar, “Nerdeydiniz, işten çıkalkı kaç saat oldu, sabahtan beri size yemek hazırlıyorum!” diye havlı-yormuş gibi konuşurdu. “Yalan söylüyor, sabahtan beri İzin-li ve İpek Teyze’yle kavga etti,” demek isterdim, diyemezdım. Kulağıım hep annemin:

“Zeynebbb! yine nereye gittin, adı sanı gara yerden gelesice, ne deyim Allah, Zeynepsiz kalayım!” demesinde olur ve bağırma sesini duyunca, ayakkabılarıma ayağıımı sokar, “Geldim!” diyerek koşardım. Bazen de duymazlıktan gelir, taş gibi dururdum.

Büyüklerin bildikleri beddualara şasıyorum. Nerden buluyorlar, nasıl düşünüyorlar anlamıyorum. 19 Mayıs İlkokulu’na inen merdivenlerin yola çıkmaya yakın yerinde, sağında çağlaları büyük bir gecekondu var. Evin sahibi çağ-lalarına bakınca ya da yolunca bize, “Ciğeriniz götünüzden gelsin!” der.

Çağlalar “Beni kopar” diye başımızın üzerine sarkıyor. Dalacakken, “Ciğeriniz götünüzden gelsin!” diyen kadının sesini duyuyoruz. Güllü taş atıyor. Camları kırılıyor. Kadın camını ödetmek için Güllü’nün evini bulup şikâyet gelmiş. Güllü’yü çağırmaya gittiğimde annesine, “Ben oradan geçerken, durup dururken bana, ‘Ciğerin ağzından gelsin’ dedi” diye anlatıyor. Araya girip, “Götünden,” diye düzeltiyorum.

Güllü'ye benim söylediğim daha cazip geliyor, "Götünden" diye düzeltiyor.

Ağızından mı dedi, götünden mi? Güllü ile iddiaya giriyoruz. Güllü yeneceğinden emin, daha iddiaya girmeden çokomel, pepsi, çekirdek, leblebi istiyor. Ben de her gün saydığı eriklerden istiyorum. Öğrenmek için kadını kızdırmak yeterli. O da çok kolay.

Kısa boylu kadın eğilmiş evinin önünü süpürüyor. Kısa, şişman ama atak. Eğilmesinden belli oluyor ataklığı. Arkadan bakınca sadece poposu olan bir kadın. İkiye o kadar güzel katlanmış ki insanın itesi, topaç gibi dönüşünü izleyesi geliyor. Uzun eteği büyük poposunu korumaya yetmemiş, dizinde olan büzgülü donu, diz kapağının arkasındaki etli kıvrımı ortaya çıkarmış. Kadına taş atıyoruz, poposuna geliyor. Poposunu ani tutması ve bize dönmesi görülmeye değer. Tepki vermesi bir saniyesini almıyor. Bize attığı taşın içine sanki kendini de sarıp üstümüze atlıyor. Hareketliliği karşısında büyüleniyoruz. Edeceği bedduayı dinlerken kaçmayı unutuyoruz. Taş Güllü'nün yakınından geçiyor, kaçarken, "Ciğeriniz götünüzden gelsin!" dediğini duyuyoruz. İddiayı kazandığımı düşünürken, "Ciğeriniz ağızından gelsin!" diye tekrarlıyor, berabere kalıyoruz.

Mahallede büyüklerin kovaladığı o kadar çok çocuk var ki, çoğunu kovalayıcılar tanımıyor. Kadın Güllü'yü biliyor ama beni bilmiyor. Biz yine de onun evinin önünden geçerken korkuyoruz. Kadın, bir gün bize geliyor. Korktuğumuz, kızdırdığımız kadının neşesi, çocukları sevmesi beni şaşırtıyor.

Sesler duyuyorum. İpek Garı'nın evinin yerine yapılan koca apartmana bağışarak çoluk çocuk kalabalık bir grup giriyor. Çocuklardan çok annelerine bakıyorum. Aralarında tanıdık arıyorum. Bulamıyorum.

İpek Garı'nın çocuğu yoktu. Neden yoktu bilmiyorduk ama çocuğu olmaması gerektiğine inanıyorduk. Mahallemizdeki gecekonduyla kıyaslandığında onun evi büyüktü. Çocuksuz, kocaman evine kimseyi almaz, bahçesinden kimseye meyve vermezdi. Evinin yola bakan ön tarafında, kapının iki yanında, kocaman kayalar vardı. Oturanların kışlarının şeklini almış bu kayalara oturmak, çekirdek çitlemek, 'kim daha hızlı çitliyor' yarışı yapmak, dantel örmek ve İpek Karı'nın elinde süpürgesi ile bizi kovması en büyük eğlencemizdi. Evinin içini, kanatlı kapının açıldığı uzun geniş koridoru, bahçeyi, her gün temizlediği yetmiyormuş gibi bir de yolu süpürürdü. Kapısının önünü süpüren herkes gibi önce sayısız yarım ay şeklinde ıslatır, sonra da toprakları, taşları kökünden kazımak istercesine süpürürdü. Dedikodusunu yaparken, "Kabahat onda değil, kocasındaymış" derlerdi ama tüm çocuklar kabahatin kocasında değil, onda olduğuna inanırdık. Çünkü huysuz olan oydu. Allah dede de onun çocuğu olmaması gerektiğine inanıyordu ki vermiyordu. Arada bir kocası için, "Tek taşak" dediklerini duyuyorduk. Kocasını çocukları sevdiği için birlik olup arkasından, "Tek taşak amca" diye hiç bağırmadık.

İpek Garı güzel miydi, çirkin miydi? Uzun muydu, kısa mıydı? Gözleri ne renkti? Hiçbirimiz bilmezdik. Sadece akıydı. Oyunlarımızdan biri de onun bahçesine dalmak, süpürdüğü yere çekirdek kabuklarımızı atmak, bizi elindeki süpürge ile kovalarken dil çıkarmak ve götümüzü dövmektir. O da her kovalamaca sırasında bizi anne babamıza şikâyet etmekle tehdit eder, bazen de yapar ama anne babalarımız şikâyetini kayda almazdı. Çünkü o büyüklerle de geçinemezdi.

Bir sürü meyve ağaçları vardı ve yiyecek çocuğu yoktu. Demek ki meyveler bizimdi.

Güllü İpek Garı'nın kapının önünü süpürmesini beklilerdi. Sonra da İpek Garı'nın gözünün içine baka baka, sü-

pürdügü yere tükürerek, elindeki çekirdek kabuklarını atarak oradan geçme mücadelesi verirdi. Hepimiz Güllü'nün arkasından gelir, her gün karşılıklı atışmalarını izler, bir süre sonra biz de bu kavgaya katılırdık.

İpek Garı elindeki süpürge ile Güllü'nün kışına vururdu. Sonra şöyle bir atışma başlardı:

“Ne vuruyorsun?”

“Burayı yeni süpürdüm, çekirdek kabuklarını atma!”

“Sana ne, babanın tapulu malı mı burası?”

“Babamın değilse bile kocamın malı.”

“O zaman tapusunu çıkar.”

“Benim değilse bile belediyenin.”

“Belediye ne kadar seninse, o kadar da bizim.”

“Anan seni doğurana kadar bi topak şıçsaydı!”

“Sen doğuramıyorsun ya, anamı kıskanıyorsun.”

“Senin gibi çocuğum olana kadar hiç olmasın daha iyi.”

“Götümü ye!”

“Götünü eşekler siksin!”

“Seninkini siksin!”

“Annenle baban akşam gelirler, o zaman görürsün sen.”

“İstedığın yere, istersen git muhtara şikâyet et.”

“Allah belanı versin!”

“Senin de Allah canını alsın! Sen hepimizden önce öleceksin. O zaman eşiğine sıçacağım. Mezarının başına da ötüreceğim.”

“Allah senin ötürekli canını alsın!”

Bu düelloya birikir, onlar atışırken çekirdeğin kabuklarını İpek Garının süpürdüğü yere atardık.

O zaman Güllü'nün yakınında durur, akşam yiyeceğim dayacı düşünmeden destek olurdum. İpek Garı Güllü'yü şikâyet edince Güllü anne ve babasına bir sürü yalan söylerdi. İpek Garı'nın onu yalnız ve kimsesiz bulduğu için yoldan geçirmedişini, elinde süpürge ile evin içine kadar kovaladığını,

evde dövdüğünü söyler, sonra da zavallı, herkesten dayak yiyen çocukmuş gibi, onu yalnız bırakıp gittikleri için herkesten dayak yediğini iddia ederdi. Annesi, babası, “Yalan söylüyorsun, biz seni bilmiyor muyuz? Kocaman kadına niye küfür ediyorsun?” deyince de, “Ekmek almak için bakkala giderken oradan geçtim, nereden gideyim, uçayım mı? Aligoplerle mi ineyim?” derdi. O zaman İpek Garı hırsını alamayıp bize şikâyet gelirdi. Güllü’nün tüm söylediklerini ben söylemişim gibi bağıra bağıra anlatırdı. İpek Garı gidince, “Bu deliyi kapıma getirme demedim mi?” diyerek babam, eğer o yoksa annem beni döverdi. Böyle durumlarda yiyeceğim dayığı düşünmemeye, o anın keyfini çıkarmaya çalışırdım.

Yinelenen kavgalarda İpek Garı Güllü’ye söz geçiremeyince bana dönmüştü.

“Hadi bunun ar damarı çatlamış, sana ne demeli. Seni babana şikâyet edeceğim,” dedi. Ben de Güllü’den kopya çekerek:

“Çatlamış, var mı diyeceğin,” dedim.

“Diyeceğimi babana söyleyeceğim,” dedi

“İstedığın yere şikâyet et, istersen git muhtara şikâyet et,” dedim.

Bütün çocuklar hep birlikte gülerek:

“Muhtara şikâyet et,” dediler.

Bu olaydan sonra Güllü’yle kan kardeş olmaya karar verdik. Bir yerimizi kesecek, sonra da bir birbirimizin kanını emecektik.

“Emmesek birbirimize sürsek olmaz mı? Midem bulanıyor.”

“Olur, benim de midem bulanıyor.”

“Nasıl keseceğiz elimizi?”

“Üçe kadar sayalım, gözümüzü kapatalım, keselim tamam mı?”

“Tamam.”

Bıçakları aldık gözümüzü kapattık üçe kadar saydık ama kesemedik.

“O zaman şöyle yapalım. Kendi elimizi kesemiyoruz, birbirimizin elini keselim.”

“Tamam, oldu.”

Tekrar gözümüzü kapatıp üçe kadar saydık. Elimde acıyı hissettim. Ama ben onun elini kesemedim. O benim elimi keserken sanki ben de kesmişim gibi bağırdı. Benden kan akıyor, ondan akmıyordu. Ben ona kıyamadım. Kesmeden bağırmasının, sakladığı korkuyu ortaya çıkarmasına sinirlendi. “Yerim!” diyenden korkmaz dedikleri Güllü’nün korktuğunu anlatacağımı biliyor. Çocukların sırrı olmaz. Göz göze geldik, bağırarak başparmağının üstünü kesti. Kanları birbirimize sürdük. Ellerimizi tuttuk, kan kardeş yemini ettik:

“Bir, birbirimizi koruyacağız.”

“İki, birbirimizi seveceğiz.”

“Üç, birbirimize yalan söylemeyeceğiz.”

“Dört, birbirimizi şikâyet etmeyeceğiz.”

“Beş, birbirimizi kıskanmayacağız.”

“Altı, benim malım senin malın.”

“Yedi, senin malın benim malım.”

“Sekiz, aramızda sır olmayacak.”

“Yeminimiz yemin olsun mu?”

“Olsun.”

“Uymayan it olsun mu?”

“Olsun.”

İkimiz aynı anda bu sözleri söyledikten sonra kendimi kuyuya düşmüş gibi hissettim. Güllü’ye güvenmiyordum. O benim elimi kesmişti ama ben onun elini kesememiştim. Güllü’ye güvensizliğim hep sırrım olacak, sekizinci maddeye uymayacağım. Ondan kurtulacağım. Lale onların duvar komşusu. Güllü’ye inat, onunla arkadaş olacağım. Arkadaş oluyoruz ama ikimiz de Güllü’yle baş edemiyoruz. Bir gün

ikimizi elinde kocaman camla önüne katıyor. Kaçıyoruz, kaçıyoruz yorulup oturuyoruz, elindeki camı kulağımızın dibine dayıyor: “Sizi keseyim mi?” diye bağıyor. O kadar korkuyoruz ki, keseceğine inanıyoruz. Akşama kadar sokaklarda bizi gezdiriyor ama kesmiyor. Güllü’nün korkusundan Lale ile gizlice konuşuyorum. Onlara giderken Güllü duymasın diye duvarın öbür tarafından sessizce evlerine giriyorum. Lale de kapıyı yavaşça açıyor. Güllü’yü kollayıp, bana “gel” işareti yapıyor.

İpek Karı’nın öldüğünü hatırlıyorum ama ne zaman öldüğünü hatırlayamıyorum. Sanki bizimle birlikte kocası da onun ölmesini bekliyordu. Kısa sürede evleniyor. Yeni karısı güzel mi güzel; ince, uzun boylu, renkli gözlü. Onun da çocuğu olmuyor ama bizi çok seviyor. İpek Karı’nın ölümüne sakındığı meyveler bizim oluyor. Televizyonları da var. Sabah beşte mahalleli Muhammed Ali Clay’in boks maçını izlemeye onlara gidiyor. Okula giderken yataktan kalkmayan çocuklar, televizyon aşkıyla uyanıp, sessizce sıvışan anne babalarının arkasından ağlıyorlar. Güzel gelin güler yüzüyle, sinemayı doldurmuş gibi her yere dizi dizi oturanların aralarından zor geçerek çay dağıtıp bisküvi ikram ediyor.

Güllü, ben içerdeyken evlenip Almanya’ya gitmiş. Üç yıl önce izne geldiğinde birkaç çay içimlik oturmuştuk. Hiç değişmemiş, nasıl olduğumu sormadan hızla anlatmıştı.

12 Eylül gelip de herkesi toplamaya başlayınca tadı tuzu kaçmış. O arada ona âşık olan biri varmış. Ne yaparsa yapsın hiç vazgeçmediği gibi, Güllü’nün tüm kaprislerini de çekiyormuş. Ona neler neler yapmamış ki. Nişanlanmışlar. Seviyor gibi davranıyormuş ama sevmiyormuş. Biraz sünepeymiş. Evlilik hazırlıkları yapılırken Almanya’dan bir arkadaşının akra-

bası gelmiş. O arada onunla tanışmış. O sünepe değilmiş. Yakışıklı ve zenginmiş. Onunla Almanya'ya gitmeye karar vermiş. Ne olur ne olmaz diye de yüzüğü atmamış. Gizlice nikâh yapmışlar. Nişanlısı evlilik hayali kurarken onun vizesi gelmiş. Ailesine bir şey demeden kaçmış gitmiş.

Gizlice yaptığı nikâhtan annesi ve babasının, kızları kaçtıktan sonra haberleri olmuş. İzne geldiğinde ondan hesap sormamışlar. Almanya'ya gitmiş olmasını sessizce onaylamışlar.

"Bak ben hâlâ deliyim," diye anlatırken gözleri gölge lenmişti.

"Mutlu musun?" diye sorduğumda, gözleri dolmuş, "Değilim," dedikten sonra:

"Her şeyi yüz üstü bırakarak gittim. Neleri bıraktığımı düşünmedim bile. Cenneti hayal ederken cehennemin içine düştüm. Dar bir çevre; dil, iş, en kötüsü insan yoktu. Kocam orada doğma büyümeydi. Ona muhtaç ve ezik kaldım. Hiç kimseye muhtaç ve ezik olmamıştım. İlk yıllar gördüğüm lüks hoşuma gitti, sonra da anlamsızlaştı. Dayak da yedim, aldatıldım da. Ne dönüp gelebildim, ne de ayrılabilirdim. İki çocuğum oldu, onlarla oyalandım. Yaşamımı böyle harcadım," demişti.

Konuşurken çocukluğumuza gitmiş, nasıl kan kardeş olduğumuzu hatırlamıştık. Emine'nin ölümünü sormuştu.

Bir gün işe giderken Rabia'nın kardeşi Huriye ile yolda karşılaştığımı, kısa süre sonra Emine'nin iş yerime geldiğini, şaşırdığımı, çok sağlıklı göründüğünü, fakat kalp kapagında sorun olduğu için ameliyat olması gerektiğini, benim ameliyat olduğumu duyduğunu söylemiş, onu teşvik ettiğimi anlatmamıştım.

Emine, mahallemizin doktoru Orhan Amca'nın en büyük kızıydı. Bir sürü kızı vardı. Kız kardeşleri kıskanırdım. Onlara gittiğimde aileden biri olmak ister, akşama kadar, çağrılana, "Nerdesin!" diye beddua edilene kadar gelmezdim.

Emine'yi çağırmayı çok seviyordum. Emine ile küs olduğumuz zamanlarda bile çağırırdım. Annesi de:

"Bele gayuk nitcen be gızım otu otu vediğiun yerde, beleeç," derdi.

İşyerime geldiğinde tanıyamamıştım onu. Akça pakça, sağlıklı; pürüzsüz yüzü, orantılı hatlarıyla hafif tombul bir kadın olmuştu. Kalp kapağında problem olduğu için çocuk yapamadığını anlatmış, ameliyattan çok korktuğunu söylemişti. Ben de kendi ameliyatımı anlatmış; korkmamasını, ameliyat sonrasında çok rahatladığımı söylemiştim. Hastalıklardan, çocukluğumuzdan konuşmuştuk. Sonra telefon edip ameliyat gününü söylemişti ama elim telefona gitmemişti. Telefonu açanın söyleyeceğini hem merak etmiş, hem de korkmuştum. "Bir süre bekleyeyim, nasıl olsa bir yerden duyar, sonra ararım" diye düşünmüştüm. Huriye ile karşılaştığımda, narkozu ayarlayamadıklarını ve ayılamadığını öğrenmiştim. Çocuğu olacak umuduyla uyumuş ve uyanmamıştı. Uyuyarak, öldüğünü inkâr etmişti. Günlerce kendimi suçlamış, sonra da suçlamaktan vazgeçmiştim.

Konuyu değiştirmek isteyerek Güllü'ye;

"Rabia ile hiç görüştün mü?" diye sordum.

Aradığını ama görüşemediğini söyledi. "Görünce şaşıracaksın, kapandım, üç çocuklu biriyle evlendim. Dışarı çıkmıyorum. Ama seni görmek istiyorum. Ayarlayabilirsem görüşelim," dediğini, ağabeyinin Rabia'ya olan aşkını, Alevi-Sünni ayrımından dolayı evlenemediklerini anlattı. Güllü ile bir daha görüşmeyeceğimizi bilerek, tekrar görüşmek üzere ayrılmıştık.

Çocukluğumuzun günlerini harcadığımız yerler yıkılarak bizi inkâr ediyorlar. Yıkıntıların altında duyarlılığımız da kalıyor. Emine'yi, Rabia'yı, Güllü'yü, Huriye'yi bugüne kadar düşünmediğimi fark ediyorum. Yıllar sonra Huriye ile karşılaştım, annesiyle bize geldi ama ilk karşılaştığımızdaki he-

yecanı bir daha yaşamadık. İki yabancıydık. Emine'nin ölümünden sonra da bir daha görüşmedik.

Rabia, en iyi anlaştığım arkadaşım. Beyaz mermer gibi. Sivrisinek ısırınca veya tahtakurusu sokunca vücudu yara oluyor. Kaşıyor sürekli. Onu o kadar güzel buluyorum ki, yalarının bile ona yakıştığını düşünüyorum.

Babam onlara gitmemi istemiyor. "Yabancı" diyor.

Babama inanmıyorum, çünkü Rabia yabancılara benzemiyor. Eğer o yabancıysa biz de yabancıyız. Çünkü aynı memleketliyiz. Hem Türkçe konuşuyorlar. Evleri kız dolu. Sürekli onlara gidiyorum. Büyürken gizli gizli ablasının cep fotoromanlarını okuyoruz. Ben çabuk sıkılıyorum. O kuran kursuna gidiyor. Ben de gitmek istiyorum. Babam gitmemi istemiyor. Annem, "Şokakta it kovalayana kadar varsın gitsin," diyor. İki gün gidiyorum. Hocamız kadın. Öğrettiklerini sevmiyorum. Elif çubuk gibi, ye yaya benzer diyor. Hocamız evini temizletiyor. Somyaların altını siliyoruz. Silmek istemiyorum. Bana uzun değneği ile vuruyor. "Annem hizmetçi olarak yollamadı," diye ağlıyorum. Başımı örtmeyi de sevmiyorum. Bacaklarımı açmayı seviyorum. Gitmeyince babam soruyor. "Ben dememiş miydim, ohh, iyi olmuş!" demesin diye anlatmıyorum.

Onlar için biz, bizim için onlar yabancı. Biz Dede'yi yıkayıp suyuna aşure pişiriyormuşuz. Dede olanlara aşure ayında acıyorum. Aşure kışa denk geldiyse Dede soğukta evden eve suya, çimmeye mi gidecek. Ayak ve el parmaklarının arası balıklarınki gibi perdelenmez mi? Ana baba ayrımı yokmuş bizde. O zaman daha ennestin anlamını bilmiyorum, sonra öğreniyorum. Bunları bize kim anlatıyor onu da bilmiyoruz. Yabancılarla bunları konuşmuyoruz, onlar da duydukla-

rını sormuyor. Aramızda bu sözler duruyor, hem samimi hem de tedirgin, yine de sorunsuz geçiniyor, birbirimize yardımcı oluyoruz.

Evde, Muharrem Babam'la 'Musahip Kardeş' olmak konuşuluyor. "Yabancılar duymasın," deniyor. Ebem bizi başına toplayıp anlatıyor: "Musahip kardeş olacaklar, 'Ay ile gün, yer ile göğ, Hasan ile Hüseyin, demirden leblebi, ateşten gömlek,' gibi iki taraf da birbirine düzgün olmalı. Malları ortak, çocukları, kendileri kardeş olmalı. Musahip kardeşin olmazsa ahirette dardan inemezsiniz," diyor. Dar'dan korkuyoruz. Darağacı sanıyoruz. Ebeme soruyoruz. "Dar; ayaklarını mühürlüyormuş gibi üst üste koyup, kolları aha böyle, (göğsüne çapraz bağlıyor, başını önüne eğiyor) Hz. İmam Hüseyin gibi yol uğruna canını başını vermeye hazır, bekleme" diyor. Oturduğu yerden gösteriyor.

Musahip kardeşlik törenini Fulya ile köşeye saklanıp izliyoruz. Sürekli suya yunan Dede geliyor, büyük minderimiz yok, döşeğin üzerine oturuyor. Annemin, babamın, Muharrem Babam'ın ve Türkan Annem'in belinde kırmızı kuşak var. Kuran okunuyor. Okunduğu sürece ebemin söylediği gibi Dar'da bekliyorlar. Dede, "Eline, diline, beline sahip ol. Döktüğünü doldur, kırdığını kaldır. Küslüğün varsa barış. Bura ya küs girilmez," diyor. Söz alıp, "Babam bizi çok dövüyor, çok da sövüyor, hep Dar'da önüne bakarak akıllı akıllı kalsın," demek istiyorum ama diyemiyorum. Masallardaki gibi şiirle konuşmaları bizi büyülüyor. Birbirlerine söyledikleri sözleri ezberlemeye çalışıyoruz ki yarın herkese anlatalım. Babamın küstüğü kim, bilmiyorum ama barışsın diye yanına bir tanık verilip yollanıyor. Giderken de Dede, "Seninle barışmaya geldim, beni affet, yola gideceğim de, yine barışmazsa eşiğine niyaz et," diyor. Babam barışıyor mu, niyaz ediyor mu bilmiyorum. Kalın belinde kırmızı kuşakla, trencilik oynar gibi geliyorlar. Dede, "Bunların Musahip olmalarına razı mısınız?"

diye üç defa soruyor. Kalabalık üç defa, “Razıyız” diyor. Kurban kesiliyor. Önceden alınan birkaç gün baktığımız koyunu kaçırmaya çalışıyoruz ama başarılı olamıyoruz. Boynundan akan kanı alınlarımıza sürmek istiyorlar, sürdürmüyoruz. Bir gün önce oynadığımız, meleyen koyun birazdan tabaklarda et olacak. Fulya ile ağlıyoruz. Kurban eti dağıtan adam, “Elimin okkası yok, terazisi yok, az, çok verdiysem hakkınızı helal edin” diyor. Kadınlı erkekli, düğün varmış gibi toplanmış kalabalık bu soruyu bekler gibi, “Helal olsun” diyor. Ses çok çıkınca birisi korkuyla, “Sessiz olun” diyor. Gece, gizlice yapılan törenin gizemi hem etkiliyor, hem de korkutuyor.

Akrabalarımızdan birine yabancı gelin geliyor: Güldane. Keşke adı Birdane olsaydı. Ben Birdane Yenge diyorum. Gerçekten de Birdane. Uzun boylu, beyaz tenli. Biz kara olduğumuz için beyaz olmak demek güzel olmak demek. Sessiz, sakin. Etrafına bakıyor. Kayınbabası yoksa tüm çocuklara bahçelerinden meyve veriyor. Çocukları sadece o seviyor. Evine gittiğimizde sessizce hizmet ediyor. Çay verirken göz kırpmıyor. Bizimle sohbet ediyor. Çocukluğunu, fındık bahçelerini anlatıyor. Anlatırken fındık bahçelerini görüyor gibi uzaklara bakıyor. Düğününde babam olay çıkarmıştı. Duyduğumuza göre Birdane Yenge’nin polis akrabalarından biri kızılbaşlara laf atmış. Babam da yezitlere laf atmış. Babamın sırtına tornavidayı çakmış. Gece babamı sırtında tornavida ile bizi öpmesi için getirdiler. Babamın tornavidayı yediğine değil, bizi öpmesi için tornavidaladıklarına üzüldüm. Babamı tornavidalı, beni öpmek için eğilirken gördüm. Birdane Yenge çocukları çok sevdiği için peş peşe dört tane çocuk doğurdu, sonra da öldü. Çok çocuk doğurduğu için, kocasının yüzünden öldü dediler.

Fulya ile Birdane Yenge'nin intikamını almak istiyoruz. Halamla eltiler, aynı evde oturuyorlar, telefonları var. Sesimi değiştirerek evlerini arıyorum. Kocasını çıkıyor. "Birdane'nin intikamını alacağız" diyorum. Yüreğimize su serpilmiş, acımız hafiflemiş olarak ertesi gün Fulya ile yürüyoruz. Yanımızdan geçen otobüslerden birinin arkasında Birdane'nin kocası, trafolarla elektriğe çarpılmış gibi kalabalıktan cama yapışmış. Bizi görünce işaret parmağını sallıyor. Nasıl anladığını anlamıyoruz ama korkuyoruz. Eve gelip yaptığımızı babama anlatmış. Dövdü mü hatırlamıyorum ama annem uzun süre "Şahin geliyor" diye korkuttu.

Komşumuz Veli Abi, yoksulları Alevi-Sünni diye böldüklerini, bölüp parçalamak yönetmek istediklerini anlatıyor. Hepimizin asıl sorunu yoksullukmuş. Bir grup zengin bizi sömürüyormuş. Birlik olursak güçlü oluruz diye de korkuyorlarmış. Onun için bizi parçalayıp yönetiyorlarmış. Ağzımız açık, hayran hayran dinliyoruz. Söyledikleri korkutuyor. Bu bir grup insan kim, bizi neden parçalıyorlar, yazık değil mi bize? Yiyecek ekmeğimiz, gidecek hastanemiz bile yok. "Onlara biz ne yaptık?" diye düşünüyor, aramızda konuşuyoruz. Konuşurken bizi parçalayacaklarından korkuyoruz. Babam, "O goministi dinlemeyin," diyor. Komşularımızdan, karısı çok gülen Selahattin'e de, "Gominist, ne olacak," diyor. Selahattin, Veli Abi gibi konuşmuyor ama karısı çok gülüyor. Goministler evlerine geldiklerinde kapılarında kasket asılı olunca girmeden giderlermiş. Kasketten neden korkup evlerine girmediklerini anlamıyoruz. Daha, "Karalamak için yalan uyduruyorlar" demeyi bilmiyoruz.

Babam herkese 'gominist' diyor ama Deniz Gezmiş ve arkadaşları idam edildiğinde ağlıyor.

Babama göre Türkiye'yi bu hale getiren Atatürk. Her işi iyi güzel yapmış ama karılara da hürriyet vermiş. İsmet İnönü ise kendi yapmak istediklerini başkalarına yaptırmış. Babayiğitleri astıran oymuş. İstese astırmazmış kendisi asılasıca. Adnan Menderesleri astıran da oymuş. Gerçi onlar da vatana Amerika'ya satmışlar. Memleketin başına geçip satmak, karısını satmaya benzermiş.

Babam her gün Günaydın gazetesi alıyor. Bakkal kapalıysa eğer, gazeteyi kapının altından atıyorlar. O gün babamla ikimiz açıyoruz bakkalı. Gazeteler yerde. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının fotoğraflarının yanında idam edildikleri yazıyor. Babam gazeteyi eline almadan ağlıyor. "Yediler babayiğitleri, yediler!" diyor. Ben babayiğitleri yiyenlerden korkuyorum. "Gencecik, yakışıklı, gülümseyen başları koparıp atanlar, bize her şeyi yaparlar," diye düşünüyorum.

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının Atatürk'ten daha büyük olduğunu anlıyorum. Bir ayağı Akdeniz'de diğer ayağı Karadeniz'de. Babamı ağlattığına göre Allah gibi diye düşünüyorum. Denizlere batmadan üstünde yürüyorlar. Asılmasalardı, babama "Çocuklarını dövme" deselerdi babam bizi dövmezdi. Aslan gibi Yusuf, her şeyin iyi olacağına inanan Hüseyin'di onlar. Belki de bize geldiler ama onlar büyük, evimiz küçük olduğu için içeri girmediler. Biz oyun oynarken sahamıza girdiler, ayakları her yeri doldurdu. İzinli ile İpek Karı korkup içeri girdiler, bahçelerine daldık, topumuzu patlatamadılar her yeri titrettiler. Yalınayaklardı. Çünkü ayaklarına göre ayakkabı yapılamamıştı. Yalınayaklardı ama bastıkları çiviler, camlar batmıyordu. Çiviler ve camlar korkuyordu. Türkiye haritası arıyorum. Bulduğum Orta Atlas'ta Türkiye haritasını yere koyup bir ayağımla Karadeniz'in bir ucuna basınca rahatlıkla diğer ayağımla Akdeniz'e basabiliyorum. Daha büyük harita arıyorum, günler sonra buluyorum. O biraz daha büyük, yere seriyorum. "Deniz Gezmiş

olacağım” diyerek haritanın üzerinde Karadeniz’den başlayıp, Çanakkale Boğazı’ndan atlayıp, oradan Ege Denizi’ne, oradan da Akdeniz’e geçiyorum. Kendimi çok kadersiz hissediyorum. Bizi babamdan Atatürk kurtarırdı ama ölmüş; Deniz Gezmiş ve arkadaşları kurtarırdı, onları da asmışlar.

Babam beni haritanın üzerinde gezerken görüyor. Kaçıyorum. Arkamdan bağıyor. “En akıllınız değirmene yorgurt öğütmeye gidiyor, onu okuyun diye aldım, üstünde gezin diye değil!” diyor.

Yıkıntıların altında kalanları çıkarmak için, bakkalımızın karşısındaki İzinli Garı’nın evine bakıyorum. Koruduğu, kolladığı ağaçları ve evini hatırlatacak hiçbir şey kalmamış. Anılarını yaşatacak son nesil de biziz. Bizim nesil gidince tamamen yok olacak. Yaşayıp yaşamadığını bilmiyorum. Yaş hesabı yapıp öldüğüne karar veriyorum.

İzinli Garı duldu, oğlu ile yaşıyordu. Babası askerden ilk izine geldiğinde annesi hamile kalmış. Adını ‘İzinli’ koymuşlar. Uzun gecekonduları, yolumuzun köşesine, kocaman bahçeleriyle konmuştu. Evlerinin bir yanında İzinli Garı, diğer yanında da kocasının onun üzerine sevdiği Penbe Kadın oturuyordu. Kocasının Penbe Kadın’ı sevmesini hepimiz anlıyor, hak veriyorduk. İzinli Garı ne kadar huysuzsa, Penbe Kadın o kadar iyi huyluydu. Bizi başına toplar, terbiyesiz fıkralar anlatır, göbeğini hoplatarak güler, türkü söylerdi. Her gün mutlaka kavga ederlerdi, hiç konuşmazlardı ama aynı çatı altında otururlardı. Ne tarafta oynarsak oynayalım, topumuz İzinli Garı’nın bahçesine düşüyordu. Penbe Kadın bahçeye hiç girmez, kavgalarımıza karışmazdı. Bahçenin tapusunun İzinli Garı’nın üzerine olduğunu bilirdik. Öyle olmasa Penbe Kadın bizim için de günlerden bir gün mutlaka kavga ederdi.

İzinli Garı'nın şikâyet ettiği tüm çocuklar anne ve babalarından ya dayak yer, ya da azar işitirlerdi. "Dul garı ile uğraşmaya utanmıyor musunuz?" denirdi. Biz de o ne yaparsa yapsın, karşısında cet cet konuşmazdık. O duldu. Ona yazıktı. Arada bir Güllü, "Yazıkça götüne gazzık" derdi, gülerdik ama yüzüne söylemezdik.

İzinli Garı bahçesine gelecek topu bekler, eğer top kavak ağacına takıldıysa maymun gibi tırmanır, eline alıp karşımıza geçer, "Bu top kimin?" diye sorardı. Topun sahibi, "Benim" der, sonra da yalvarmaya başlardı. "Ne olur kesme, vallahi de billahi de bir daha bahçene düşmeyecek, bu seferlik affet, ne olur!" derdi. İzinli Garı yalvarmaları uzattığı kadar uzatır, sonra da zevkle topumuzun karnına bıçağı sokardı. Patlatınca da ikiye böler, bize atardı.

İzinli Garı'yı çok kıskanırdım. "Keşke annem de dul olsa!" diye düşünürdüm. Babamın dul olmasını hiç düşünmezdim çünkü dulluk kadınların hastalığıydı. Erkeklerle, "Yazık, dul" dendiğini hiç duymamıştık.

Dul olmak mahalleden torpilli olmak demekti. Dullar borçlarını ödemezlerse para istenmezdi. Kimse kavga etmezdi. Gezmeye gitmezlerdi. Salgın hastalıkları varmış gibiydiler. Evlerinden ve bahçelerinden dışarı çıkmazlardı. Çıkarlarsa büyük küçük herkes nereye gittiğini sorardı. İzinli Garı tohumuzu kestiği için çocuğu ile de kimse arkadaş olmazdı.

İzinli Garı'yı merak ettiğim gibi annemi merak ediyordum. Yerimden kalkıyorum. Meryem'le buluşmama daha çok var. Annemi arıyorum.

Ne yapsınmış, Allah canını almıyormuş ki bizden kurtulsunmuş

Genç ve yakışıklı doktor: “Sende kas erimesi var amca,” dedi. Kas erimesi nedir, nasıl olur bilemediğimden, hastalığının adını öğrendiğim için rahatladım. Hastalığımın adı olmadığı için kimse hasta olduğuma inanmıyor, ben de iyileşemiyorum sanıyordum. Adı olunca da değişen bir şey olmadı. Ne garım, ne çocuklarım ‘kötü bir hastalığı var’ diye acıyıp, yanıp, yıkılmadılar. Ettiğimin cezasını çekiyormuşum gibi davrandılar. Onlara muhtaç kaldım. Hiçbir işimi yapamaz oldum, yine de, “Bu adama yazık, tuvaletine gidemiyor, yemeğini yiyemiyor” dediler. “Biz her işini yapıyoruz, bize eziyet ediyor” dediler.

Garım yüzünden bu hastalığa tutuldum. Ona vurduğumda “Hüsamettin, ellerin çalınsın, çot olsun!” dedi de böyle oldum. “Senin yüzünden böyle oldum,” deyince kızıyor. “Oldun da ne oldu, olan bana oldu,” diyor. Bedduaları tuttu. Böyle deyince anası kılıklı kız hemen atılıyor. Ne diyecekmiş ya! “Vur vur Hüsamettin, kollarına kurban olurum, dert görmesin!” mi diyecekmiş. Tabii ki gücü yetmeyince beddua edecekmış.

Bacım bacım nerdesin? Sen bari yanımda kalsaydın. Senden başka kimim var bu dünyada? Diğer kardeşlerimle kardeş olamadık. Sen ve anamdan gayri sevenim de olmadı. Bacım, biricik bacım. Antalya’ya geldiğinde, beni çotlaşmış gördüğünde hasta oldun da hastalandığını anlamadım. Sonra duydum, kalp

krizi geçirmişsin. Benim için kalp hastası olmuşsun bacım. Oysa çoluğum çocuğum, garım üzülmедiler bile. Öleceğim günü bekliyorlar, büyük ikramiye bekler gibi.

Bacım, seni Ankara'ya gelin yolladığım zaman bugün gibi gözümün önünde. Kambur İbrahim'e istemeye geldiklerinde ağrıma gitmişti; ben bacıma dünyaları vermeye razı iken, hiç kimseyi layık görmezken, o kambur kendini nasıl layık görür de bacımı ister, diye. Onu sıkıştırıp iyice dövmeyi aklıma koymuştum emme, babamdan da korkuyordum. Sen, "Abi, ben İbrahim'i istiyorum," dedin. Ne diyeceğimi bilemedim. "Niye istiyorsun bacım?" dedim. Sen de "Abi, ben köyde kalmak istemiyorum. İş ağır geliyor, herkes şehre gidiyor, buralardan gitmek, orda yaşamak istiyorum," dedin.

O zamanlar Ankara Almanya gibiydi. Giden hemen değişiyordu. Şimdi öyle mi; ha köy, ha Ankara. Ankara'ya geldik de ne oldu. Köyümüze geldik gibi oldu. Köylülerimizin olduğu dereye konduk. İş yok, güç yok.

Ankara'ya geldiğimizde Devlet Su İşleri'ne işçi olarak başvurdum. İmtihanda kasketimi görünce beni cahil sandılar. İlkokul diplomamı, üçüncü sınıftan dışarıdan bitirme ile aldım. Eğer bunlar kadar okusaydım ya da okutsalardı şimdiye profesör olurdum. Odaya alıp, "Fay nedir?" diye sordular. Sanki ben garıyım. Fay'ın ne olduğunu bilemeyecek kadar sanki cahilim. Garı işlerini utanmadan bana soruyorlar. Hep o Gülcivan'ın yüzünden. Benle gönül rızası ile yatmıyor ya, belki de onu duyduklar. "Ananızın yüzü kirlenince, babanızın yıkamasına yaraayan kir çıkarıcıdır" dedim, şaşırdılar. Ağızları açık kaldı val-la. "Hiç kimse bilemedi emme, bu kasketli amca nasıl bildi!" diye hayret ettiler. Utanmadan, "Amca nasıl bildin ya?" diye sordular. Bakkal olduğumu, garılara fay sattığımı bilmiyorlar tabii. Böyle anlatınca çocuklar bana gülüyor. Bakkalda sattığımız fayı sormamışlar, fay hattını sormuşlar. Benden çıkanlar bana akıl veriyor.

Bu şehirlik yerde kimse adam yurtasına koymadı bizi. Hastalandık, doktora suçlu gibi gittik. Bağırды, çağırды, azarladılar hepimizi. Hele o babasının ağzına sıçtığım doktor yok muydu? Bacağım şiş, yaralı gibi ağrıyor. Üstüne basamıyorum. Hastaneye zor gittim, saatlerce sancılanarak kapıda bekledim, ağrılarım çare bulacak da beni iyi edecek diye. O dudağı boyalı garıyı karşısına almış, beni dinlemiyor bile. Garıyla konuşuyor, elindeki çekici ağrıdan kızarmış, ateşten çatır çatır yanan bacağıma indiriyor. "Doktor, benim acım sinirden değil, romatizmadan; vurma, canım acıyor," diyorum; adam garıya bakıyor, onu dinliyor, benim dizime vuruyor. En sonunda "Senin ananı, bacını, bu boyalı karıyı da s...kerim" deyi yakasına yapışınca canını koridora zor attıydı. Kaçmayaydı kafasına masada duran daktiloyu geçirecektim emme kurtuldu.

Hep hastanelere kavgaya gider gibi gittik. Daha bildir ameliyat olduğumda, kız ameliyathane kapısında beklemek için yukarı çıkmak istediğinde merdivende nöbet tutan hastabakıcı, "Yukarı çıkmak istiyorsan eğer, ne getirdiniz önce ona bakacağım," demiş sırtarak. Kız da: "Sen rüşvet vermeden, sizi yukarı çıkarmam deyince, rüşvet vereceğimi, yukarı çıkmayacağımı mı sanıyorsun, Babam ameliyatta, sen 'yasak' deyince ben de uyaacağım öyle mi?" diyerekten bağırmaya başlamış. Sinir krizi geçirmiş, nefes alamamış. Ağlamış benim için. Gürültüye birkaç doktor gelmiş. Sakinleştirmeye çalışmışlar. Sonra baş edememişler, Yunus'la yukarıya çıkmışlar. Aynı hastabakıcıyla, Yunus'un arkadaşının kardeşinin, toprağa yakışmayan genç bedenini gömüp, otobüsle dönerken karşılaşmışlar. Yüksek sesle, hastalara nasıl yardım ettiğini, iyi insan olduğunu anlatıyormuş.

Bu sefer de ameliyathanenin kapısında eline yemek listesi tutuşturmuşlar. Bunları getirin diye. Yukarı çıkarken zati kavgaya etmiş. Sanki ameliyat malzemesi istiyorlar. Kan revan içindeyken yediklerinin artığını içime koyup dikeceklerdi ellam.

Kız anlamamış eline liste verilince, garı uyanık, ne dediklerini anlamış. "Kızım adam ameliyatta, istedikleri yemeği ge-

tirmezsek boğazını kesiverir bunlar,” demiş de kız yemekleri almış. Emme bununla da bitmemiş. Sonra kızın çalıştığını öğrenen, yemek listesini veren hastabakıcı elinde bir şişe ile çıkmış. “Hüsamettin Güneş’in yakınları” diye bağırarak. Adamın karşısına dizilmişler. “Babanızın derdi buydu” diyerek elindeki içi kan dolu, pütür pütür artıkların olduğu şişeyi göstermiş. “Yani şimdi iyi mi oldu, kurtuldu mu?” diye sormuşlar. Adam sürekli aynı şeyi tekrarlıyormuş. Kız yine anlamamış. Garı demiş ki “Para istiyor” Kız yeniden delirmiş, vermemiş. Belki de parayı az verdiler diye, beni iyi etmediler. Onlar “Elimize düştünüz, isterseniz dediklerimizi yapmayın,” diyor; biz “Ellerine düştük, ne derlerse mecbur yapacağız,” diyoruz. Yoksulluğumuz bizi sürekli onların ellerine düşürüyor. Yoksulun derdi hiç biter mi? Parası olmayanın derdi çok olur. Paralıların derdi olmaz emme dertliler gibi konuşurlar.

Ameliyathanenin kapısından çıkanlara yakalaşarak, “Hastanın durumunu öğrenmek istiyoruz” dediklerinde yüzlerine bakmadan, hızlı yürüme yarışındaymış gibi geçip gidiyorlarmış. Kaç yıl sürdü ameliyat, ne onlar biliyor, ne ben biliyorum.

Ameliyattan kalkınca iyi olmayacağımı anladım. “Büyük bir ameliyat geçirdin,” dediler emme ameliyat yerim hiç acımadı. Acımayınca anladım ki oradakiler de ölmüş. Ertesi gün hastaneyi gezmeye çıktım. Belki de ameliyat etmediler, açıp kapadılar.

Zati bir hastaneye, bir de mahpushaneye düşmeyeceksin. Düştün mü artık ne sahip çıkanın, ne de elinden tutanın olur.

Mahpushanede devletin insafına kalır her şey. Onlarda insaf minsaf ne arar. Düşmüşün eline bir kere, kurtul kurtulabilirsen... Dayar işkenceyi, verir elektriği, çeker falakaya. Öldürene kadar dur durak bilmez. Hiçbir şeyle alakam olmadığını bildiği halde komşum deli Mehmet, evi kurşunlanınca, küs olduğumuz için beni şikâyet etmiş. Askerden yeni gelmiş oğlanla ikimizi götürdüler de gördüm devletin vatandaşına düşmanlığını. Kapının üstüne “Burada Allah Yoktur” yazmışlar. Yaşına başına

bakmadan, kız mı oğlan mı demeden çır çır çığırttırıyorlar adamı. Allah düşmanımı onların eline komasın valla. Hastane de öyle. Hastalandıysan paran da yoksa merhamet etmezler, emme paran varsa bakarlar. O zaman bey de olursun, hanım da. Parayı verince giyimine bile bakmazlar bazı. Bizim paramız olmadığü için hep kovulduk hastane kapılarından. Kız, garı, oğlan hasta olduklarında önce paramı sordular. Baki küçükken birden fenalaşmıştı, kucağıma aldığım la götürdüm hastaneye. Beynim döndü, oğlan kucağımda ölüyor. Hastanenin karşısındayım emme nereye gideceğimi bilemiyorum. Herkese yalvarıyorum “Yardım edin” diye. Biri, “Gel amca” diye götürdü. Allah var, hastane kapılarında hastalar birbirine yardım ediyor, birbirinin derdini dinliyor. Beyaz gömlekle birinin önünde durduk. “Oğlan ölüyor, yardım edin!” dedim. “Paran var mı, kaske tli amca?” dedi. Param yoktu emme “Var” dedim. Neçe sonra bir doktor geldi, hemen ameliyata aldılar. “Apandisti yolda patlamış” dediler. Hasta olunca hastalığımızın ne olduğunu bek bilmek. Nerden bilek, doktor değ iliz ya. Doktora gideriz, onlar da demez ne olduğunu. Belki anlamak, belki de paramız yok diye. Dinleri imanları para para para...

Bu Baki hep haylazdı. Bir hafta hastanede yattı. O zaman ameliyat olmak zordu. Şimdi her şey çocuk oyuncağı oldu. Evlilikler de ameliyatlar da... Eve getirdik. Biraz para verdik, birazını sonra verecek dedik. Sonra “Paramız yok “ dedik, kavga ettik, kaçırdık. Hastaneye yatanı kaçırmaya alış tıktı o zaman. Ankara Hastanesinden hasta nasıl kaçı rılır bilirim. Gizli yollarını Ömer Ağa öğ retti. Nasıl para ödenmeyeceğini de o öğ retti, Allah razı olsun. Ne yokluğunu versin, ne de düşmanımı oralara düşürsün. Ha, Baki’ yi diyordum. Hastaneden geldi. Kasığı boydan boya dikiş dolu. Sen tut para yut. Kızı peşine taktık, para bokundan çıkacak mı diye. Baki ‘ye gün doğdu. Hasta olduğu için her dediğı yapı lıyor. Bacısı bokunun peşinde. Sonra bir şey çıkmadı. Besbelli, para yuttum diye yalan söyledi.

Ömer Ağa yezitti emme bek iyiydi. O zamanlar şimdi-ki gibi ayrimız gayrimız yoktu. Hepimiz yoksulduk, onun için de birbirimize bakardık. Hastanede çalıştığı için her hastalığımızı önce ona söyledik, o da yardım ederdi. İyilikleri unutulmaz. Evimizi, barkımızı, çoluğumuzu, çocuğumuzu birbirimize emanet ederdik. Azıcık içimizde bir şey olurdu emme konuşmaya başlayınca o da geçip giderdi. Onlar kızılbaş deyince bizi kuyruklu muyruklu sanıyorlardı ellam. Kızılbaş olduğumuzu düşünmeden konuşuyorlardı ilkin. Bir gün Ömer Ağa, “Biliyor musun Hüsamettin Efendi, Süleyman Efendi kızılbaşmış” dediydi. Ben de, “Neye şaştın, biz de kızılbaşız,” dedim. O zaman önce sustu, sonra, “Kusura kalma, düşünemedim,” dedi. Ondan sonra kızılbaşlığın da, yezitliğin de lafı sözü karşılıklı olmadı. Arkalarından konuştuk, onlar da bizim arkamızdan konuşmuşlardır. Kaç akrabamdan yardım istedim de, etmediler, onlar etti. Akrabalarım hep kötülüğümü istediler. Öyle gözümün içine baktılar ki çamura düşüyüm de onlar da bir tekme atsinlar. Kimsenin yardımını görmedim emme ben çok yardım ettim. Elimde varsa gücüm de yetiyorsa zorda kalıp da yardım isteyenleri hiç geri çevirmedi. Varsa yok demedim. Gene de, bu belalı hastalığı Allah bana verdi.

Müşterilerime hep sahip çıktım. Parası yok diye hiçbir müşterimin başka bakkala gitmesini istemedim. Varken de, yokken de bana gelsinler istedim. Yok olana da, var olana da verdim. Allah razı olsun, sevdiler saydılar.

Evdekilerin bu kadar vicdansız olduklarını bilmiyordum. Hastalığımda iyi kötü baktıklarına göre yalnız başıma ölüme yollamazlar, diye düşünüyordum. Yalnızlık bek kötüymüş. Hele hele yalnız yola çıkmak! Herkes yalnız ölür, emme ölürken aklı sarsın sarmasın, “Hakkınızı helal edin” diyeceği birisi olsun ister. Benim yanımda biri olacak mı acep?

Harabeler önce üçe, sonra daha çok eve ayrıldı. Şimdi her evde bir kişi hastalığa tutsak. Bizim evde babam, Zekai Amcamın evinde Erkan, Kemal Amcamın evde Saadet. Başka evlerde tanımadıklarımız.

Saadet ilkokula giderken hastalandı. Hastalığı aylarca sürdü. Doktorlar menenjit, biz deli dedik. İlkokulu bitiremedi. Yemek yiyemediğini hatırlıyorum. Yediklerini çiğneyemiyordu. Sanki dişleri dökülmüştü. Yaşı geriye doğru gitmişti. Bizden büyüktü ama küçükmüş gibi hareket ediyordu. İyileşince de büyümedi. Saadet'in ergenliğinde koştığı sokağa bakıyorum.

Mahalleden oğlanlar geçerken arkalarından koşuyor, önlere geçiyor. Dişsiz ağzıyla saçlarını savuruyor. "Deli" diye gülüyoruz. Ağabeyim, "Seni alacağım" diyor. "Sana mı kaldım!" diyor. Ağabeyim evlenince, "Bak, beni beğenmedin, ben evlendim, sen kaldın" diye yarenlik ediyor. Herkes ona, o ağabeyime deli diyor. "Alın yazısı öyleymiş" diyorlar ama, Veli Ağabey, "Yoksullar bilmesin cahil kalsın ki yaşadıklarına katlanabilsinler diye alın yazısını uyduruyor, bizi daha iyi yönetmek için kandırıyorlar," diyor.

Saadet'le uzun süre sonra karşılaştığımızda bazen selam vermiyor, tanımazlıktan geliyor, bazen de, "Ben size küsüm, gelip gitmiyorsunuz" diyor. O istediği gibi hareket etme hakkını küçükken aldığı için hiç kimse kusuruna bakmıyor. Ak-rabalar, "Amaaan, onun kusuruna bakılır mı heri" diyor. Büyüdükçe bayımları çoğalıyor. 40 yaşına geliyor. Bir gün evde yalnızken bayılıyor. Eli kalorifer peteğine geliyor. Yandığını hissetmiyor. Annesi, "Oynama!" dedikçe, yaşamdan öcünü alırcasına yarasıyla oynuyor. Yarası gittikçe büyüyor. Şişmeye başlıyor. Hastaneye götürüyorlar, kaçıyor. Kaçamaz hale gelene kadar direniyor. Sonra komaya giriyor. Uzun tedavilerden sonra akıl sağlığı yirmi yıl geriden gelen Saadet, tekrar çocukluğuna dönüyor. Yaşayamadığı çocukluğunu

ararcasına küçülüyor. Küçük çocuk gibi, yüzümüze bakıyor, utangaç gülüyor. “Seni çok seviyorum,” diyor. “Ben kimim?” diye sorana rastgele bir isim söylüyor. Annesi, yemeğini yedirip, tuvalete götürüp, yüzünü yıkarken aniden ölüyor. Sadet, Kemal Amcamla baş başa kalıyor. Komşularından bir kadın bakıyormuş, seviyormuş onu, diye duyuyoruz artık. Küçülmeden önce Tuzluca’yır’ın sabahtan akşama kadar altını üstüne getirirdi, şimdi evden dışarı çıkamıyor. Kemal Amcama uğramayı hem istiyor, hem istemiyorum.

Kemal Amcam Gençlik Parkında bilet satarken emekli oluyor. Akrabalar içinde en tanınmış meslek onun. Herkes tanıyor sanıyoruz. Soranlara, “Gençlik Parkı’nda bilet satan benim amcamdı” diyoruz.

Pazar günleri bakkalı açma yasağı vardı. Uzun sürmüyor ama yaşamımda en çok sevdiğim yasak bu. Müşteriler rahat bırakmadığı için sabah erkenden toplanıp Gençlik Parkı’na gidiyoruz. Bizimle Fulya ve Erkan da geliyor. Mutlu bir aileyiz. Babam hazır pişmiş tavuk alıyor. Verilen paraya bir tek annemin içi gidiyor. Parkın içindeki salıncaklara, çarpışan arabalara, atlara binmiyoruz ama çocuk bahçesinde oynuyoruz. Akşam parkta hediye için halka geçirenleri izliyoruz. Hızla dönen salıncaklara binmeyelim diye ölen bekçilerin hikâyesini anlatıyorlar. Çorumlularmış. Gece nöbetçisiyken salıncakları çalıştırıp binmişler, sabaha kadar hızla, döne döne ölmüşler. Biz de Çorumluyuz, paramız gitmesin diye değil, hızlı sallanıp ölmeyelim diye binmiyoruz.

Bülent Ersoy’un genç kız başı süslüyor gazinoların girişini. İçini merak ederek, korkarak geçiyoruz önünden. Biri yakalayıp, “Buradan geçmek ve bu tarafa bakmak yasak!” diyecek sanıyoruz. “Bek tavatır sesi varmış,” öyle diyorlar. Sandallar geziyor gölde. İçindekiler gülüyorlar. O zamana kadar gördüğümüz en çok su Gençlik Parkı’nda.

Ortaokula giderken kaçtığımız yer orası. Amcama, “Biz

geldik” deyince gülerek, “Geçin” diyor. “Kimle geldiniz, annenizin babanızın haberi var mı?” diye sormuyor. Otobüsten hangi durakta ineceğiz korkusunu yaşamıyoruz. En son durak Gençlik Parkı.

Yıkık harabenin yanına dikilen amcamın apartmanına bakıyorum. Erkan’ın tutmayan eli yüreğimi avucunun içine alıp sıkıyor. Güzel hareli gözleri, uzun kirpikleriyle, “Bize ne oldu, anılarımıza ne oldu, bana ne oldu?” diye soruyor. Onu öyle görmeye dayanamıyorum. Kimse dayanamıyor. Çocukları ve karısı dayanıyor. Onu yaşatmak için kendi yaşamlarından vazgeçtiler. Sevginin bilinmeyen gücü mü?

O gün yüzünü yıkadığı, kahvaltı yaptığı, karısı ve çocuklarına gülümsediği, akşam ne olacağını bilemediği, bilemediğimiz günlerden bir gündü. Takvimden çıkarmak, yaşanmamış saymak, yok etmek istediğimiz günlerden bir gün. Her gün onlarcası yaşanan trafik kazalarından biri... Olay yerinde kopan bacağı, götürüldüğü özel hastanede, kan kaybederken para hesabının yapılması, ağlayan, inleyen, çaresiz, yardım etmeye çalışan akrabaların boşa giden çabaları.... Beyni yaşadıklarını, tanıdıklarını inkâr edercesine durdu. Nemli gözleri bakıyor yıllardır.

Artist Erkan derdik küçükken ona. Yeşilçam’a müracaat etmişti. Nasıl, kimin aracılığıyla başvurmıştı bilmiyorum. Ünlü artistlerin fotoğrafları olan albüm gelmişti, en arka sayfada onun güzel başı. Hafif uzamış, yandan ayrılmış saçı.

Çocukluğumun kanı, canı. Kardeşim.

Apartmanın arkasındaki çardağa artık kimse oturamıyor. Oysa gecekondumuz yıkıldıktan sonra orada toplanır, evimizin yerine bakar, anılarımızı yad ederdik. Gülerdik ağız dolusu. Uzun süredir Erkan yok, çardak da sahiptir.

Ağabeyimin çocukluğunun suç ortağı. Sinema paralarını sakladıkları kömürlüğün üzerini kapatan ağaçlar artist olma hayalleri kurdururdu ona.

Büyüdükçe yaşadıklarımız ciddileşiyor. Hayat acılaşıyor. Çocukken işlediğimiz kabahatleri, zorladığımız sınırları kendi aramızda bile konuşmaktan utanıyoruz. Ağabeyim yıkıntılara bakıp, “Acaba paramız kaldı mı?” derken, Erkan “Çocukluk işte” diyor ve yüzü kızarıyordu.

Keşkeleyip duruyoruz sürekli. Keşke artist olsaydı da buralardan gitseydi, belki o kazayı geçirmezdi. Keşke o gün evden çıkmasaydı. Keşke bir saniye sonra yola çıksaydı, Keşke, keşke, keşke...

“Kar etmez, kar etmez, ne kavgada ustalığın, ne çatal yürek civan oluşun...” türküsünün sözleri yaşananları geriye almak istediğim zamanlarda kendini tekrarlıyor.

Cezaevine girdikten bir süre sonra amca, hala çocuklarından yaşıma yakın olanlar da askere gittiler. Sanki soluduğum havaya yakınlaşmış gibiydiler. Yazıştık hepsiyle. Hasretliklerimizi, ayrılığımızı paylaştık. Erkan hiç yalnız bırakmadı zor günümde.

Babamı hasta görmeye dayanamadığını söyleyenlere “Ya biz ne yapıyoruz, canımız yok mu, siz hassassınız da biz taş mıyız?” diye kızıyoruz. Şimdi biz öyle olduk. Erkan’a bakanlar taş, biz hassas olduk.

Yıkıntıların arsından, anılarımdan kurtulmak isteyerek kalkıyorum. Erkan Güneş yazan zile basıyorum. Kapıyı yorgun Nergis açıyor. Beni görünce şaşırıyor.

“Hüsamettin dedeme bir şey mi oldu,” diyor. Sesimize Erkan’ın odasından Süreyya çıkıyor.

“Yok,” diyor susuyorum. İşe gidiyorum diye çıktığımı ve gezdiğimi annem duymasın diye tembihlemeyi düşünüyorum.

“Anılarımı aramaya çıktım, ayağım size getirdi,” diyorum. Başka soru sormuyorlar. Süreyya:

“Sabaha kadar Nergis bekliyor, kahvaltı yapıyoruz sonra ben beklemeye başlıyorum,” diyor.

Kahvaltı hazırlayan Nergis’in inceliğine bakıyorum. Üniversiteyi bitirdi ama babasına bakmak istediği için mesleğini yapamadı. Babama olan öfkele, babasına olan sevgisi çatışıyor. Nergis Ankara dışında okurken, Erkan’ın dolu gözleriyle özlemini anlatışını anımsıyorum. Üçümüz de konuşmuyoruz. Cem’i soruyorum. “İşe gitti” diyor Süreyya, Erkan’ın odasına doğru şırıngaya çektiği mamayla giderken. Ben de peşinden gidiyorum. Süreyya:

“Erkaan bak kim geldi,” diyor. Hareli gözünün önünde duruyorum, ama o tepkisiz duvara bakıyor.

Süreyya, Erkan’ın karnından dışarı sarkan hortumun içine mamayı boşaltıyor. Boğazını temizliyor. Saçlarını okşuyor. Nergis odaya geliyor.

“Kahvaltı hazır,” diyor ve ekliyor: “Anne bugün babamın temizlik günü.” Süreyya:

“Dün akşam Baki geldi, bizi yine çok güldürdü,” diyor.

Erkan’a bakarken ağabeyimin ortaokul yıllarında babamdan yediği dayakları hatırlıyorum.

Aybaşı, müşteriler veresiye aldıklarını ödemeye geliyorlar. Veresiye defteri yok. Her yeri arıyoruz. Defter, bakkalda sattığımız üç ortalı çizgililerden. Babam yerinde duramıyor, zıp zıp zıplıyor. O bağırdıkça biz daha çok arıyoruz. Her tarafı didik didik ediyoruz ama defter yok. Arada gözü bana çarpınca bir iki çırpıştırıyor. Annemi gördükçe her şeyin onun yüzünden olduğunu söyleyerek saçtığı korkuyu elinden geldiğince büyütme çalışıyor. “Bir de Baki’ye sorayım” diyerek okula gidiyor. Yüreğlerimiz ellerimizde. Defteri bulamazsa ölüm-lerden ölüm beğenmemiz gerekir ama yine de babam gidince

defteri bulmak için ara verdiğim oyuna dönüyorum. “Yakan can” oynuyoruz. Oyunu bıraktım diye yerime her zamanki gibi başkasını almışlar, oyuna tekrar almak istemiyorlar. Toplarını alıp kaçıyorum. İyi bir koşucu değilim, hemen yakalanıyorum. Bıçağım olsa topu parçalayacağım. Hırsımı alacağım.

Aradan iki saat geçmeden babam ufukta gözüküyor. Dikdörtgen şeklindeki bedeni yuvarlanarak ve hırsıyla solu-yarak geliyor. Anlaşılan ağabeyim yine bir şeyler karıştırmış. Neyse, sormamıza gerek olmadan konferans verir gibi bak-kalın önünde oturan herkese, bağırarak, kızarak anlatmaya başlıyor da, “Ne oldu?” diye sormaktan kurtuluyoruz.

Okula gitmiş, sınıfını öğrenmiş (bu arada kaç yere sor-duğunu da anlatıyor) sonra kasketini çıkarmış, şapkasının altına sakladığı kel kafası ortaya çıkmış, (Bunu anlatmıyor ta-bii, şapkasını çıkarınca kelinin çıktığını bildiğim için tahmin ediyorum) kapıyı vurmuş. Öğretmene Baki Güneş’le görüş-mek istediğini söylemiş, öğretmen seslenmiş ama ağabeyim yerine başkası, “Baki sinemaya gitti” demiş. Babam sinemayı bilse gidip basacak ve sadece ağabeyimi değil, sinemaya gelen herkesi ve hatta sinema sahibini bile dövecek, karşı gelirlerse de öldürecek ama sinemanın yerini bilmiyor. Kapalı Mamak Sineması, kısaca kapalı sinema diye biliniyor. Açık hava sine-malarının mahalleleri kuşattığı zamanlarda tek tük olan ka-palı sinemaya gitmek o zamanlar ayrıcalık isterdi. Ağabeyim ayrıcalık istiyordu! Gecekondu çocuklardan paralı olanların takıldığı, sonra da arkadaşlarına hava bastıkları Kapalı Ma-mak Sineması, gecekondu sosyetesinin gözde yeri-ydi.

Babamın bağırımlarını duyan komşular, akrabalar, müş-teriler bakkalın önüne toplanmış birlikte Kahveci Cuma’ya giden yola bakıyoruz. Ağabeyim gözüküyor ve bildiğimiz sonu yaşıyoruz.

Akşama doğru ağabeyim Ondokuz Mayıs İlkokul’unun, Mamak semtini birleştiren yokuşunu çıkmış, okul dağıldığın-

da ufukta gözükmüştü. Müjdeyi vermek için yanına koşuyorum. Biraz da onu kanırtmak istiyorum. Çok ders çalıştığı için yorgun!

“Okul nasıl gitti?”

Okula gitmiş olsa, “Sana ne!” deyip iki tane geçirirdi ama suçlu olduğu için uysal, yanıt veriyor:

“Bugün derslerimiz çoktu, yorulдум.”

“Yalancı! Okul yerine sinemaya gitmişin, bakkalın vere-siye defterini de götürmüşün.”

Defter ve kitaplarının kapağını bile açmamış. Elindeki deftere bakıyor. (Çantası yoktu, koltuğunun altına aldığı bir defter ve kitapla giderdi.) Kitabını ve defterini yere atıp kaçıyor. Ne yapacağım şimdi? Defteri almasam tüm borçlar orada, ağabeyim “Zeynep’e verdim” diyecek. Alsam “Gittin haber verdin” diye babam beni dövecek. Üstüne üstlük işgüzarlığımdan ağabeyimi koruyor durumuna düşeceğim. Defter bir süre yerde yattıktan sonra alıyor, eve götürüyorum. Haber verdiğim ve ağabeyim kaçtığı için dayağı yiyorum. O ortalıkta yok. Bir iki gün gelmiyor. Sonra kaybolduğu günleri bazen “İstanbul’a gittim”, bazen da “Boş arsalarda yattım” diye anlatıyor. Hangisi doğru, bilmiyorum. Nerede olduğunun da önemi yok. Önemli olan gelip dayağını yemesi ve yeni suçuna kadar ortalığın biraz sakinleşmesiydi. Dayak yemeden atlatılamaz hiçbir şey. O da biliyor bunu. Geldiğinde, bakkalın duvarının köşesinden büyüterek açtığı gözleriyle, dayak yiyeceği zamana ve babama bakışını hatırlıyorum. Babam ağabeyimi tuttuğu gibi bakkala kilitliyor.

“Soyun,” diyor.

Ağabeyim hem ağlıyor, hem de:

“Bokunu yiyim baba, vallahi de billahi de, iki gözüm önüme aksın ki bir daha yapmayacağım,” diye yalvarıyor.

Babam beş kiloluğu indirip indirip kaldırıyor. Komşular ve ben pencereden sonunu bildiğimiz dayağa bakıyoruz. An-nem her zamanki gibi ağlayarak:

“Yeter Hüsamettin, elinde kalacak, öldüreceksin oğlanı,” diyor.

Bir kerpiçlik müşteri gözetleme deliğinden her zaman olduğu gibi beni içeri sokuyorlar. Babamın vurmalarını atlatarak bazılarını da yiyerek delikten girip koşup kapıyı açıyorum. Herkes içeri doluyor, ağabeyim çakı gibi kalkıyor. Nereye gitti beş kilo darbeleri? Hiçbir şey olmamış. Fırlayıp elbiselerini alıp kaçıyor. Kafasında tek soru var. “Yarın ‘Battal Gazi’nin İntikamı’nı izlemeye kiminle gitsem?”

En çok dayak yiyen ağabeyim, şimdi babamın sondasını değiştiriyor, işe giderken uğrayıp oturtuyor, banyosunu yaptırıyor. Nergis:

“Baki Ağabey babama, akşam yaptıklarını anlattı. Kalk sinemaya gidelim dedi” diyor. Kahvaltı için ısrar etmesinler diye kararlı;

“Ben gidiyorum,” diyorum. Süreyya ısrar ediyor. Nergis:

“Yorgun olmasam babamın anılarını aramaya ben de seninle gelirdim,” diyor.

Yanıt vermiyorum. Erkan’ın yüzüne dokunuyor, Nergis ve Süreyya ile kucaklaşıp ayrılıyorum. Zihnim ağabeyli anılarımı bulmakla meşgul.

Ağabeyimden yediğim küçük dayakları saymamaya çalışıyorum ama büyük dayaklarını sayıyorum. Aradan ne kadar zaman geçerse geçsin mutlaka intikamını alıyorum. İntikamım, gücüm yetmediği için kalleşçe oluyor.

Ağabeyimden yediğim büyük dayağımı hafifletme peşindeyim. Aradan birkaç gün geçti ama olsun. İntikamımı almadan dayağın acısı geçmiyor, ne yapayım. Ağabeyim arkadaşları ile misket oynuyor. Dizili misketleri vurmak için eğildiğinde, arkadaşlarımla kavgaya etmiş, arkalarından taş atıyormuşum

da taş ağabeyimin kafasına gelmiş gibi yapıyorum. Alnına isabet ediyor. Sanki taş benim alnıma gelmiş gibi, bağırarak bakkala doğru “Anne, anne!” diye koşuyorum. Ağabeyim yerden kaptığı taşın ben anneme ulaşmadan ulaşacağı hesabını yapıyor. Yanlış hesap, matematiği iyi değil, öğretmeni yalan söylüyor. Attığı taşla bakkalın camları iniyor. Artık ikimiz de kader ortağıyız. Babam bizi kesecek, kavgamızı unutup arazi oluyoruz. Akşama kadar ortalarda görünmüyoruz. Sayılı saatler çabuk geçiyor. Akşam oluyor. Mecburen eve dönüyoruz.

Babamın prensipleri var. Kesinlikle yemek yerken bizi dövmüyor. Önce yemeğimizi, sonra dayağımızı yememiz gerekir. Bu arada ağlanacak yerde ağlamamız, yalvaracak yerde yalvarmamız, suçu birbirimizin üzerine atmamız şart. Finalde de sanki biz babamızı dövmüşüz gibi, ‘hazır olda durup “Affet bizi baba,” dememiz gerek.

O gün annem yaprak sarmış. En çok sevdiğim yemek. Herkes sofrada, babam sofradan kalkmadan oturmalıyız. Hızla yer sofrasının başına kayarak oturmayı beceriyoruz. Ayaklarımızı da kurbağa gibi yanlara açıyoruz. Bu yemek boyunca dayaktan yırttık demektir.

Ağabeyimin anlaşılan işi var. Dayak ve yemek için ayıracağı zamanı az. Hızla yemeğini, üstüne dayağını yiyor. Yalvarması gereken yerde yalvarıyor. Ağlaması gereken yerde (genellikle babam elini kaldırıncı, dayak yemeden önce başlayan süreç) ağlıyor. Hazır ola geçiyor “Affet beni baba” diyor. Gözyaşları arasında bir yandan babamın elini öpüyor, diğer yandan da bana tehdit bakışlarını fırlatıp oynamaya gidiyor.

Benim canım dayak yemek istemiyor. Herkes sofradan kalkana kadar kalkmıyorum. Karnım doyduğu halde hâlâ yiyorum. Yemek bitiyor. Tencereyi alıp yaprak dibine tutma-sın diye annemin dizdiği yanmış yaprakları ve yaprak saplarını yemeye yelteniyorum. Babam “Tencereyi bırak,” emri veriyor. Ömür boyu yemek yiyebilsem dayaktan yırtacağım.

Sofradan ayağa kalkmam ağır çekimde oluyor. Şansımın pek farkında değilim. İlk dayağı ağabeyim yediği için babamın enerjisi biraz boşaldı. Ayrıca babam bana her zaman indirim uygular. Mesela ağabeyime beş tokat atıyorsa aynı içerikli dayakta bana iki veya üç tokat atar. Ama insan da her zaman dayağa hazır ve nazır olamıyor ki, canının istemediği bir an gelip çatıyor. O anlarımdan birindeyim.

Benim canım ve sabırlı babam! Sesini çıkarmadan ağır çekimde kalkışımı, üstümdeki ekmek kırıntılarını uzun uzun silkeleyişimi izliyor. En sonunda “Gel bakalım,” diyor. Karşısına gidiyorum. “Bu beşkardeşi görüyor musun?” diyor. Suratıma bir tokat indiriyor. Ağabeyimi döverken yoruldu galiba ikinciye indirmiyor. “Öp elimi,” diyor. Öpmüyorum. Bir tane daha indiriyor, “Öp elimi,” diyor. “Öpmüyorum” diyemiyorum, omzumu silkeliyorum, aynı nakaratı o tekrarlıyor, ben aynı hareketi yapıyorum. Burnum kanamaya başlıyor. Ağlamıyorum. Annem araya girmeye çalışarak sırtımdan dürtüyor: “Öp babanın elini, babanın eli öpülmez mi? Keşke benim da babam olsaydı da beni dövseydi,” diyor. Onun bu hayaline sinir oluyorum. “Keşke babam olmasaydı” diyemiyorum. Babaannemin titrek sesini duyuyorum “Yapma Hüsamettin, yeter” diyen. Ben inatlaştıkça babam sinirleniyor. İnatlaşmasam da sinirli. Sinirli olmak onun hakkı. Neden dövdüğünü unutuyor. Elini öptürmek için ağzıma elini yapııştırıyor. Ben de sinirli olma hakkımı istiyorum. Babama nasıl “Hüsamettin Efendi iyidir ama sinirlidir” diyorlarsa bana da “Zeynep iyi kızdır ama sinirlidir” desinler. Elini ısıırıyorum. Ağzım yüzüm kan içinde elinden alıyorlar. Ondan sonraki her kavgamızda “Başıma ne iş gelirse senden gelecek” notunu veriyor ve yıllarca aynı şeyi “Biliyordum, demiştim” diye tekrarlıyor.

On beş günlük tatile sömestr demeyi ben de öğrendim. Yeniliğe aığım. Okulların tatil olmasını istemiyorum ama ben isteyeyim ya da istemeyeyim, tatil olacağını biliyorum, tatile köye gitmek hayalleri kuruyorum.

Karnelerimizi alıp eve geliyoruz. İlkokul dördüncü sınıftayım, ağabeyim ortaokul ikinci sınıfı çift dikiş gidiyor. İki yılda bir ikmale kalarak sınıf geçiyor. Ne yapsın, vakti yok. Çok yoğun. Hangi birine yetişsin, misket oynama, sinemaya gitme, bakkala bakma, dayak yeme, sadece bunlardan birkaçı. Benim karnem ciddiye alınmıyor. “İlkokul adam, ne olacak!” okulundayım daha. Onun karnesi mahalleye şan oluyor. Üç tane ikisi var ama diğerleri hep on ve sekiz. İkiler de önemli dersler değil. Evde “Dile benden ne dilerseñ” seansları var. Nerdeyse hasedimden çatlayacağım. Dilekleri bitmiyor. Kitaplarla hiç ilgisi olmadığı halde ikinci dönemde yeni kitaplar istiyor. Takım elbise, yeni ayakkabı. Sınırlarını zorluyor. Tatilde elbise, ayakkabı alınıyor, o da top oynarken giymeyi ihmal etmiyor. Bu işte bir bit yeniği var.

Ağabeyimle kitaplarımızı, karnemizi tek odalı evlerin yegâne mobilyası küçük dolabın kapaklı bölümüne koyuyoruz. Gecekondularda herkesin evinde var. Üst tarafına bardaklar konuyor, altına da şekerli suyla kolalanmış danteller seriliyor. Kitaplarımız sürekli birbirine karışıyor çünkü o rastgele atıyor. Dolabın kapısı açık olsa uzaktan basket atacak ama kapalı. “Ağabeyim bir gün benim kitaplarımı alıp giderse” diye tedirginim. O uzaklaşmadan kitaplarımı kontrol ediyorum. Her fırsatta kitapları düzenleyip ayırıyorum. Hele hele o günlerde, karnesi hiç yerinde durmadığı için sürekli kitaplarımız karışıyor. Karnesini kolayca alınacak yere değil de kitapların arasına koyuyor. Kitaplarımızı ayırırken karnesini de arıyorum. Çözemediğim, anlam veremediğim gizli işler çevirdiğinin farkındayım. Karnesine bakarken elimden alıyor. Kafama vuruyor. Ben de sıradaki ağlama tepkimi gösteriyorum.

Okullar açılıyor. Kısa süre sonra okulundan mektup geliyor. Babamı veli toplantısına çağırıyorlar. Birkaç saat sonra zıplayarak geliyor, öfkeden kızarak anlatıyor. Sinirli olduğu halde hiçbir detayı atlamıyor.

Ağabeyim gibi yetmiş iki (Bu rakamı babam uydurmuş olabilir. Çünkü yetmiş iki rakamını çok sever. Küfür ettiği herkesin yetmiş iki sülalesini küfürüne dahil eder) öğrenci karneleri ile oynamış. Bir'in yanına sıfır, üç'ün karşısına ters üç koymuşlar. Hangi hocasına gittiyse "Oğlunuzu boşuna okula yollamayın, okumaz" demiş. Resim öğretmeni, "Bu konuda yetenekli, yeteneğini geliştirin," demiş. Resim çizmenin ne yeteneği olacaksa! Babam bile ilkokul diplomasını dışarıdan aldığı halde ağabeyimin çizdiğinden daha güzel resim çizermiş. Profesör pilpil kılıklı matematik öğretmeni onunla eğlenmiş. Deli gibi bir şeymiş. Babamı görünce gözlüklerini burnunun üzerine indirmiş, gözlüklerinin üzerinden babamla dalga geçerek bakmış ve demiş ki, "Baki Güneş'in velisi siz misiniz? Oğlunuz bir dahi, dahi." Babam, şişman ve küçük elinin parmaklarını açarak, "O da senin gibi deli" demiş. -Bu arada yaptığı manyak işaretini gösteriyor-. Ağabeyimin on ve sekiz dolu karnesi böylece aydınlığa kavuşuyor.

Babam takım elbiseleri ile ağabeyimi karşısında 'hazır ol'a diyor:

"Adam gibi okuyacak mısın, yoksa çalışacak mısın?"

"Çalışacağım, okumayacağım."

"O zaman git, kendine iş bul."

Ağabeyim iş bulmaya gittiği gün kaynakçada cırak olarak işe başlıyor. O günden sonrada haftanın yedi günü çalışıyor.

Ağabeyim okulu bırakınca annem ağlıyor, sızlıyor. Yataklara düşüyor. Oğlu memur olacak, takım elbiseler içinde gezecek ve annem de "Bu benim oğlum" diye gösterecekken, her gün yağ, kir pas içinde işten geliyor. Hele hele yağlı iş kıyafetlerini yıkamak anneme zulüm geliyor. "Yıkamam" diye

tutturuyor. Ağabeyim bana elbiselerini yıkamam için para teklif ediyor. Kabul ediyorum, bir süre yıkıyorum ama verdiği sözde durmuyor. Dayak yesem de, direnerek yıkamıyorum.

Ağabeyimin, çalışmaya başlaması ve evlenmek istemesi nerdeyse aynı zamana denk geldi. Büyüdüğünü ispat etmek için içki içmeye başladığı zamanları hatırlıyorum. İçince sarhoş taklidi yapar, babamın gözünün içine bakarak, “Anne, babama söylemeye utanıyorum, beni everin” diye ağlardı. Aşık olduğu Gülbeyaz’a beni döverek aşk mektubu yollamak istemişti. Gülbeyaz’ın ağabeyimi istemediğini biliyordum. “Mektuba ne yazdı?” diye yolda açmıştım. Neredeyse aynı evde doğup büyüdüğü Gülbeyaz’a, başkasından kopuya çekerek, “Seni ilk gördüğüm anda aşık oldum” diye yazmıştı. “Ağabey böyle olmaz, aranızda gün farkı var, aynı yerde büyümüşsünüz, nasıl ilk gördüğün anda aşık oldun?” diye geri getirdiğimde bana hak vermiş ama iki tane de geçirmişti.

Anne ve babam ergenlik yaşındaki ağabeyimin evlenmek istemesini normal görüyor, kız beğenmeye gidiyor, kendilerini başarıyla oğullarını büyüttmüş hissediyorlar, ama benim büyüdüğümü fark etmiyorlardı. Benim büyümem demek annemin başına yeni bir bela gelmesi demekti. Hem genç kız olduğumu kabul etmiyor, hem de potansiyel suçluymuşum gibi gözümü açtırmak istemiyordu. Aynı evde büyüdüğümüz amca çocuklarıyla görüşmemi, onlara gitmemi, arkadaşımın gelmesini istemiyor, kızıyor, bağırıyor, tüm konuşmalarına, “Kız başınla ne işin var, kız kısmısı evinde oturur, dantel örer” diye başlıyordu.

Annem, arkadaşsız, erkeklerden korkan, nefret eden ama onlara hizmette kusur etmeyen bir kız olmamı istiyordu. Arkadaşlarıma gidemiyordum, onlar da gelemiyordu. Mahallede bir-iki kişiyle görüşmeme izin veriyordu. Onlar da dantel ören, kanaviçe işleyen, örnek istemeye gelen kızlardı. Yalnız kalmamak için bazen onlarla dantel örüyordum ama ko-

camla oturacağım ev için bunları annemin zoruyla yapmak zor geliyordu. Neyse, onların istedikleri gibi olmayacağımı biliyorum.

Annem “Tek göz olsa da, çatısı olmasa da, ev bizim evimiz olacak” diye diretmişti. Amcamın, dedemin aldığı evdeki payımıza karşılık verdiği parayla Natoyolu’nda yer almıştık. Issız, dağ başında olan arsanın temelini, boş arazilerden söktüğümüz taşlarla atmıştık. Sonraki sene ev yapmış, bir sonraki sene de bakkalı taşınmıştık.

Natoyolu’na evimiz yapılırken bakkala bakıyorum. Ağabeyim, “Kız nasıl kaçırılır” provası yapıyor. Başparmağımı büküyor. Ağlıyorum, bağıriyorum ama bırakmıyor. Annem kızıyor. Eline değneği alınca bırakıp kaçıyor. Parmağım şişiyor. Sabaha kadar acıdan uyuyamıyorum. Sınıkçı buluyorlar. Ağabeyimi de “Cezaevine girersin” diye korkutuyorlar. Korkarak, kendinin yaptığını söylemememi isteyerek beni sınıkçıya götürüyor. Ağabeyimin yaptığını söylemiyorum. Ağabeyim kolumu tutuyor, kadın parmağımı yerine getiriyor. Sıcak karasakızı sarıyor. Kolumu da boynuma asıyor. Her işimi ağabeyime yaptırıyorum. Ayakkabılarımın bağını bağlarken o bağlasın, bağcıklarım çözülsün istiyorum. İsteğim sık sık oluyor. Ağabeyim yakınımdaysa ne yapıp edip ayakkabının bağını diğer ayağımla çözüyor, ona tekrar bağlatıyorum. Bakkala da bakamıyorum. İşçilere yemek götürüp getiriyorum. Bakkala bakmama ihtiyaçları var, bunaldıkça ağabeyime kızıyorlar, ben de, “Aha, bu yaptı!” diyerek elimden geldiğince yanına körükle gitmeye çalışıyorum.

Tuzluçayır’dan gitmek, ayrılığı öğrenmeme neden olmuştu. Bir türlü yeni mahallemi sevememiştim. Evimizin karşısı uçsuz bucaksız boş araziydi. Arada, “imdaaat, kurta-

rın!” diye bağırın sesler duyardık. Komşular birlik olur, ellerinde gaz lambalarıyla gidip de dönmeyecek balıkçılar gibi küçülerek uzaklaşır, nokta olur, sonra da yok olurlardı. Nefesimizi tutar, korkarak dönüşlerine bakardık. Kimseyi bulamazlardı. Esrarengiz ses günlerce kulaklarımızdan gitmezdi. Kapıya çıkmaya, pencereden bakmaya korkardık. Oysa Tuzluca'yı'nda kapımızı kilitlemez, bizimkine bitişik Fulyaların evine sanki bir evmiş gibi girer çıkar, tencerelerin kapağını açar, istediğimiz yemeği yer, istediğimiz yerde uyurduk.

Erkanlardan çıktıktan sonra evlerinin arkasındaki çardağa gidip sigara yakıp oturuyorum. Erkan'ın tek tek saydığı, konuştuğu, okşadığı, suladığı, kimseye vermediği, dokunamadığımız güllerin kökleri kurumuş. Erkan için yas tutmaktan bıkmışlar.

Çardaktan çıkıyorum. Önüme çıkan yola giriyorum. Kirada kısa süre oturduğumuz sulu evimizi arıyorum, anılarımdan başka iz bulamıyorum. Evin içinden, duvarların dibinden su akardı. Büyük bir çukura düşmüş gibi duran evimizde, yağmur yağınca biriken su, gidecek yer bulamadığı için evin içinden geçerdi. Duvarların dibinde nemden yosun olurdu, içinde de hepimiz hasta... Daha o zaman kimse “orta direk” sözünü bilmiyordu ama evimizin ortasında, çatı yıkılmasın diye tutan direk vardı. Saklambaç, ya da elim sende oynarken direktan güç alarak etrafında koşarken, “Evi yıkacaksanız, denk durun!” diye sırtımıza terlik yerdik. Hepimiz sırasıyla hasta olduktan sonra evin karşısındaki başka bir gecekonduya taşınmıştık. O da şimdi yok. Yerini tahmin edemiyorum.

Taşındığımız ikinci evin bahçesi büyük ve güzeldi. Badem ağaçları vardı. Bir de sümüklü böcekleri çoktu. Üzerle-

rine tuz dökülünce hiç yaşamamışlar gibi, kalpleri, ciğerleri, gözleri, ağızları, burunları erir, yok olurdu.

Mamak'a inen merdivenli yola dalıyorum. Her gün inip çıkarken merdivenleri sayardık. Yıllarca saydığımız merdivenlerin sayısını unutmuşum. Çoğunun üzerine apartman yapılmış. Apartmanlar merdivenleri ezdikçe, sağdan soldan kendilerini yola atmak için çıkmışlar. Ziynet'in kendini astığı evi arıyorum. Duvarlarının yarısı yıkılmış, ağaçlar inşaatların arasında kaldığı için tozlu. Evlerinin önünden inen merdivenler buzlanır, o da düşmeyelim diye kışın sobanın küllesini dökerdi.

Ziynet benden en fazla dört yaş büyüktü. Ama boyu çabuk uzadığı için ortaokula değil, evlenme yaşına geldi. İlkokuldan sonra isteyen çok olunca ortaokula yollamadılar. Kışın hava erken kararınca bizi büyük olarak yanına katıp eve getiren Ziynet, birden uzaktan baktığımız, dedikodusunu duyduğumuz genç kız oldu. Evlerinde bir sürü küçük çocuk vardı. Kaç kardeştiler, bilmiyorduk. Ziynet'i evi, işi olan, karısı ölmüş, karısından üç çocuğu kalmış yaşlı bir adama verdiklerini duyduk. "İyi olmuş" diyen de, "Kötü olmuş" diyen de o kadar çoktu ki, yaşlılarım gibi karar veremedim. Biz evlerinin önünden koşarak aşağı inip yukarı çıkarken o bahçe duvarlarından ağlar gibi arkamızdan bakardı. Annemin; "Vıhhh, duydunuz mu, herkes uyurken kendini asmış!" dediğini, duyanların evlerine doğru merakla koştuklarını, meraklılar arasına katıldığımı hatırlıyorum. Evde, anası ağlayıp saçını yolarken, "Güzel kızım, bizi bırakıp neden erkenden gittin?" derken, babası, dışarıda dertli dertli sigara içiyordu. Uzun ince bedenini uzatıp üstünü beyaz bezle örttükleri odasına bakmak için itişenlerin arasında eve girmiştım. San-

ki kalkıp üstünü giyip, saçını tarayacak tazelikteki bedeni kırmılamıyordu. Cenaze evinden ayrılan kadınlar olayı aydınlığa kavuşturmadıkları için, duyduklarına; “Genç bir oynaşı varmış, yaşlı adama varmak istememiş, adam ırzına geçmiş” diye eklemeler yapıyorlardı. Annem konuşmalara kıyısından köşesinden katılıyordu. Babam, dedikodu yapan kadınların iyi bir dayak istediklerini iddia ediyor, ölmüş gitmiş garibanla uğraşmalarının hesabını sormak istiyordu.

Ziynet’in evinden ayrılıp, tek tük kalmış gecekonducuların yaptıkları yolu takip ederek, yoluma çıkan duvarı onlar gibi atlayarak 19 Mayıs İlkokulu istikametine yöneliyorum. Okulun önündeki yolun değişmeyen dikliği şaşırtıyor.

“Çanta alın” diye günlerce ağladıktan sonra alınan kırmızı çantamı hatırlıyorum. Önünde iki tane, basınca açılan, altın renginde iliği var. Kışın okula giderken tepeden özel arabama arkadaşlarım gibi biniyorum. Buzda kayarak, düşerek, hızla okulun önünü azıcık geçince duruyor, ya da arkadan gelenle zincirleme kaza yapıyoruz. Soğuk, karların içimize girmesini hissetmiyoruz. Gülüyoruz, gülüyoruz, gülüyoruz...

Güldükçe gülmek istiyoruz. Yokuşu erinmeden, düşse kalka, tekrar tekrar çıkıyoruz, iniyoruz, çıkıyoruz, iniyoruz.

İlk öğretmenim beni çok seviyor. Yeni öğretmen olmuş. Güzel mi güzel.

On Dokuz Mayıs İlkokuluna ne zaman gittim; Tuzluca'yı İlkokulu'na nasıl geçtim; hatırlamıyorum. Öğretmenim her gün saçlarımı tarıyor, örüyor. Saçlarım Rapunzel'in saçları gibi kalın ve uzun. Boyum kısa ama saçım uzun.

Annem hastaneye yatıyor. Saçlarımı tarayamıyorum. Öğretmenim ve babam saçlarımı seviyor ama ben bakamıyorum. Annem taradığı zaman belik yaparken çok çekiştiriyor.

Alnım tayyare meydanı gibi çıkıyor. Sınıfa girince, “Aynaya bak, aynaya” diye çocuklar geniş alınıma vuruyor. Annemin arkamdan sürekli biri çekiyormuş gibi bağladığı saçlarımı dibinden kesmek istiyorum.

Amcamın kızı Hüsne Ablam okula hazırlıyor. Saçlarım dolaşıyor, açamıyor. Yalvarıyorum, ağlıyorum, “Ne olur, kes!” diyorum. Ördüğü iki belikten birine makası vuruyor. Bu sefer de belğim gitti, babam kızacak, öğretmenim küsecek diye ağlıyorum. İkinciye yalnız kalmak yasak. Babam kızıyor, öğretmenim küsüyor. Öğretmenimin küsmesinden çok kestiği ilgiye üzülüyorum. Gönlünü almaya çalışarak, amcamın kızının, saçımı habersiz kestiğini söylüyorum.

Hüsne Ablam küçük ama güzel. Mahallenin en yakışıklısını o kapıyor. Eniştem kapının önüne çıkınca, Hüsne Ablam koşarak önünden defalarca gidip geliyor. Hüsne Ablam ve arkadaşları için güzel giyinmek, gömleklerinin arkasına yeniymiş gibi ütü izi yapmak demek. Sırtlarındaki köpek yakalı gömleklerinin ütü izine sutyenlerinin izi karışıyor. Önümüzden geçerken sutyenlerinden çekip bırakıyoruz. Eniştem mahallenin yakışıklı terzisi. Hepimiz ona İspanyol paça pantolon diktiriyoruz. Erkan, eniştemin yanında çalışıyor. Her gittiğimde, açık renkle yaptıkları teyelleri özenerek sökmelerine anlam vermiyorum.

Cezaevinde, eniştemin trafik kazasında öldüğünü öğreniyorum. Ölümü anlayamıyorum. Ölüm ayrılık demek, biz zaten ayırırız. Dışarı çıkınca, duvarda asılı fotoğrafta yakışıklı başını görünce anlıyorum.

Okulun yan duvarının yanından geçip Mamak yönüne bakan arka tarafına oturuyorum. Gittiğim her yer, aradığım her anının sonu Mamak’a çıkıyor. Cezaevinde kaldığı-

mız yıllarda geçişini gösteremedikleri arabalara, insanlara bakıyorum. Bize bir avucunun gösterilmediği yeşilliği bıkana kadar seyrediyorum. Yirmi dört saat o dışarıda, biz içeride olduğumuz için göremediğimiz, kararan, kızılışan, yağmurunu, rüzgârını, karını, fırtınasını salan, altında gezmenin yıllarca yasak olduğu gökyüzünü, yasaklı yılları yok sayarcasına izliyorum.

Okulun yokuşundaki, çocukluğumun dinlenme, dertleşme taşını hatırlıyorum. Karlar eridiğinde okulun yolunun düzensiz döşenmiş, gri, bej, siyah taşları gün yüzüne çıkardı. Taşlardan kocaman kara olanı, arkadaşım, dostum, yalnızlığımı. Gözleri, ağzı, burnu, kulakları vardı. İnerken, “Ben geldim” diye yanına giderdim. Yaşadıklarımı anlatırdım. Babamı şikâyet ederdim. Çıkarken, “Gel, yokuş çok dik, yorulacaksın, biraz otur” derdi. Kaşlarını, gözlerini, ağzını, burnunu kenara çekerdim. Yüzünün üstüne oturmazdım. Kenara, yanına otururdum. Onda dinlenirdim. Üzerine atılmış çekirdek kabuklarını, tozları her gün temizlerdim. Dinlenince yokuşu bir solukta çıkardım. “Yarın görüşürüz, kendine iyi bak” der, mutlu olurdu.

Şimdi taşların hepsinin üzeri kapanmış. Tahmin ettiğim yerine doğru ilerliyorum ama kapkara asfalt o kadar çok dökmüş ki, iz bulmam mümkün değil. Belki de cezaevine girince, beni yok etmeye, yaşadıklarımı yok ederek başladılar. Onun için taşımı yok ettiler. Belki Erkan da bu planın bir parçası. Yaşam beni acıtmak için onu acıtıyor.

Okulun duvarının dibinde ne kadar oturduğumu bilmiyorum. Halsiz, bıkkın kalkıyorum. Saate bakıyorum. Dinlenme taşımdan küçük bir ipucu bulmak, ya da yerini tahmin etmek istiyorum. Sanki beni o taş sakinleştirecek. Umutla gidiyorum. Bulamıyorum. Sakinleşemiyorum. Yüzüm yere düşmüş, anılarıma, etrafında gezdiğimiz, yıkılmaya az zamanı kalmış gecekondulara bakmadan yokuşu çıkıyorum.

Gecekondulardan birinin önünde çocuklar oynuyor. Lise ikinci sınıfa gidiyorum. Kurban Bayramında kapıları çalılıp, kurban derisi topluyoruz. Herkes veriyor. Bizi tanıyor ve seviyorlar. Genellikle ben istiyorum. Yanımda iki arkadaşım, torbamda deriler var. Bu gecekontuya geliyorum. Kapının önü ayakkabı dolu. Açıyorlar. “Biz devrimcileriz, kurban derisi topluyoruz,” diyorum. Tam karşımda oturan, kocaman kemiğin üstündeki etleri iştahla sıyıran babamla göz göze geliyoruz. Karşıda değil de yanda otursa beni göremeyecek. Sesimi duyup, beni görünce elindeki eti bırakıp, “Sana gurbanı da murbanı da gösteririm!” diyerek yerinden kalkıyor. Derileri sırtımdan sarkan torbayla, yanımdakilere, “Kaçın, babam!” diyorum. Babamı tanımıyorlar ama benim korkumdan korkmaları gerektiğini hissediyorlar. Babam arkamızda, biz önde koşuyoruz. Saklanıyoruz. Babamı atlatıyoruz. Devrimci itibarımız sarsılıyor. Okulu asıp kapı kapı deri toplamam mı, yediği eti yarım bırakmak mı babamı sinirlendirdi; eve gidince, dayak yerken söyleyeceği sözlerden anlayacağım. Kurban derisi istediğim evin önünde oynayan çocuklardan, yıllar öncesinin tanıdıklarını çıkarmaya çalışıyorum. Tanıyamıyorum.

Yokuşu çıkarken Makinist Mehmet’in evini arıyorum.

Yunus’un gittiği ilkokulun yanında, dolmuşların son durağındaki Tuzluçayır sineması onun. Babam erken kalkıyor onun için erken uyuyor. Annem çocuğunun uyumasını bekler gibi babamın uyumasını bekliyor. Cebimize çekirdeklerimizi doldurup komşularla açık hava sinemasına gidiyoruz. Annem, benim için para vermek istemiyor. Sinemanın yakınına gelince sırtına alıyor, ben de uyuyormuş num-

rası yapıyorum. Kapıdan girince yere bırakıyor, arkadaşlarımı buluyorum.

Film izlerken üzülünce daha hızlı çekirdek çitliyoruz. Oturduğumuz bankların arası çekirdek kabuklarıyla dolu. Alaca karanlıkta gazozcular geziyor. Annemden gazoz ve çekirdek almasını istiyorum. Çekirdeği bakkaldan getirmiş ama bakkaldan getirdiğini her gün yiyorum, arkadaşlarım gibi külahla yemek istiyorum. Ağlıyorum ki filmi izleyemesin, kolumdan sarsıyor, sus diye ağzıma vuruyor ama susmuyorum. Karanlıkta yanından kalkıp ağlayarak kapıdan çıkıyorum ki kaybolayım. Görevli:

“Neden ağlıyorsun?” diye soruyor.

“Kayboldum,” diyorum.

Makinist Mehmet’in odasına gidiyoruz. İnandırıcı olmak için ağlamaya devam ediyorum ama filmin nasıl izletildiğini görmek, kopunca; “makinist, makinist” diye bağırdığımız oda gözyaşlarımı kesintiye uğrattıyor. Makinist Mehmet beni tanımıyor. Onun için ben binlerce çocuktan biriyim. O tek. Onu herkes tanıyor. Adımı soruyorlar söylemiyorum. Anons ediyorlar.

“Sarı kazaklı, mavi naylon ayakkabılı, üç dört yaşlarında bir kız çocuğu bulunmuştur. Yakınları makinist odasına gelsin.”

Sordukları sorulara yanıt vermediğim için, “Küçük değişim okula gidiyorum,” demiyorum.

Annem kısa süre sonra geliyor. Sırtımdan itekleyerek, “Allah canımı alsa da sizden kurtulsam,” diye ileniyor. Aşağı iniyoruz, o arada gazozumu da alıyor. Sessiz, akıllı filmi izliyorum. Ertesi gün anlatacağım çok anım var.

Bazen aynı film üç gün üst üste oynuyorsa üç gün gidiyoruz. En çok izlediğimiz filmler; Hz. Ali’nin Kılıcı Zülfi-kar, Yılmaz Güney’in, Kızılırmak Karakoyun ve Çirkin Kral Affetmez’i, Fatma Girik’in Ezo Gelin ve Boş Beşik’i, Cüneyt Arkın’ın Savulun Battal Gazi Geliyor’u...

Yılmaz Güney'in başı perdede gözüktükçe arka taraflara oturan gençler, "...yılmaz yılmaz doğu yılmaz /batı yılmaz kuzey yılmaz/yılmaz yılmaz güney yılmaz/bizim gençler yılmaz yılmaz türküsünü söylüyorlar. Gençler neden hep arkada oturuyor bilmiyorum, aralarında tanıdık varsa dil çıkarıp yanımdaki arkadaşımınla gülüyoruz. Bazen yanlarına gidip biz de onlarla türkü söylüyoruz.

Sinemaya veya komşulara televizyon izlemeye gitmediğimiz zaman annemle radyo tiyatrosu dinliyoruz. Kırmızı küçük, altında mascot yazan radyodan kapının açılıp kapanırken çıkardığı gıcirtı sesi, tıkr tıkr ayak sesleri geliyor. Görünmez biri bizi korkutmak için daha başlamadan, "Efekt Korkmaz Çakar," diyor. Efekt, korkmaz çakar ne demek bilmiyorum ama korkusuzca çıktığına göre, evleri yakan birinin olduğunu tahmin ediyorum.

Bazen sinemamızı su basıyor, tatile giriyor. Annem komşulara, bize izlediği filmleri anlatıyor. Heyecanlandığımız zaman bir süre duruyor, yüzümüze bakıyor, ağzını şapırdatıp devam ediyor. O kadar güzel anlatıyor ki film gözlerimizin önünde oynuyor.

Sinemanın tatile girdiği günlerde Makinist Mehmet evinin duvarında mahalleye biletsiz film gösteriyor. Öyle zamanlarda iri yarı makinist sanki ufak tefek, kavruk, samimi, uzaktan bakmadığımız bizden biri oluyor.

Makinist Mehmet'in ve yaşlı annesinin oturduğu küçük evi, üzerine konan kocaman apartman ezmiş. Yan yana, yapışıkmiş gibi yapılan evin etrafına bakarken yaşlı biri:

"Kızım, birini mi arıyorsun?" diyor.

Yaşlı amcaya dökülmüş dişlerini yerine koyarak, kırıksıklıklarını gererek, bükülmüş belini düzeltip, elindeki bastonu alarak bakıyorum. Tanıyorum.

"Gürbüz Amca," diyorum.

"Çıkartamadım kızım," diyor.

“Ben Hüsamettin Bakkalın kızı Zeynep,” diyorum.

“Kızım, Zeynep'im,” diyor, ağlamaya başlıyor.

Eve gidelim diye ısrar ediyor. Gecekondukların üzerine konmuş apartmanda oturuyorlarmış.

“Arkadaşımla buluşacağım, geniş bir zamanda geleyim,” diyorum.

Başıma gelenleri, neler yaşadığımı duymuş. Bizden biraz büyük olan oğlu Süleyman'ı soruyorum.

“Kayıp kızım. 12 Eylül'den sonra dirlik vermediler, o da gitti. Nereye gitti, bilmiyoruz. Öldü diye duyduk. Yurt dışında dediler. Ama öldürdüler oğlumu, biliyorum. Yurt dışında olsa sesini duyardık, arardı, gören tanıyan biri çıkardı. Yediler oğlumu” diyor, ağlıyor. Yaşlı, üzgün, ezik birinin ağlamasını izlemek istemiyorum. Sözler tükeniyor.

“Hiç olmazsa ağlayacağım bir mezar taşı olsa. O da yok. Ben de böyle her yerde, her gördüğüme mezar taşına ağlar gibi ağlıyorum,” diyor.

Saçımı okşuyor, elini öpüyorum, uzaklaştığımı sanarak gidiyorum. Uzaklaşmıyorum.

Eskiden sıra sıra derneklerin ve sinemanın olduğu sokaktan Tuzluçayır Lisesi yönüne yürüyorum.

Gülbüz Amca kimsesizliğimizde bizi ve Erdal'ı hatırlatıyor.

Kimseyim...

Sizinleyim...

Kimsesizim...

Yasaklar zamanında “Yasak” adı konularak doğdum. Yıl ve tarih belli değil. Yasaklar zamanında doğan hiç kimseye doğum tarihi verilmiyor. Ne zaman ve kim tarafından icat edildiği bilinmeyen yasakların kurallarıyla yaşamımızı sürdürüyorduk.

Güçsüz olduğum çocukluk dönemini, büyüyünce savaş açacağım yasakların yok oluşunu göreceğim hayali ile geçirdim. Yasaklara karşı olan asilerin grubuna girecektim. Kendimi büyüdüm sanınca asilerin tarafına geçtim.

Asilere katılmaya giderken, trenin üzerimizden geçmesi gereken yolu aşmak zorunda kaldık.

Üzerimizden geçmesi gereken trenin uzunluğu Dünya'yı 21 kez saracak boydaydı. Hızı ise değişiyordu. Tren; uzun yolculuğunda yoruluyor; yavaşlıyor, sabırsızlanıyor; hızlanıyor, bozuluyor; içindekileri bozuyor ama durmuyordu. Yıllarca sürecektir yolculuğunda bizim üstümüzden geçmesi gerekiyordu.

Kimsesizdik...

Sizinleydik...

Kimsesiz kaldık...

Rayların olduğu bölgeye geldik. Kulağımızı rayların meta-line dayadık. Trenin yaklaşan ürkütücü sesini duyduk, yaklaşmasını engellemeye çalıştık. Rayları bozmak için boşuna uğraştık. Sesi duyunca anladık ki gelmesini ve üzerimizden geçmesini engelleyemeyeceğiz.

Rayların arasına sıra sıra yattık. Kafalarımız birbirimizi görecektir şekilde yere koyduk. Hiç olmazsa birbirimize bakmalı ve güç vermeliydik. Bizi kurtaracak kimsenin olmadığını anladık.

Uzun süren ezilmelerde, ezildiğimizi görmek istemeyerek birbirimize bakıyorduk.

Trenin tekerlekleri üzerimizden geçerken bozulmaya başladı. Asiliğimizin yerini korku, kin, öfke, sinmişlik, bencillik ve en çok da yalnızlık aldı. Trenin tekerleklerinin aralığı çok sıkı. Tekerlekler bedenimize değdiğinde vücudumuzdaki tüm eklem yerlerimizden kırılma ve burkulma sesleri geliyordu. Ayak parmaklarımız ve bileklerimiz, diz kapaklarımız, kalça kemiklerimiz, kaburgalarımız, dirseklerimiz, el bileklerimiz, parmaklarımız, omuzlarımız, kafataslarımız, ağızlarımız, burunlarımız, gözlerimiz, kulaklarımızın kıkırdakları, yanaklarımız, kanatlarımız... kırılıyor ve kırıklar sağa sola sığıyordu. Bazen de sığıracak yer bulamıyor, tekrar bedenimize batıyordu.

Hepimiz kırıklarımızı tamir edebileceğimizi düşünüyoruz. Ta ki ezilmelerimiz iç organlarımıza geçene kadar. Tüm

kemiklerimiz kırıldıktan sonra sıra beynimize, yüreğimize, ciğerimize, dalağımıza, midemize... gelince anladık ki tamirimiz çok zor olacak veya hiç olmayacak.

Kimseyim...

Sizinleyim...

Kimsesizim zamanında;

Tren üstümden geçerken baktığım yönde ilk Erdal'ı gördüm. O zamanlar bizim adımız "Bacı"ydı. Erkeklerin adı "Arkadaş".

"Bacı, bacılara selam söyle," dedi gözleri ile.

Trenin gürültüsünden ve ezilen ağzımızdan dolayı gözlerimizle dinlemeyi, anlamayı ve konuşmayı öğrenmiştik. Gözlerimizi ne pahasına olursa olsun korumalıydık ki yaşadıklarımızın şahidi olsun.

"Tamam," dedim gözlerimle.

Resmini çekip göz bebeklerime aralıklı zamanlarla tab ettirdim ki unutulacaklar arasına katmayayım. Kafam ezildiği için kafama yerleştiremedim. Sık sık gözlerimin önüne getirerek, buruk ve acı anımda tren geçip gittiği zamanlarda da onu yaşattım.

Sakalsız ve bıyıksız başı vardı yerde. Tren onun olduğu yere gelince, başını ezmek için defalarca ileri geri gitti geldi. Ellerinin ezildiğini, kafasının kırıldığını gördüm, sesini duydum. Gözlerimle; "Hadi öl artık, dayanamıyorum kırılmalarını seyretmeye!" dedim.

Kimsesizdi...

Sizinleydi...

Kimsesiz kaldı...

Yalnız ve çocuk başı ezildi. Soğuk aralık gecesinde acıları son buldu. İlk o zaman anladım ki, iç organlarımız tamir olmayacak...

Benle eğleşir gibi adımı 'Gülcivan' koymuşlar. Olur, emriniz başımın üstüne, siz gül deyince ben hiç durmaz gülerim. Adımı bana yakıştıramadıkları için çocuklarım bile zor gücele öğrendi, nasıl güleyim. Bebeyken her şeye akılları sardı, konuşmayı öğrendiler emme adımı zor bellediler. Derdimi anlatacağım kimsem yok. Şimdikilerin lafı ağzında taşı koynunda; hemen çemkiriyorlar. Onlar için her şey kolay. Cevap hazır: "Doğurmayaydın." Dilleri papuç kadar. Biz onların emsaliyken büyüklerimiz yanına, "itim" diyemezdik. Söyleyince, "O kadar ezilmeyi seviyordun neden şikâyet ediyorsun, sevmiyordun neden örnek veriyorsun!" diyorlar. Benim, "Doğurmayaydın" diyeceğim kimsem yok. Sanki doğurmayı ben istedim. Mecbursun, doğuracaksın. Ben yine iyiyim. Her geleni eller gibi doğuraydım, oooo, şimdiye yirmiye yakın çocuğum olurdu. Köpekler gibi kunuluyorduk evde eltilerimizle. Bir birimiz, bir ötekimiz. Doğurmamak için yapmadığım kalmadı. Çöp soktum, yüksek yerden atlardım. Çöp soktuğumda bir dem boşaldı, bir dem boşaldı, öleyazdım. Canımın hepsi kan oldu da akıyordu sanki. Rahmetli anam çok çocuk düşürüyorum diye dedi ki, "Günah kızım, kedi gibi manığını yiyorsun, öbür dünyada hesabını veremezsin." Amman çekecek derdim varmış, hiç-bir baba tutmadı.

Bu herifin ne has, bugün sesi çıkmıyor. İnat. Sırf bize eziyet olsun diye uyumuyor. Ben bilmem mi onu, aksi, kötü ruhlu. Akşama kadar yatıyor, yorulmuyor, onun için de uyumuyor. Geçenlerde azıcık uyusun diye uyku ilacı verdik, uyumadı. İlacı gördüğü için uyumadı dedik, göstermeden yemeğine kattık, çorbasına, ayranına karıştırdık, yine uyumadı. Kendi yorulmuyor ya, sanıyor ki ben de yorulmuyorum. Bir dakika durduramaz adamı, ağzı yumuş dolu. Aynen rahmetli kaynanam. Sanki düşmanıyım. Çocuklar adımı zor bellediler diye mahna buluyorum emme kaç yıllık karısıyım adımı doğru söylemez. Eskiden adım, "adını siktiğim"di. Böyle bağıınca adım söyleniyor gibi koşarak korka korka giderdim yanına, "Buyur," diyerekten. Ne yapsam, ne etsem suçtu.

Bek sinirli, vicdansızdı heri. İyi bir gününü görmedim. Yıllarca tecavüz etti. Kolu tutmazken ayağını yıkadığımda tekme attı. Bacağı da tutmayınca yüzüme tükürürdü köpüklü. Ammaaan, ne yaparsa yapsın bek rezillikle ölecek. Kendi de çekti, bize de çekti. Adam yurtasına koymadı, ne çocukları ne de beni. Onun için karakollara bile düştüm. Yaşamadığımız kalmadı. Allah bizle uğraştıkça uğraştı.

Şu hale düştün be adam, bakmasam bakanın olmaz, senin de, benim de hayatım mahvoldu, azıcık minnet duy, bir teşekkür et. "Bu çocuklar beni neden sevmiyor?" diye düşün be vicdansız. Yok, düşünmez yattığı yerden pişman olur, daha çok dövmediği, sövmediği için. Dövmenin, sövmenin sanki daha çoğu varmış gibi.

Çocuklar büyüyünce rahat ederim, adam da korkar, eziyet etmekten vazgeçer diye çok bekledim. Adam eziyet etmekten vazgeçmeyince, çocukların akılları sarmaya başlayınca, nereyi buldularsa kaçtılar. Kaçarken beni götürmeyi düşünen olmadığı gibi, "Ardımızda bu kadını bırakıyoruz, sakat, aksi adamla ne yapar?" demediler. Kızın eli ekmek tutunca "Ben ayrı oturacağım," dedi. Büyük zati askere gitmeden evlenmişti. Küçük önce

siyaset peşinde koştu, sonra da Almanya'ya gitti. Beni de bu herifle in cin uğramaz Antalya'da kötü eve attılar. Gitmez olaydık. Herifin kolu tutmayınca bakkalı sattık. Paramızı cebimize koyup gittik. Herif denizi görünce "Ben burada iyi olacağım" dedi, başka bir şey demedi. Bilmiyoruz ya, bizi kandırdılar. Oranın adamları temelli bir hikmet. Hiç tanıdık, hemşeri kıymeti yok. Kim kimden ne koparırsa kar belliyor. Önce gittik, bir arsa aldık. Arsa senin neyine de. Adam gibi, paranın hepsine kafanı sokacak bir yer alsana. Sözümü dinletemedim. Valla ben olmasaydım bu herif esnaflık yapamazdı emme kıymet bilen kim. Kallan parayla da kötü bir ev aldık. Ev sahibi o zaman orayı 40 milyona satamıyormuş, biz aldık 80 milyona. Hazine. Bir tane numarataj belgesi var. Aldığımız arsa da bir işe yaramadı. İlgilenemediğimiz için belediye parça parça etmiş. Yine kaldık el elde, baş başta.

Aldığımız kötü eve eşyalarımızla indik. Evin iler tutar yeri yok. Çocuklar inşaatın içine, sakat herifle beni bırakıp gittiler. "Gitme anne, orada ne yapacaksın tek başına?" diyen olmadı. Hakkını yemeyim, küçük oğlan dedi bir tek. Oraya herifin yanına attıklarında anladım ki her şey boş. Kimseden kimseye fayda yok. Çocukların için katlandıklarını bir tek sen biliyor, düşünüyorsun, onlar hiç bilmiyor. Bek moralim bozulduydum. Sanki yıllardır elimde tuttuğum, geleceğim dediğim, beni kurtaracak değerli hazinem hiç olmadık yerde düştü de un ufak oldu gibi geliyordu. Yıllardır verdiğim emeğin karşılığı hiç yoktu. Oğlanlardan bir şey beklemiyordum emme kızın da bırakıp gideceğini hiç tahmin etmiyordum. Kız bana sahip çıksaydı gitmezdim oralara. Kötü gecekonduya taşınınca hırslımı taşlardan aldım. Evin bahçesindeki kayaları tek başıma kırdım. Bahçe yaptım. Kayalara anlattım derdimi. Eski halini bilenler inanmadı. Komşular biliyor ne çektiğimi...

Herifin yüzünden karakola nasıl düştüğümü anlatıyordum; Antalya'daki kötü evin vergisini Muratpaşa Belediyesi'ne

ödemıştik. Bütün evrakları Kepez Belediyesi'ne devretmişler, bize de borcunuzu ödeyin diye yazı göndermişler. Hüsamettin'i komşulara emanet edip belediyeye gittim. Bir yere gitmenin imkânı mı var, çocuk gibi birine tembih edip de gideceksin. Allah var, komşularım bek iyiydi. Çok yardımcı oldular. Hakları ödenmez. O zaman herifin bacakları tutuyordu. Bacağım kötü olmasın diye Antalya'yı baştan başa çok gezdi. Gençliğimizde çektik, bir yere çıkamadık. İşte cahillik. Allah var, adam da, ben de, çocuklar da borçlarına bek sahiptir. Kimseye borcumuz olmadı şimdiye kadar. Ankara'ya gidecekken belediyeden "Borcunuzu ödeyin" diye yazı gelince, "Borcum yok" demeye gittiydim.

Bekle Allah bekle ki sıra gelsin. Herif evde yalnız. Sıra geldi bu defa da, "Borcun görünüyor ödeyeceksin, eğer ödediysen de dekont mu ne zıkkımsa, ödeme yaptığın kağıtları getir" diyorlar. Çocukların konuşmalarından duydum; bilgisayar mı, bildigdayar mı adı neyse baba çıkasıcının, bilmediği, kayıt etmediği yokmuş. Sanki ödediğini ona başkası yazıyormuş gibi, "Bilgisayarda yok!" diyorlar. Bilgisayara mı güveneceğim, kıt kanat geçindiğimiz emekli maaşından ayırarak ödediğime mi? Zengin değilim ki paramın hesabını unutayım. Harcadığımız kurşun hesabını yapanlardanız biz. Yoksa ay sonu gelir mi? Bilgidayarda yokmuş. Bu devlet o makineye inanıyor da bize inanmıyor. Hem gününde öde, hem de rezillik çek. "Ankara'ya gidiyorum, herif hasta, başkasına bıraktım geldim, Ankara'dan gelemem," diyorum emme dinleyen kim. Derken ben de "Ödemem!" diye inatlaştım. "O zaman git müdürle görüş" dediler. Müdürle görüştüm, o bir üstüne yolladı derken saatler geçti, onlar borcun var diyorlar, ben yok diyorum. Mesai biterken en başlarına götürdüler. Durum böyle böyle iken böyle oldu dedim. "Git Muratpaşa Belediyesinden evrakları getir, borcunu düşelim" dedi. Ben de sinirlendim. "Gitmiyorum" dedim. "Hem borcumu ödeyeyim, hem de bu kadar rezillik çekeyim öyle mi? Sizin internetiniz yok mu, fakısıңыз yok mu, istetin gelsin," dedim. Adam şa-

şırdı kaldı. Gelen evraka parmak basan bu kadın nerden biliyor bunları diye. Nerden bileceğim, bebeler konuşurken onları dinliyorum. Uzaydaymış gibi. Oradan aklımda kalmıştı. Neyse, müdür baş edemeyince en sonunda istetti. Tek başıma inat etmek bek hoşuma gitti. Beni, kandıracakları cahil bir kadın sanıyorlardı, kanmadım. Adam böyle olana kadar tek başıma devlet dairesinde bir iş yapmadımdı. Yaptığımı emsallerimin yapamayacağını gördükçe daha çok şey yapacağıma inandım. Okumuşluğum yok emme bu herifi hastaneye ben götürürüm. Alışverişe yalnız çıkarım.

Herif ne yaptı diye merak ederek, komşularıma güvenerek, bir işi inat edip başarmış olarak eve geç vakitte geldim. İçeri girdim ki polisler bekliyor. Bir şey de demiyorlar. Karakola götürdüler. Herif ortalarda yok. Soruyorum, cevap vermiyorlar. “Şu şu saatler arasında nerdeydin?” diye sıkılamaya başladılar. Belediyede olduğumu söyledim, kimlerle görüştüğümü tek tek anlattım. İnanmıyormuş gibi davrandılar emme, geç bir vakitte de bıraktılar.

Ben gidince herif dışarı çıkmak istemiş. Ayağı eşiğe takılınca tökezleyip düşmüş. Kafası duvara gelmiş. O zaman ölmedi de. Hafızalısını yitirmiş. Komşular kardeşime, musahibimize haber vermiş. Onlar da hastaneye götürmüş. Hastaneyi dar etmiş. Polisler de kafası yaralı, eli kolu tutmuyor görünce, “Evde başka kim var, karısı. O da bıkmıştır. Öldürmeye kalkmıştır” diye düşünmüşler. Dinlemeden, bilmeden kendileri kafalarında gurup, inanmışlar. Bir sor soruştur. Bu kadın ne eziyetlerle bakıyor acep bu adama deyin. Yok. Düştü ya, mutlaka düşüren biri vardır.

Kızın, “Babam ile anlaşamıyorum,” diye gittiğine kıızıyorum emme bazı bazı da hak vermiyor değilim. Mahpustan çıkınca “Boşan!” diye çok yalvardı. “Sana sahip çıkarım,” dedi. Daha ameliyat olmamıştı, bek perişandı. İşe gitmediği zamanlarda yataktan kalkmayı gözü kesmiyordu. Kalbi kuş gibi çarpıp dururdu.

Bebeler bilmiyor ya da ne kadar biliyorlar bilmiyorum. Herif benle zorla yatınca, etleri üstüme yapışıyor sanıyordum. Ertesi gün, ölüp kurtulacağım diye yataktan kalkmadan bekliyordum. Her zaman olmuyor, bazı bazı istesem de yataktan kalkamıyorum. Bacaklarım tutmuyor, ağrıyan başımı omuzlarım taşıyamıyor. Yemek yiyemiyorum, yerimden kıpraşamıyorum. Ne kadar ilaç içsem fayda etmiyor. Gene öyle hasta olduydum. Köpüklü "Acıktım," diyor, başka bir şey demiyor. Geldi, yatakta beni dövmeye kalktı. Kız, "Ne yapıyorsun!" diye arkasından çekince hasta kıza vurdu. Eline sağlık, kız da ona vurdu. Yüzüne geldi. "Şaaap!" etti. Şaşırdı. Oğlanlar karşı gelmişti emme dövmemişlerdi. "Bana vurdun!" dedi. Kız da, "Sen de bana vurdun!" dedi. "Ben vururum, o garım, sen de kızımsın," dedi. Kız da, "O zaman ben de vururum; sen de babamsın," dedi. Dondu kaldı. Bizi bakkala koymadı, yemek istemedi emme bize de bir şey vermedi. Yıllarca çalış çabala aç kal. O ne kadar bakkalın kahrını çektiyse ben de çektim. Ondan örün bir tek kız içerdeyken kasadan para aldım. Yastığımın altında başım sıkışınca harcayacağım, istediğimi alacağım beş kuruşum olmadı. Yanlış yapmışım. Ruhu duymazdı. Azıcık bir köşeye ataydım, o kadar muhtaç olmazdık. Hastanede hasta bakıcı olarak çalışan bir komşumuz vardı. "Taburcu olan yaşlı bir adam var, evde bakım istiyor, yapan mı?" dedi. "Yaparım," dedim. Üç gün iş hayatım oldu. Ankara'nın Çankaya tarafında bir eve gittim. Yolu zor buldum. Anladılar daha önce çalışmadığımı. Anlattım onlara: "Kocama kahr ettim de geldim. Hiç çalışmadım," dedim. Üçüncü gün eve geldiğimde akrabaları toplamış başına. Hep öyle yapar zati. "Bu saatten sonra kudurdun mu Gülcivan, olacak iş mi? Kocanın huyu böyle. Kızın peşine takılıp gidiyorsun emme yarın ne olacağını biliyor musun? Evlenir, barklanır, istemez seni. Güven olur mu onlara?" dediler. Barıştık. O işten de yirmi tane otobüs bileti kazandım. "Gelemeyeceğim," dedim. İş bulunca kız ev tuttu gitti emme dayanamadı, dönüp dolaşıp gene yanımıza geldi.

Azıcık gadir kıymet bil be adam. İki gün olmadı Zeyneb'e "Küçükken gırtlığına basıp da öldürmediğime pişmanım," di-yeli. Kızcağız yorgun argın işten geldi-ydi. Bu köpüklünün, ba-balar yiyesicenin karnını doyurmuş, kızı bekliyordum, birlikte yiyelim diye. Daha kaidemi kanepeye komadan seslendi, "Garı bir gel hele bir gel. Bak bakalım kulağımın arkasında ne var. Gidişiyor. Elini bir sür hele." Elimini sürüp gelip sofraya oturuyo-rum, tekrar başlıyor, "Garı bir gel hele, bu beş parmağım niye ayrı duruyor?" "Herif herkesinki öyle," diyorum, bu defa, "O za-man parmaklarımı ayır" diyor. Ayırıp gelip oturuyorum. Tekrar, "Garı bir gel hele, bir gel." En sonunda kız dayanamadı.

"Anne boş ver, söylensin dursun. Bir şey olmaz, sen yemeği-ni ye," dedi. Köpüklü sanki iyi bir şey diyecekmiş gibi:

"Ayy Zeyneb, aklıma ne geldi biliyor musun? Sen daha kü-çüktün. Bir gece, bir ağladın, bir ağladın. Karakıştı. Beşiğinle seni dam başına koydum, öyle pişmanım ki!" dediğinde, kız da, ben de "Şimdi bana bakan yanımda tek sen kaldın," diyecek sa-nırken, "Gırtlığına basıp da öldürmediğime," demez mi?

Ne kadersiz başım varmış. Onunla evlenmeme sebep olan-ların gözü kör olsun. Öyle diyorum ama kör mör olmadan gü-zelce yaşayıp ölüp gittiler. Olan bana oldu.

Meryem'le buluşmama daha çok var. Durağa doğru yü-rüyorum. Biraz da Kızılay'da vakit geçiririm diye düşünüyö-rum. Olmadı işyerine uğrarım. Eğer açıksa, çay içerim. Anne-me de yalancı çıkmamış olurum.

Karnım acıktı. Tuzluçayır'ın yol ağzına çıktım. Lise'nin karşısındaki eski pastane, şimdiki Otantik Kuruyemiş'ten kaymaklı bisküvi aldım. Pastane sayısız isim ve el değiştir-di. Pastane olarak direnebildiği kadar direndikten sonra ku-ruyemişçi oldu. Etrafında yükselen apartmanların arasına sı-

kışmış, nefes alamıyor. Tuzluçayır'ın dört yol ağzını yıllardır bekliyor. Beklerken, eskimiş, yorulmuş. Artık yıkılmak istiyor. Çatısının bir yanı, altında duran, Deniz Kundura, Ekin Çamaşır, Eczane ve Titiz Giyim'e "Gidin" der gibi çökmüş. Altındakiler de "Gitmiyoruz" dercesine, çatıya direnmek için vitrinlerini süslemişler. Pastanenin yerine yapılacak apartmanın ortakları bir araya gelemiyor, diye düşünüyorum. Yoksa etrafına yapılan apartmanlara direnemezdi.

Eski pastaneye giriyorum. Poğaça satmıyorlar artık. Liseye gittiğim yıllarda teneffüste siyah önlüklü, beyaz yakalı kızlar, ilk defa takım elbise giyen erkek öğrenciler akın akın gelirler, itişerek hep bir ağızdan simit, poğaça isterler, genellikle erkekler kızların sırasını alırdı. Öğrencileri mahalleli tanır, anne ve babalarına selam yollarlar ya da, "Kaça gidiyorsun?" diye sorarlardı. Okulumuz, "Anadolu Lisesi" olmuş. Mahallenin öğrencileri, okulun öğretmenleri kovulmuş. Tuzluçayır'dan birkaç kişi sınavı kazanıp girmeyi başarmış. Öğleden sonraya kadar devam eden özel eğitimden sonra okulun önünde duran servislere öğrenciler, "Buraya geldiğimizi kimse bilmesin, görmesin," dercesine gizlice biniyor, geldikleri mahallelere dağılıyorlar. Öğrenciler okulun adının değişmesini istiyorlarmış. Geçmiş kötüymüş. Okulun ismi değişince yaşananlar yaşanmamış sayılacakmış. Okulum, demirlerin arasından cezaevine ziyarete gelmiş gibi bakıyorum. Duvarındaki kurşun izlerinin yerlerini arıyorum. Kapatmışlar, yok etmişler. Heyecanlanıyor, üzülüyor, seviniyorum. Okulun dış duvarlarına yapıştırılmış sol içerikli afişler semtin hâlâ solda direndiğini, ama solun okula giremediğini anlatıyor.

Daha önce bir öğretmen arkadaşşıma, okulumu gezmek istediğimi söylemiştim; o da, tanıdık bir arkadaşının adını vermişti. Okulun sürgülü kapısının yanında duran güvenliğe ilerliyorum. Görüşmek istediğim öğretmenin adını söylüyö-

rum. “Okulda mı, değil mi bilmiyorum; kimliğinizi bırakın, içerden sorun,” diyor.

Bahçeye giriyorum. Bir grup öğrenci voleybol oynuyor. Kızların saçları açık, etek boyları kısa, kareli İskoç eteği ve beyaz gömlek giymişler. Erkekler saçlarını, istedikleri gibi durmasını sağlamak için jöle ile yapıştırmış veya dikleştirmişler. Okullarının bahçesinde dolaşanlar umurlarında değil. Biz güvenliğin sorunuyuz. Onları ilgilendirmiyoruz. Bizi her şey ilgilendiriyordu. Onlara gülümsemek istiyorum, bana bakmıyorlar. Gülümsemem yüzümde kalıyor.

Kapıda nöbet tutan öğrenciye, görmek istediğim öğretmenin adını söylüyorum. Yardımcı olmak için kısa etekli kız peşimden gelmek istiyor, “Okulu biliyorum, bulurum,” diyorum.

Sıra olduğumuz, kışın soğukta donduğumuz, andımızı içtiğimiz bahçeye bakıyorum. Okulun kantinini çıkışa, kapının yanına taşımışlar. Oysa daha önce okulun içindeydi. Şimdi salon öğle yemeği için de kullanılıyormuş. Yemekten sonra masalar her gün toplanıp, spor salonuna dönüştürülüyormuş.

Andımızı içtikten sonra kapıda yapılan kontrolleri, okunan talimatları hatırlıyorum. “Kızların saçları kısaysa yaka hizasında olacak, uzunsa örülecek, atkuyruğu yapmak yasak. Etekler dizin dört parmak altında olacak. Erkeklerin saçları kısa olacak. Kravatlı ve takım elbiseli olacaklar.” Tek tek bacaklarımıza bakarlardı, kısa giyen olmazdı ama soğukta önlüğümüzün altına pantolon giydiğimiz olurdu. Pantolon giyme hakkımız için rapor getirirdik.

Müdür ve yardımcısının olduğu birinci kattaki panoya eskiden tartışmak istediğimiz konuları yazarken, şimdi tartışmasız kabul edilen Türk büyüklerinin fotoğrafları asılmış. Asık suratlarıyla öğrencilere, “Tartışmak yasak, biz ne dediysek o olacak” diyorlar.

Merdivenleri çıkarken teneffüs zili çalıyor. Zilin melodisi değişmiş. Sınıfıma doğru ilerliyorum.

En az değişiklik sınıflarda olmuş. İlk bakışta; sıraların biçimi, tahtaların rengi ve tebeşirin türünden başka değişen yok gibi. Öğrenciler yarım kalan denklemi tamamlamak için tahtanın başına toplanmışlar. Sınıftan çıkan kızlardan biri, “Öfff bu ne ya, denklem çözmekten kafayı kıracağım valla!” diyor. Kimse, “Buyurun, kimi arıyorsunuz?” diye sormuyor.

Evimizin yakınına yapılan, hem ortaokul, hem de lise olacak okulun inşaatı bir türlü bitmiyor. Başka okul kabul etmiyor. Öğleden sonra çevredeki Süleyman Nazif İlkokulu, Ortatepe Ortaokulu dağılınca akşamüzeri saat üç civarında biz eğitime başlıyorduk. Dersler genellikle boş geçiyordu. Umutlarım tükeniyordu.

Okulumuz açılınca, başka okullara dağılan öğrencileri topladılar. Uzun süredir açılış törenine hazırlanıyorduk. Büyük gün geldiğinde öğrenciler, açılış konuşması için gelen valiyi protesto ettiler, konuşması sırasında kafasına yumurta atıldılar. Vali yumurtaların arasında konuşmasını unutmuş, sürekli “Sevgili Tatlı Bayırlılar” diyordu. Sonra koşarak içeri kaçtı. Açılış okulun kantin boşluğunda olacaktı. Öne dizilmiş birkaç öğretmen vardı. Valinin bizi izleme keyfi yoktu. Biz arkadaşlarımız olmadan valiye oynamak istemiyorduk. Kürsüye çıktık ama müzik çalamadı, biz de oynayamadık.

Vali mi protestonun intikamını aldı, yoksa küçük Moskova denilen mahallenin okulunun, eğitiminin olmamasını mı istediler, bilmiyorum. Bildiğim uzun süre boş geçen dersler ve kışın soğuşuydu. Yeni yapılan binaya koydukları kalorifer petekleri o kış da, ondan sonraki kış da yanmadı. Soğuktu ve sürekli para istiyor, ailelerimizi okula çağırıyorlardı. Babam, “İşleri güçleri para, sanki fabrika işletiyorlar. Okuyunca bana ne yararınız olacak; kendinize, bir de yaralı parmağa

işerseniz devlete yarayacaksınız, vermiyorum. İster gidin, ister gitmeyin” diyor.

Ortaokul 3. sınıfa giderken komşumuzun oğlu İsmet’ten Kemalettin Tuğcu’nun kitaplarını, cep fotoromanlarını, Texas, Tommiks, Zagor ve Tolga’ yı kiralamayı bırakmıştım. Tolga’nın yılanla kuyuya atılışı, baş aşağı asılıyken yılanla bakişmaları, yılan sokacakken kurtuluşu artık beni etkilemiyordu. Biriktirdiğim parayla Tuzluçayır’a açılan ilk kitapevine gidip, Fakir Baykurt’un, kapağını beğendiğim Tırpan’ını almıştım. Okuyunca ben Dürü, Dürü de ben olmuştum. İsyanim aynıydı. Kavga edince artık rastgele küfür etmiyordum. Kabak Mustu, İt Ömer, Kıllı bacak diyordum. Arkadaşlarım küfürümü anlamıyorlardı. Tırpan’ın ardından Tüm İktisatçılar Birliği’nin, “Sosyal Sınıf Nedir?” broşürünü edinmiştim. Sorularım yanıtlanıyordu. İsyan ettiğim yoksul yaşıntımın, bulamadığım, göremediğim nedenlerini karanlık mahzenden çıkarıyor, bilincimi büyümesi, yeşermesi için güneşe bırakıyordum.

Komşumuzun subay oğlu, karısı ve kızı İzmir’den misafirliğe gelmişler. “Hoş geldin”e gidiyoruz. Kızla yaşıtız ve arkadaş olmak zorundayım. Büyükler öyle istiyor. Boyu ve elleri benimkinden uzun. Gözlüklü. Ucuz giysilerimiz canlı ve renkli olursa kendini gösteriyor, onun giysilerinin gösterişe ihtiyacı yok, koyu renkli ama pahalı. Bunu elbiselerimiz, karşılaştıklarında hemen anlıyor.

Onu yeteri kadar süzmeden, alışamadan, “Odaya geçelim mi?” diyor. Mahcup peşine takılıyorum. Kendine güvenerek:

“Ben doktor olacağım, sen ne olacaksın?” diye soruyor.

“Annem doktor olmamı istiyor ama ben akıbat olmak istiyorum,” diyorum.

“Akıbat değil, Avukat,” diye düzeltiyor.

“Hangi matematiği görüyorsunuz?” diyor.

“İkinci sınıfta matematik hocam hasta oldu derslerimiz boş geçti,” demiyorum. “Modiren” diyorum.

“Modiren değil, modern,” diye yine düzeltiyor. Çözmem için problem veriyor. Çözmek bir yana soruyu bile anlamıyorum. Uzun parmaklarıyla elimden kalemi alıyor:

“Şuna beş verirse, şuna da iki, şu şuraya, bu buraya gider” diye çözüyor. Sağlamasını yapıyor, doğru çıktığını söylüyor. Bütün rakamlar onun için icat edilmiş. Bana ne kadar uzaklarsa ona o kadar yakınlar.

Eve dönerken kendimi dayak yemiş gibi hissediyorum. Gözlüklü kız üniversiteyi okumamın mümkün olmadığını anlatmış ve ispat etmişti. Haklıydı da. Fırsat eşitliği adına ikimiz de aynı sınava girecektik. “Fırsat eşitliği var” diyecekler ama “Eğitim eşitliği yok” demeyeceklerdi. Kafamız çalışmıyorsa onlar ne yapsındı. Ailelerimiz, “Bak, birlikte okudunuz ama o kazandı, sen kazanamadın, aptalsın!” diyeceklerdi.

Üniversiteyi bitirip annemi ve kendimi kurtaracak olmanın hayalleriyle yaşarken birden bunun hayal olduğunu görmüş, anlamıştım. Sesim duyulsun istiyordum.

Bakkalımıza ekmek getiren uzun saçlı muavin bazen desteyle gazete bırakıyor. Babam, “Komünist muavin, bugün ne gazetesi getirdin?” diye soruyor. O da:

“Komünistlik iyidir Hüsamettin Amca. Komünizm yoksullarla, emekçilerin iyi yaşaması içindir. Kapitalizm de cahil bırakıp, kandırmak içindir. Çocuklarını cahil bırakıp, hem yoksul, hem de yoksullara düşman etme. Yoksulun tek dostu komünizmdir,” diyor.

Bıraktığı gazetelerden en çok Vatan Gazetesi’ni okuyorum. Üniversite öğrencilerinin, işçilerin eşitlik için eylem yaptıklarını yazıyor. “Vatandaşın Vatan’a” diye bir bölümü var. Okuyucular oraya dertlerini yazıyorlar. Doktor olacak kızla farklılığımızı unutamıyorum. Büyümenin acısını yeni

hissediyorum. Ayrı ayrı koşullarda okutulup, aynı koşullarda sınavlara sokulan öğrencilerden aynı başarıyı beklemenin, iyi beslenmiş güçlü bir atla, aç bırakılmış, yolda kalacak, ölecek olanın aynı mesafeyi koşmalarını istemek olduğunu, bu durumda yarış başlamadan kimin kazanacağını zaten bilindiğini ve belirlendiğini yazıp, “Vatandaştan Vatan’a” bölümüne yolluyorum. Yazımın altına da duvarlarda gördüğüm, “Yaşasın halkların kardeşliği, kahrolsun sömürgecilik, bizi eziyor ve sömürüyorlar, tek yol devrim!...” gibi aklımda kalan sloganları yazıyorum.

Babam gazetede yazımı görünce ne yapacağını şaşırıyor. Kimse bir şey sormamışken müşterilere, “Sorma, bugün bizim kızın gazetede yazısı çıkmış” diyor ve gösteriyor. Yalnız kalınca da kulağıma yapışıp, “Bunları kız başınla nerden öğrendin, gazetenin adresini, mektubun pulunu nerden buldun?” diye sıkıştırıyor.

Türkiye’de sınıflar vardı, ezen ve ezilen. Sömüren ve sömürülen. Biz ezilen ve sömürülen taraftaydık. Ezilmeye kendini kurtararak karşı çıkılmazdı. Hep birlikte karşı çıkmalıydık.

Büyüdükçe sürekli kavga eden ailemden utanıyorum, çekingen oluyorum, eve arkadaş getirmiyorum. Dürü gibi her şeyi değiştirmek istiyorum ama nasıl değişecek bilmiyorum. Bir üst sınıfa giden devrimciler çok büyükmüş gibi davranıyorlar; yanlarına yaklaşmıyorum, uzaktan heykele bakar gibi bakıyorum. Nasıl devrimci olacağım? Küçüğüm, çekingenim. Abisi devrimci olan bir arkadaşım var, bazen onlara gidiyoruz, abisinin kitaplarına uzaktan bakıyoruz ama dokunmuyoruz. Dokunursak sanki büyü bozulacak, içindekiler değişecek.

Başka bir arkadaşım var. Samimi olduğum ve çok sevdiğim Zülbiye. Yapışık gibiyiz. Aynı sırada oturuyoruz, birlikte

geziyoruz. Ödevlerimi teneffüste hep onun defterinden aktararak yapıyorum. Bazen yan yana oturup gözlerimizi kapatıp hayal kuruyor, hayallerimizi birbirimize anlatıyoruz. Evimize çağıramıyorum. Üç dersin üst üste boş olduğu bir gün onlara gidiyoruz. Boş derslerin hiçbirinde eve gitmiyorum, boş dersler gezmeme için gerekli. Zülbiye'ye babamı, kavgaları anlatmıyorum ama sanki anlıyor. Hiçbir şey sormuyor.

Zülbiye'yi tek çocuk sanıyorum, evlerine gidince bir kardeşi daha olduğunu anlıyorum. Gecekonduları tren gibi, paraları oldukça ek yapmışlar. Salondan başka iki odaları daha var. Sanki uzaktan gelmişiz gibi eve girince annesi sarılıp öpüyor. Oysa giderken kızarlarsa diye çekinmiştim. Annesi Zülbiye'ye bir paket uzatıyor. "Baban akşam geç geldi, uyardırmaya kıyamadı, sana hediye almış," diyor. Zülbiye paketi açıyor. Babasını öper gibi, "Canım babam" deyip içinden çıkan çorabı öpüyor. Kıskanıyorum, onların çocuğu olmak istiyorum. Bana, "Gel" diyor. Salona açılan odaya geçiyoruz, oradan da diğer odaya giriyoruz. Odada kımıldamadan bir çocuk yatıyor. Bizi görünce sevindiği gözlerinden belli. Zülbiye, "Zafer'im, canım kardeşim," deyip öpüyor. "Bak sana arkadaşım Zeynep'i getirdim," diyor. Ne yapacağımı bilmiyorum, ben de öpüyorum. Odadan çıkıyoruz. "Kardeşin neden öyle?" diye soracakken Zülbiye, "Eve arkadaş getirmem, neden böyle oldu diye sormasınlar, acımasınlar diye," diyor. Sormuyorum. Sanki Zafer, gezmek, konuşmak, oynamak istemiyor; sadece sevgi istiyor.

Ders çalışmak için salona geçiyoruz. Annesi, "Canım yavrum, aç mısın?" deyip tekrar öpüyor. Kıskançlıkla baktığımı fark ediyor, "Sen de kızım sayılırsın, gel seni de öpeyim," diyor. Utanıyorum. Kahvaltı hazırlamaya gidiyor.

"Ben devrimci olacağım," diyorum.

"Ben de isterim, ama olamam. Önce kardeşimin iyi olması gerekiyor. Onun için okulu bitirip hemen çalışmalı-

yım,” diyor. “İyi olacak mı?” Diye sormak istiyorum ama sora-
mıyorum.

“Verdiğin kitabı okudum. Sosyalizm çok güzel bir şey, hayalini kuralım mı?” diyor.

Gözlerimizi kapatıyoruz.

“Önce sen kur,” diyorum.

“Sosyalizm gelmiş, herkes istediği okulda, istediği kadar okuyor. Doktorlar babama, ‘Amca, bu çocuğu sürekli getiriyor-
sun ama istediğimiz malzemeleri almazsan bir şey yapamayız’
demiyorlar. Hastaneler dolu, doktorlar yorgun değil,” diyor.

Gözümü açıyorum,

“Pekâlâ, herkes istediği kadar istediği okulda okursa, kim hastabakıcı olacak, sokakları kim süpürecek?” diyorum.

“Bilmiyorum,” diyor, ekliyor:

“Kitabı okurken babam gördü; ‘Kominist rejim gelirse elimizden evimizi alırlar, iş yerinde konuşurken duydum, on-
lar mülkiyete karşıymış,’ dedi.”

“Almazlar. Zaten ev dağıtacaklar, niye alsınlar ki, bel-
ki daha geniş, güzel, kaloriferli daire vermek için alırlar,” di-
yorum.

Onaylayarak kafasını sallıyor.

“Evet, bize geniş ve güzel bir ev lazım. Vermeleri gereki-
yor,” diyor.

Lise ikinci sınıfa giderken kendimi çok büyümüş sanı-
yorum. O zaman daha, gençliğimin cezaevinde geçeceğini
bilmiyorum. En çok sevdiğim, herkese söylemek istediğim
slogan:

“Yok tek başına kurtuluş, ya hep beraber ya hiçbirimiz!”

Devrimci olmak için; TİB (Tüm İktisatçılar Birliği)’in
‘Sosyal Sınıf Nedir?’ , ‘İşçiler Neden ve Nasıl Sömürülür?’ ,

‘Artı Değer Nedir?’ kitaplarını, ‘İlkel, Köleci, Feodal Toplum’u, Lenin’in ‘Devlet ve İhtilal’ini ve ‘Emperyalizm’ini okumalıyım. ‘Devlet ve İhtilal’i anlamıyorum. ‘Emperyalizm’in bazı yerlerini anlıyorum. Annem yaşamı boyunca bir kez İstanbul’a, kardeşinin yanına gidiyor. “Ders kitabım, burada bulamadım” diye Nikitin’in ‘Ekonomi Politik’ kitabını istiyorum. İstanbul’da, “Kızın ders kitabıymış” diye günlerce arıyor. Sorduğu insanların neden güldüklerini anlamıyor. İlgili anne olmak hoşuna gidiyor, alıp geliyor. Ekonomi Politik’i okuyorum ama anlamıyorum. Çantamda ders kitaplarım, elimde ‘Ekonomi Politik’le okula gidip geliyor. Sıramda, masanın üzerinde duruyor. Cezaevine girince annemin İstanbul’dan kitap getirdiğini bilen akrabalar, “O baba çıkarsa nasıl bir şeyse, kızın beynini yıkadı. Onu okudu, böyle oldu,” diyorlar.

Gecekondudaki kadınlarla toplantı yapılıyor. Onlara katılıyorum. Kadınlara, Tran Dinh Van’ın ‘O Bir Militandı’ kitabını okuyoruz. Kadınlar inşaatlarda çalışan kocalarına, ‘Troi’ diyorlar. Eğitim çalışmalarından birinde ‘Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm’i okuyor, örnekler veriyoruz. Gecekondunun ahşap tavanına, lambanın etrafına üzüm salkımı asılmış. Salkımın altlarından yenmiş. Üzümlü asıp, oradan nasıl yemişler sorusu kafamdan gitmiyor. Gülme krizi tutuyor. Konuyu anlatan,

“Zeynep, zıtların birlikteliğine ve mücadelesine örnek verir misin?” diyor.

Aklıma geleni atıyorum. Galiba karnım da acıktı.

“Türlü yemeği,” diyorum. Ekliyorum:

“İçinde ayrı ayrı sebzeler vardır. Fasulye, patates, domates, biber, soğan. Bunlar aynı kapta birlikte olurlar.”

“Mücadeleleri nerde?” diyor.

“Yok,” diyorum. Fırçayı yiyorum ama gülmemi tutamıyorum.

İçim fıkır fıkır ama ciddi olmalıyım. Mahallede birinin evini faşistler gece kurşunlamış. Çocuklar korkmuş, ağlamış. Bizden yardım istiyorlar. Arkadaşım detayına kadar soruyor, bize güvenmelerini istiyor. Kafam Ajda Pekkan’ın radyoda çalan, “Aman petrol, canım petrol, artık sana sana muhtacım petrol,” diyen sesinde. Müziğin ritmiyle oynamak istiyorum. O arada dinlemediğim için bana ne sorulduğunu bilmiyorum. Elimi Ajda Pekkan gibi oynatarak, “Aman petrol, canım petrol” diyorum. Arkadaşımın gözleri fal taşı gibi açılıyor. Devrimci olmanın en zor yanı ciddi olmak!

Natoyolu’na taşındıktan üç yıl sonra Fulyalar yakınımıza ev yapıyorlar. Onların evi betonarme ve geniş. Kocaman bahçeleri var. Amcam Almanya’da zor bela kazandığı paraları çimentoya yatırdığı için evleri yazın bile soğuk. Kışın hiç ısınmıyor ve mutfağın duvarı cam gibi buz. Duvar yerde olsa üstünde kayılır. Soğuğuna rağmen küvetleri var. Bahçeleri gül ve meyve ağaçları dolu.

Hatice Yenge’m mutfaktan hiç çıkmıyor. Köyde hasta olan, çalışmaya gelen ona misafir oluyor ve rahat ediyor. Yengem dingin, sevecen. Bütün misafirleri sahipleniyor. Devrimciler evinde yıllarca kalıyor. Amcam yılda bir kez izine geldiğinde kayboluyorlar.

Devrimci olan, hızla ve çabuk büyüyor. Bir iki ay bile çok fark ediyor. Ben artık Fulya’dan büyüğüm. Halkımız devrimcilere güveniyor. Kadınlar, dayak yiyince devrimcilere şikâyet ediyor, kocalar, devrimcilerin sözünü dinleyip karılarını dövmüyor. Sadece babam dinlemiyor.

Fulya ile eğitim çalışmalarına katılıyoruz. Konumuz, saflarımızdaki hatalı eğilimlerimizi düzeltmek, liberalizmin batağına düşmemek. Liberal eğilimleri düzeltmenin bir sürü kuralı var. En önemlisi meraklı olmamak. Fulya okulu asmış. Hatice Yenge'm onu şikayet edeceği devrimci olarak beni seçiyor. Fulya ile konuşmamı istiyor. Büyük olarak Fulya'yı uyarmayı kendime görev biliyorum. Okulu neden astığını, nereye gittiğini soruyorum. Fulya eğitim çalışmasını iyi dinlemiş. "Meraklı olmak liberalist tavidir, galiba sen iyi anlamadın," diyor. Ne diyeceğimi bilmiyorum.

Yazılı olacağız, boş beyaz kâğıtlarımız, kurşun kalemi-miz, silgimiz ve kalemtırışımız masalarımızın üstünde. Öğretmenimiz soruları dağıtıyor. Bir öğrenci hızla kapıyı açıyor.

"Arkadaşlar Abidin Paşa Lisesini faşistler taramış, bir ölü iki yaralı var," diyor.

Öğretmenin, "Gitmeyin yazılı olacaksınız!" sesini arkamızda bırakarak, çantamızı kapıp sınıftan arkadaşlarımızı kurtarmak için çıkıyoruz. Slogan atarak Abidin Paşa Lisesi'ne gidiyoruz. Etraf sarılı. Polisler bizi okula yaklaştırmadan coplamaya başlıyor. Kaçıyoruz. Sırtıma yediğim copla nefesim kesiliyor, ikincisini yersem düşeceğim. Polis yakalıyor:

"Kaç, ben vurmazsam başkası vuracak," diyor.

Güç alıp kaçıyorum. Halkevinde durum değerlendirmesi yapmak, cenazeye katılmak için toplanıyoruz. Nasıl olduğunu anlayamadan pencereden içeri dalıyorlar. Panikle yine kaçıyoruz. Nerden kaçıyoruz, aralarından nasıl geçiyoruz, hatırlamıyorum. Duyduğum sadece ayaklarımın çıkardığı pat pat sesleri ve yanımdan geçerken , "cıvvv," diyen kurşun sesleri. Kitaplarımı neden, nasıl ve ne zaman attığımı bilmiyorum. Bulduğum ara yola sapıyorum. Attığım kitaplarımı İsa Bakkalın topladığını ve eve getirdiğini sonra öğreniyorum.

Polisler tanımasın diye önlüğümü çıkarıyorum. Kitaplarım yok. Bayram'ın apartmanının gölgeğinde dinlenirken cebimden çıkardığım kağıt ve kalemle slogan yazıyorum. Önlüğüm koltuğumun altında yola çıkıyorum.

Önümde ekip otosu duruyor. "Gel!" işareti yapıyorlar. Kaçmayı düşünerek otoyola doğru gidiyorum. Polis:

"Nereye gidiyorsun?" diyor.

"Eve" diyorum.

"Eviniz nerede?"

"Natoyolu'nda."

"Nerden geliyorsun?"

"Amcamlardan."

"Bin, evine götürelim," diyorlar.

"Ortalık çok karışık, küçüksün, başına iş gelir, ortalıkta dolanma," diye tembih ediyorlar.

Ekip otosunda önlüğümü alıp ceplerini karıştırıyorlar. "Faşist katillerden hesap soracağız!" yazan kâğıdı buluyorlar. Ne yapacaklarını tartışıyorlar. Birisi, "Daha çocuk, yazık, bırakalım gitsin," diyor. Diğeri, "Bırakmayalım, karakola götürüp zabıt turalım," diyor. Karakola götürüyorlar. Sloganı yazanın ben olduğumu söylüyorum. "Abidinpaşa Lisesi'nin bahçesi taranıp Yavuz öldürülünce kinlenip yazdım," diyorum.

Komiser küçük olduğumu, sağın da solun da benim gibi küçük kızları kandırıp örgüte soktuklarını, sonra da kullandıklarını anlatıyor. Hatta hatta tanıdığı sağ görüşlü bir kız varmış. Örgüte soktuktan sonra kullanmışlar. Anlıyor muyum? Yani ifşal etmişler.

Komiser bunları anlattığı sırada aşırı solcuyum. Benim için Çorumlular, "O da bek aşırıydı heri," diyorlar.

"Bizde böyle şeyler olmaz. Ben faşist değilim," diyorum.

Sergilediğimiz tiyatro eserinde üçüncü, dördüncü şahıslar oyuna katılması gereken yerde, profesyonelce eklenmişler

gibi, üç polis ellerinde elektrik direğinden indirdikleri pankartla içeri giriyorlar. Pankartın kenarlarındaki ince çubukları çıkarıp beni dövmeye başlıyorlar. Çubuklar hemen kırılıyor. Ama ben hala duruyorum.

“Ne yapalım,” diyorlar.

Daha önce “Bırakalım,” diyen düşüncesinde diretiyor.

“Karakola götürelim,” diyen, “Tutanak tutup emniyete yollayalım. Yılanın başı küçükken ezilmeli,” diyor.

Üçüncü; “Gece yarısı sağcıların mahallesine bırakalım; kurtulursa evine gitsin, yoksa onlar icabına baksın,” diyor.

Üçüncünün önerisinde hemfikir oluyorlar. Gece eve nasıl gideceğimden çok uyduracağım yalanı düşünüyorum. Söyleyeceklerimi kurarak, karanlıkta çıkan seslerden ürkererek, evimizin olduğu yönü tahmin ederek yürüyorum. Tanıdık yer görmem uzun sürüyor. Karakolla evimizin arası uzak değil, fakat gece olması, mahalleyi bilmemem uzaklaştırıyor. Gecede duyduğum seslerin geçmesi için saklanıyorum. Kimse yolumu çevirmiyor. Dayak izlerini göstermemeliyim.

Meraktan deliye dönmüşler. Dayak yemeden anlatmaya başlıyorum, hiç olmazsa babamdan yiyeceğim dayaktan kurtulma şansım olsun diye.

“Gelirken otobüste birinin cüzdanı çalınmış. Hepimizi karakola götürdüler. Üzerimizi aradılar. Tutanak tuttular. Kalabalıktık, ancak işlemler bitti. Beni de getirip bıraktılar,” diyorum. Annem, “Gözü kör olasıcalar, çocuğu merak ederler, haber verelim demiyorlar,” diye kızıyor. Babam, “Şeytan, sen yine bir şeyler çevirmişindir,” diyerek bir iki çırpıştırıyor. Ben içimden “Oooh, bunu da atlattım!” diyorum.

Birkaç gün sonra mahallede genel arama oluyor. Salonda otururken polislerin arama yapmaya geldiklerini, telsiz seslerinden anlıyorum. Salona girmezler umuduyla koridora çıkmıyorum. Konuşmaları dinliyorum.

“Kitap kafama geldi,” diyor biri.

Sonra öğreniyoruz ki evi basılanlar, etrafın sarıldığını düşünmeden kitapları pencerelerden atmışlar.

“Kadının attığı kitapları toplayıp zilini çalınca yüzü nasıl oldu!” deyip gülüyorlar.

“Hadi kasketli amca, işimiz var!” diyorlar.

Babamla, o zaman ağabeyimin olan, sonra Yunus’la benim olacak odaya doğru giderken, “İyi sigara var mı?” diye sorduklarını duyuyorum. Aynı sigaraların tütünleri farklı. Hangisi iyi, hangisi kötü paketlerin üzerindeki şeritten, etiketin renginden biliyoruz. Tanıdıklara iyisini veriyoruz. Babam:

“Yok,” diyor.

Ağabeyimin odasına giriyorlar ve duvardaki çerçeveli fotoğrafı görüyorlar. Bir ses:

“Bu kim, bakkal?” diye soruyor. Babam:

“Oğlanın arkadaşı,” diyor.

“Arkadaşı mı, senin oğlan kaç yaşında,” diyor aynı ses. Babam:

“On yedisinde,” diyor.

“Bu komünist Mahir Çayan,” diyor başka ses.

Ağabeyimin politikayla ilişkisi, arkadaşıyla, ergenliğin özentisinin vazgeçilmezi içki merakıyla başlıyor. Arkadaşıyla, sarhoş olup birbirlerine çarparak gelirlerken sağcılar Cami Durağında çeviriyorlar. Cami Durağı sağcılarının sınırı. Sınırdan aşağı inmek de, yukarı çıkmak da tehlikeli. Bazen dolmuşları durdurup, bakkalların tekelden getirdiklerine el koyuyorlar. Ağabeyim ve arkadaşına:

“Faşist misiniz, devrimci mi?” diye soruyorlar. Onlar da:

“Faşistiz abi” diyorlar. Dayağı yiyorlar. Sağcıların faşistliği kabul etmediklerini bilmiyorlar. Ülkücüyüz demek de akıllarına gelmiyor.

Abidinpaşa Lisesi’nin önüne gelince sarhoşça slogan atıyorlar ama ciddiye alınmıyorlar.

Ağabeyim, Mahir Çayan'ın kırmızı fon üzerindeki fotoğrafını, dayak yedikten sonra getirip odasına asıyor. Evimizdeki tek çerçeveli fotoğraf o. Babam, ağabeyimin odasına her girişte Mahir Çayan'a uzunca bakıyor. Anasının, babasının, ebesinin, dedesinin çerçeve içinde fotoğrafı yokken, yakışıklı, temiz yüzlü, odaya her girenin gözünün içine bakan genç anlam veremiyor. Resimdeki genç mahallenin çocuklarına benzemiyor, Cüneyt Arkın, Kadir İnanır, Yılmaz Güney, Deli Ali (Yabancı artistlerden Alain Delon'un hangi filmini nerede gördü de etkilendi, bilmiyoruz. İsmi "Deli Ali" diye telaffuz ediyor) de değil. Her fırsatta, "Deli Ali bek tavatır oynuyo. Valla gapıdan girip, 'Hüsamettin Amca, param yok, bir rakı ver,' dese veririm," diyor. (Rakı, satılanlar içinde en pahalı ve değerli olanlardan.) Çerçeveadaki fotoğrafı ne kadar merak ederse etsin, bir türlü çözemiyor. Temiz yüzlü, bakımlı gencin ağabeyimin arkadaşı olduğuna inansa, ağabeyimin değeri de artacak, ama inanamıyor. Nerdeyse her gün ağabeyime:

"Bu kim lan?" diye soruyor ve ekliyor, "Senin Kör Naci'den başka arkadaşın mı var, sen nerden böyle arkadaş tutacaksın, buranın bebelerinden değil, doğru söyle kim bu?" diyor. Odaya sigara almaya girdiğinde, (her şey karaborsa olduğu için, tek el ürünleri, toz şekerler, yağlar... saklanıyor, tanıdıklara veriliyordu, ağabeyimin odası aynı zamanda depomuzdu) gizli yaptığı işi, tanımadığı bu dik başlı genç görüyor ve şikâyet edecek sanıyor ürkererek bakıyor. babama gülüyoruz. Ağabeyim odasına girince Mahir Çayan'a, "Merhaba arkadaş" diyor.

Babam, kandırılmış olmanın sinirini fotoğraftan çıkarıyor. Bedeninden beklenmeyen atıklıkla çerçeveyi indiriyor, ama kırmıyor. Fotoğrafı yırtıyor, yerine anası ve babasının yüzleri belli olmayan fotoğrafını koyuyor. "Bu çocukların en akıllıları değirmene yoğurt üğütmeye gidiyor," diye söyleniyor.

Salona giriyorlar:

"Bu kim, bakkal?" diyorlar. Babam:

“Benim kız. Geçenlerde okuldan gelirken birinin cüzdanı çalınmış. Bu da arabadaymış. Götürmüşünüz, sağ olun, gece de bırakmışınız ya, işte o,” diyor. Polis:

“Ne cüzdan çalınması kasketli amca. Üzerinde cepbane gibi bildiri yakalandı. Biz yine de çocuktur diye bıraktık. Çocuklarından haberin yok!” diyor. Babam, polislerin yanında bir iki çırpıştırıyor ama iyi sigaraları da para almadan vermek zorunda kalıyor.

1979 yılının Aralık ayının 24’ünde Maraş Katliamını protesto etmek istiyoruz. Katliamı unutamıyorum. Lise sona gidiyorum. Çok büyüdüm. Duyduklarım, gazetede gördüğüm fotoğraflar rüyalarım giriyor. Sessiz kalırsak eğer, bize de aynısını yapacaklarını biliyorum. Birkaç sınıf birleşerek tek sınıfta toplanıyor, sınıfın arkasına sıraları yığıyoruz. Pencereden bakıyoruz. Şımarıklık yapıyoruz. Okulu askerler sarmış. Günlerce katliam haberleri alındığı halde Maraş’a gitmeyen asker ve polis bir yıl sonra Ankara’nın kenar mahallesindeki Tuzluçayır Lisesinde protesto olacak diye öğrencilerden çok daha fazla sayıda gelmiş.

Slogan attığımız sınıfın kapısını dipçiklerle kırıyorlar. İçeri giriyorlar. Hepimizi yere yatırıyorlar. Üstümüze çıkıyorlar, altta kalanın değil, üste olanın canı çıkıyor. Kafası yarılanları, kulağından kan gelenleri görüyorum. Öfkeleleniyor muyum, korkuyor muyum, bilmiyorum. Ama günlerce gördüklerim gözümün önünden gitmiyor. Sürükleyerek, döverek okulun kantinine indiriyorlar. Saçı atkuyruğu, boyu uzun, yeşil parkası olanları ve öğrencilerini korumaya çalışan öğretmenleri seçiyorlar. Döverek, söverek arabalara bindiriyorlar, spor salonuna götürüyorlar. Toplu gözaltılar için kullanılıyor spor salonları.

Üzerimde Fulya'nın iki taraflı giyilen parkası var. Bir yanı yeşil, diğer yanı kareli. Hemen kareli yanını çeviriyorum. Almanya'dan gelmiş. Yapılırken sanki Türkiye'yi düşünmüşler. Kantin boşluğunun arkaları parka ve atkılarla dolu. Gözaltından kurtulmak için parkalar köşelere atılmış. Sahip çıkanları yok. Dayak mı, parka mı seçeneğinde parkalar gözden çıkarılmış. Öğretmenlerimizle birlikte okulun yarı sayısına yakın öğrenci gözaltına alınıp 19 Mayıs Spor salonuna götürülüyor. Geride kalanlar sınıflara alınıyor. Başımıza asker diyorlar. Yandakiyle konuşmak, korkmak, tualete gitmek, teneffüse çıkmak, çıt çıkarmak yasak. Götürülenler Gençlik ve Spor Bayramının kutlandığı spor salonunda dövülüyor, sonra da serbest bırakılıyorlar.

Katliamı kınamanın bedeli beni büyütüyor. Yarım yaşamak öğrendiklerimi derinlerde yaşıyorum.

Bu düzen değişmeli.

Yoksul olmak demek, ömrünün sonuna kadar ne yaparsan yap, her şeyin kötüsünü yaşamak, eğitimsiz anne ve babanın insafına kalmak, doğuştan kaybetmek, zavallı olmak, "hastaysan, dayanamıyorsan öl!" demekse, bu düzen değişmeliydi.

Kadın olmak demek, hep eziyet görmek, çaresiz kalmak, hayatın boyunca erkeğe bağımlı, ev işleri sorumlusu olmak, dışarıda yol, iz, konuşma bilmemek, korunmaya muhtaç olmak demekse, bu düzen değişmeliydi.

Ben değişmeliydim. Yaşamın kadınlara sunduğu zavalılığı kabul etmemeliydim, zavallılığı kullanmamalıydim. Ne devletin, ne erkeğin boyunduruğu altına girmeli, kimseyi boyunduruğum altına almamalıydim. Çocuğuma dahi hükmetmemeliydim ve bu düzeni değiştirmek için yalnız olmamalıydim. Gerekirse canımı vermeliydim. Kaybedeceğim neyim vardı ki?

Değişim evden başlamalıydı ama aileler arasındaki farklılıkların yarattığı eşitsizlik nasıl halledilecekti? Babası 68 ku-

şğından olan bir arkadaşım, babasıyla birlikte nöbet tutuyor. Babası, “Kızım, üşütme” diye omzuna hırka veriyor. Ben ise babamla televizyondaki reklamları izlerken, atılıp, “Baba, bunlar kapitalist toplumun oyunu, insanları tüketime yönlendirip, sömürmek için söylenen yalanlar!” dediğimde, o, (reklamlara küfrettiğı halde!) “Şuna bak, benden çıkan bana akıl veriyor!” diyerek yakınında değnek, terlik ne varsa kafama atıyor, hırsını benden alıyor. Demek ki, değişim evden başlamamalı, ayrı ayrı koşullarda okuyup aynı soruları çözmek zorunda kaldığımız üniversite sınavları gibi. Arkadaşımı babası bilinçlendiriyor, ben ise, ne kadar mücadele edersem edeyim babamı bilinçlendiremiyorum.

Okula sıkılan 1 Mayıs kurşunlarının yerini yamamışlar. Yıllar geçtiğı halde izler anıları koruyor. Menekşe Ana’nın öldürüldüğü günün izleri, yaşayanlara okulun kurşun yağmurunu hatırlatıyor.

Menekşe Ana 29 Nisan 1980’de Tuzluçayır Lisesi’nde yapılan 1 Mayıs kutlaması sırasında okula ateş açıldığını görünce kızını korumak için “Çocuklarımızı öldürecekler!” diyerek öne atılmış, açılan ateş sonucu kalbinden vurularak öldürülmüştü. Menekşe Ana öldürüldükten sonra cunta gelmiş, kızı gözaltına alınmış, işkencelerden geçmiş, Mamak’ta tutuklu kalmıştı. Okuldaki kurşun izleri de kapatılmış. O dönemli yaşayanlar Menekşe Ana’ya bakar gibi okula bakıyor. Kapatılan izlerin yerini unutmamak için ezberliyorlar.

Kurşun izlerini ararken, kendime yaralarımızı anlatıyorum.

Yaşadığımız orman çok güzeldi. Ormanımızı ele geçirmeye çalışıyorlardı. Biz ormanımızı güzelleştirmeye ve bizleri parça-

layıp birbirimize düşman etmeye çalışanlara karşı birlik olmamız gerektiğine inanıyorduk ama kendi içimizde de parçalanmadan edemiyorduk.

Ormanımızı ele geçirmeye çalışanlar sürekli saldırıyorlardı. Yıllarca emek vererek büyüttüğümüz asırlık çınarlarımızı ya gece sessizce gelip kesiyorlar, ya dalını kırıyor, ya da yakmaya çalışıyorlardı.

Bizler düşmanımızın tek olduğunu söylüyor, eğer birlik olursak hiçbir şey yapamayacaklarına inanıyor ve ormanda yaşayanları da inandırmaya çalışıyorduk.

Ağaçlar, kuşlar, sinekler, tırtıllar, maymunlar, kaplumbağalar, tilkiler, tavşanlar, otlar, papatyalar, yağmurlar, rüzgârlar... Adını saymakla bitiremeyeceğim, ormanı vatani saymış tüm canlı ve cansızlar bize inanıyordu, güveniyordu. Her dertlerine bizi çağıyorlardı. Onlara bir şey olmasın diye sıra ile nöbet bekliyorduk.

Düşmanın ormanımızı yakma planları yaptığına dair söylentiler çıkmıştı. Biz kendimizi o kadar güçlü hissediyorduk ki, söylentileri ciddiye alıyormuş gibi davranıyor ama tedbir almıyorduk. Çünkü ormanı yakmayı birkaç kez denemişler ve başarılı olamamışlardı.

Söylentilerin üzerinden çok zaman geçmemişti ki ormanın ortasından daha önce hiç görmediğimiz büyüklükte, ateşler çıktı ve ormanı sardı. Ormanda yaşayan ne kadar canlı varsa paniğe kapıldı. Kış uykusuna yatmaya hazırlananlar uyandı, uyku mahmurluğu ile ne olduğunu anlamadan, gözlerini açmadan sıcağıyla doğru gittiler.

Ormanın her yanına kocaman kazanlar kurmuşlardı. Yakaladıklarını içine atıyorlardı.

Kazanın içinde bir yandan yanıyor, diğer yandan da şaşkınlıkla olanları ve olacakları anlamaya çalışıyorduk. Duyduklarımız, gördüklerimiz, yaşadıklarımız daha önce duyduklarımıza, okuduklarımıza ve yaşadıklarımıza benzemiyordu.

Cesaret değil, korku galip geliyordu.

Kısa süre önce selam veren, olgun meyvelerinden koparalım diye biz geçerken önümüzde eğilen, gölgesinde yattığımız, dertleştığımız, sorunlarını hallettiğimiz canlılar yanmışlardı ve canları acıyordu. Onlar da acıtanlardan korktukları için bizi suçluyorlardı.

Ormanla birlikte tüm renkler yandı. Yaşamak isteyen otlar kara çıktı. Gökyüzü, uçan kuş karaydı. Kararanların arasında kazanda kaynatıldığımız ve karşı geldiğimiz için sadece biz kızarmıştık.

Orman yeşil ve renkli iken bizi sevenler, kararınca sevmez oldu. Bize laf söyletmeyenler kendileri söylemeye başladı.

"Ortality siz karıştırdınız. Şimdi rahatız. Hiç olmazsa bizi yakmaya ne zaman gelecekler diye korkuyla beklemiyoruz. Yakıldık, korkacağımız bir şeyimiz kalmadı. Tek renk ve model elbise giyenler geldi, hem bize, hem de ağaçlara düzen verdi, siz de hizaya girin artık" diyorlardı.

Kazanın içindeki bizleri yakmaya doyamıyorlardı. Sürekli kazanın altına odun atıyorlardı. Ormandan arta kalanları kesiyor ve kazanın ateşini sürekli harlıyorlardı. Biz yanıyor ama yaşıyorduk. Yanıkları dördüncü dereceye gelenler ölüyordu.

Ölümlerimiz ve yanmalarımızda yalnızlaşmıştık. Şaşarak, cık cık çekerek unutulmuşluğumuzu kabul etmeye çalışıyorduk.

"Her şey durum değiştirir"i savunan bizlerdik ama değişiklikler karşısında şaşan da bizlerdik." "Her şey durum değiştirir" derken ormanda yaşayan canlıların değiştireceği durumları göz ardı etmiştik.

Özgürce, göğe doğru uzanıp, göğün mavisini kendi yeşiline katmanın hayalini kuran ağaçların hepsi aynı boydaydı ve bundan da memnundular.

Kışın altı ay uyuyan hayvanlara uyumak yasaklanmıştı. Hiç uyumadan yıllarını geçirmeleri isteniyordu ve onlar da istenilenleri itirazsız yerine getiriyorlardı.

Orman yakıcılar güçlerini kanıtlamak için kararmış ağaçlara ve diğer canlılara:

“Bizi istemeyenler dertlerini suya yazsın,” dediler.

“Sizi istiyoruz,” diye yazdı herkes.

Çimenlerin yeşilinde gelincikler kanadı.

Teneffüs bitiyor. Öğrenciler itişerek, tartışarak sınıflarına giriyorlar. Merdivenlerden inerken yalnız ve bıkkın, yukarı çıkana:

“Ben bu okulda okudum,” diyorum.

Evine gelen misafirden rahatsız olmuş gibi hoşnutsuz ve isteksiz yüzüme bakıyor.

Okulun bahçesinden çıkıyorum.

Ecel yaklaşıyor. Gece sabaha kadar, "Garı, garı!" diye bağırarak istedim, sesim çıkmadı. Kaslarımı yiyen böcekler boğazıma kadar geldi. Boğazımı yediklerini duydum. O kadar çoklar ki! Önce kollarımı, sonra bacaklarımı yediler. Şimdi de sesi mi yiyorlar. Bu dünyaya yaşadığımı anlatan sadece sesim vardı, o da gidiyor. O gidince ben de gideceğim.

Birkaç günüm kaldı, biliyorum. Ondan sonra anamın yanına gideceğim. Anam anam, garip anam. Babamı görmem herhalde, o köyde yatıyor. Görmek de istemem. Karşıyaka'da bir sürü tanıdığım var. Daha bunlar da gelecek. Garısız orada ne yaparım, elimi yüzümü kim yıkayacak, yemeğimi kim verecek, sersefil olurum. Ölüp de sersefil olmuş kim var ki? En zenginleri bile bir kefen götürüyorlar ama bu dünyada da doymak bilmezler. Herkesin hakkını yerler, sanki kefenin cebi varmış gibi. Ben kimsenin hakkını yemedim, karısına göz dikmedim. Şişko Selver dışında. Taş gibiydi valla. Giderken düşündüğüme bak.

Ehliyalım birkaç güne kalmaz sevinir. Ne zaman öleceğim diye gözümün içine bakıyorlar. Kör şeytan diyor ki; şunlara inat ölme, ama kör şeytanın dediklerini de Azrail duymuyor. Öleceğim, biliyorum. Yine de şanslıymışım, Allah var, garı iyi sabretti. Ben ona bek dirlik vermedim ama o bana baktı. Kızdan beklemezdim; o da elinden geldiğince yanımda dur-

du. Fakat garı bunalıma girip, Antalya'ya, "Bir eve bakıp geliyim," diye gittiğinde beni perişan etti. Sondam tıkanmıştı, diyemedim kıza, "Sondama bak" diye. Sabaha kadar sancıldım. Sabah oğlan geldi, değiştirdi de rahat ettim. Sancılanınca yaşayacağım sandım. Hiçbir yerim tutmuyor, ağrımıyor, ağrısı belki de tutacak. Demek ki kaslarım önce çürüyor, sonra da ölüp ölüp gidiyor. Karım her şeyimmiş; bacımla kızım bir oldu da onun baktığı gibi bakamadılar. Dayanamadılar. Garı da Antalya'da, rahatı görünce gelmek istemedi. En sonunda kız, "İşe gideceğim, yeter gel" dedi de geldi. Bir hafta sonra geldiğinde beni tanımadı. Şebeğe çevirdiler. Yemeğin içine giriyor diye yıllardır kesmediğim bıyığımı kazıdı oğlan.

Derdin boynunda diye ameliyat ettiler. Omurilik zedelenmiş dediler. Ayılınca gene kolum tutmadı. Ameliyat yerim bile acımadı. Ameliyattan çıkıp gezmeye başladım. Garı "Canın kıymetli" diyor ama onunki benden kıymetli. Hem insanın canı kıymetli olmaz mı? Emme canım tatlı değil.

Antalya'da denizi görünce iyi olacağım sandım. O kadar suyu bir arada hiç görmemiştim. Ne göynüşün çayına, ne de köyün barajına benziyordu. İçine girip yürümeyi bek istedim. Suyun içinde git git bitmezdi. Kolum tutmadığı, yüzme bilmediğim, yürüyerek gidilmediği için kıyısında çimdim durdum. Tuzlu su ile güneş bir olunca, tutmayan yerlerimi iyi yapacağım diye yaktı babam yaktı, emme bir işe yaramadı. Antalya'da Temmuz, Ağustos aylarında herkese bir güneş düşüyordu. Evin içinde insanın peşine takılıyordu. Akşama, dönüp batana kadar peşini bırakmıyordu. Değdiği yerleri yakıp kavuruyordu. Güneşi azıtmak için bir gün telefon kulübesine girdim, gene peşimi bırakmadı, bacaklarımı yaktı durdu.

Gezerken gördüğüm her kayanın başına bir ev yaptım. Hele hele Beldibi'ne giderken denizden kopmuş kocaman bir kaya vardı, orayı almayı bek istedim. Antalya'nın yürüyerek gezmediğim mahallesi kalmadı. Yürümezsem bacağım da kollarım

gibi olacak sanıyordum. Yorulunca bile otobüse binmiyordum. Kollarım tutmadığı için para veremiyordum. "Kolum tutmuyor; para cebimde, verin" diyordum bazıları deşiriciyim, yalan söylüyorum sanıyordu. Yanaklarım pembe pembeydi ama ne çare ki kolum tutmuyordu işte. Arabanın basamağına adımımı atıyordum, bedenimi kaldırıamıyordum. Acıyanlar sırtımdan arabaya itiyorlardı. Onun için otobüse binmek zor geliyordu. Yürüyordum da yürüyordum. Hiç işe yaramadı.

Ben niye böyle olduğumu biliyorum. Aha bu baykuş bakışlı, şeytan kızın yüzünden oldu. Onun da değil. Cunta'yı yapan faşist Evren yüzünden oldu. Bu devletin bize ettiğini, Yunan Türk'e etmedi. Bunlar Yunan'dan daha gavur. Kız damdayken yanına gittiğimde görüştürmediler, "Emniyette" dediler. Emniyete gittim, "Cezaevinde" dediler. Cezaevine geldim, "Emniyette" dediler, tekrar emniyete gittim, "Öldürdük attık, var mı diyeceğin!" dediler. Cezaevine gelip kavga ettim. Kavga ettiğimde Albay Raci mi, Naci mi, adı batasica neyse, oymuş. "Kızımın, ölü ise ölüsünü, diri ise dirisini göreceğim," dedim. Baktı baktı askere, "Susturun şu adamı!" dedi. Çocuğum yaşındaki asker, copu ile boynumun köküne vurdu. Kafam uyuştı, burnum kanadı. Bu dert içime girdi. Elime ne aldıysam düşürdüm. Hiç zorlanmadan sırtımda taşıdığım şeker çuvallarını yerinden kıpraştıramadım. Gezmediğim doktor, gitmediğim ocak kalmadı. Derdime çare bulamadılar. İçime giren dert beni gündün güne yedi. Dokuz yıldır bu dertlen baş edemedim. "İyi olacağım" diye yağlı ilikleri yedim, otlar sardırdım ama olmadı. Bu dünya bana yaramadı.

Evde işkence görmeyenimiz kalmadı. Sadece kızla, beni mi, askerden izine gelmiş büyük oğlanı da götürdüler. Küçük oğlan büyüyünce onu da almaya geldiler, eve karakol gurup yakaladılar. Yanımda dövünce dayanamadım. "Yanımda oğlumu dövmeye hakkınız yok" dedim, "Kes sesini!" diye bana da vurdular.

Büyük okumadı ya, kızla küçük oğlanın zararı yoktu. Küçük iyi okuyordu. Çekti gitti. "Babam hasta, ne oldu" demedi. Onu çağırmasınlar, o gelmesin ölüme. Dirimde yanımda olmayı ölümümde ne yapıyım. Tek istediğim cenazemi rezil etmesinler. Nerde ölürsem oraya gömsünler. Öte dünyaya da inanmıyorum. Kim gitmiş de geri gelmiş. Hepsi yalan. Kardeşlerim de gelmesin. Hepsi gelsin. Son kez görüyüm:

Karım beni hiç sevmemi. Yemek yaptı, çalıştı ama sevmemi. Seviyecek adam değilim, belki sevselerdi iyi olurdu. Sadece karım değil, hiçbiri sevmemi. Anam dahil. Sevilmeden gidiyorum bu dünyadan. Sevilmeden gitmeyi, sevmek isteyip de sevilmeyen anlar. Belki deliydim, sinirliydim ama kötü değildim. Ceza-
mın sevilmemek oluşu bek ağırdı. Bu kadarını hak etmediydim. İsyanımı anlamadılar. Anlatamadım. Onlar sevmedikçe hırçınlaştım, hırçınlaştıkça sevmeyiler.

Baktılar bana. Ben karıma bakmazdım, o baktı. Hem de bakımım zor olduğu halde. Dokuz yıldır, kolum, ayağım, bacağım oldu. Söylendi, ağladı ama baktı. O söylendikçe durumuma bakmadan hırçınlaştım, o daha çok söylendi.

Hiçbir yerim tutmadığı halde üstüm başım hep temiz oldu. Bakmasaydı her yanımda kocaman yaralar açılırdı.

Karım bana sevgisini vermedi ama yemeğimi verdi. Kendi yemedi, bana yedirdi. O baykuş bakışlı, tomuzan böcüğü, inat kızdan beklemezdim, o da baktı. Ya Baki. En çok onu dövdüm. Dayak yerken ağlar, yalvarır beş dakika sonra yediği dayağı nasıl unutursa öyle unuttu yaptıklarını. Altımı, sondamı değiştirdi. Suyu çimdirdi, yemeğimi yedirdi şebek oğlan.

Karı, seni sevdim mi; bilmiyorum ama beğendim, onun için de çok kışkandım. Benden uzun boyluydun. Fatma Girik'in gözleri gibi gözlerin vardı. Hakkımı yeme, sana çok, "Fatma Girik gözlüm" dedim. Vücudun da güzeldi. Sana, beni yakıştırmadan bakanlarla hep kavga ettim. Bütün kavgalarımı seni döve-
rek bitirdim. Atılan her laftan dolayı seni dövdüm.

Abidinpaşa'ya doğru yürüyorum. Sağ kol üzerindeki, ortağı bulunmadığı için yıkılmayan, yıllara tanık olan birkaç gecekondlu, Anahtarcı (camlarında büyüklü küçüklü anahtar şekilleri), Kartal Piknik, Jokey Kulübü, Aslanlı Cam (Duvarında “Her nevi cam, ayna, çerçeve işleri itina ile yapılır” yazısı ilk bakışta göze çarpıyor) var. Aslanlı Cam'da Che Guevara, Yılmaz Güney, Atatürk yan yana durmuş, tartışmadan, konuşmadan kendi dünyalarına dalmış dışarı bakıyorlar. Yanında Gazino Selçuk (İçeriden Ankara Oyun Havaları ezgileri geliyor) var. İçlerinde en çok Jokey Kulübü'nü merak ediyorum.

Yılmaz Güney'e uzun uzun bakıyorum. Öldüğünde cezaevindeydim. Sanki ben içerdeyim diye ölmüştü. “Dışarıda olsaydım çaresini bulur, onu iyi ederdim,” diye düşündüğümü hatırlıyorum. Yılmaz Güney'den gözlerimi ayırıp, asfalt dökme makinesinin büyüleyiciliğine dalıyorum. Önce yolun kenarlarını üstünkörü ziftliyorlar. Arkadan gelen kamyon öbek öbek, sıcak asfaltı döküyor. Assolist silindir gidip gelip düzeltiyor. Asfaltı görenler, “Seçim yaklaşıyor ya, gene başladılar” diyor. Asfaltın seçim için olduğunu seçmen de, belediye de bildiği halde taktiklerini değiştirmiyorlar. Acaba asfaltan dolayı oy alabiliyorlar mı, merak ediyorum.

Yıllardır gezdiğim yerlere yeni görüyormuşum gibi bakarak aşağı doğru iniyorum.

Salı Pazarı'nın yerine devasa iş merkezi yapılmış. Eski den pazara gidince gölgesinde sabahtan akşama kadar oturduğumuz apartman, eskimiş, büyükleri yapılıncı küçülmüş.

Günlerin içinde salı günü; çocukluğumda pazar, cezaevinde görüş günü olarak yaşamımda önemli yer tutmak için elinden geleni yaptı. Her salı mahallenin çocukları, gençle-

ri tornetle eşya taşıyarak para kazanırdı. Tornetin sesi, aşağı doğru inerken arkasında ayak koyacak yere binmek için itişmek, yükü taşıırken pazarlık yapmak tüm günümüzü alırdı. Komşularımıza torpil yapardık. Şimdiki gibi alış veriş merkezleri yoktu.

O gün çalışmayacaksak çoluk çocuk annelerimizle pazara giderdik. İğne atsan yere düşmezdi. Gecekonduya yaşayanlar alışverişlerini o gün yaparlardı. Çocukları da, pazardan aldıklarını beklesinler diye yanlarında götürür, apartmanın gölgesine oturturlardı. Karpuzları, kavunları getirip yanımıza koyarlardı. Büyükler aldıklarını bırakıp tekrar alışverişe gidince meyvelerden yemeye başlardık. Onun için de en son meyve alırlardı. O zaman karpuzları kırar yerdik. Elimizi yüzümüzü karpuz içinde, etrafımızda sineklerin uçuştüğünü görünce kafamıza sumsuğu geçirir, “Babalar yiyesiceler, doymak bilmiyorlar; çekirge sürüleri gibi bunlar bacım!” derlerdi.

Pazara girince rahat gezmek için bizi gölgeliğe bırakıp, “Kaybolmayın, burada oturun” dediklerinde nasıl anlaştığımızı anlamadan amca çocuklarıyla aynı anda, “Bizi de götürün, bana ne, bana ne oturmayaacağım işte!” diyerek ağlamaya başlardık. Onlar bizi bırakırdı, biz peşlerinden giderdik. Arada onlar bize, biz onlara taş fırlatırdık. Beddualar arasında onları takip eder, büyüklerin arasında itile kakıla yiyeceklerle, giyeceklerle, oyuncaklara bakardık. Erkekler, hareket etmeyen naylon arabalar için, kızlar da, elektrik çarpmış gibi duran, aptal suratlı naylon bebeklerden aldırma için ağlardı. Aldırdığımız bebeklerin gözlerinin yerine sürülen boyalar hemen silinir, hepsi ya tek gözlü, ya da gözsüz kalırlardı. Bir süre sonra, pazardan alınanları beklemek için oturtulacağımızı bildiğimizden, gücümüzün sonuna kadar mücadele ederdik. On şey için ağlarsak birisini ancak elde edebileceğimiz tecrübe ile sabitti, bu nedenle her şeye ağlar, elini bıraktı-

ğımız annelerimizi kaybolmakla tehdit ederdik. Beklememiz gereken pazar zerzevatı gelince ağlamayı keserdik.

En ucuzu üzüm olduğu için kasalarla alırdık. Buzdolabı olmadığından üzümler, evlerdeki sekilerin altına serilirdi. Herkes çocuğuna: “Sofraya herkes oturunca yenecek, elinizde görmeyeceğim” diye uyulmayacağını bildikleri tehditleri savururdu. Sanki “Herkes eline bir salkım üzüm alıp dışarı çıksın” denmiş gibi, pazardan gelen çocuklar, ellerinde salkım salkım üzümlerle sokakta toplanırlardı.

Tornetle eşya taşırken arkadaki yere basmak için itişirdik. Komşular görünce, “Ayılar, canımız çıktı, öldük; hadi bizi eve atın” derlerdi. Para isteyemezdik; bilirdik ki bir gün onların çocukları da bizimkileri taşıyınca para istemeyecekler. En çok para, kayısı çekirdeğinde vardı. Çoluk çocuk çevre temizleyicisi gibi mahallede ne moda olursa onu toplardık. Aldığımız üç beş kuruşla hemen soluğu bakkalda veya dondurmacıda alırdık. Böyle zamanlarda, başka bakkaldan alışveriş yapmanın tadını çıkartırdım. Kristal cam da fena değildi. Ama hurda satmak emeğimize değmiyordu.

Salı Pazarından tanıdık kalan, gölgesinde oturduğumuz apartmana doğru ilerliyorum. Eskiden güneşi olduğu için gölgesi vardı. Şimdi önüne yapılan apartman güneşini kapatmış. Yakından bakmak için dibine kadar gidiyorum. İki apartman arasında kalmış kuytuluga çöpler atılmış, insanlar pislemiş. Burnumu tutup çıkıyorum. Yaşlı, bastonlu bir adamı çarpıyorum.

“Eskiden şuraya pazar kurulurdu, (Kolumla geniş bir yay çiziyorum.) Bu apartmanın gölgeliğinde otururduk,” diyorum.

“Eskiden güneşi olan yer çoktu; şimdi her yer gölge be kızım,” diyor.

Başka bir şey konuşmuyoruz. Yan yana, bir süre, gelip geçen arabalara bakıyoruz.

Yaşlı adamı daldığı anılarından almak istemiyor, sessizce yanından ayrılıyorum.

Kayıplarımız olsa da o günlerde, duygular yerli yerindeydi. Başka duygulara karışmadan; net, temiz kendilerini anlatıyor, etraflarında çengelli soru işaretleri bulundurmuyorlardı. Hiçbirimiz daha sevinin ihanetle, dostluğun kıskançlıkla, fedakârlığın salaklıkla, inancın teslimiyetle omuz omuza olacağını bilmiyorduk. Ne zaman düştüğümüzde tutunmaya çalıştıysak yakınımızdakilere, çarpan çelik kapı, ağzımızı, burnumuzu ille de gözlerimizi yaraladığında biz de karıştırmaya başladık duygularımızı. Tutunduklarımız uzağımızdakiler oldukça doğru ile yanlış, dostluk veya arkadaşlık sorgulanır oldu tekrar tekrar. Duyguların sorgusu geçti cuntanın doksan günlük gözaltı süresini. Yaşadıklarımız biriktiğinde, birbirimizden çıkardık hıncımızı.

Aşağı doğru yürüyorum. Abidinpaşa Lise'sinden geçerken Yavuz, "Beni unutmayın" diyor. Herkesin bildiği ama bir türlü bulunamayan, solcuların can alıcısı beyaz Reno'dan otomatik silahlarını çıkaranlar, teneffüste okulun bahçesini tarıyor.

Ertesi gün komşumuzun kızı Sevcan'la cenazeye gideceğiz. Gece karakolda yediğim dayığı, anlatacağım. Önce sinirlenecek, yılgınlığa kapılmamamız gerektiğini birbirimize söyleyeceğiz, sonra anneme, babama söylediğim yalana güleceğiz. Sevcan kısa süren gençliğim. Gizli gizli sigara içip, erkeklerden konuştuğumuz arkadaşım. Esmer güzeli. Güzel mi güzel, hele gözleri ömre bedellerden.

Sevcan'ın babası Ahmet Amca babam gibi değil. Oğluna küçükken tokat attığı için vicdan azabı çekiyor, aklına gelince ağlıyor. Anlamak istiyorum, anlayamıyorum. Babama sigara içtiğimizi söylemeyeceğini biliyorum fakat utandırmak için

her fırsatta sigara tutuyor. Babamın ondan çekindiğini hissediyorum, annemi dövünce hemen şikâyet'e gidiyorum. Utanıyor babam. Babamın utanması beni sevindiriyor.

Cenazeye gitmek için Sevcan'la evden kaçıyoruz. Nereye gidiyoruz, bilmiyorum. Ankara benim için Tuzluçayır ve Natoyolu'ndan ibaret. Bir sürü pankart var. Slogan atıyoruz. Öfkeleniyoruz. Yaralıları polisin hastaneden almaya çalıştığını duyuyoruz, arkadaşları kaçırıyorlar. Vuranlar aranmıyor, saldırıyı protesto edenler gözaltına alınıyor.

Katillerden hesap sorulmasını istiyoruz. Hep istiyoruz, ama hesap sorulmasını istediğimiz için bizden hesap soruyorlar. Eve dönünce Sevcan annesinden, ben anne ve babamdan dayak yiyorum. Ertesi gün okulun önünde protesto olacak. Sevcan "Okula gidiyorum" diye kaçmış. Odamın penceresinden bana da "Kaç" diyor ama yakalanıyorum. Bir süre sonra Sevcan'ın annesi geliyor. Bakkalda saçına yapışıyor. Kızını soruyor. "Çobanı mıyım?" dediğim için bana vuruyor. Sevcan'ın annesinden dayak yemekten çok, anne ve babamın tezahüratları ağıma gidiyor: "Vur vur Sevim, elin kolun dert görmesin!" diye ikisi birden tempo tutuyorlar. Sevim Teyze cezaevinden hastaneye yattığımda ziyaretime geliyor. Selamlarını beklediklerim soramazken yanıma gelip ağlaması, yediğim dayacı unutturuyor. O günleri anıyoruz.

Üçüncü gün, dayacı rağmen Yavuz'un evine gitmek için kaçmayı başarıyorum. Abisinin, "Kardeşim kardeşim!" diye bağırmasını, gözlüğünü çıkartıp yere atmasını unutamıyorum. Yavuz hep genç olarak kalıyor. Öldürenler her zamanki gibi bulunamıyor.

Bir grup gençtik. Yeni dünyalar keşfetmeye çıktık. Tarihin, bu görevi bize verdiğini varsaydık. Sorumluluk üstlendik. Dünya

bizden yana sandık, daldık balta girmemiş ormanlara. Hesabımızda dünyanın keşfedilmemiş en en birinci harikasını bulmak vardı. Bu harikanın ne olduğunu bile bilmiyorduk. Belki ilk çağdan kalmış bir insan, belki konuşan ve yürüyen bir orman, belki tüm konuşmaları bastırarak ılık bir rüzgâr.. Herkesin hayali kendineydi. Coşkumuz bize ne olursa olsun yetecekti. Eğlenceli başladık uzun süreceğini iddia ettiğimiz yolculuğumuza.

Eğlencemiz, doğa harikası patikalardan, meyve dolu ağaçlardan ve yillanmış çınarların gölgesinden geçerken müthişti. Fakat bu güzel patika yol çok kısıydı. Ummadığımız bir anda dikenli çalılıklar, insan yiyen otlar, dağlar boyunca ısırganlar çıktı karşımıza. Yılmadığımızı kendimize söyleyerek yürüdük üstüne, tükürdük cellâdın yüzüne.

O zamana kadar “ben” yoktu, “biz” vardık. Fakat herkes kendi “ben”i ile zorda kaldı. Kimimiz bunu fark etti, kimimiz etmedi. Öndekiler arkadakileri duymadı, görmedi, bilmedi. Arkadakilerin kimi, sık gördüğü bir çalılığa daldı, kayboldu gitti; kimini insan yiyen otlar yedi. Kimini ısırganlar dalayıp zehirledi. Bazılarından yıllar sonra haber alındı. Kimi dönüş yolunu bulamamış, yitmişti, kimi yolda açlıktan ve korkudan ölmüştü, kimi de yolunu bulmuştu!..

Yola devam edenler kayıplarının farkına varamadı. Taa ki ‘insan boğan’ akıntıya gelene kadar. Akıntı 260 km hızla akıyordu. Akıntıyı geçince herkes kurtulacaktı. Akıntıyı geçince kurtulacağını var sayanlar o panikle tek tek atladı suya, hepsi yok oldu gitti. Cesetleri bulunamadı. Oysa akıntıya kürek sallamak için fazla kola ve bacağa ihtiyaç vardı. Onların ise sayısı iyiden iyiye azalmıştı, ihtiyaç duydukları kol ve bacaklar yollarında yoktu. O zaman onlar da anladılar ki, artık “biz” yok, “ben” vardı. En en birinci doğa harikasını bulmak hiç de o kadar kolay değildi.

Kalan az sayıda insan gençliğini balta girmemiş ormanda bırakıp, ya yalnız bir yol çizmeye karar verdi, ya da buna mec-

bur kaldı. Yalnızlık sorunu hâlâ çözümlenemedi. Ama ormanda aldıkları yara ondan sonraki yaşamlarını belirler oldu. Hiç ummadıkları anda onlara bir sürü engel çıkardı.

Hep sanılır ki acılar çoğaldıkça daha dayanılmaz olur, daha çok acı verir. Oysa ilk acı bilinmediğinden, tanınmadığından daha çok acıtır insanı. Gafil avlanmanın en büyük acı olduğunu orada anladılar. Geride kalanlar için sonradan yaşayacakları acı ne kadar büyük görünürse görünsün, o kadar büyük gelmedi. Fakat sürekli arkalarına ve önlerine bakar oldular, tedbirli davrandılar. Tilki uykusu uyur gibi tedirgindiler. Gençliklerini balta girmemiş ormanda yitirdiklerini, garantici davrandıkları zaman anladılar.

İşte ben de bu balta girmemiş ormandan döndüğüm için daha korkak ve daha tedbirliyim. Bilirim ki korkaklık tedbirdir.

İşte ben bu yüzden yaşarken dolu dolu yaşıyormuş gibi yaparım, bilirim ki yaşadıklarımın içi boşalınca yaşadıklarım küçülecek ve yere yapışıp kalacak, çok yer tutmayacak yaşamımda.

İşte ben bu yüzden sözler havada uçuşurken onlara inanırım, uçmayı bıraktıklarında onlara inanmayı keserim.

İşte ben bu yüzden damarımdan kan alınırken gözümü kırpmadan koluma bakar, hemşireye damarımı tarif eder, damarımı bulamadığı zaman “Şırınganı azıcık etimin içinde gezdir, korkma, bak orada, kaçıyor” derim.

İşte ben bu yüzden gördüğüm her çalıdan, ısırgana benzeyen otlardan kaçırım. Etrafında bile gezinmem.

İşte ben bu yüzden “Boş ver boş ver arkadaş, başka bulursun, en kötü günlerin hep böyle olsun” şarkısını tüm dertli türkülerden daha çok severim.

Cezaevinden çıkınca liseyi dışardan bitirmek için başvuruyorum. Son sınıfım var. Sınav yerim Abidinpaşa Lise-

si. Diplomamı, üniversite sınavını kazanırsam, sınavları geçmesem de vermek zorundalar. Kanun böyle. Sınava benimle girenler benden küçük. Çoğu ortaokuldan sonra okumadıkları için dışarıdan bitiriyor. Din dersi bizim zamanımızda seçmeliydi, zorunlu olmuş. Sınavda dini tarihe aktarmakta üç önemli unsuru soruyorlar. Önümdeki kâğıdına bakıyorum. ‘Kitap, kalem’ sözcüklerini görüyorum. Karşısına da bir satır not yazmış. Kopya çektiğim anlaşılmasın diye uzun bir kompozisyon yazıyorum. Diyalektik bağlar silsilesi içinde düşünerek “Ormanlarımızı sevelim, koruyalım” a kadar uzatıyorum. Anlatırken yeryüzüne yeşilin tonlarını tanıstıran ağaçlar gözümün önüne geliyor. Sınavdan çıkınca kâğıdına baktığıma, uzun yazdığım için kopya çektiğimin anlaşılmayacağını söylüyorum. “O kadar uzun ne yazdın ki?” diyor. Anlatıyorum. Gülüyor. “Kalem olarak gördüğün kelamdı. Kelam da Hz.Muhammed’in söylediği sözlerdir, kitap olarak gördüğün de sadece Kuran-ı Kerim’di” diyor. Din dersinden kalıyorum.

Müzik sınavında tek tek çağırıp türkü söylettiriyorlar. Sesi güzel olanlar sonuna kadar söylüyor. Kötü olanları kısa kestiriyorlar. Çoğu İstiklal Marşı’nı söylüyor. İstiklal Marşı için yediğimiz dayakları hatırlıyorum. Aklıma türkü gelmiyor. Sesimin güzelliğine(!) bakmadan “Ayrılık” türküsünü söylemeye karar veriyorum. İçeri giriyorum. “Fik...” demeden “Çık, beş!” diyorlar. Üniversite sınavını kazandığım için diplomamı almaya hak kazanıyorum ama müdür vermek istemiyor. Müdür Yunus’u tanıyor. Yunus, Abidinpaşa Lisesi’nden birincilikle mezun olmuş ama, sağcı öğretmenleriyle de kavga etmiş. Ablası olduğumu ve cezaevinde yattığımı müdür biliyor. Gidiyorum geliyorum, diplomamı alamıyorum. Para istiyor. Hakkında dava açacağımı söylüyorum ama kimi kime şikâyet edeceğimi bilmiyorum. “Kendi işimi kendim hallederim, büyüdüm, bu devleti yıkmaya çalıştım, diplomamı da alırım, zorlukları yenerim” havasına gireceğim-

den, başıma yeni belalar açacağımdan korkan annem, arkamdan gizli iş çeviriyor, hakkımı arıyor. Velim olarak kavga edip, diplomamı alıp geliyor.

Abidinpaşa Lisesi'nin önünden hızla uzaklaşırsam Yavuz ölmemiş sayılacakmış gibi, gelen dolmuşu durduruyorum.

Pencerenin kenarına oturuyorum. Önde oturana:

“Bir kişi” diyerek paramı uzatıyorum. Sesime dönen gençle göz göze geliyoruz. Kocaman kara gözleri, duygularımı yakmak için çakmağını çakıyor. Parayı alırken o da bir an donup kalıyor. “Kim, kim?” sorusu, duygu yoğunluğumdan kısa süreliğine beni kurtarıyor.

Dolmuş 29 Ekim Ortaokulunun önünde yolcu almak için duruyor. Bir yıl okuduğum okul, mahallemden ayrıldığı yer. Orada okuyanlar bizim kadar fakir değil. İlkokuldan sonra her derse ayrı ayrı öğretmen geliyor. İlkokulu bitirince ortaokul kayıtları başlıyor, bitiyor ama beni kayıt ettirmiyorlar. Zamanları yok. Okul açılmaya yakın Abidinpaşa'da kayıtların dolduğu söyleniyor. Onun için daha aşağıdaki okula kayıt yaptırıyorlar.

Gidip gelmek çok zor. Tıklım tıklım otobüse biniyorum ama bu defa da inemiyorum. İneceğim durağı göremediğim, kapıya yaklaşmadığım için çoğunlukla Tıp Fakültesi durağında iniyorum. Bir durak boyunca yokuş yukarı, çantam ve tekel sırasına koyacağım torbamla koşuyorum. Babam bazen, bakkala gelen arabalı tanıdıklarla yolluyor. Bunlar, çöp, ekmek arabası, kimi toptancılar... olarak oldukça çeşitli ve renkli. Çöp arabasından okulun önünde inerken biri görecekti diye utaniyorum, arabanın basamakları çok yüksek; aşağı inerken her seferinde sendeliyorum. Önce çantamı aşağı atıyorum, sonra kendimi. Bir gün durakta beklerken boş, mavi

bir otobüsün durduğunu görüyorum. Binip arkaya geçiyorum. Para istemiyorlar. Saklanıyorum. Okulumuzun önünde durunca, başkaları binerken aralarından kayıp iniyorum. Bu bir süre devam ediyor. Sonra bir gün, şoföre yakalanıyorum. “Hoop, nereye?” diyor, “Okula” diyorum. “Bu dolmuş değil, askeri servis. Sen askeriyede mi çalışıyorsun?” diye dalga geçiyor. “Büyüyünce çalışacağım,” diyorum. Gülüyorlar. Aslında dalga geçmek için değil, askeriye ile tek bağlantımın büyüyünce olabileceğini düşünerek, sorusuna “Hayır” demek için öyle diyorum. “İn” diyor. Otobüstekiler, “Boş ver, gitsin gelsin, ne olacak,” diyorlar. Kalıyorum. Uzun süre askeri servisle gidip geliyorum. Ulaşım sorunumu hallediyorum.

Sınıfa girmeden önce, okulumuzun karşısındaki tekeli bayiiinde, bakkalımızın adı yazılı beyaz torbayı sıraya koymalıyım. Eğer sadece sigara alınacaksa almalıyım. Rakıyı taşıyamam, babam sonra gelip alacak. Şimdiki gibi bakkalcılık “oyuncak” olmamış daha, her şey kapının önüne gelmiyor. Babam sırtında, kucağında taşıyor. Beyaz sigara torbası ile sınıfa girmeye utanıyorum. Daha o zaman beyaz torbaların yaşamımdaki önemini bilmiyorum. Sadece sigara alacağımız zaman sıra beklediğim için bazen derse geç kalıyor, sınıfa alınmıyorum. Bazen de öğretmenler sigaralardan alıyor; parasını isteyemiyorum; babam ya azarlıyor ya da dövüyor.

Din dersine, sınıfta iki kişi girmiyoruz. Din dersi hocası sosyal bilgiler dersine de geliyor. Diğer arkadaşım çok zeki. Yıllar sonra onunla aynı koşu kalacağımı bilmiyorum. Arkadaşım, tartıştığı öğretmenleri zor durumda bırakıyor. Sorduğu sorulara bazen yanıt veremiyorlar. Ben pısıriğım. Hava soğuksa, arada sırada din dersini dinliyoruz. Masanın üzerinde namaz kılıyorlar. Bize, “Dışarıda gezene kadar hiç olmazsa dinleyin,” diyor. Akıllı arkadaşım Senem okula deftersiz, kiptapsız geliyor ama hep takdirname alıyor. Din dersi hocasıyla da çatır çatır tartışıyor.

29 Ekim Ortaokulunu geçince Dikimevi'nin dört yol aēzında kara gözlü genç iniyor. Arkasından bakıyorum. Hızla karşıya geçerken delikanlı anılarımda klyor, gözleri kalıyor. Mahallede dayak atılarak dolaştırılırken göz göze geldiēimiz akrabamızın oēlu Sertaç. Dolmuş hareket ediyor.

“İnecek var” diyorum. şoför hareket etmeden önce inemediēim için söyleniyor. Sertaē'ın gittiēi yöne doēru koşuyorum. Arabaların arasından geçerken, fren yapanlar küfür ediyor. Koşuyorum, maēazalara bakıyorum, bulamıyorum. Bulsam ne olacaktı, “Hatırlıyor musun, polislerin kolundan tutup, ‘Bu ablayı tanıyor musun?’ diye sorduklarını?” mı diyecektim? Ya o deēilse, ya “Hatırlamıyorum,” derse ne olacak? Bulamamama neden arıyorum. Umudumu kesiyorum.

Karşıya geçip Ankara Hastanesi istikametinde yürüyorum. Yakınında Ulucanlar Cezaevi var. Çocukken cezaevinde katiller çıkıp bize saldıracaklarmış gibi korkardım. Dönüp o yana bakmazdım. Ankara Hastanesi cezaevinin yanında olduēu için, hastanede bize kötü davranıyorlar sanırdım. ocukluēumun en acı günlerinin getiēi yerdı orası. Yanımda ocukların ldēu, avula ilaçların iirildiēi, azarlandiēim yer. Karanlık, camlarla bölünmüş aralarda çocukların ldēu yer.

Büyüyünce, önünden geçerken dönüp bakmak istemediēim o yere, babam omurilikten ameliyat olmak için yatmıştı. Ameliyat olunca iyileşecek mi, bilmiyorduk. Sadece azarlanıyorduk. Babamın kestikleri boynundan aldıkları, ptrleşmiş kanını gösterip, istedikleri parayı hatırlıyorum.

Bu nasıl bir düzen, nasıl insanlık, kim bunlar, nasıl böyle oldular?

Ankara Hastanesi'nin anılarından kurtulmak için anne-mi arıyorum. Telefonu her zamanki gibi yorgun açıyor. Sesi,

bedeni, duyguları yok olmak istercesine yorgun. “Ocakta yemeğim var, ne diyon?” diyor. “Hiç, öylesine aramıştım” diyor, kapatıyorum. Duygularım birbirine girmiş, açamıyorum. Emniyette, cezaevinde de duygularımız karıştırdı; aynı ruh halini yaşıyorum şimdi. Yediğimiz dayakların taklidini yapar, gülerdik saatlerce. Yaşadıklarımızı, dengesizleşen duygularımız hafifletmeye çalışırdı. Eğer yaşadıklarımızın ciddi yetini hissederek işin içinden hiç çıkamayacakmışız gibi, arsızca gülerdik. Ruhumuzu tamir etmek için güldüğümüzün ayırımında değildik. Vücudumuz, istencimiz dışında kendini savunurdu.

Annemin “Ocakta yemeğim var” demesi gülümseme neden oluyor. İstanbul’a gezmeye gitmiştim. Arkadaşımla, “Mısır Çarşısı’na gidiyoruz” diye evden çıkmıştık, Sultanahmet’te inmiştik. Gezinirken yağmur başlamıştı. Mısır Çarşısı’na gidememiştik. Cep telefonu yaygın değildi. Akşama doğru eve döndüğümüzde, sarılan, “nerdesiniz?” diye çıkışanlarla karşılaşınca şaşırmıştık. Mısır Çarşısı’nda patlama olmuş. Arkadaşım, “Hemen anneni ara, merak etmiştir,” demişti. Sesimi en güzel tonuna ayarlamış, “Anne, merak edersin diye aradım, Mısır Çarşısı’nda patlama olmuş ya,” dediğimde, “Vıhhh, mısır dedin de aklıma geldi, ocağa mısır koydudum,” deyip telefonu bırakıp bakmaya gitmiş, geldiğinde de, “Amaaan, İstanbul’da her gün olay oluyor, birkaç günlüğüne gittin, seni mi bulacak!” deyip telefonu kapatmıştı.

Annem, duygularının dibe attığı yaşam sevincini, nadiyen dışarı çıkartıyor, hayata, “Ceeee!” deyip tekrar yerine dönüyor. Bu anları az ama biz çok gülmek istiyoruz. Onun için sık hatırlıyor, anlatıp gülüyoruz. Ona sunulan hayat, sevgi ve acıyı karıştırmış, onu bırakmayan en sadık duygu dertleri olduğu için, en çok onları seviyor. Dertlendikçe mutlu oluyor. Babamın, (bizim derdimiz yetmiyormuş gibi!) yaşadıklarını çıkartıyor, hatırlıyor, taze tutuyor; eskimesine, silin-

mesine, unutulmasına izin vermiyor. Yaşadığı zamana taşıyarak kendine acımaya dönüştürüyor. Biz hasta oldukça, işlerimiz kötü gittikçe üzüyor, rahatlıyor. Onun bu haline öfkeleniyor, kavga ediyorum. Kavgı ettikçe, ne kadar kadersiz olduğunu düşünüyor, iyi oluyor. Bizi çok düşündüğü için çok üzüyor. O, zavallı, kadersiz, yaşamın kötülükleri üzerine boca edilmiş, eli koynunda, omuzları çökük, yalvaran bir kadın. Birisinin çocuğı ölse, altta kalmamak için, çocuğı ölen den daha çok acı çekiyor. Dertlerine doymuyor. Ameliyat olduğumda arkadaşlarımdan biri: “Hadi Gülcivan Teyze yaşadın, üzüleceğın bir konu daha çıktı!” demişti. Annemi çok iyi tanımama rağmen yine de karşısında sert duramıyorum. Yaşamında, “İyi yanından bak” diyeceğım hiçbir şeyi yok. Bu gerçeklik, onun istediğini yapmama neden oluyor. Uzun direnişlerim, isyanım, sinir krizlerim işe yaramıyor. Hep o kazanıyor. Sırtımı dönüp gidemeyeceğım kadar borcum var ona. En zor günlerimde, babama dahi karşı gelerek bana sahip çıkmasının, beni sevdiğini anlamanın borcu.

Ankara Hastanesi’nin önünde dolmuş gelene kadar duramıyorum. Hızla, Hamamönü’ndeki evime gidiyormuşum gibi uzaklaşıyorum.

Anne babamla aynı evde yaşayamıyorum. Kırımı ödeyecek kadar para kazanınca annemin ağlamalarına, sitemlerine rağmen evden ayrılıyorum. Annem gücü yetmediğı için kabul ediyor ama sitemlerini de diri tutuyor. Annemle babam Antalya’dan gezmeye geliyor, bende kalıyorlar. Hamamönü’ndeki evim bir oda bir salon. Ankara’nın gelişen, modern yapılarıyla, ‘Zengin kimse, şehir de onun!’ diyen semtlerine inat, şatafata gerek duymadan, kendinden emin, şehrin göbeğine oturmuş bu semti seviyorum. Küçükken bir

kez gittiğimiz Karacabey Hamamı zihnimin anılar bölümünde, memeleri sarkan çıplak kadınlar ve oğullarına kız beğenmeye gelmiş anaların, uğrun uğrun değil, dik dik baktıkları, kontrol ettikleri bedenlerle duruyor. Sürekli akan sıcak suyun gittiği deliklerden korkmuştum. Ayağım deliklerden içeri girecek, kopup gidecek sanmıştım. Kadınlar kahkahalarının en gürünü, neşelisini atmış, hamamı çınlatmışlardı. Hamamö-nü semti kendinden ne kadar eminse, Karacabey Hamamı da o kadar emindi. Biçimli biçimsiz vücutlara, şen kahkahalara, olgun, kınamadan, yargılamadan ev sahipliği yaparken, ön plana çıkmak isteyenlere, “Çabalama, neler gördüm geçirdim, şansın yok!” diyordu.

Babamla annem salonda yatıyor; babam çekyatta, annem yerde. Sonbaharın son günleri. Katalitik soba yanarken annem yorganı seriyor. Rüzgârından soba sönüyor. Farkında değiliz. Uyuyoruz. Gecelerim yıllardır delikli. Nerdeyse saat başı uyanıyorum. Ne kadar süre sonra uyandığımı bilmiyorum. Kalkıyorum. İçerden gaz kokusu geliyor. Annemi sarsıyorum. Evde hiç kimse derin uyumaz. Ölgün sesiyle, “Bırak uykum var,” diyor. Babamı sarsıyorum, kımıldamıyor. Gazın fısıldayan sesini duyuyorum. Sobayı kapatıp pencereleri açıyorum. İçeri temiz ve soğuk hava giriyor. İkisinin arasında mekik dokuyorum. Annem “Üşüdüm,” diyor. “Ölüyordunuz!” diyorum. “Ne güzel, bıraksaydın da uyur gibi ölseydik,” diyor. “Sonra bana ne olacak?” diyorum. “Valla ‘anne babasını zehirleyip öldürmüş’ derlerdi, teröristsin ya!” diyor.

Evim hastanelere yakın. Çocukluğumdan beri hastane ikinci adresimiz. Hastaneye gitmek için dolmuşa biner, evden ve bakkaldan uzaklaşırız. Annem yakın bulmuşken hastaneye gidiyor. Babam evde yalnız, ben isteyim. Annem komşudan arıyor.

“Kızım, anahtarı içerde bırakmışım, baban da kapıyı açamıyor,” diyor.

Kolunu kaldırıp kapıyı açamayan babam içerde hapis kalmış. Gidip açıyorum. Annem sinirli,

“Gelirken bir adam peşime takıldı. İçmişti. Korktum, eve kendimi zor gücele attım, bu defa da anahtarım yok,” diyor. Babam:

“Bana göster, bıçağı karnına saplayım!” diyor.

Kolunu pantolonun dikişinden kaldıramayan babamın bıçağını nasıl sallayacağını göstermesi komik geliyor.

“Kapıyı açabilseydin deşerdin, ama açamıyorsun,” diyorum. Anneme:

“Ne çekici kadınsın, sevin; ben bir yıldır burada oturuyorum, daha kimse peşime takılmadı,” deyip çıkıyorum.

Annem sürekli ağlıyor. Ağlayacak konu bitince benim işten geç gelmeme ağlıyor. Yaşadıkları gücünü tüketmiş, bunalıma giriyor. O kadar çaresiz ki, bunalımını bile tam yaşayamıyor.

Hasta oluyor, yalvarıyor, ne gerekiyorsa yapıyor; mecburen eve dönüyorum. Onu babamın hastalığı ile baş başa bırakmayacağımı, ayrı evde de olsam onun yanında olacağımı biliyor. Asıl sorun, “Kız kısmısının ayrı evi olmaz, el alem ne der!” “Kız çok zorluk çekti, istediği gibi yaşasın, uzaktan bana destek olsun” diye düşünmesini istiyorum ama onun için yaşamı zorlukla geçen tek o. Kadersizlerin en kadersizi. Oğulları ile baş edemedi, edemeyeceğini de anladı. Erkek çocuğu bırakıp gidebilir, eve gelmeyebilir. Ama kız çocuğu ne yaşarsa yaşasın; bağımsız olamaz, olmamalı. Kız kısmısının kocası olmazsa ayrı evi de olamaz. Duyulmuş, görülmüş şey mi?

Hamamönü’ndeki evimin karşısına geçip sigara yakıyorum. Evimin kapısını açmak, içeri girip uzanmak istiyorum. Kapalı perdeleri, sadece dışarıdan bakma hakkım olduğunu anlatıyor.

Kadersiz olduğum doğduğum günden belliymiş. Adımı boşuna 'Gülcivan' koymuşlar. Adım 'Kader' veya 'Kadersiz' olmalıymış. Babam dört yıl askerlik yapmış. Döndükten yirmi dört saat sonra ölmüş. "Nazardan öldü" diyorlar. O zaman daha dört aylıkmışım. Böyle anlatınca çocuklar hep bir ağızdan "Aaa, demek ki sen başkasındansın!" diye eğleşirler. Siz de öyle düşünmeyin diye diyorum; babam izinli geldiğinde anamın karnına düşmüşüm.

Daha kırkım çıkmadan ölüyormuşum. O zaman keşke ölseymişim. Bunca çileyi çekmezdim. Hemen de unutulurdum. Emme öldürmeyen Allah öldürmüyor işte. Kaçırdığım ölüme, yaşadıklarımı düşündükçe üzülrüm.

Bebeyken tarlaya gitmişiz. Sıcakta anam beni keliğe bırakmış. (O zaman daha ikinci kocaya gitmemiş) Satılmış Ka da keliğe yatmaya geliyormuş. Irgatlık yapanlardan biri demiş ki:

"Satılmış Ka, yatmaya gidiyorsun ya, o kelik bek sağlam değil. Bak, ayakları çelmiş." O da:

"Amaaan, bir şey olmaz. Alnımızda ne yazarsa o olur. Allahın emrine karşı mı geleceğiz, atın ölümü arpadan olsun," demiş.

Uzanmasıyla, kelik başımıza uçmuş. Başına mıh kakılmış. Oracıkta ölmüş. Ölerken uzattığı ayağı, keliğin direğine dayanmış. Bacağının arasında kalmışım. Köylüler koşa koşa gelmişler ki, cildir cildir bakıyorum.

Çocuklara bazı bazı kızıyorum emme bazen de doğru söylüyorlar valla. Sen ayakları çelmiş keliğe git yat, ondan sonra da alnımıza ne yazıldıysa o olur de. O zaman ayağı keliğin direğine dayanmayaydı, ağzımı kapataydı, ya da kafama bir şey geleydi, ölüp kurtulacaktım emme çekecek derdim, yiyecek aşım varmış.

Çocuklara "Böyle böyle oldu. Az kalsın ölüp kurtuluyormuşum," deyince benimle eğleniyorlar.

Şimdi her şey değişti. O zaman bir kış olurdu, bir kar yağardı, dam başından karı sıyrınca, damın boyuna çıkardı. Altından delerdik, malları karların arasından çıkardırđık. Nasıl yaşadık o soğukta, yalınayak, aç, açıkta anlamıyorum valla.

Babam ölünce, dayım anamı, "Elin evini, bu yetimleri niye bekliyorsun," diye ben iki yaşındayken götürmüş. Aklım ermiyor emme ebem anlatırdı. Anamı götürdükten sonra, dayım gelip altımızdaki bir kat döşegi, "Bana ne, milcanlar neyde yatarsa yatsın!" diyerekten almış. Ebem bir gün abimin kucağına beni verip anamın kapısına yollamış. Dayım içeri almadığı gibi abimi dövmüş. Sonra ebem götürüp beni kapıya koymuş, yine içeri almamışlar. Ebem anamı "Geri yollayın" diye çok istemiş ama boyu devrilesice, kurtlar yiyesice dayım yollamamış. Dayım gelmiş, anamın sandığını dökmüş, em'e yarar ne varsa almış. Sandıktan babamın bıçağı çıkmış. Abim, "Bu bıçağı vermem, babamdan bana yadigar kalsın" demiş de vicdansız dayım, abimi dövüp elinden almış.

Anamı erkek çocuk doğuruyor diye Ali Ka'nın Veli'ye, karısının üzerine kuma vermişler. Hükümet nikâhı hiç yapmamışlar. Ben o zaman iki yaşındaymışım. Anam Ali Ka'nın Veli'ye yedi çocuk yapmış. Biri kızdı emme öldü. Ömrünü çalışmaya verdi, on tane çocuğı oldu; ne sevdi, ne de sevildi. Anam genç olduğu için tarlada, bağda, bahçede çalıştı. İkinci kocası yaşça büyüktü. Kuması felç oldu, her işe anam koştı. Ebemle amcam baktı bize. Dedem seferberlik zamanında askerde kalmış, dön-

memiş, haber de alınamamış. Yengemin bebeleri doğunca çok yaşamaz, ölmüş. Köylüler "Uykusu derin, çocukların üzerine yatıp boğup öldürüyor," derlerdi. Bir hastalıkları vardı zahir. Her suçlu kadınlara atarlardı.

Ölen bacım için "Felçli kuması bakamadığı için öldü," dediler. Anamın kızının boynundaki boncukları görünce, "İnşallah ölür de, boncukları bana kalır!" dermişim. Çocukluk işte. Anama çok öfkelendim. Götürdüğü döşeğin hesabını çok sordum. Anamla ilgili bir tane iyi anım var. Bir gün eteğimin altına gizlice yün sardıydı, kendinize çorap örün diye. Bazı bazı da pınarın başında esvapları yıkarken bizimkileri de alırdı. Ölene kadar bir döşeğin, bir de boğmaca olduğum gün niye yanıma gelmediğinin hesabını sordum.

Boğmaca geçirdiğime aklım sarıyor. Ateşler içinde kavruldum durdum da, anam yanıma gelmedi. Titrediğimi, ağladığımı duymadı. Karnım şişmişti. Görenler öleceğime karar vermişti. O zamanlar Çorum'a at arabasıyla gidilirdi. Kozalak, ağaç götürürlerdi. Gidenlere ne isteniyorsa ısmarlanırdı. Benim için kefen ısmarlamışlar. Kefenim geldi emme ben ölmedim, biricik taşı oynadığım arkadaşım öldü, ona nasip oldu. Köylüler ölen olunca, birbirlerinden borç kefen alırlardı.

Hesap sorduğum bir gün Ali Ka'nın Veli, "Bitmeyen öksürük sesini duyuyorduk, garı git bak, kız ölecek, dedim de anan gitmedi" dedi. O zaman iyice kinlendim. Anam da, "Utandım kızım, eskiler kocalarının koynundan kalkıp, bebelerine bakamazlardı. Döşeği de ben götürmedim, peşimden abim getirdi," dedi. Anamı hiç sevmedim; başımızda durmadı, bizi ser sefil döktü gitti diye. Yaşarken çok öfkeliydim, hiç iyi davranmadım. Zati ayda yılda bir geliyordu. Ben anam diye sahip çıkmayınca, herif zati huysuz; iyice cibeler, dirlik vermezdi. Yenice düşünüyorum. Ali Ka'nın Veli'den olan çocukları da onu ana bellemediler. İkinci kocada doğurduğu erkek çocukları analıklarına ana dediler, analığın üzerine kaydedildiler. Bize sahip çıkama-

dı, diğerlerinde de sahip çıkarmadılar demek ki. Düşünüyorum da anam da bir gün görmeden gitti. O zamanlar bilmiyorduk emme demek ki emmimin karısı dirlik vermedi de kocaya gitti. Genç, güzel kadın. İstememiştir zahir. Demek ki onun için kendine acır, sessiz sessiz ağlarmış. Öldü gitti, bir kere ana kız gibi konuşamadık. Bek pişmanım. Şimdiki aklım olaydı dertleşirdim onla.

Yatağımızı dayım götürdüğü için ebemle yatardık hepimiz. Her sabah, "Ayının bebeleri, etlerimi didik didik didiyorsunuz, uyku dirlik vermiyorsunuz!" derdi. Tepiklerdik demek ki! O zaman şimdiki gibi her şey bol bolamaç değildi. Yoksulluk diz boyuydu. Yazlı kışlı yalınayak gezerdik. Soba yoktu. Çayların başında, çamaşır yıkamak için, pınarın yanında yunaklıkda yunmak için ateş kayılırdı. Kalan közleri getirir, sacın üstüne koyar, ısınmaya çalışırdık. Ev dediğime bakmayın, bir odada yedi kişi kalıyorduk. Davar kömlelerinden, koyun boklarının üzerinden topladığımız yünlerle çoraplarımızı yamardık. Abimin tabanları çok yara olmuştu, irinler akardı. Kömüş boku sarardık yaralarına. Gece acıkır, ekmek çalardık. Ayakkabı yüzü hiç görmedik. On iki yaşında ilk çarığımı giydim. Kardeşlerimle birlikte köyün her hizmetine giderdik. Bazı bazı delikli para verirlerdi. Okula, muhtar kaydederdı. Muhtar haber vermeden, "Evde ebesine yardım etsin" diye adımı kendi kendine silmiş. Emsallerim okula gidip gelirken ağlardım. Beni okula hiç yollamadılar, "Kardeşlerinin hizmetine kim koşacak" diye.

Emmimin bir kızı vardı, sonradan da bir oğlu oldu. Kızıyla aynı yaşttık. O okula gider gelirdi, babasının kucağına çıkar otururdu, kıskanırdım emme hiç ses çıkaramazdım. "Babam olsa da beni seuse" diye gizli gizli ağlardım. Amcam bizi hiç dövmedi, kötü söz söylemedi emme amcamın kızının dayğını çok yedim. Çocukluk işte, kıskanıyordu demek. Onların da bizim yüzümüzden hiç dirlikleri, geçimleri olmadı. Yengem yine iyi kadınmış. Söylenirdi, "Ben yıkıyorum bunlar kirletiyor,

pisliyor” diye. Kolay mı elin dört tane bebesine bakmak. Şimdikiler bir gün bakmaz valla. O zamanlar yatılı eğitimci okulları vardı. Kaç kere gelip istediler. “Yazık etmeyin bu çocuğa, verin okutalım” dediler de ebem vermedi. “O benim elim ayağım, kendime gücüm yetmiyor, vermem” dedi. “Kendini kurtarsın varsın gitsin, yaşımı yakama dikmedim ya” deseydi kaderim şimdi bambaşka olurdu. Öğretmen çıkardım. Köpüklüye varmazdım. Çocuklar iyi yetişirdi. Sanki bunlar yine çocuklarım olacaklardı!

Eskiler bek acımasızdı heri. ‘Milcan’ derlerdi bize. Kimse-siz demekti. Döverlerdi, azarlarlardı. Para kazanmak için yalın ayak kirmen eğire eğire yakın köyleri korkarak dolaşırdım. Eğirdiklerimi karın tokluğuna satardım. Genç kız olarak yetişip gelince dayımın oğluna istedilerdi, o zaman kendimi bir şey sandım. Varlıklı evlerden de isteyenlerim çıkar diye istemedim. Keşke varaymışım. İpirahat olurmuşum. Cahillik işte, ne diyeceksin. “Bu herife varın mı?” diye soranım olmadı. Ortalıkta büyüdüğümüz için birbirimize de sahip çıkamadık. En büyük abim on yedi yaşına gelince evlendi. Kardeşlerimle birlikte ebemi de alıp köme taşındık. Yengem “Siz gidince, gazanda pişirip kapağında yiyeceğim” derdi. Biz taşınınca, “Dediğimi yaptım; kazanda pişirip kapağında yedim” dedi.

Yengem iyi kadındı, bize söylendi emme hiç dövmedi. Çocuğu durmazdı, hep düşerdi. Onun için kızını bek şımartırdı. Yıllar sonra tekke vergisi oğlu oldu. Oğlu kızakla eve odun getirdiğinde, “Allahım, bana bu günleri gösterdin ya canım senin olsun” dedi. Oğluna hamile kaldığında ölecek diye bek korktuyduk. Bebe ters geldi dediler, sabaha kadar kilimin arasına koyup salladık. O zaman battaniye neyim yoktu. Sonra tekrar gebe kaldı. Kanama geçirdi, doktora Çorum’a götürürlerken yolda öldü. Şimdi doktora gidince söyleniyoruz da, Allah ne oralara düşürsün, ne de yokluğunu versin. Gencecik öldü gitti yengem. Emmim tekrar evlendi. Evine bakmaya geldiklerinde “Hiçbir

şeyi yokmuş” demesinler diye bizdeki eşyaları taşıdık. Gelip bakanlar gittikten sonra tekrar evimize götürdük. Büyük çocuk olmak, baba yoksa baba olmak demekti. En büyük abimin evinden evlenip gittik. Bir gün yakın köyden misafir gelmişti. Emimin kızı bize geldi. Gelen misafir güzel hikâye anlatırdı. Emimin kızı, “Ben buna varacağım!” diye tutturdu. Bek deliydi heri. Kıkır kıkır gülerdi. Ben hiç onun gibi deli olup da kıkır kıkır gülmedim.

Ben kendi kendime acıyarak mutlu oluyormuşum. Yaşamın kıymetini bilmiyormuşum. Üzülmeyi seviyormuşum. Üzüldükçe mutlu oluyormuşum! Sanki kıymet bilinecek yaşamım olmuş da ben kabul etmemişim gibi...

Babaları çocuklara hiç iyi söz söylemedi emme aç açık da bırakmadı. Biraz palazlanınca hepsi çemkirmeye başladı. Onu hiç sevmediler. Ben, “Keşke babam olsaydı da tek beni her gün dövseydi” dedikçe; “Keşkeee. Sen dayak yemeyi seviyorsun, bir de baban dövseydi de mutlu olaydın!” diyorlar. Hele hele kız; efendim, bu kadar dayaktan örnek veriyorsam, ‘babam olaydı da beni dövseydi’ diyorsam o zaman neden kocamdan şikâyet ediyormuşum. Babam olmadığı için dövmediyse bile kocam babamı aratmamış, güzel güzel dövmüş ya. Beni anlamıyormuş. Hem yediğim dayaklardan, hem de büyük bir emekle(!) beni döven kocamdan şikâyet ediyormuşum.

Babasızlık nasıl bir şey, bilmiyorlar. Bir günden bir gün nazlanacağım kimsem olmadı. Keşke babam olaydı da tek beni sevmeyeydi. Yeter ki bize sahip çıkaydı. Bir kez “baba” diyemedim. Kimsem olmadığı için bu köpüklüye verdiler. Kimse kızını ona vermediği için beni verdiler. Kendi köyünden, yakın köyden kız bulamadığı için gelip beni aldılar.

O güne kadar, talibim herif nasıldır, neye benzer bilemedim. Beni almaya geldiklerinde bir ara Hüsamettin helaya gitti. Hava rüzgârlıydı. Çıktığında rüzgâr kasketini götürünce kel olduğunu gördüm.

“Vıhhh, kafası da kelmiş!” dedim kendi kendime.

Şimdiki gibi gelinlik yoktu. Üç etek giyiyorduk. Başımıza boyalı tavuk teleğinden taç yapıyorlardı. Kepimizin etrafına liralılar diziyorlardı. Yüzümüzü örtüyorlardı. Gerdeğe girene kadar ne damat bizi, ne de biz damadı görüyorduk. Örf ve adetlerimiz bek kötü heri. Tecavüz edenleri televizyonda gösterince hep kendimi düşünüyorum. Bizimki farklı mı sanki. Hiç olmazsa tecavüzçüleri şikâyet ediyorsun, eller kınıyor, mahpus yatıyorlar. Ya bizler! Hiç tanımadığın, görmediğin adamla herkes bilirken, eğlenirken yatıyorduk. Bir de kız mısın, diye ertesi gün çarşaf gösteriyorlar. İstedığın kadar ağla, çırpın yardımına gelecek, sahip çıkacak kimsen yok. Zati öyle bir şey diyemiyorsun.

Kendi kendine korkarak çaresizce ağlıyorsun. Şimdiki gelinler bek ağlamıyor. Belki de eskiden gelinler korktukları için çok ağlıyorlardı, ne biliyim. Ben korktuğum için çok ağladım. Nikahlı kocammış! Olmaz olsun... Hem o zaman nikah mikah mı vardı? İzinnamemi kız mahpusa düşünce, devlet “Soyadınız tutmuyor” diye görüştürmeyince gittik de aldık.

Düğün günüm bile eziyetliydi. O zamanlar gelinler atla giderdi. Köyde en iyi at binen, cirit atan kız bendim. Ohhh, şimdikiler de bunu bilmiyor ya. Onlar artık hayallerinde görürler at binmeyi. Deli kız, kendine at alacakmış da, atla işe gidecekmiş. İş yerinin kapıcısı Sadullah’a, “Atımın yemini ve suyunu ver” diye emir verecekmiş. Attan elinde kırbaçla inecekmiş. Kırbacını bacaklarında şaklatarak iş yerine girip bilgisayarın başına oturacakmış. Bu deli, oldum olası hep böyle ipe sapa gelmez hayaller kurar.

Neyse. Ben atla gelin giderken arkamdan gelen düğüncülerden işgüzar ve yaşlı olan Cafar Ka, “Gelin kısmısı jandarmasının önünden bacağını sallaya sallaya at üstünde geçmez” dedi. Ben “itim” bile diyemiyorum. Şimdikiler gibi öyle cet cet konuşacaksın, öyle mi? Vay babam vay! Attan indirdiler, at arabasına bindirdiler. Daha köye gelmeden atlar parlamasın mı? Dur-

durmak ne mümkün? Araba gitti, Halil Ka'nın tarlasına çakıldı. Arabadaki yengeler üstüme düştüler. Burnum tarladaki tezeklere kakıldı, davul gibi şişti, duvağımın altında kanıyor. Yaralandım emme, gelin olduğum için ses edemiyorum. Böyle anlatınca çocuklar, "Babam duvağını açınca korkmadı mı?" diye eğlenirler. İşte böyle geldim kocam evine.

Kayınbabamın tarlasının bitişiğinde abimin tarlası vardı. Irgatlık zamanıydı. Herif tarlada bir gün abimin gözü önünde beni dövdü. Sürükleye sürükleye götürdü, tarlanın kenarına kodu. Akşama kadar "Kocam çağırır" diye bekledim, çağırmadı. Sonra, kızla oğlanı alıp abimle gittim emme o da, "Bacı, seninki çekilir dert değil, gitme, kal" demedi. Köyün büyükleri, "Böyle olmaz, koca evi bırakılıp gelinmez" dediler. Abimin gözünün içine baktım, "Gitme bacı" desin diye, demedi. Herif de almaya gelmedi. Birinin peşine takıldım çaresiz; döndüm köpüklünün yanına. Kızla oğlanı heybenin gözlerine soktuk, ben de eşeğin üzerine bindim; boynum eğri döndüm. Bir tek rahmetli kaynam korkmuş; "Ya gelmezsem" diye.

Herifin bir tek iyi gününü gördüm; hakkını yemeyim. Yeni gelin gittiydim. Dam başına, yiyim, kabuğunu da koklayım diye nerden bulduysa portakal bulmuş, koymuştu. O zaman nerde portakal, şimdikininki gibi bir şey. Alırken rahmetli kayınbabam görmüş. Beni de, onu da dövdü, rezil etti millete. Şimdiki gibi öyle sevecen, vay babam vay! Sevgiyi, kırıltırmayı bırak, kocam portakal verdi diye kıyameti kopardılar.

Ölse de kurtulsam. Hoş, ölse de, bu kader bende olduktan sonra yine gün yüzü görmem ya...

Telefonun sesi anılarımı bölüyor. Arayan Yunus. İçim acıyor. Bildiğim ayrılık duygusunu tekrar yaşıyorum.

Babamın nasıl olduğunu soruyor. Tanımadığı ülkede kurmaya çalıştığı yaşamın yorgunluğu sesine sinmiş. Buruk, kırık, hızlı hızlı konuşuyoruz. Ben konuşmaya devam eder-

ken sesi gidiyor. Yaşadıklarımız gibi görüşmemiz de yarım kalıyor. Yunus'la yaşadıklarımızı tümleyemiyoruz.

Yunus cezaevi kapısında büyüyor. Çocukluk anılarımız o ilkokula gidene kadar. Kıvrır kıvrır altın sarısı saçları ve hayalleriyle kalıyor içimde. Daldığı hayal dünyasının içinde kayboluşları geliyor gözümün önüne.

İzlendiğini unuttur, kurduğu oyununa gerçekleri taşır, içinde kaybolurdu. Genellikle işçi olurdu. Çalışır çalışır ama aldığı para yetmezdi. Çocuğu hastalanır, hastaneye götürür, çocuğa bakılmazdı. Evi soğuk olur, odun, kömür alamazdı. Oynarken öyle daldardı ki, biz gülene kadar izlendiğini fark etmezdi. Gülünce kızar, kaybolur, sonra kaldığı yerden devam ederdi. Bir gün;

“Teneke’yi okudun mu?” diye sormuştu. Önce soruyu anlamamıştım.

“Yaşar Kemal’in Tenekesi’ni.”

“Okumadım,” dedim.

“Devrimciyim diye geziyorsunuz, daha ‘Teneke’yi okumamışsın!” dediğinde daha beşinci sınıftaydı.

Sanki kitapları başucuna koyuyor, onlar da zihnine doluyor gibi geliyordu. Beyni okuduklarının fotokopisini çekiyordu. Ben içerdeyken, orta ikinci sınıfta kalmış. Evin gerginliği, kavgalar, polis baskınları zihnini doldurmuş. Ağabeyimin akıbetini denemek istercesine, Ankara’nın yoksullarını toplayan Siteler semtinde işe gitmiş. Göremediğim o günleri, güzel başında yana kaymış kasketi, tulumu ve yüzünün kirini ispatlayan tek fotoğrafı belgeler. Yaz sonunda;

“Kaynakçı olmayacağım, okuyacağım,” demiş.

Kararında direnmiş. Babama rağmen okulu birincilikle bitirmiş.

Yunus, cezaevinde olduğum sürece beni hiç yalnız bırakmadı. Fırsat buldukça ziyaretime geldi. Gelmediği zamanlarda yasak olsun olmasın her hafta düzenli mektup yazdı. Nasıl

büyüdüğünü mektuplarından takip etmeye çalıştım. Yakışıklı başı, çocuksu, zeki, isyankâr durdu.

Mektuplarını koğuşça okurduk;

“Evimizin önüne çardak yaptık. ‘Çardak nedir?’ diye soracaksın. Çardak: Etrafı yeşilliklerle çevrili bir nevi gölgelik.”

“Annem: İyi olmasa da iyi sayılır.”

“Babam: Her zamanki gibi ters, sinirli; ama iyi.”

“Kartopunu (köpeğimiz) trafik kazasında kaybettik,” diye yazardı.

Büyüdükçe yazmadaki ısrarı ve yazdıklarının değişmesi idarenin gözünden kaçmamış, mektuplarını vermemeye başlamışlardı. Ama o hep yazdı.

Özgürlüğüm benim. En çok özlediğim. İçerdayken hep yakınımnda durdu. Büyürken kaçırdığım çok az şey var sanıyordum. Oysa çok azını görmüşüm.

İlkokula giderken bıraktığım kardeşim tahliye olduğumda üniversite sınavlarına giriyordu. Sınavını merak eden, kapısında bekleyen kimsesi yoktu. Annem, babama yalvararak arkadaşları gibi dershaneye gitmesini istemiş. Bir ay gitmiş, sonra babam, “Kazancımı ona mı yedireceğim? yeter bu kadar!” diyerek ikinci ayın parasını vermemiş.

12 Eylül sonrası, yetişmiş politik öğrenci olarak girmişti ODTÜ’ye. Girdiği sene de Öğrenci Derneği temsilcisi olmuştu.

Hepimizin içine, gözaltına alınacak, işkence görecektik korkusu düşmüştü. Öğrenci Derneği yasal bir oluşumdu ama yasalar yasal değildi. Yunus bir sabah evden çıktı. Akşam komşularımız geldi, sohbet edip çay içiyorduk ki kapı çalındı. Polisler içeri daldı. Yunus’u arıyorlardı. Evdekilere, “Nerdeyse bulacaksınız,” bana da, “Hazırlan, seni götüreceğiz,” dediler. Annem, “O hasta, onu vermem!” diye feryat etti. O arada Yunus telefon etti, telefonu açtım. “Halit ağabeylerdeyim,” dedi. “Tamam, gelmesen de olur, gelme,” dedim. Polis, “Ner-

den aradı?” diye sıkıştırmaya başladı. Söylemedim. Annem bir yandan ayılıp bayılıyor, diğer yandan da yazdığım günlüğü soruyordu. Polislerin odada olmadığı bir anda, ayılıp bayı-larak yatarken, hızla kalktı, defterimi yatağın altına attı. Po-lis aynadan görmüş. Annemi kaldırdı, defteri aldı. Misafirli-ğe gelen komşularımızı da bırakmadılar. Bir süre sonra kapıya vuruldu. Sırtımda polisin silahı dayalı, kapıyı açtım. “Kaç!” deyip dememekte tereddüt ettim. Kaçarken vurulacağından koktum. Yunus içeri girdi. Kolundan büküp duvara dayadı-lar, üzerini aradılar. Evde ne kadar kitap varsa hepsini torba-ya doldurup götürdüler. Yunus polislere ters ters baktı. Polis sırtına yumruk attı. Babam, “Benim evimde oğluma vurma-ya hakkınız yok,” dedi. Babama da vurdular. Annem beni ver-medi, Yunus’u alıp gittiler.

Yine günlerin, gecelerin saati durdu. Evimiz işkenceye alınıp götürüldüğümüz yerimiz oldu. Ertesi gün işten izin al-dım. Avukat, DGM kapılarını beklemeye başladım. İşkence-leri tekrar tekrar yaşadım. İçim dışım acıdı. Çaresiz günler geçmedi. Yaşamdan bıktım, yoruldum. Yunus’u versinler is-tedim, istedik.

Okullar tatildi. Yunus Ankara dışından gelen bir arkada-şı ile karşılaşmış. Arkadaşı çantasını bırakacak yer arıyormuş. Yunus da “Bize bırak” demiş, çantayı almış gelmiş. Çantada arkadaşının kimliği varmış. ODTÜ’ye gidince arkadaşını jan-darma almış. Emniyette işkence ile yasadışı örgüt üyeliğini ve örgüt eylemlerini kabul ettirmişler, işkence zoruyla arkadaşla-rının isimlerini de örgüt üyesi diye verdirmişler. Sonra, okul arkadaşlarından ona yakın olanları toplamışlar. Hepsine cun-talı günlerin işkencelerini yapmışlar. Elektrik, askı, falaka, cop sokma, birbirlerine işkence yaptırma... On iki gün sonra hep-si sorgu hâkimliğinden serbest bırakıldı. Bırakıldı bırakılması-na ama, Yunus geldiğinde on iki gün evvelki Yunus değildi ar-tık. Evde duramıyor, her araba geçişte geceleri, “Beni almaya

geldiler” diye dışarıya bakıyordu. Yüzü, kolları vücudu çürük içindeydi. Acıya nasıl da dayanıyor beden, ya ruh?

Yunus’un serbest bırakılan arkadaşlarından Can, ailesinin yanına gittikten birkaç gün sonra ölmüş, neden nasıl öldüğü bilinmeden gömülmüştü. Yunus ruhunda açılan yarası kapatamıyordu. Öfkesi dinmiyordu. Sonra bıraktı gitti ülkesini. Mutlu olamayacağı yabancı bir ülkeye yerleşme kararı aldı. İsteddiği sadece işkence görmemektir. Genç ve dinç beyni ezildi. Hepimiz yine acıdık. Yine ayrıldık. Yıllarca sürecektir ayrılıkta yaşadıklarımızı ya tamir edecektik, ya da edemeyecektik. Henüz ne kadar ayrıldığımızı bilmiyorduk.

Yaşadıklarımızdan kurtulmayı birbirimizden kurtulma sanıyorduk. Tamirimiz yıllarımızı mı alacaktı? Ya yıllar bizden nelerimizi alacaktı? Bilmeden yaşıyorduk. Kaçarak, bize sunulan hayattan kurtulmak isteyerek. Yaşadıklarımıza öfkemizi birbirimizden çıkartıyorduk.

Yunus’u düşünerek yürüyorum. Hacettepe Hastanesi’nin köşesinden Sıhhiye yönüne dönüyorum. İbni Sina Hastanesi’nin karşısında durup, ameliyat olduğumda yattığım odayı çıkarmaya çalışıyorum.

Kalbim benim değildi. Yunus’un ezilmişliğine ve yaşadıklarına dayanamıyordu. İşten izin alıp dayımın bulunduğu doktora gittik. Doktor ameliyat olmam gerektiğini söyledi. Boş yatak beklemeye başladık. Çalışırken yerin boşaldığı haberi geldi. Hastaneye yatmaya yalnız gittim. Yatış işlemlerini yaptıktan sonra annemi aradım.

“Hastaneye yattım; bana bardak, kaşık, gecelik getir,” dedim.

Güçlüydüm, kendi kendime yeterdim. İşkenceli günler kafamıza çaka çaka öğretmişti. O zaman öğrendiklerimin öğ-

renmek zorunda kaldıklarım olduğunu bilmiyordum. Elimde evraklarla gezerken, kafamı çevirdiğimde bana güzel bakan gözler görmek istediğimin farkında değildim. O gözleri aradığım için çevremin kalabalığında yalnızlaştığımın ayırımında değildim. Hatta ve hatta duygularımın bunlar olduğunu da bilmiyordum. Yıllar sonra duygularımı ayıracak, hepsine bir sandık seçecek, yük olanları, yaşanmamışları, yaşanacakları zaman seçecek ve içine atacaktı.

Ameliyat edecek doktor ameliyat masasından kalkama riskinin yüzde altmış olduğunu söylediğinde içimden, “Riskim yok, ölmem ben!” dedim.

Aort kapağım değişecekti. İki tür kapak vardı. Halk arasında çocuklu ve çocuksuz deniyordu. Çocuklu kapak organikti, çocuksuz kapak mekanik. Organik kapağın ömrü en fazla on yıldı. Sonra tekrar değiştirilmesi gerekiyordu. İkinci ameliyatın riski daha fazlaydı. Doktor tekrar ameliyat olmamam için mekanik kapağı tavsiye ettiğinde, ben “İkinci ameliyatta ölürsem, çocuğum da olursa ona kim bakar”ı düşünüyordum.

Yaşayıp geçtiklerimin ruhumda bırakacağı etkiyi henüz bilmiyordum. Yaşamın önüme çıkardıklarını düşünmeden yaşıyordum. Yaşam önüme güzellikler çıkarmıyordu. Yoksulluk ve yoksunlukla baş edemiyordum.

Odam çiçeklerle doldu. Arkadaşlar, akrabalar, tanıyanlar, tanımayanlar “Yalnız değilsin, seni seviyoruz; dönüp geleceksin,” dediler. Hastane, zor bulunan kanımdan vermek isteyenlerin akınına uğradı. Sevgiye ihtiyacım olduğunu bilenler, sevgilerini kucağıma demet demet bıraktı. Öyle çoğaldım ki, dönüp geleceğimden hiçbir şeyden emin olmadığım kadar emindim. Kan grubumdan bir ünite bulamadıkları için o güne kadar ne çok hasta ölmüştü; benimse ihtiyacım olandan çok bulunmuştu. Hiç kimseyi geri çevirmemişler, herkesten almışlardı. Sanki altın madenine denk gelmişlerdi.

Ameliyatta verilecek kanları kucağıma doldurdular, tekerlekli sandalyeye oturtttular. Ameliyathanenin girişinde, üstümde arkası açık yeşil elbise, sevgiden, ilgiden ayrıldım. İşte, yine kendim ve zorluklarımla baş başaydım. Ne kadar kendimi teselli etsem, “Vız gelir, tırıs gider” desem de korkuyordum.

Erkeklerin ameliyat sırası beklediği odaya götürüp sertçe, “Geç içerde bekle” dediklerinde sorgu sıramı beklemeye başladım.

Benim gibi sorgu sırasını bekleyenler benimle ilgilenmiyorlardı. Saklandıkları mağarada bulunmuşlar ve kurşuna dizilmek için sıralarını bekliyorlardı. İsimleri okunanların başlarına sıkılan kurşun seslerini duyuyorlardı. Vücutlarının her damarı tir tir titriyordu. Yalnızdılar.

Oturdukları sedyede kendime yer aradım. Azıcık gönlüsüz, sıkıştılar. Sedyeye çıkarken arkam açıldı. Kimsenin umurunda değildim ama yine işkencede aşağılanmış gibi hissettim. Kısa süre sonra oradan geçen kesicilerden ya da kesicileri tanıyanlardan, ya da kestikten sonra bakacaklardan biri gördü, gördüklerine inanmazcasına, “Senin bunların arasında ne işin var? Arka tarafa geç!” dedi. Kızmasına cevap vermeden, ezik, arka tarafa geçtim. Kesilecek erkek çoktu ama kadın yoktu. Çünkü gittiğim oda boştu.

Ürkek, etrafımı tanımaya, olanları ve olacakları anlamaya çalışarak baktım. Odanın kapısına tekerlekli sandalye ile geldiler. Götürdüler. Sedyeye çıktım.

Bağlanmaya alışkın ellerimi ve ayaklarımı bağladılar.

Koluma sürülen iğne öncesi alkolün serinliğini hissettim. Asit mi döküyorlardı acaba.

Doktorum üzerime eğildi:

“Zeynep, ameliyattan önce sana anjiyo yapacağız. Lokal mi yapalım, yoksa bayıltıp mı yapalım?” diye sordu. -Ne yapacaklarını nereden bileceksem- Konuşturmaya mı çalışı-

yorlardı? Karşımdaki makineden çizgiler geçiyor, kocaman ışık gözüme geliyordu. Çok mu mikropluydum, herkes ağzını bağlamıştı.

“Bayıltın, kafanıza göre takılın,” dedim.

“O zaman ayılman zor olur,” dedi.

“Bana sormayın, kendiniz bilirsiniz,” dedim.

Bacağımın elma gibi oyulma sesini duydum, ama acısını hissetmedim.

“Gitmiyor, tıkanı,” dediler.

Saatler yok oldu. Dünyadaki tüm saatleri kaldırdılar. Ben de öldüm.

Ayıldığımda gerçekten de kafalarına göre takılmışlardı. Boynumda, kolumda, kasiğimde nereye denk gelirse, her yerime bir şeyler asmışlardı. Levent Kırca’nın, tam teşekküllü kamerman Cevat Kelle’si gibiydim. Ağzıma da kapak takmışlardı. Yanımda tanıdık kimse yoktu. Onlar ve ben yalnızdım.

Biri “Uyan!” diye tokatlıyordu. Ağlamaya başladım. Sesim çıktı mı, bilmiyorum.

“Bana vurmaya hakkınız yok, ben insanım, işkenceci misiniz siz, uyuma deyin, uyumam” dedim. Tepkimi anladımı, bilmiyorum. Tokatlayan uzaklaştı yanımdan. Tokatlamayan, “Uyuma” diyen geldi gitti, geldi gitti.

Zor nefes alıyordum, üzerimdeki çarşaf ağır geliyordu. Etrafıma bakınmaya, olanları anlamaya çalışıyordum. “Uyuma” demek kolaydı. Narkozun etkisi geçmemişti. Sanki gözlerimin üzerine tonlarca ağırlık koymuşlardı ve kaldırmıyorlardı. Ne kadar direnirsem direneyim gözlerim kapanıyordu.

Halka şeklinde dizilmiş kesilenler, yarı çıplak, göğüslerinin ortasından ikiye yarılmış, oturur şekilde duruyorlar. Erkekler ikiye yarıldıklarına bakmadan fırsattan istifade yarılmış kadınların siyah dikişlerin kenarlarında sarkan memelerine bakıyorlar. Biri sürekli gelip üzerimi açıyor. “Başkasına bakan gözler bana da bakacaklar” kaygısıyla kımıldamakta zor-

lansam da, gücümün sonunu, namusumu korumak için har-
cayarak çarşafı serum, kan takılı kolumla üzerime çekiyorum.
Beyaz önlüklü tekrar gelip açıyor, ben tekrar örtüyorum. En
sonunda sinirli:

“Neyin var da neyini örtüyorsun, ateşin yüksek, düşme-
li!” deyip örtüyü o indiriyor, ben çekiyorum.

Adamın biri çıplak, elinde serum şişesi, kalkmış, “Ço-
raplarımı verin, eve gideceğim,” diyor.- Her şeyi tam da sanki
çorabı eksik- Yaşadıklarım işkenceleri hatırlatıyor. Emniyette,
“Oğlum, işe geç kalıyorum,” diyen usuma geliyor. Hepsi daha
kaç kere gelecek, bilmiyorum. Hastalar tutuklu, diğerleri iş-
kenceci, cezaevi yöneticileri, koridor nöbetçileri gibi geliyor.
Acıları vücudum tanıyor. Bana bir şey kabul ettirmek isteme-
diklerinin ayrımındayım. İyi olmam, yaşama yeniden başla-
mam için, biteceğini bildiğim bu zorluğa katlanmak zorun-
dayım. Dediklerini yaparsam, oradan da, hasta kalbimden de
kurtulacağımı anlıyorum. Ne derlerse yapıyorum.

Ne kadar orada kaldım, hatırlamıyorum.

Odaya çıkartıldığımda, tanıdık tanımadık içeri daldılar.
Herkes öbür dünyadan haber bekliyor. Nerdeyse tanıdıkları-
nı soracaklar.

Kimse ile konuşacak halim yok ama herkes konuşmak
istiyor. Yatağımı sallıyorlar.

“Görüş yok dediler ama biz zorla içeri girdik,” diyorlar.
İyi halt etmişler.

Ben ameliyattan çıkarken annem, doktorun ağzımdaki
pompayı hızlı hızlı sıkmasını, sedyeyi koşarak başka odaya
götürmesini görmüş. Bayılmış. Bir gün hastanede yatırmışlar,
sonra eve yollamışlar. Etrafımda yok. Onun paniği ve ağlama-
sı beni daha çok hasta ediyor. Yanımda kalsın istemiyorum.

Başımda jandarma Teslime var. Ben de kendimi ona tes-
lim ediyorum. Kimseyi yanıma yaklaştırmıyor. Her tarafımı
kolonya ile siliyor. Canımı Çorumlulardan kurtarıyor.

Ameliyat sonrası iyi gidiyor gibi. Yanımda yatan hastalardan Sevgi'yi, soyadı 'Horoz' olduğu için 'Horoz' diye çağırıyorlar. Zayıf ve kemikli yüzünde menekşe gözleri kocaman bakıyor. Çocuklarını soruyor. Kocasını, yesin diye döner getirmiş. Yiyemiyor. Kocasını da nazlanıyor diye kızıyor.

Aylardır hastanelerdeymiş. Hatay'dan gelmişler. Bitlenmiş, saçlarını kesmişler. Gözaltı süresi doksan gün olmuş. Nasıl dayanacak? Onun durumu iyiye gidiyor, benimki kötüye. Taburcu olacağını söylüyorlar. Ama birden ateşi çıkıyor ve bir daha da düşmüyor. Ameliyat sırasında enfeksiyon kapmış. Dayanamıyor zati. Kocasını, banyo yapsın uyusun diye birkaç kez annemler eve götürüyor. Hasta olanları beklerken yakınları da hasta oluyor. Korku filmi gibi. Sevim'i bir ayda ikinci ameliyata alıyorlar. Kurtulamayacağını o da, biz de, kocasını biliyoruz. "Ameliyat olmak istemiyorum, çocuklarımı istiyorum," diyor. Son isteği olan çocuklarını göremiyor. Gidiyor ve gelmiyor. Günlerce yoğun bakımda gözlerini açmadan yatıyor.

Bir de küçük Ahmet var. Doğuştan kalbi delikmiş. Herkese öfkeli. Öfkesinin yaşama olduğunun henüz ayrımında değil. Kimseyle konuşmuyor. Vermek istediğimiz ilgiyi, sevgiyi istemiyor. Ergenliğe girdi girecek yaşlarda, ortadan ikiye yarılmış kadınları, yarılan kadınların refakatçilerini, gelip gidip koluna iğne batıran doktorları, hemşireleri görüyor. Çocuk vücudu yaralarını sihirbaz gibi hızla kapatıyor. Ona göre zor kapanan yaralarımız yaşımızı hatırlatıyor. Sesi hiç yok. Konuştuğunu duymadık çünkü. Sadece kızgın, öfkeli bakışlarıyla asık yüzü, anı olsun diye kalıyor.

Karşımdaki yaşlı kadın ameliyat olmuş. Sorgu sırasını beklemek ruhumuzu sıkıyor. Aramızdan birini götürüyorlar, daha götürülmemiş olanlar, "Sıra bize ne zaman gelecek?" diye korkuyorlar. Yoğun bakımdan çıkan hastayı hastabakıcılar sedyenin üzerine serdikleri çarşaftan tutup, "Bir, iki, üç"

deyip yatağına yatırıyorlar. Hastanın yüzü, nazlanacağı kim-sesi varsa acıyla, şikâyetle, buruşuyor. Ameliyat olanlar acı-larından dolayı, ameliyattan yeni gelene bakmıyorlar. Onlar görmüş geçirmişler. Ama olmayanların korkusu, metanetli olmaları gerektiğinin tesellisine karışıyor.

Yaşlı hastanın refakatçisi olan gelini, (neredeyse annem yaşımda) beklemekten sıkılıyor. Yanıma geliyor, sohbet etmek istiyor. Onu ilgilendiren kayınvalidesinin ameliyatı değil. Oğlunun “Evleneceğim” diye tanıştırdığı kız arkadaşı. Bana anlatırken arada bir kolumdan dürtüyor. Canım acıyor ama belli etmiyorum.

“Oğlum senin kardeşin gibi, boylu boslu, yakışıklı. Kardeşini görünce kanım kaynadı, oğlumu görmüş gibi oldum. İstanbul’da okuyor. Geçenlerde bir kız almış gelmiş; evleneceğim diye. Kızı bir gör. Kara kuru, irin gibi suratı var,” diyor ve örnek veriyor.

“Aynen sen gibi. Bana hak ver, onu nasıl gelin diye elin içine çıkarıyım, haksız mıyım?” diyor.

Başımdan gitsin diye,

“Haklısın,” diyorum.

O, görgüsüzlük yaptığının veya pot kırdığının farkında değil. Uğruna mücadele ettiğimiz halkımız, aslında sadece komik.

Yanımda en çok Teslime ile Emine kalıyor. Bayram tatiline girilecek. Durumum iyiye gidiyor. Teslime ve Emine’nin kocası, arkadaşları cezaevinde. Açık görüş olacak. İyiyim, giddin diyorum. Gitmeden Emine son kez arıyor, durumumu sormak için. “Kötü” diyorlar.

Tansiyonumu ölçmeye çalışıyorlar ama ne büyük ne küçük tansiyonumu buluyorlar. Aleti koluma sabitlediler, her gelen deniyor. Serum takmaya çalışıyorlar, vücudum serumu kabul etmiyor. Bir bardak su içiriyorlar, bir bardak su kusuyorum. Emine görüşe gitmiyor, yanıma gelmeden önce evden

doktorumu arıyor. İkisi de nerdeyse aynı anda geliyor. Doktorum açık renk takımlarını çekmiş, bayram ziyaretine gitmek için çıkmış. Kapıyı kilitlerken ısrarlı çalmasına dayanamamış telefonu açmış. Bayram ziyareti yerine bana operasyon yapmaya geliyor.

Bacaklarıma iğne batırıyorlar, hissetmiyorum. Ölüm yanıma geliyor. Beni götürecek. Gitmek istemiyorum. Yaşamak, yaşamak, yaşamak istiyorum. Hiç istemediğim kadar yaşamak istiyorum. Deseler ki, “Seni bayıltmadan iki kolunu ve bacağına keseceğiz, ancak o zaman yaşayabilirsin”, “Kesin” diyeceğim. Neden o kadar yaşamak istiyorum, bilmiyorum.

Doktorum oturduğum yerde filmimi çekiyor, hemen yan odayı hazırlamalarını söylüyor. Korkuyorum ama korktuğumu belli etmemeliyim. Vücudumun tatmadığı acı kalmadı gibi, yorgun ve yılgın artık. Bir de bunu atlatsam.

İç kanama geçiriyormuşum. Yapay kapak taktıktan sonra ömür boyu kullanmam gereken kan sulandırıcı Coumadin’i fazla yüklemişler. Kapak pompalayamamış ve iç kanama yapmış. Kanı boşaltmaları gerekiyormuş.

Doktorum daha önce dren takılan yeri açıyor, parmağını sokuyor. Musluğu açmışlar gibi, kan beyaz giysisini kırmızıya boyuyor. Bayrak gibi oluyor. Üzerindeki kanlar ay yıldız şeklini alsalar Türk bayrağı olacak. Parmağını soktuğu yere dreni iterek sokuyor, ucuna da kavanoz bağlıyor. Duyduğum acı o zamana kadar duyduklarımdan daha çok. Dişimi sıkıyorum. İyiliğim için yapılıyor. Direnmeliyim. Bağırmiyorum. Direniyorum. Duyulur duyulmaz acı sesimle ve zorlanarak:

“Üzeriniz battı,” diyorum.

Doktorum yaşamımı “Al, bu senin hakkın,” diye veriyor. Tansiyonum hemen on beşe çıkıyor. Yaşasın, yaşayacağım! Ama bu operasyon da korkutuyor.

“Kalk yürü, yürümen gerek,” diyorlar. Yürürken bir şey göremiyor, adım atamıyorum, olduğum yere yığılıyorum.

“Bir şeyin yok, dren takılırken canın çok yandı, ondan korkuyorsun, yürümen lazım,” diyorlar.

“Korkuyorsun” diyenlere korkmadığımı göstermem gerek. Yürümeye çalışıyorum ama yürüyemiyorum. Kan tahlilinde potasyum miktarımın çok düştüğü çıkıyor. Potasyumu birden vermiyorlar, yavaş yavaş serumla vermeliler. Serum takacakları damarım yok. Canım çok acıyor. Hemşirenin biri iğneyi, altındaki can değilmiş gibi her yerime daldırıp daldırıp çıkarıyor. Emine kızıyor. “Rastgele sokmayın, biraz dikkat edin” diyor. Hemşire, “Senin kanını hep ben alacağım” diye tehdit ediyor. Emine şikâyet ediyor, hemşire yanıma yaklaşmıyor. Ben torpilliyim, salak bilmiyor. Ya torpilsiz olanlar ne olacak?

Drenin ucundaki kavanoz kan doluyor.

Gözlerim açık, gelen gideni görüyorum, sohbet ediyorum bilmiyorum. Küçüğüm daha. Komşularımızın bahçelerinin duvarları yan yana sıralanmış. Arkadaşlarımla ipin üzerinden atladığımız ve belirli sayı sonra iki ayağımızla zıplayıp ipe bastığımız oyunu duvarlarla oynuyoruz. Benim bacaklarım güçsüz. Herkes duvarların üstüne iki ayaklarıyla birlikte zıplıyor ben zıplayamıyorum.

Üzerime eğilmiş güzel hemşire başı,

“Zeynep, Zeynep nasılsın, iyi misin?” diyor.

“İyiyim,” diyor muyum bilmiyorum. Ama demek istiyorum.

Güzel Özden Hemşire benim özel hemşirem olsun istiyorum. Pürüzsüz güzel, duru yüzü, yumuşak sesi verilen ilaçların içinde tatlı bir tablet gibi.

Yavaş yavaş toparlanıyorum. Özden Hemşirenin nöbetçi olduğu bir gece saatlerce sohbet ediyoruz. Birbirimizin arkadaşlık teklifini kabul ediyoruz. Sonra yıllarca arkadaş oluyoruz.

"Herkes geliyor, sen gelmiyorsun. Sen gelmeyince hiç kimse gelmemiş aramamış sormamış sanıyorum. Çık gel ne olur. Gel de gör nasıl birden yaşlandığımı. Vazgeçersen de gördükten sonra vazgeç. Kızgınsın belki, öfkелisin. Bu kadar yalnız bırakılmayı hak etmedin. Hayırsız çıktık. Her şeyi söyleyebilirsin. Her şeyi söyleyebilseydik böyle küsmez ve darılmazdık. Anlardık birbirimizi. İçimdeki ateş toplanmış, volkan olmuş. Yakıyor içten içe. Patlamasın diye sürekli su döküyorum. Anlatamıyorum ne sana, ne başkasına, ne de kendime. Belki de içimdeki volkana su döktüğümü de bilmiyorum. O korlaştı, ben yaşadım uzun yıllardır. Korun yakıcılığını doğal sayıyorum. Sonra anlayacağım her şeyi. Çok geç olacak o zaman. Geç olunca düzelmeyecek. Düzeltmeye çalışmak anlamsızlaşacak. Ama bil ki yaşamda en çok haksızlık yaptığım sensin."

"Sana mektuplar yazdım yollamadım.

Bekledim, geldin, sevincimi göstermedim.

Bıraktın, gittin, üzüldüğümü anlatamadım.

Sana mektuplar yazdım yollamadım."

Yaşamla vedalaşmayacağım.

Nihayet üç hafta sonra taburcu oluyorum. Her yerim acıyor, ağrıyor. Ama kendi kendime ayağa kalkıyorum, tuvalete gidiyorum.

Ev yine ziyaretçi dolu. Annem tahliye olduğum gün gibi sevinçli. Ne zaman yorulacak diye bakıyorum. Gelenlere hizmet ediyor, yemekler hazırlıyor. Kızını yine verdiler ona.

Babam bakkaldan dolayı ziyaretime hiç gelemedi. Ameliyat olmuş gelmiş kızına ne sevgi duyuyor, ne de yüreği acıyor. Şaşarak bakıyorum. Kim aldı duygularını. Daha kapıdan

girmeden, anneme bağıyor, “acıktım, acıktım” diye. Sanki hastanede yemek yapıp getirecek ona. Gözlerim yaşlı:

“Hiç mi sevmiyorsun beni,” diyorum.

Tek o gün torpilliyim, bağırıp çağırıyor. Anneme:

“Ben ne yaptım ki ona,” diyor. Duygularını bilmiyor. Duygularını bilmeyen adam benim babam.

Gece çok ağrım var. Sabah beşte hastaneden, “Hastayı getirin. Ya ambulans yollayalım ya da, bir taksiyle getirin,” diyen telefon geliyor.

Bu işkence hiç bitmeyecek mi? Ne yaparsam yapayım yaşamayacak mıyım? Akşam tuvalete gidip gelen bacaklarım tutmuyor. Üzerine basamıyorum. Yunus evde yok. Emniyetten bırakılınca duyguları, düşünceleri karıştı. Aşık oldu, oldu mu? Olmak mı istiyor? Ne o, ne biz biliyoruz. Yunus’un arkadaşı var evde. Bana yardımcı oluyor hastaneye gidiyoruz. Yine içime hortum mu sokacaklar? Ölüm peşimi bırak artık. Git, başkasına git, ne olur. Bana çok ettin, yazık.

Bir haftada zor yaptırabileceğimiz tahlilleri kucağında beni taşıyan dayım bir saat içinde tamamlıyor. Hastanenin içindeki kısa yolları, servislerde kimin çalıştığını biliyor. Bir saniye geç kalırsak sanki öleceğimden korkuyor. Kucağında çocuğu var gibi sımsıkı sarılmış oradan oraya koşuyoruz. Tahlilleri gösteriyor.

“O zaman bu sonuç memleketine gidenin,” deniyor.

“Ne oldu?” diyor dayım.

Naci Dayı’m çocukluğumdan beri beni hastanelere taşır, sülalemizin hastane sorumlusu. İbn-i Sina Hastanesi’nde çalışıyor. Çocukluğumda da Tıp Fakültesi Hastanesi’nde çalışıyordu. Dayıma, “nasıl bu kadar iyi oluyorsun anlat,” demek istiyorum. Anne tarafımda kalp hastalığı var. En küçük dayım, Naci Dayımın oğlu, nazardan ölen dedem kalp hastası. Naci Dayım ölen çocuğunu hastaneye işi düşen, akraba, eş, dostta yaşatmak ister gibi sahip çıkıyor. Çocukluğumdan beri

babam vermediği için dilendiğim sevgiyi en çok ondan alıyorum. Çalıştığı yere gidince arkadaşları, “Naci yeğenin geldi” diyorlar. Dayım sıcacık sarılıyor. Elimden tutuyor, hızlı hızlı beni iyi edecek doktorlara götürüyor. O herkesi, herkes onu tanıyor, seviyor. Hastalanınca nazlanmak istediğimizde hep onu arıyoruz. Emekli olsa da bizden kurtulamıyor. Karısı ile birlikte sülalemizin en insan sevenleri. Sevgileri çocuklarına bulaşıyor. Evleri derneklerden daha çok insan ağırlıyor. Dayımı tanıyan arkadaşlarım da, “Dayı” diyor. Hastanede yattığım günler boyunca çevremde dolanıyor. Yanımda arkadaşlarım, annem olsa da etrafımda görünce güçleniyorum, güveniyorum. Ölmeme izin vermez biliyorum. Herkes ne kadar farkında bilmiyorum ama ne olup bittiğini en iyi o biliyor. Yoğun bakıma sadece o girebiliyor. Gözümü açtığımda, “Nasıl-sın yeğenim,” diyen başını görüyorum. Yaralı elimi tutuyor. “İyi olacaksın” diyor.

“Tahliller karışmış galiba,” diyorlar.

Taburcu olup gidenin yaşama şansı tahlil sonucuna bakınca zor gözüktüyor. Canımı kaybedeceğimin paniği ben-cil yapıyor. Karışmış olmasına seviniyorum. Birden ağırlarım azalıyor, üzerine basmayan bacaklarım yürüyor. Psikolojinin önemini anlıyorum. Psikolojim bozulunca artık doktora gidiyorum.

Tahliye, taburcu oluyorum. Bir tek terhis olamayacağım.

Evin etrafında dolanmaya başladım. Bunu da atlattım. Ömür boyu kan tahlili yaptırıp ilaç kullanacağım ama olsun. Gün güne iyileşiyorum.

Evin etrafında yavaş yavaş dolanırken iki tane iri adam bakkala geliyor.

“Zeynep Güneş burada mı?” diye anneme soruyorlar.

“Niye soruyunuz?” diyor annem.

“Polisiz,” diyorlar.

“Benim ne var?” diyorum.

“Bizde kitapların var, onları alman için seni götürmeye geldik,” diyorlar.

“Gelirken getirseydiniz,” diyorum.

Annem araya giriyor.

“Yeni ameliyat oldu, onu çok zor buldum, size vermem,” diyor.

Neden ameliyat olduğumu soruyorlar. Annem anlatıyor.

“Bizim bir tanıdığımız vardı, senin gibi ameliyat oldu, öldü. Sen nasıl kurtuldun?” diye moral veriyorlar! Annem:

“O ne biçim söz, ağzınızdan yel alsın,” diyor.

Beni almadan gidiyorlar. Arkalarından bakarken:

“Tekrar yazacağım, unutmayacağım,” diyorum.

Vücudumun içine milyonlarca kas yiyen böcek bıraktılar. Yıllardır kaslarıma hücum ediyorlar. İşi bitene kadar yiyorlar. Damarlarım atıyor, atıyor sonra direnmekten vazgeçiyor, bir daha da atmaz tutmaz oluyor. Damarımın seğirmesi durduğunda kaslarımın da gücü bitiyor. Yiyip gittikleri yerin ne yaparsam yapayım gücü geri gelmiyor. Sanki kolum benim değilmiş gibi oluyor, hareket etmiyor, beni dinlemiyor. Tutmuyor.

Kas yiyen böcekler iki gündür boğazıma geldiler. Yediğim yemek geçmiyor. Karnım acıkıyor, yemek gitmiyor. Ecelin geldiğini söylemek istiyorum, sesim çıkmıyor.

Ehliyalim benden nefret ediyor. Onlar için gücümün bitmesinin anlamı yok. Ne garım, ne kızım ne de oğullarım bu hastalık beni yerken neler çektiğimi düşünmüyorlar. Böcekler boğazımı yiyorlar. Bu gece beni boğacaklar, kimseye anlatamıyorum. Sesim yok.

Ben de babamdan çok çektim emme öleceği zaman da işimi gücümü bırakıp köye gidip başını bekledim. İyi öldü. Hiç hastalığı yokken yaşlılıktan düştü. Yaşı kaçtı, bilmiyorum. Köylük yerinde yaş bilinmez. Başına gittiğimizde Allaha yalvarıyordu. "Allahım, bir gün yatak, iki gün yatak. Baktın olmuyor üçüncü gün toprak," diye. Dediği gibi de oldu. İki gün yattı, üçüncü günü toprağa girdi. Allah onu sevdi. Onu sevmesin de beni

mi sevsin? İşi gücü dua etmek, oruç tutmaktı. Allahın işine akıl sır erdiremedim zati. Babam ettiği o kadar şerliğe, anneme yaptığı eziyete rağmen, sürünmeden, kimseyi bıktırmadan, başında çocukları beklerken uyur gibi öldü gitti. Karıncayı incitmeyen, herkese yardıma koşan garip anam, felç oldu, yedi yıl süründü. Altından boku temizlenerek yattı. Onu bokunun üzerinde hiç yatırmadım. Garımın anamı sefil ettiğini bir göreydim, gözümü kırpmadan öldürürdüm. O da Allah var, anamı severdi. Boku nu alıp alıp duvarlara sürerdi de bir şeycikler demezdi. Bir de deseydi. Abimin karısı birkaç günlüğüne götürmüştü. Anam bir şey demedi emme çürüklerini görünce, yengemi öldürmeye seğirttim de elimden aldılar. Bir daha da anamı hiçbir yere yollamadım. Anam anam garip anam. Kızıma anamın adını koydum. "Anamın adı ağzımın dadı" diye seveyim istedim.

Babama Şer Halil derlerdi. Çekinmeyen korkmayan kimse yoktu, benim dışımda. Ondan korkmadım diye adım deliye çıktı. Aklım yetmeye başladıktan sonra karşı geldim, sonra da onun gibi oldum. Belki bana karşı gelen çocuklarım da benim gibi olacak.

Dedem askerde kalmış, dönmemiş. Ölmüş mü, kayıp mı olmuş bilen yok. Babamın başına gidip ağlayacağı mezar taşı bile yokmuş.

Babam, anamı, bizi, gelinlerini döverdi. Ona tek ben karşı gelirdim. Aklım eriyor, bir gün tarladan geldim; baktım babam anamın üstüne çıkmış ağzını yırtıyor. Doğru söylüyorum. İster inanın, ister inanmayın. Anamın ağzının kan dolduğunu gördüm. Sırtından üstüne atladım, elime dirgeni aldım, az kal-sın öldürecektim. Elimden kurtuldu. Koşa koşa karakola gitmiş. Anamın ağzından üstüne bulaşan kanı göstermiş. "Oğlum Hü-sameddin ayıp yerime vurdu, her yerim kanadı, o deli, ondan korkumdan eve barka giremiyorum. Onu dama atın," demiş. Jandarmalar gelip götürdüler. Ben de: "Hal böyle iken böyle böyle oldu," diye anlattım. Bıraktılar emme babam da eve almadı,

yakın köylere gittim, çoban durdum. Çoban durduğum evlerin kızlarına aşık oldum. Hiçbirini vermediler.

Babamla kavgalarımız hiç bitmezdi. Bir gün yine anamı tarladan kovalayarak eve getirmiş. Anama dedim ki:

“Korkma ana, ben varken sana bir şey yapamaz.”

Anam da güvenecek dal aradığından güvendi, ya da güvenmedi bilmiyorum. Babam elinde dirgenle içeri girince, korkudan dilimi yuttum, açtığı kapının ardında çakıldım kaldım. O zaman daha küçüktüm.

O çocuklarını, ben çocuklarımı sevmedim. Karılarımız da bizi sevmedi. Anam da babamdan hazzetmezdi. Yatmak istemezdi. Ağlardı sabaha kadar. Ağıtını, soğukta sobanın altını yaktığını duyardım. Babamı öldürmeyi çok düşündüm.

O niye öyle oldu, ben niye böyle oldum bilmiyorum. Bu dünyadan giderken kimselere diyemediğimi kendi kendime demek istedim. Sesim yok. Olsaydı da “Beni affedin, hakkınızı helal edin,” demeyecektim. Tek korkum yalnız ölmek. Ecel almaya geldiğinde bakacağım bir çift göz olsun istiyorum emme yalnız öleceğimi biliyorum. Bkıttılar benden, ölmeyeceğimi düşündükleri için başımda durmayacaklar. Ben o kadar kötü değilim. Kötü davranmış olsam bile yaşamımı, garımı, çocuklarımı güne muhtaç etmemek için verdim. Hiç olmazsa yedikleri ekmeğin hatırına, öleceğim gün başımı bekleseler. Beni yalnız tavana bakarak ölüme yollamasalar. Elimi tutsalar, yüzüme su serpseleler, gözümü kapasalar...

Onları affetmeyeceğim.

İbn-i Sina Hastanesi’nin ziyaretçi girişine doğru ilerliyorum. İçeri girmeden dönüyorum. Arkamdan biri sesleniyor. Yüzü aşına geliyor ama çıkartamıyorum. “Hatırlamadın değil mi? Ben komşunuzun oğlu, Emine’nin eşi Ertan” diyor. Gösterdiği ilgi karşısında tanıyamadığımı gizlemeye çalışıyorum.

“Hayrola. Nasılsın, hastanede ne işin var?” diyor.

Anılarımı saklandıkları yerlerden çıkarmaya çalıştığımı söylemiyorum. “Tanıdık birinin ziyaretine geldim,” diyorum. Üzerinde durmuyor. “Annen baban nasıl?” diye soruyor. Babamın hastalığını anlatıyorum.

“Baban çok değerli bir adam. Babamın yapmadığını bana o yaptı. Aranıyordum, sen de içerdeydin. Babam eve almadı. Kalacak yerim yoktu, sokakta kaldım. Senin içerde olduğunu duymuştum. Son çare bakkalınıza gittim. ‘Hüsamet-tin Amca, bu gece burada kalayım, koridorda yatarım, gidecek yerim yok,’ dedim. Bunu söylemek o kadar zordu ki. Kovulmayı, şikâyet edilmeyi göze aldım.” Anlattığını şaşarak ve merak ederek dinliyorum.

“Eeeeeee”

“Benim korkum içerde oğlum. Gir içeri, ne kadar istiyorsan o kadar kal. Koridorda yatırmam, şu oda senin olsun,” dedi. Bunu unutmam mümkün değil,” diyor.

Çok şaşıracağımı sanıyorum ama az şaşıyorum. Babam kötü değil, aksi, sinirli diye seviniyorum. Onu sevmek için nedenler arıyorum.

Ertan’la Sıhhiye’ye doğru yürüyoruz. Babam onu bir haftadan fazla evde saklamış. Hava kararınca birkaç defa dışarı çıkmış. Sonra da Ankara’dan ayrılmış. Yakalanmadan 12 Eylül’ü atlatmış. Birisinin ifadesinde adı geçiyor diye arıyorlarmış.

“Babana selam söyle, kötü olduğunu bilmiyordum, en kısa zamanda uğrayacağım,” diyor. Tokalaşıp ayrılıyoruz.

Birkaç güne kadar gidecek ve bir daha görüp, konuşup kavga etmeyeceğiz. Gitmesini hepimiz istiyor ve bekliyoruz. Bu isteğimizden dolayı kendimizi kötü hissetmeyelim diye “ölmesini” değil, “gitmesini” diyoruz.

Sıhhiye’den Necatibey Caddesi’ne giriyorum. Vitrinlerdeki mankenlere bakarak yürüyorum. Hareketsiz, donuk yüzlerinde, “Beni beğenin” gülümsemesi var. Yalnızlıkları-

nı simalarında zavallica taşıyorlar. Duruşlarındaki sabitlik-ten etkileniyorum.

Her gün önünde durup, “Bugün ne giymiş?” diyerek baktığım mankenin, bebe yakalı, karpuz kollu, eteklerine kır çiçekleri serpiştirilmiş elbisesini beğeniyorum. Kısa süre çalıştığım işyerime uzaktan bakıyorum. Kapanmış galiba. ‘Medical Center’ yazıyor. İngilizce tabelanın altında, Türkçe tanıtlar var. Vitrinde yastıklar, bandajlar, takma bacaklar, kollar yan yana duruyor.

Cezaevinden çıktıktan sonra en büyük sorunum iş ve sağlık. Sağlığım uygun olmasa da çalışmalıyım. Bakkala mahkum olmak, Mamak’a mahkum olmak demek. Eğer iş bulamazsam babamla kavgalarımızı devam edecek ve en kısa zamanda da delireceğim. Ne iş yapabilirim, bilmiyorum. Bildiğim kitap okumak, el işi yapmak, çekirdek çitlemek. Bir de güçlüyüz, kıvançlıyız, zorlukları yeneriz ruh haliyle birlikte cezaevinden çıkardığım, yanımda taşıdığım demirler var. Demirlerden kurtulmanın uzun süreceğinin farkında da değilim. Lise mezunu bile değilim. Üniversite okumak ise gömmek zorunda kaldığım hayalim.

İnsan Hakları Derneği’ne gidip geliyorum. İHD cezaevinin devamı. Acıyı, acılılarla paylaşmak iyi geliyor. Yakınlarım varmış gibi hissediyorum. İçerden çıkan, işkence görenlerle dolu. Yaşadıklarımız bizi orada topluyor ama paylaşmıyoruz. Birbirimizi içerde yattığımız yıllarla tanıyoruz. Yeni tahliye olmuş biri geliyor. “Kaç yıl kaldın?” diyorum. “Yedi” diyor. “Yedi yıl, dile kolay, nasıl dayandın?” diyorum. “Saçmalama Zeynep, aramızda sadece beş ay var,” diyor. Gülüşüyoruz. Yılların çokluğu ağır geldiği için yok saymaya çalıştığımı hissediyorum. Demek ki hâlâ psikolojinin inkâr aşama-

sındayım. Aileler görüşten sonra uğruyor. Dışım çoğalıyor. İçim yalnızlaşıyor.

İş aradığımı söylüyorum. Üyelerden biri, Demetevler'de sahibini tanıdığı yemek sanayine diyet uzmanı alınacağından bahsediyor. "Korkma, diyet uzmanı dediklerine bakma. Sekreter arıyorlar. Diyet uzmanı olarak yapacağın, liste yazarken, aynı kalorideki yemekleri farklı günlere paylaştırmam. Diyet uzmanı arkadaşım var, ondan liste alırım," diyor. Ertesi gün listeyi getiriyor. Nohudun çıktığı gün, kuru fasulyenin çıkmaması yeterli. Demetevler'e hiç gitmedim, sekreterlik yapan birkaç arkadaşım ile işyerlerini ziyaret ettiğimde karşılaştım ama sekreter ne yapar, başarabilir miyim, bilmiyorum. Ben öyle nazlı, akıcı, kibar konuşabilir miyim? Arkadaşım korkmamamı söylüyor ama korkuyorum. Korkmadığımı söylüyorum. Böyle böyle öğrenecektmişim. Görüşmeye birlikte gidiyoruz.

Demetevler mahallesinin bitimine yakın yerde, bir apartmanın alt katına, yandan yerin dibine girmiş gibi giriyoruz. Ortalıkta benden başka kadın yok. Çalışanlar ellerinden geldiğince çok bakmak için odaya girip çıkıyorlar. Patron bana değil arkadaşşıma, ertesi gün işbaşı yapmamı söylüyor.

Ertesi gün erkenden kalkıp yollara düşüyorum ama inceğim durağı karıştırıyorum, işyerimi araya araya, öğlen vakti ancak buluyorum. Saat on bire doğru mesaiye başlıyorum.

Aylar kışa hazırlanıyor. Hava serin. Bodrum kat soğuk. Odanın tepede duran küçük penceresinin önüne erkek çalışanlar diziliyor. Tanıdık, üstümdeki giysilerim dışında hiçbir şey yok. Tedirginim. Öldürülsem kimsenin haberi olmayacakmış gibi yalnızlık içindeyim. Yerimden kalkmaya, kımıldamaya korkuyorum. Güvensizliğimle mücadele ediyorum, başaracağıma inanmak istiyorum. Tuvalete gidip gelirken çalışanlar sanki ellerinde işleriyle donup kalıyor ve bana bakıyorlar. Kafam önde, zorda kaldıkça gidip geliyorum.

Telefon ve hatlarını tanıştıyorlar. Hatlı telefonla yeni karşılaşıyorum. Patronun, yemekhanenin, muhasebenin... hatları hangisi anlatıyorlar. Anlamıyorum ama daha önce başka yerlerde çalıştığımı söylediğim için “anladım” diyorum. Duyduğum ve yapmamı istenen her şey yeni. Duyduklarımı duyduğum andan itibaren hayata geçirmem gerek. Telefon çalıyor. Ayağa kalkıyorum, açıyorum, kapatıyorum, açıp kapattığımı gören oldu mu diye etrafıma bakıyorum. Tekrar çalıyor, hattı nasıl alacağımı, hangi hatta kim var, görüşmek istenen kişiye nasıl aktaracağımı, henüz bilmiyorum. Hele hele, “Bir saniye ayrılmayın lütfen, birlikte geçelim mi?” demeyi hiç bilmiyorum.

Patronun kayınıyla aynı odadayız. Ona hiç bakmamaya çalışıyorum ama sırtıarak, “Düştü salak bir keklik,” diye izlediğini fark ediyorum. Yardım istemiyorum. Telefonun nasıl kullanıldığını göstermek amacıyla kilolu bedeni, kırmızı yanağı, ebleh suratıyla masama geliyor, yumuşakça elime dokunup sırtıyor. Ellerimi arkama saklıyorum, yanlış anladığımı umut ederek konuşmuyor, bir şey sormuyorum. O da, bilmediklerimi ona danışmam gerektiğini söylüyor. Bildiğim, sorduğum hiçbir şey yok. Ne yapacağım? İlk günün mesaisinin bitmesi yıllarımı alıyor. İşten çıkınca aracı olan arkadaşım ile buluşup olanları anlatıyorum. Nazlılığıma, ilk günden şikâyet etmeme şaşıyor, azarlarcasına: “Biraz sabret, herkes böyle çalışıyor, yaşamak, para kazanmak kolay mı sanıyorsun, onlar aslında iyilerdir, ilk zamanlar yabancılar, farklı düşünürler ama sonra alışırlar,” diyor. Sabretmeye karar veriyorum.

İşyerimle evimiz Ankara’nın iki uç noktası. Yeni çalışan biri olarak kimseye yakınmamam gerektiğini öğrendim ama ne yapacağımı da bilmiyorum. Birden kırmızı bir şey hızla çarpıyor, sendeliyorum. Çantam fırlıyor, birisi kolumdan tutup kenara atıyor. Etrafıma bakmadan yeni hareket eden oto-

büsün önünden karşıya geçmeye çalıştığımı anlıyorum. Kenarda bir süre oturuyorum, sonra gelen otobüse ayağımı sürükleyerek biniyorum. Birkaç gün bacağımı zor hareket ettiriyorum, sonra geçip gidiyor.

Birkaç günde işyerimin yerini, telefon hatlarını öğreniyor, daktiloda yemek listesi hazırlıyorum ama bodrum kat çok soğuk. Gaz sobası ortada duruyor, nasıl yanacağını bilmiyorum, uğraşıyorum, yakamıyorum. Patronun ebleh suratlı kayını üşümüyor, yardımcı olmasını istememi istiyor. Yardım istemiyorum. Üşüdükçe çay içiyor, yanımda kalın giysiler götürüyorum.

Patronun beni istemediğini davranışlarından anlıyorum. Şimdi küçük ama büyük patron olmak istiyor. İşini yalanlarla hallediyor. Gazeteye, “Aşçı aranıyor” ilanı veriyorlar. İlan, aşçı maaşından az tutuyor olacak ki, aşçılar gidiyor, ilan sürekli duruyor. Müracaat edenleri, ‘deneme süresi’ diye ücretsiz çalıştırabildiği kadar çalıştırıyor, sonra, “Beğenmedik” diye yoluyor. Bu arada kimseye ücret ödmeden yemek çıkıyor ama istikrarsız. Patron kurnazsa işçi de kurnaz. Aşçı olmadığı halde aşçıyım diye müracaat eden, kötü yemek çıkaranlar azımsanmayacak kadar çok. Yemek dağıtılan işyerlerinden sürekli şikâyet geliyor, yemekler iade ediliyor, paraları ödenmiyor. Patron da aldığı malzemelerin parasını ödeyemiyor.

Sigorta yapmak için fotoğraf istiyorlar, veriyorum, ama fotoğraflarım ebleh suratlının cebinde duruyor. Sonra herkeşe ‘sevgilim’ diye gösterdiğini duyuyorum.

Patronun karısı sık sık geliyor. Muhabbet ediyoruz. “Kocasını ayartır mıyım?”ı anlamaya çalıştığını fark etmiyorum. Küçük çocuğunu seviyorum. Onlar gelince seviniyorum.

En önemli görevim alacaklıları atlatmak. Yalan söylemek ağrıma gidiyor ama iş yaşantısının gerekliliğiymiş, sabredip direnmeliymişim. Direnmek deyince akan sular duruyor. Bir gün atlattığım kasap elinde kocaman, kılıç gibi bıçakla

geliyor. “Patron yok,” diyorum. Aşiret olduklarını, patron gelince onlara “alo” dersem oradan aldığım paranın on mislini vereceğini söylüyor. Bıyıklarını sıvazlıyor. Birden odaya yöneliyor, “Hayır, başkasının odasına giremezsiniz,” diyorum ama itip dalıyor. Peşinden ben de giriyorum. Odanın camı demirli, patronun kaçması mümkün değil. Alacaklı sinirli olduğu için odaya göz gezdirmiyor. Masayı boş görünce çıkıyor. Patron, uzun ince boyuyla, dolaşmış ip gibi masanın altına gizlenmiş. Ayakları, gölgesi ele veriyor ama kasap satırıyla önce odadan, sonra merdivenlerden hızla çıkıyor. Patron, masanın altından çıkıp üstünü silkeliyor, tanıklığım hoşuna gitmiyor. Hafif sırıtan suratımın haddini bildirmek için:

“Bana bir çay getir,” diyor.

Birkaç gün sonra patron bir kadınla geliyor. Odadan şuh kahkahalar duyuyorum. Her şeye gülen kadın çay götürdüğümde bana da gülüyor. Onlar gülerken karısı yine çocuğu ile geliyor, odaya giremiyor. Bana kızıyor. “Nasıl izin verdin?” diyor. Sanki bana soran varmış gibi.

Ertesi gün patron, şuh kahkahalı kadın için masama kapalı zarf bırakıyor. Zarfı masasına götürüyorum. İşten ayrılmak istediğimi, veremeyeceğimi söylüyorum. Suçlu, önüne bakıyor. Genç yeni evli, Efendi kardeşiyle yemeğe davet ediyor. Kardeşinin ismi de, kendi de Efendi.

Yemekte, kendisinin de devrimci olduğunu, ama yaşamın onu bozduğunu. İlk günden itibaren cezaevinde yatıp çıktığını bildiğini ama işten çıkarmadığını anlatıyor. Gerçi bunda en çok karısının payı varmış. Çalışmamı beğenmemiş fakat karısı bana güvendiği için onu yenememiş. İki aylık maaşımı veriyor. Karısının eve yemeğe davet ettiğini söylüyor. Israrlara dayanamayıp yemek teklifini kabul ediyorum. “Kardeşimle gelirim,” diyorum.

Kötü olmak istiyorum. Hazırlık yapıyorlar ama gitmiyorum. Kötü olmak iyi geliyor.

Tekrar iş aramaya başlıyorum. Komşumuzun hemşire kızı biriyle tanıştıyor. Ulus'ta bir anahtarcı, sekreter arıyormuş. Görüşüyoruz, işbaşı yapıyorum.

Yeni işyerim Ulus'ta. Demetevler'den sonra ulaşımı çok rahat. Dolmuşa binebilirim önünde iniyorum. Büyük iş hanının içinde küçük bir oda. İki ortaklar. Sabah uğrayıp çıkıyorlar. Telefon evdeki gibi. Zaten çok nadir çalışıyor. Arayanları not alıyorum. Öğlen döner yaptırıp geliyorlar, yiyoruz, gidiyorlar. İşimi seviyorum. Sabah odayı süpürüp siliyorum. Patronlarım gelince seviniyorlar. Ertesi gün, "Kaç tane kız aldysak biz çıkınca peşimizden çıkıyor, katta diğer çalışan kızlarla kıkırdayıp duruyorlardı. Sen öyle değilsin" diye memnuniyetlerini bildiriyorlar. Ben akıllı ve usluym, aferin bana. Onlar gidince yanımda götürdüğüm kitabımı akşama kadar okuyorum. Üçüncü gün öğleyin panikle geliyorlar. İflas ettiklerini söylüyorlar. Bir aylık maaşımı veriyorlar. Cezaevinde yattığımı öğrendiklerini tahmin etmekte zorlanmıyorum. Aracı olan tedirgin olmuş ve söylemiş. Aldığım parayla kendime kaban alıyorum. Arada sırada da arayıp:

"Aaaa, iflas etmemişsiniz," diyorum.

Tekrar iş arıyorum. Gazetede bir dergiye sekreter arandığı ilanını görüyorum. Telefon ediyorum. "Gelin görüşelim," diyorlar.

Görüşmeye gittiğim yer Sıhhiye'de. İçeri giriyorum. Demirel'in, kocaman duvarı boydan boya kaplayan başı ile karşılaşıyorum. Kapıdan giren herkese, geçmiş i silmek istercesine gülüyor. Görüştüğüm kişi, aradıkları sekreterin özelliklerine uyduğumu söylüyor. Özelliklerim ise çok muhafazakâr

olmamak, (Giyim olarak türbansız ama hanım hanımcık) lise mezunu olmak ve politikadan anlamak. (Demirel'i görünce gösterdiğim tepkiden anlamış politik olduğumu. Yaşım itibarıyla bilirmişim Demirel'i.) "Ben solcuyum," diyorum. "Ol-sun, önemli değil," diyor. "Çok para ve sigorta isterim," di-yorum. Asgari ücretin üzerinde ücret talep ediyorum, ona da tamam diyor. "Liseyi daha bitirmedim, yedi yıla yakın ce-zaevinde kaldım" diyorum, "Demirel de kaldı," diyor. "Ama o yedi yıl kalmadı" demiyorum. "Düşünmeliyim" diyorum ama düşünmüyorum.

İş ilanlarından sekreter arayanlara bakıyorum. Sekreter-liği sevmiyorum ama vasıfsız olduğum için başka iş bulamı-yorum. Kendinden daha yüksek binalar yapılane kadar Gök-delen adını taşıyan, Kızılay'ın göbeğindeki binaya gidiyorum. Kaçınıcı olduğunu hatırlamadığım katına çıkıyorum. Numa-rasını unuttuğum dairenin ziline basıyorum. Gördüğüm, tek oda, bir masa ve iki koltuk. Kapıyı açan adam önden gidip masaya oturuyor, ben de masanın yanındaki koltuğa oturu-yorum. İş tecrübemi, mezuniyet durumumu sormuyor. Yü-züme rahatsız edercesine bakıyor. Kolumu, çantamı koyacak yer bulamıyorum.

"Yüzün güzel, bir de yürü bakalım," diyor.

Hiçbir şey söylemiyorum. Çantamı alıyorum, kapı-ya doğru yürüyor, kapıyı açıp çıkıyor, asansörü beklemeden merdivenlerden koşarak iniyorum. Dışarıdan ilk defa korku-yorum. Ya adam bana saldırsaydı, kocaman bina, bağırısam kimse duymazdı. Yalnız gitmiştim ve kimsenin haberi yoktu. Düşündükçe korkuyorum, korktukça üşüyorum.

12 Eylül'den sonra devrimci öğretmenlerin, şair ve yazarların kurdukları kooperatif AYKO' ya (Ankara Yayın Kooperatif Ortaklığı) gidip geliyorum. Dernekler, sendikalar kapatılınca devrimci-demokratlar bir araya gelmek için kurmuşlar. İHD'nin, kimi sendikaların kuruluşunda ev sahipliği yapmış, Başkanı Abdullah Hoca. Gençler geliyor çoğunlukla. "Ne yemek var?" diye soruyorlar. Hazır yemeğe gelmelerine, bulaşıkları bırakıp gitmelerine söyleniyorum. Hepimiz Abdullah Hoca'nın çocuğuyuz. "Ben yıkarım, onlar genç," diyor. "Ben de gencim" diyemiyorum; kıskanıyor, "Bu gençler başka, bize benzemiyor. Onlar için biz yaşayacağımızı yaşamış, unumuzu elemiş eleğimizi asmışız, hiç olmazsa, 'bulaşıklarımızı yıkayıp yemeğimizi yapsınlar,' diye düşünüyorlar," diyorum. Huysuzluğuma, "Sen de gençsin" der gibi, onlara gösterdiği hoşgörülle gülüyor.

Geliri yok, gideri çok. Abdullah Hoca "Kasaya giren para senin," diyor ama kasaya para girmiyor. Haçlığını, bürünün giderlerini Abdullah Hoca cebinden karşılıyor. Bir gün "Maaş veremezsek de sağlık sorunların çok, sigorta girişini yapalım," diyor. Oysa eleman aramadıkları halde gidip gelmeyi zamanla iş edinen, AYKO'da çalışmaya karar veren benim. Üstüne sigorta istemenin yüzüzlük olacağını düşünüyorum. "Ne gerek var" diyorum, "Aklın sarmıyor" diyor. Aklımın sarmadığını, ameliyat olmam gerektiğini öğrendiğimde, ücretini duyduğumda anlıyorum. Sağlığımızın, yoksulluğumuzun bedeli olarak yaptığımız gecekonduyu satsak dahi ameliyatıma yetmiyor. Abdullah Hoca'ya minnet duyuyorum. Sahip çıkılmanın tadını alıyorum.

AYKO'da benimle mesai yapan bir de Osman Amca var. Osman Amca'nın ellerinde de kalemin nasırları. Artvin'in, "Yukarı Maden ve Yukarı Madenliler Köyü Doğal ve Toplumsal Yapısı"nı, eski ismiyle Aşağı ve Yukarı Hodluları yazıyor. Kitabı Devrimci Yol İddianamesi kalınlığında ve iki cilt. Köylü-

lerden nerden gelmişler, ne yer ne içerler, hangi türkülerini söylerler, nereye göç etmişler, öğreniyor, onlarla sohbet ediyor. Masal anlatır gibi anılarını anlatıyor bize. Utanmasam karşısına geçip, elime çeneme dayayıp dinlerken dingin, uyuyacağım.

Daktilonun tuşlarına söylenmesi hoşuma gidiyor:

“Eskiden sen bilmezsin, hokka vardı, içine mürekkep konur, divitle yazılırdı,” diyor.

“Ben de yaşıyım Osman Amca, okulda güzel yazı için divitle yazmayı öğretirlerdi. Mürekkebi hemen bittiği için sanki divitin ucu yeteri kadar ıslanmıyormuş gibi iyice bastırır, kalemi kırar, ya da ‘Mürekkep dökülmez’ denilen hokkadan nasıl döküleceğini ispat ederken etrafı kirletir, dayak yerdik,” diyorum; gülüşüyoruz.

Mesai bitiminde yanıma Aysel geliyor. Birlikte çıkıyoruz. Sümer Sokak’ta yürürken Aysel:

“Zeynep şu bize ceza veren hâkim değil mi?” diyor.

Yıllarca, ayda bir karşısına suçlu olarak çıkmak için dayak yediğimiz, uzakta askeri giysiler içinde sert duran adamı tanımıyorum. Her duruşma, dört tarafı okyanusla çevrili bir adadaki krala tapınmamız isteniyormuş gibi gelirdi.

“Tanıyamadım,” diyorum.

“O. Hadi yanına gidelim,” diyor.

Aysel’le aynı örgütten ama ayrı davalardan yargılandık. Davamıza aynı hâkim bakıyordu.

Karşısına geçip, aynı anda:

“Bizi tanıdınız mı?” diye soruyoruz. Şaşkın ve telaşlı:

“Hayır, tanımadım,” diyor.

Kendimizi tanıtıyoruz.

Aysel’i, yıllar önce küstüğü, söylemek istediklerini söyleyemediği için kırgınlığını içinde büyüttüğü bir tanıdığıymış gibi azarlıyor:

“Sana verdiğim ceza için içim çok rahat. Devletin malını nasıl dağıtıyorsun, babanın malı mı?”

Aysel yoksullara hazine arazisi dağıtmış, ev yapmalarına yardımcı olmuş. Bana dönüyor:

“Sana verdiğim cezadan vicdanım rahat değil,” diyor.

“Benim yaşımda çocuğunuz var mı?” diye soruyorum.

“Var,” diyor. Mahkemede söylettirmediklerini kısa sürede ifade etmek isteyerek:

“Çocuğunuzun benim yaşadıklarımı yaşadığını düşünün. Gençliğimi, sağlığımı aldınız. Devlete kırgın ve küsum. Acaba ‘suçsuz olabilirler mi?’ diye hiç düşünmediniz. Defalarca emniyete götürüldüm, işkence gördüm. Her tanık başka ifade verdi. Savcılıkta hedef gösterildim,” diyorum.

“Davan şimdi nerede?” diyor.

“Yargıtay’da,” diyorum.

“Elimden geleni yapacağım,” diyor. Şaşkın gülerек yanından uzaklaşıyoruz.

Davam bozulduğunda sevinmiyorum, üzölmüyorum. Anlamsızlaşalı çok oldu.

Bir arkadaşım, demokrat insanların bulunduğı bir şirkete sekreter alınacağını söylüyor ve aracı oluyor. Elektronik daktiloyu orada görüyorum.

Yeni işe başlamak, gözüaltına alınmak gibi zor ve ürkütücü. Yeni insanlara, günlük yaşamında yeri olmayan terimlere, davranışlara, binaya, masaya, işyerinin periyoduna kısa zamanda uyum sağlaman ve açık vermemen gerekirken, atmaca gibi bekleyenler, acemiliğinden, ürkekliğinden yararlanıp ezmeye, çiğnemeye çalışıyor seni. İlk iş gününün unutulmasını istemiyorlar. Uykusuzluklarıma, işbaşı yapmak kâbusu ekleniyor. Nasıl bir yer? Başarabilecek miyim? Azarlayacaklar mı? İş öğrenebilecek miyim?... soruları gecelerimi alıyor.

Çay içmeyi, tualete gitmeyi, çalan telefonların sesini duymayı, kim hangi hatta, bağlamayı öğrenmemişken elekt-

ronik daktiloda silinti, kazıntı yapmadan liste yapmalıyım. Karışmış, paniklemiş beynim sürekli yanlış yapıyor. Liste silinti ve kazıntılarla doluyken istiyorlar. Elimden gelse saklayacağım ama vermek zorundayım. Yetkili alıp gözümün içine sokuyor: “Bu ne?” diye herkesin içinde bağırıyor. “Okunmuyor mu?” diyorum terbiyesizce. Sekreterlikten men ediliyorum. Yedekte bekleyen sekreter adayı bağıranın tanıdığı; benden becerikli değil ama torpili daha güçlü olduğu için o işbaşı yapıyor. Benim torpilim de, büroların yeni tanıştığı bilgisayarlara bilgileri girmem teklifinde bulunuyor. Bir iki ay bilgi girme işini yapıyorum. Stressiz, sigortasız, iki ay çalışıyorum.

Cezaevinde yatmış çıkmış Turgut’la karşılaşıyorum. Henüz cezaevinde yatmayan kimseyle karşılaşmadım. Hangi cezaevinden tahliye olunursa olunsun mutlaka birbirimizi buluyoruz. Sorunlarımızı ortaklaşa çözmeye çalışıyoruz. Kendimizin ne gibi sorunları var, henüz düşünmüyoruz, bilmiyoruz. “Başkasının sorunları daha önemli” aşamasındayız. Turgut çalıştığı işyerine sekreter arandığını söylüyor. Artık tanımadığım bilmediğim yere gitmiyorum. Gidip görüşüyorum ve işbaşı yapıyorum.

Patronları karı koca. Otel tipi eşya satıyorlar. El kurutma, ayakkabı parlatma, dağ gibi bulaşıkları yıkama... makineleri ayrı bir dünyanın yaşantısını anlatmaya çalışıyor. Ne iş yaptıklarını anlamadığım bir grup çocuk bodrum kata iniyor, bir süre sonra kusarak öksürerek sarı benizleriyle dışarı çıkıyorlar. Patronum ordudan atılmış. Ordunun disiplinini ve sertliğini sevmiş. Faksla orada tanışıyorum. Patronum şivemi mi, ukala duruşumu mu, giyim kuşamımı mı, misafirlere rahat, akıcı, kibar: “Buyurun, hoş geldiniz, ne arzu edersiniz?” diyemememi mi beğenmiyor, bilmiyorum. İstenme-

diğimi hissediyorum. Faks çekerken, “Kâğıdı ters koydun, öyle gitmez,” diyor. “Düz koydum,” diyorum, “Dediğim gibi yap,” diyor. Dediği gibi yapıyorum, karşıdan, “Boş kâğıt geldi” mesajı geliyor. Yanında başkaları varken, boş kâğıdı odasına götürüyorum. Mesai bitiminde karısı çağırıyor. Notlarımı okuyor:

“İş hâkimiyeti: 7”

“Çalışanlarla uyumu: 9” (En yüksek puanım.)

“İş disiplini: 6” (Hakkımı yiyorlar, hiç geç kalmadım!)

“Patrona karşı davranışı: 0”

Karneyi uzatıyor.

“Ben öğrenci değilim, siz de öğretmen değilsiniz,” diyorum. Çantamı alıp çıkıyorum.

Tanıdık yayın ve dağıtım şirketinde tahsilatta işe başlıyorum. Bir sürü kız var ama hepsi diğer patronun tanıdıkları. Teslime ve ben de ikinci patronun tanıdıklarıyız. Çalışanlarla, ufak tefek sorunlar dışında sorunum yok ama işyeri bodrum katta olduğu için soğuk. Kalbim sürekli isyan ediyor. Sözleşmelerin olduğu kasayı masanın üzerine çıkarmak için kucakladığımda burnum kanamaya başlıyor. Burnuma pamuk, peçete sokup çalışıyorum. Bir işte dikiş tutturamadığım için kendimi suçluyor, diğer patronun yakınlarına, “Haksızlık yapıyorsunuz, eski sözleşmeler sizde, yeniler bende. Hepinizin baktığı sözleşme kadarıyla ilgilenemiyorum, gücüm yetmiyor,” diyemiyorum. İşten çıkınca eve nasıl gideceğimi çoğu zaman şaşırtıyorum. Oysa karşıya geçip dolmuşa binmem yeterli. Evimiz yakın. Küçük tansiyonum sıfıra düşüyor, büyük on beş, on altı bazen de on yediye çıkıyor. Yeryüzünde kalbimin sesi ve yuvasından fırlamak istemesi dışında bir şey yok.

İşyerim eski Mamak Belediyesi’nin yanı. “Fotokopi çekilir” yazısının oku, işyerimizi gösteriyor. Sözleşmelere göm-

düğüm başımı, fotokopi çektiirmek isteyen tanıdık ses kaldırıyor. Okuldan arkadaşım cezaevine asker olarak gelmişti. Sonra kaybolmuştu. Onun sesi. Heyecanlanıyorum.

“İsmet!” diyorum.

Donup kalıyor. Donukluğunu korkusu yeniyor. Merdivenlere bakıyor.

“Beni mahvettiler Zeynep, günlerce kafeslerin olduğu yere ters astılar. Elektrik verip dövdüler. Askerliğimi yaktılar. Öldürmekten beter ettiler,” diyor.

Fotokopileri almadan merdivenleri koşarak çıkıyor. Peşinden gitmek istiyorum, elimde fotokopilerle donup kalıyorum. Bir daha da karşılaşmıyoruz. Yıllar geçtiği halde İsmet’in yüzündeki acı ve panik gözümün önünde duruyor.

Bazen yataktan kalkamıyorum, hareket edemiyorum. Halsiz, bitkin kalbim çarpıp duruyor. İzin alıp işe gidemediğim günler için patronum bir şey söylemiyor ama çalışanlar surat asıyor. Naz yapıyorum, patronumun gücüne sığınıyorum diye iğneliyorlar. Tüm gücümü ve dikkatimi topladığım halde sözleşmenin birinde hata yapıyorum. Borcu olmaya-na borç yazısı yolluyorum. Müşteriden, zehir zemberek, rüşvet yemek, parayı cebime indirmekle suçlayan mektup geliyor. Sanki derdimi anlatacak birini bulmuş gibiyim. Sitemli ve dertli mektup yazıyorum. Bir süre sonra yaşlı müşteri elinde çiçekle geliyor. Seviniyorum.. Ameliyat olduktan sonra o işyerime dönmüyorum.

Düşüncelerimden kurtulmak isteyerek Kızılay’a doğru hızla yürüyorum. Annemi tekrar arıyorum. “Akşama geç kalma” diyor. Yanıt vermiyorum.

Meryem’le buluşmama daha çok var. İşyerinin açık olup olmadığını, annemin arayıp aramadığını merak ediyorum.

Yine aynı kişiler mesai yapıyor. Hafta içinde olmayan işlerini, -biri dışında- diğer üçü hafta sonuna taşıyor ki çift maaş alsınlar.

İçeri giriyorum. Genel Sekreterle yüz yüze geliyoruz. Beni görünce yüzü değişiyor.

Demokratik kitle örgütü niteliğinde olan işyerimde dokuz yıldır çalışıyorum. İlk günler sevinerek geldiğim, gitmek istemediğim bu yere son yıllarda cesedim geliyor.

İlk yıllar, yöneticiler için işleyişin ve kimin ne iş yaptığının önemli olmadığı, gülümsemenin, çalışanları ispiyon etmenin yeterli olduğunun ayrımında değilim. Değiştirdiğim işlerdeki hayal kırıklıklarım, bir baltaya sap olamamak duygusu, bulduğum bu işle uçup gidiyor. Maaşım küçük de olsa ev tutmama, giderlerimi karşılamama yetiyor, hafta sonlarım tatil, mesai saatleri düzgün, sigortam düzenli yatıyor. İş arkadaşlarımdan hepsi solcu. İlk defa yeni bir işe başlayınca korkmuyorum, elim ayağım dolaşmıyor. Sekreterlik değil, üyelere kimlik yapacağım. Kendime ait, gözlerden ırak bir odam var. Presleme ve kesme işini çoğu zaman ziyaretime gelen arkadaşlarım yapıyor. Cezaevinde yatıp çıktığımı saklamama gerek olmadığı gibi anılarımı anlatıp övünebiliyorum. Mesai-den sonra arkadaşlarla genellikle içmeye gidiyoruz. Gittiğimiz yerlerin çoğunu yeni görüyorum. Farklı yaşantıları tanıyorum. Sanki yeni tahliye oldum. Kendimi başka birini izler gibi izliyorum. Demirsiz, az acılı nefes alıyorum. Mesai bit-sin, diye beklemiyorum. Lale Devrindeyim.

Büro amirimiz komik ve esnek. Esnekliği işine de yansıyor. Bilgisayarın işlevlerini bilmese de en iyi bilgisayar onun masasında olacak, olmalı. Çünkü o büro amiri. Diğer çalışanlar onun açığını kapatmalı. Üye aidatlarının makbuzunu kesiyor ama işlemeyi sevmiyor. Borçları çıkan üyeler sinirli, “Devlet dairesi gibi çalışıyorsunuz” diye dursun, itiraz eden üyenin sicil numarasını giriyor, “Bak, bilgisayarda borcu gö-

züküyor,” diyor. Çok az üye, “Bilgisayara bilgileri girmezseniz borcu tabii ki gözüktür,” diyor.

Beni işe alan arkadaşım gidiyor. Yerine 68 kuşağından Nihat Bey geliyor. Utangaç, mahcup. Kalem isterken bile kızarıyor. Büro amiri ve Mithat için kolay lokma. Büro amiri her türlü harcamayı onaylatacağından emin. Mithat daha uzak görüşlü. Nihat Bey’in çabuk harcanacağını biliyor, geleceğe yatırım yapıyor, cephe alıyor. Biraz güç bulunca da hakaret etmekten çekinmiyor. Mithat haklı çıkıyor, Nihat Bey gidiyor.

İşyerimin evin huzursuzluğunu aratması uzun sürmüyor. Genel kurul oluyor, yönetim değişiyor. Değişimin daha ne anlama geldiğini bilmiyorum. Gidenler de gelenler de solcu. Yönetime gelen solcuların, devletin idaresini ellerine geçirdiğini sandıklarının ayrımında değilim. İşimi yaparım, havalarımdayım.

Yeni gelen genel sekreter büro amirinin eski arkadaşı. Devir alırken hesapları inceliyor. Faturası olan, KDV’si ödenmiş, bir matbaaya yetecek kâğıt alınmış ama kâğıtlar ortada yok. Makbuz ve kasa büro amirinde ve kasada açık var. Büro amiri terliyor, sıkılıyor, ofluyor, pufluyor ama halledeceğinden emin. Her dönemde orada kalmayı başarma konusunda usta. Kararlı. Sağcıların yönetimi aldıkları tek dönemde bile sadece o kalmış, şimdi yönetimde arkadaşları varken mi başaramayacak. Ama yine de hiç yok yerde sıkıntı işte. “Son girenlerden birinin üzerine atarım, olur biter” diye düşünüyor. Yönetimdeki arkadaşını onu harcayacak değil ya. Giden yönetim için bilgi verirse gözlerine iyice girer. Onun için “O bizim adamımız, laf söyletmeyiz,” demiyorlar mı?

İşe geldiğimde, “Kasayı açmışlar” sözü dolanıyor. Büro amirinin yerinde gözü olan, bir gün onu harcayacağını bilen, pusuda bekleyen ikinci adam Mithat’la birlikte oyunlarını sergiliyorlar. Mithat, Odanın birinden atılırsa diğerinde hemen iş buluyor. Binadan çıkmıyor. Ben ve diğer arkadaşla-

rımın görevi haksızlıklara karşı çıkmak. Büro amirinin açığını başkasının üzerine atmasına göz yummuyoruz. “Eğer hırsızlık varsa polis çağır, parmak izi alsın,” diyoruz. “Siz karışmayın,” diyor. Yeni girenlerden birinin adı telaffuz edilince uyarıyorum, “Kadın, ortalığı neden karıştırıyorsun!” diyerek üzerime yürüyor Mithat. “Mesaiden sonra kim kaldıysa kasayı o açmıştır” diyor.

Yavaş yavaş her şey değişmeye başlıyor.

Anlaştığım arkadaşlarım, kısa sürede tek tek işten ayrılıyor. Yalnızlaşıyorum.

Büro amiri yönetimdeki arkadaşına ne anlatıyor, bilmiyorum ama kararlı, beni yollayacak.

İşteki becerimi sınamak istiyorlar. Bürodan aranacak herkesin telefonlarını bağlamayı, aranan ve aranacak tüm telefonların numaralarını tespit edip yazmayı, not almayı, (bu arada işi acil olanların, aramam için sıralarını beklerken söylenmelerine katlanmak, arayanlara numaralarını sorunca “Orası MİT mi” demelerine gülerek, üzmeden yanıt vermek zorundayım) faksı, makbuz kesmeyi, büro tescillerini incelemeyi, yazmayı, iade edeceksem nedenleriyle üst yazısını hazırlamayı, belge yazmayı, gelenle ilgilenmeyi, ödemeleri bilgisayara girmeyi, kimlik yazıp preslemeyi görev olarak veriyorlar. Bürodakilerden biri dışında, diğer beş çalışanın görevlerinin toplamı benimki kadar etmiyor. Eve sinirlerim bozuk, yorgun gittiğimin annem farkında. Velim olarak işyerimi arıyor. Cezaevinde yatmış çıkmış yönetimden birine, “Ben kızımı ne zorluklarla buldum, neden uğraşıyorsunuz, bir de devrimcisiniz,” diyor. Bunu daha sonra öğreniyorum.

İşsizken Odaya misafirliğe geldiğinde bile, “Belki bunlardan birinden torpil bulabilirim” umuduyla çay dağıtan, bardaklar boşalmadan dolduran Ramazan, kısa süre sonra çaycı olarak iş başı yapıyor. Solcuların yönetimde olduğu yerde, göze girmek için büro amirinin işten çıkarmak is-

tediği devrimci gençlere hakaret ediyor, dövme için saldırıyor. Ramazan, yaptığı işi sevmiyor. Yönetimdekilerin gözüne girerse işini değiştireceğini biliyor. İstenilmediğini hissettiği çalışanlar hakkında yönetimdekilere bilgi veriyor. Büro Amiri'yle kavga ettiğim için öğle arasında işyerinde kalmak zorundaysak, benim için yemek siparişi vermiyor. Çalışanlara çay servisi yaparken, beni zevkle sırtarak atlıyor. Bana ne kadar kötü davranırsa o kadar büro amirinin, dolayısıyla yönetimin yakınında olacağını hesap ediyor. Yemeğe çıkmakta bir dakika gecikince kapıyı üstümden kilitleyip gidiyor, mesai başlarken geldiklerinde sinirlenip, "Ben bürodayken kapıyı neden üstümden kilitliyorsun, dışarı çıkacaktım" dediğimde büro amiriyle gülüyor, kendilerince eğleniyorlar. Onun da gözü büro amirinin yerinde. Odada çalışıyor, odanın elektrik işleri için ekstra ücretlendiriliyor. Köşe onun için yakın. Yönetimdekilerin karşısında şimdilik ellerini kavuşturup duruyor. Yakaladığı açıkları bir sonrakilere o da aktaracak. İşini iyi yapıyor. İş, çok çalışıyor ve bitiremiyor gibi yapmak. Hafta sonlarında gelmeyi hak ediyor.

"Adamıma laf söyletmem," diyen yönetimdeki, annemin aramasından sonra çalışmamı izliyor. Büro amirine, "İçinizde adam gibi çalışan tek Zeynep" diyor. Büro amiri, "Seni gözden düşürmeliyim" diye söyleniyor. Bir süre sonra, "Arkadaşıma laf söylettirmem" diyen de gidiyor. Büro amiri yeni gelen yönetimdekine, "arkadaşı" olduğu "giden" hakkında duy-mak istedikleri bilgileri veriyor, yenilerle birlikte "giden arkadaşının" açığını yakalamaya çalışıyor.

Yeni gelenin adı "Ben Karayollarındayken". Amcam nasıl her cümlesine, "Avrupa görmüş biri olarak, onların yol inşaatları hiç bitmez" diye başlıyorsa o da, "Ben Karayollarındayken" diye başlıyor. Yönetime gelmeden önce her gün misafir olduğu odada bana "terörist" diye yarenlik yapıyordu. Daha doğrusu yarenlik yaptığını sanıyormuşum, oysa adam

gerçekten de beni terörist olarak görüyormuş. Yönetime geldikten sonra beni görünce cin çarpmış gibi oluyor. Telefon bağlama sesime bile tahammül edemiyor. Yönetimde olan birinin ve büro amirinin tanıdığı, emekli olmuş, evde canı sıkılan, hali vakti yerinde bir kadını sekreter olarak işe alıyorlar. Beni de “Gidişe hazır ol” dercesine kapının ağzına koyuyorlar. Yeni görevim mesleki kitap satıp, danışma gibi, gelene gidene yol göstermek. “Ben Karayollarındayken” girişte beni görünce güne kötü başlıyor.

Yönetimde olanların çoğu bizi, biz de onları tanımıyoruz. Genel sekreter veya sekreter üye olanları tanıyoruz. Yönetim toplantılarında karşılaştığımız yöneticiler bizi görünce selam verirlerse iyi adamlar. Devlet büyükleri gibi. Oda yönetiminde değil, başbakan, dışişleri, içişleri bakanları gibi mütevazılar!

“Ben Karayollarındayken” de gidiyor. Giderken Odaya dava açıyor. O gidince gelenlere büro amiri gerekli (ya da bilmiyoruz gereksiz) bilgileri aktarıyor. ‘Ben Karayollarındayken’ de, diğer gidenler de misafir olarak gelince işverenimiz gidenlerle konuşmayı, izinsiz hareket etmeyi, sağa-sola bakmayı yasaklıyor. Kurallara karşı gelmeyi sevdiğim, engellemeleri kişiliğime saldırı olarak gördüğüm için onlara da “hoş geldin” diyorum. O zaman da yönetimden gidenlerin adamı olarak mimleniyorum.

Yeni gelenler her şeyi altüst edecek militanlıkta. Sekreter üye olarak çatlak Şakir’i Odanın başına koyuyorlar. Büro amiri, Mithat’ın “makamında gözü olduğunun” tehlikesini, korkusunu yaşıyor. Mithat’ın giden yönetimin adamı olduğunu ispatlayacak verileri topluyor, ayağını kaydırıyor. İşten atılmasına karşı çıkıyoruz. Onunla konuşmak suçken, konuşuyoruz, bize de tavır alınıyor. Şube çalışanları aralarında para toplayıp zor durumda kalmasın diye Mithat’a yardım ediyor, onun şubede işe başlamasını istiyorlar. İşe başlıyor, ilk icraatı şubedeki muhasebecinin ayağını kaydırmaya çalışmak oluyor.

Çatlak Şakir, büro amirine, çalışanlara ana avrat küfür ederek, sandalyelere tekme atarak çalışanların odalarına giriyor, terör estiriyor. Büro amiri, “Hep anama küfrediyor, anam yaşıyor, biraz da babama küfret diyeceğim” diye yüz-süz, gülüyor. Şakir çok sinirli, ayrıca olduğundan iri gözük-mek için de kasıldıkça kasılıyor. Hepimiz, sinirden ve kasıl-maktan çatlayacağı günü sabırla bekliyoruz.

Bu arada diğer şube çalışanlarıyla gizlice görüşüyoruz. Sendikalaşmak için sözleşme yetkimizi almak istiyoruz. Çalışanların yüzde elli artı bir rakamını yakalıyoruz. Sendikalı olursak bir şey yapamayacaklar sanıyoruz.

Oda yönetimine gelip giden solcuların, “demokratik kit-le örgütleri” toplantılarında çalışanların sendika hakkını sa-vunmaları gerekiyor. Onlar da savunuyorlar. Toplantıda, de-mokratik kuruluşların işyerlerinin pencerelerine, “Yaşasın grevli toplu sözleşmeli sendikal hakkımız” pankartını asma kararı çıkıyor. Yoldan gelip geçenler görsün diye işyerimizde pankart sallanıyor.

O zamanlar daha pankart Ankara’nın en işlek sokağın-da dalgalanırken Ankara dışında yaşayan yöneticilerin sendi-ka yetkimizi aldığımız için, işten atma operasyonuna gelece-ğini, yıllardır çalışanları tek tek odaya çağırıp, çıkışlarını im-zalamaları için baskı yapacaklarını bilmiyorduk. Bununla da yetinmeyip, evrak imzalamayı seven, büyük adam havasına girip çalışma bakanlığından gelen sözleşme yetkimizi okuma-dan imzalayan Şakir’in, sorumluluğunu büro amirinin yön-lendirmesiyle bize atacağını bilmiyorduk.

Mithat merkezden atılınca ona yardımcı olan, şubede çalışması için girişimlerde bulunan muhasebecinin ayağını kaydıramayınca “ya sabır” çekiyor. Enerjisini, devranın dö-neceği, kendisinin merkeze amir olacağı inancına harcıyor. Devran dönüyor. Büro amiri gelen başka yönetim tarafından emekliliğinin üzerinden yıllar geçtikten sonra gönderiliyor.

Mithat muradına eriyor, daha önce ona sahip çıkanların, iş-ten atılmalarını sağlıyor.

Odaya uğradığımda üçü bir arada ve işinden olmamak için sürekli, her koşulda çalışan, çalışırken de, “İşten atılacağım” diye korkan Mazlum var. Büro amiri: “Zeynep hanım, arkadaki boş odaya eşyalarınızı taşıyın,” diyor.

Taşıyacağım ne dosya, ne bilgisayar var. Geçen hafta taşındığım odadan çıkmam yasaktı. “İşe gelmedi” tutanağı tutmasınlar diye tuvalete giderken, çay alırken bile, büro amiri-ne haber veriyordum.

Yeni odam, tecridin modernleşmiş hali. Kötülerin hepsi cezaevi yöneticileri, iyiler tutuklu. Bu ruh halini atamıyorum.

Çay almak için mutfağa gidiyorum. Çayı dolduruyorum, içim daralıyor, nefes alamıyorum, eşyalarımı taşımadan odadan çıkıyorum.

Sokaklarda dolaşıyorum. Karşılaştığım tanıdıklara yapı-lanları anlatıyorum. Deliymişim gibi bakıyorlar. “Görüşmek üzere” diye ayrılıyorlar.

Öfkeleniyorum, hızlı yürüyorum. Sakinleşiyorum, yavaş yürüyorum. Öfkemi, yalnızlığımı, kırgınlığımı sokaklarda yaşıyor, tüketmeye çalışıyorum. Meryem’le buluştuğumuzda iş sorunlarım tazeliğini yitirmiş olmalı ki, geçmiş ve sonrasının içine dalabilelim. Şimdi bugünün de sıraya girmiş binlerce günden biri olmasını istiyorum. Oysa sabah günümü farklılaştırmak için evden çıkmıştım. Farklılaşan gün sevindirdi, hüznlendirdi, yordu. Çalışmak zorunda olma gerçeği, zorluğu, duygularımı hoyratça torbaya doldurdu, birkaç ton ağırlığıyla üstüne oturdu. Duygularım acı çekerek ezildi. Hiçlenmenin, yok sayılmanın kabullenilmezliği yaşadıklarımın, yaşayacaklarımın içini boşaltıp, anlamsızlaştırdı. Ülkemizi, dünyayı değiştirmek için çıktığımız yolda, her türlü eziyeti, işkenceyi yaşamış olmamıza rağmen, yaşamak için ihtiyaçlarımızı karşılamak, ihtiyaçlarımızı karşılamak için çalışmak, çalışırken ezilmek, horlanmak, aşağılanmak sorunu ile baş başa kaldık. Onca isyandan sonra, sıradan sorunlarımızın üstesinden gelmeye çalıştıkça yıprandık. Cezaevinden yeni çıkan arkadaşımın anlattığını düşünüp gülümsüyorum. Duruşmalarından birinde arkadaşı, “Bu düzen değişecek, sosyalizm ve eşitlik er geç gelecek, faşist iktidardan hesap soracağız,” diyerek siyasi savunma yapmış. Mahkeme salonunda, cezaevin-

de dövülmüş, ceza almış. Cezaevi müdürü çağırmış. “Merak ettim Bektaş, bu düzeni nasıl değiştireceksiniz, ben iki yıldır evimi değiştiremedim,” demiş. Ot gibi yaşamak, sessiz kalmak, yaşamı anlamsızlaştırırsa da, kolaylaştırıyordu. Asıl yenilgi ve acı bunu bilmek, görmek, tanık olmaktaydı.

Birden acıktığımı hissettim. Sakarya Caddesi’ne inip ekmek arası döner, yanına ayran alıp, göbekteki heykelin dibine oturdum. Önünden defalarca geçtiğim Taşankara heykeline baktım. Etrafında gezdim. 1992 yılında heykeli yapan Danimarkalı heykeltıraş Jorgen Hougen Soresen’in izini aradım. Heykelin yapımı için Ankara’da atölye oluşturduğu halde adı sanı yoktu. Heykelin bir yanı ateş isinden kararmış. Ayaklarının yanına üç tane yandığında kirden ısıtmayacak lamba gömülmüş. Kuşlar tepesine pislemişler, sürekli de pisliyorlar. Üzerine, “oiç, çarşı, meli, esat, çağrı” yazısı yazılmış. Heykelle belediyenin irtibatı, tabanındaki süpürge izlerinden, aralarına sıkışıp kalan kâğıt parçalarından ibaret! Gençlerden biri heykelin merdivenlerine oturmak için kırmızı örtü sermiş.

“Bu heykel ne için yapılmış?” diye soruyorum. Genç gülüyor:

“Bilmiyorum ki abla, bence buradan geçenlerin kafasına çekiç vurmak istiyor,” diyor. Yanına gelen arkadaşı:

“Saçmalama, büyük bir ayakkabı,” diyor. Gülüyoruz.

Dertli, neşeli gençleri, hızla gidenleri, sabit duranları seyrederek yemeğimi yiyorum. Ben onlardan biri, onlar da benden biri oluyoruz. Akan insan seline, yaşadıkları hayatları merak ederek bakıyorum.

İsteyerek, severek yapabildiğim sadece yürümek. Bacaklarımın gücü tükenene, düşüncelerimi yorup felç edene kadar yürüyorum. Yürüme dışında istediğim hiçbir şeyi yapamıyor, değiştiremiyorum. Çoğu zaman işten çıkınca eve kadar yürüyorum. İki saatten fazla süren bu yürüyüşlerimde öfkeleniyor, haklılığımın ve kıymetimin bilineceği günleri düşünüyorum.

rum. Kışın karda yürüdükten sonra, (bazen buna mecbur kalıyorum, otobüsler bizim semtin yokuşlarını çıkamıyor ya da çıkmıyor) sobanın yanındaki büyük mindere kıvrılıp yatıyorum. Annem, birkaç kez, “Kalk yerine yat” diyor. Serin yatağa, sıcaklığı götürmeye çalışarak, kafamı yatağın içine gömerek giriyorum fakat sobanın yanından uzaklaşınca uykum kaçıyor. Gece kondunun sobasını seviyor ama soğuşunu sevmiyorum. Sobadan aldığımız sıcaklık, yanından ayrılınca uçup gidiyor. Banyo yapmak, bulaşık yıkamak, kışın gideceği günleri hasretle beklememize neden oluyor. Sobayı annemden başka kimse yakamıyor. Ya da o yaktığı için öğrenmiyoruz. Meryem’le buluşana kadar vakit geçirmeye çalışarak vitrinlere bakıyor, birkaç mağazaya giriyorum. Sıkılıyorum. Sonbaharın güneşi gidiyorum diyor. Gitmeden hissetmek için meclis parkına çıkıyorum.

Yorulduğumu, üşüdüğümü hissediyorum. Bankların birinde, önüne kitaplarını açmış, gözyaşlarını satırlara damlatan kız yalnız oturuyor. Yanına oturuyorum. Yüzüme bakmadan:

“Size derdimi anlatabilir miyim?” diyor.

“Anlat,” diyorum.

Kalın, elde örülmüş hırka giymiş, esmer, zayıf, gözleri ıslak kız burnunu çekerek:

“Küçük bir kasabada doğdum, büyüdüm. İki kız, iki erkek dört kardeşiz. En büyük ablam liseden sonra okumadı. Ağabeyim iki yıl önce Siyasal Bilgiler Fakültesi’ni kazandı Ankara’ya geldi. Ben de bu sene Hukuk Fakültesi’ni kazandım yanına geldim. Aynı evde oturuyoruz. Ağabeyim ve arkadaşları için üniversite öğrencisi değil, evlerinin hizmetçisiyim. Arkadaşlarıyla “Açız!” diye geliyorlar. Onlara yemek

yapmaktan, evi temizlemek, çamaşırlarını yıkamaktan ders çalışamıyorum ve kasabadan geldiğim için hiç arkadaşım yok. Ağabeyimin arkadaşlarından birine aşık oldum. Dün sevgilisi ile geldi. Kapıdan girince, ‘Ne pişirdin?’ dedi.”

Sakin, sesi titremeden anlatırken, ağlamaya başlıyor:

“Ne yapacağım?”

“Bilmem.”

Biraz daha ağlıyor.

“Ayrı odan yok mu?”

“Var.”

“Yemek yapma. Onlar gelince ‘Dersim var’ diye odana çekil.”

“Yapamıyorum. Sürekli iş yaptırılarak yetiştirildim. Değdiğiniz yapmayı çok düşündüm, karar aldım ama yapamadım. Karşı gelmeye utanıyorum.”

“Sizi rahatsız eden ve üzen bir durum varsa, karşınızda kiler de bunu fark etmiyorsa, fark ettirmelisiniz. Başka çıkar yolunuz yok.”

Düşünüyormuş gibi bir süre sessiz önüne bakıyor. İkna etmek için:

“Sürekli işleri siz yaptığınız için, hizmet etmek sizin göreviniz, hizmet görmek onların hakkı gibi düşünüyor olabilirler. Yaptıklarınızın farkında bile değillerdir. Kendinizi onların yerine koyun, söylenmeden, dertlenmeden her işiniz yapılırken, değişen bir şey yokken birden sorun çıkıyor. Anemiz her gün yemek yaparken, bir gün aç geldiğimizde yemek olmayınca sinirleniriz. Kendimizi haksızlığa uğramış sanırız. İnsanlar düzenlerini ve rahatlıklarını kolayca bozmak istemezler. Bu durumdan rahatsız olan siz olduğunuza göre sorun çıkarmak zorundasınız. İlk günler tepki gösterip, sizi kaptisli olmakla suçlayabilirler ama inanın bir süre sonra yeni duruma onlar da alışır.”

“Demek ki ablam iş yapmaktan dolayı okuyamadı.”

Yalnızlığında kendine söylediklerini seslendiriyor.

“Kızı bir görsen, çirkin, ukala, beceriksiz. Çayını bile başkasından istiyor, ama beni değil onu tercih etti.”

“Yerinde olsam, anlaşıcağım arkadaş bulur, onların yanına taşınırım.”

“Yapamam. Ailem ve ağabeyim izin vermez, hiç arkadaşım yok.”

Yüzüme bakmadan, gidiyorum demeden kalkıp gidiyor.

Buluşma saatinde Meryem’i tanıyıp tanımayacağımı merak ederek Gima’nın önüne geliyorum. Buluşmak için iyi bir yer olmadığını bildiğim halde yine de ağız alışkanlığı ve bilinen merkezi bir yer olmasından dolayı randevuları hep oraya veriyorum.

Arkamdan, “Zeyneppppppp!” diyen sese dönüyorum. Yanında Gönül var. Meryem’in kilo almış olacağını düşünürken daha zayıf buluyorum. Yüzüne, yaşadıkları, “Bu sürgün için, bu işkenceler için, bu sorumlulukların için” dercesine çizgiler atmış, ama gözlerinin içi değişmemiş. Sımsıkı kucaklaşıyoruz. Geri çekilip ne kadar değiştiğimize bakıyoruz, sonra daha sıkı kucaklaşıyoruz. Gönül:

“Ayyy, keşke fotoğraf makinesi olsaydı. Ağlayacağım val-la!” diyor.

Çektiğimiz halayın figürlerinden biri gibi birbirimize bakıp bakıp sarılıyoruz. Gönül, hüznün içinde kaybolmamızı istemiyor.

“Meryem Ablam her geldiğinde ‘Zeynep’le görüşelim” diyordu ama vakti sınırlı olduğu için ayarlayamadık,” diyor.

İşkenceli gençliğimizi taşıyacağız bugüne. Değişimin bizi nerelere götürdüğünün merakı ile Karanfil Sokağa dönüyoruz. “Ayyy, gözlerin aynı, konuşman aynı...” diyerek ara-

daki yılları yok saymaya çalışıyoruz. Gönül sessizliğe dalıp, bizi izleyerek yanımızda yürüyor.

Bildiğim birahanelerden birine yöneliyorum. Sınırlı zamana yılları dolduracağız. Başlarken aradaki açığı kapatamayacağımızı, özlemimizi azaltmak için parçaladığımız anıları paylaşacağımızı, sonraki görüşmelerimizin başlangıç yapacağımızı biliyoruz.

Meryem’de ezilmişliğin durgunluğu, tecrübelerinin olgunluğu var. Nereden başlayacağımıza karar vermek için bira istiyoruz. Anlatmaya önce Meryem başlıyor:

“Biliyorsun, ağabeyim Yiba Çarşısı yangınında öldü. Yangın nasıl oldu, neden merdivenleri yoktu, itfaiye neden müdahale edemedi sorularıyla kaldık. Ağabeyimden kısa süre sonra da babam öldü. Annem yaşlıydı. Köyden ayrılmadı. Kardeşlerimin biri İstanbul’da, ablam da buradaydı. Arada sırada ablam görüşüme gelirdi. Annem hiç gelmedi. Çıktığımda annemin de öldüğünü öğrendim. Ablam evlenmişti ve eniştem benden korkuyordu. Yıl 1981’in sonbaharı. Cuntanın terörünün sıcaklığını koruduğu zamanlar. Yatıp çıkmış olmak bir şeyi değiştirmiyor. Yine teröristsin,” diyor, o günlere bakmak ister gibi gözlerini kısıyor.

“Sana haksızlık gibi gelebilir ama inan, tekrar içeri girmek istediğim zamanlar çok oldu. Günler o kadar uzundu ki, uzun günler o kadar çoktu ki!” Şuşuyoruz.

“Çıktığımın ertesi gün sürgün yerime, Elbistan’a gittim. Her gün karakola gidip imza vermek zorundaydım. Türkiye’yi haritadan çıkarmışlar, ters yüz etmişler gibiydi. Sanki insanların kafalarının içine birkaç yıl evvelini yok etmek için böcekler koymuşlardı. Yaşananların tek sorumlusu bendim. Yalnızdım. Ölsem kimse bilmeyecek ve sormayacaktı. O yaşıma kadar kimseyle karşılaşmamışım, yemek yememişim, yürümemişim, konuşmamışım gibiydi. Ne arayanım, ne de soranım vardı. Küçük yer. Yolda yürürken herkes kenara çekilip ‘terö-

rist geçiyor' diye bakıyordu. Param, işim, kalacak yerim yoktu. İmzaya gittiğimde azarlanıyor, bekletiliyordum. Karakol-dakiler onları yok edecekmişim gibi tedirgin, öfkeli, kızgın-lardı. Hiçbiri birkaç yıl önce Türkiye'de yaşamamış gibiydi. İçlerinde bana acıyarak bakan bile yoktu."

"Nerede kaldın?"

"Ablamın arkadaşının, annesinin yanında. 'Sürgün ol-duğunu söyleme' dedi. Söylemedim. Yaşlı, yalnız yaşayan bir teyzeydi. Dünyadan bihaber! 12 Eylül'ün yıldönümünde, 'Teyze, askeriyenin geldiği günü hatırlıyor musun?' diye sor-dum. 'Nerden bileyim yavrum. Biz öyle şeyleri bilmek,' dedi. O zaman, onun yerinde olmayı çok istedim. Şimdi, ondan çok uzaktayken onu ne kadar sevdiğimi, özlediğimi fark edi-yorum." Buruk, gülümsüyoruz.

"Bana soru sormamasının nedeni yalnızlığıydı. Evini te-mizliyor, alışverişini yapıyordum. Onun yaşamdan istediği yardım edilmekti. Benim de kafamı sokacak bir yerimin olma-sıydı." İsmarladığımız biralar masaya konana kadar susuyor.

"Yıkılmaya yüz tutmuş gecekonduusunun bir odasını bana verdi. Sanki saraya taşınmıştım. Yaşlı teyzenin, 'Nasıl-sın kızım?' dediği ilk gün saatlerce ağladım. Bana yatak, me-lamin tabak, eğrilmiş kaşık verdi. Onları hâlâ saklıyorum. Arada bir bakıp, 'Özgürlüğümde benim olan sadece bunlar-dı' diyorum."

"İş bulabildin mi?" diyorum.

"Uzun süre bulamadım. Sonra küçük bir mağaza-da tezgâhtarlık yaptım. Polislerden, askerlerden biri tanıya-cak diye korkarak çalıştım. Sanki iş bulduğum gün tahliye oldum. Bir yıl sürgünde kaldım. Son günlerde hastalandım. Tüberküloz oldum. Anlamadım önce. Ankara'ya dönünce öğrendim. Halsizliğimi umutsuzluğuma bağlıyordum. Öyle umutsuzdum ki, bir gün bunların geçeceğinin, iş güç sahibi olacağımın, okuyacağımın hayallerini hiç kurmadım. Geçti

işte. Yaşadıklarım bana ne yaptı, biliyor musun? Kötü bir şey yaşarken artık geçeceğini biliyorum.”

“Sürgün bitince ne yaptın?” diye soruyorum.

“Ankara’ya döndüm. Bir süre ablamda kaldım. Polisler sürekli takip ediyordu. Evde olmadığım bir gün evi basıp eniştemi götürmüşler. Birkaç gün tutup bıraktılar. Basından sonra gittiğimde eniştem surat astı, aldırmadım, ama bir gün kovdu. Benimle aynı okuldan gözaltına alınan arkadaşımı buldum. İkimizin de kalacak yeri yoktu. Tanıdığımız kim varsa gidiyorduk. Gittiğimiz evlerden durumumuzu bilmeyenler misafir ediyordu, bilenler tedirgin oluyordu,” sinirli, öfkeli titreyerek gülümsedi devam etti:

“Bir gün arkadaşımla gittiğimiz bir evden gidin demediler ama saatler geceye döndüğü halde, kalın, ya da size de yatak yapalım da demediler. Arkadaşıma, ‘Hadi gidelim’ dedim. ‘Nereye gideceğiz, salak mısın? Boş ver anlamazlıktan gel,’ dedi. Orada o gece kaldık. Sabah erkenden evden çıktık. Hiç unutmam o gün dışarıda sicim gibi yağmur yağıyordu, paramız yoktu, karnımız açtı. Adliye binasının önünden geçerken arkadaşım, ‘Hadi içeri girelim,’ dedi. Okula dönmek istiyorduk ama dava açacak paramız olmadığı için müracaat edemiyorduk. ‘Gidip hâkimle görüşelim, kaybedecek neyiz var ki’ dedi. Adliyeye girdik. Davamıza bakacak hâkime gittik. Görevliye hâkimle görüşmek istediğimizi söyledik. O da haber verdi. Kovulmayı beklerken bizi içeri aldı. Hâkim bizi görünce şaşırdı, üzüldü. Küçük bir odaydı ve elektrikli soba yanıyordu. Hâkim, ‘ıslak çoraplarınızı, kabanlarınızı çıkarıp kurutun,’ dedi. Yemek söyledi. Okula dönmek istediğimiz ama dava açacak paramızın olmadığını anlattık. O da davamızı ücretsiz açacağını söyledi. Davayı açtı ve takip etti. 12 Eylül’den sonra üç kabul iki ret oyla davayı kazanan ilk biz olduk. O da hâkimin oyu iki tane sayıldığı için. Bu olaydan sonra iyiliğin insanın yaşamını nasıl değiştirdiğini anla-

dım. Hastanede sosyal hizmet uzmanı olduğumdan beri birisi benden bir şey isteyince elimden geldiğince yardımcı olurum. Belki ben de birinin yaşamını değiştirebilirim diye düşünürüm,” dedi. Sustuk. Meryem devam etti:

“Pazar yerleri dağılırken gider, atılacak domates, ıspanak... ne bulursak toplardık. Paramız olmayınca bazen tanıdıklardan isterdik. Birisi bir gün ekmek ve çay alacak kadar para verdi. Akşama da evimize yanında iki kişiyle sarhoş geldi. Bağırdık, kovduk ama ara sıra karşılaşınca bile o günü olduğu gibi yaşıyorum.”

“Sonra okulu nasıl bitirdin?” diye sordum.

“Yaklaşık yedi ay böyle süründükten sonra okulu bitirmiş, ayrı ev tutmuş, işi olan bir arkadaşımın evine yerleştik. Bir oda bir ara olan evde altı kişi kalıyorduk. Aramızda aranan yoktu ama hepimiz içerden yeni çıkmıştık. Beni yaşama o arkadaşım dahil etti. Okula dönme hakkımızı kazandıktan sonra arkadaşım ‘Okuyacaksın’ dedi. Onun desteğiyle okudum. Aç yattığımız günler çoktu ama okulumu bitirdim. Ne iş bulduysak ailecek çalıştık; pazarda iç çamaşırı, yollarda limon satmak, ev temizliği yapmak dahil. Şimdi pazara gittiğimde, ‘İkizlere takke!’ diye bağırırları görünce kendimizi hatırlarım. Zor günler geride kalmış gibi dursa da her fırsatta anılar ortaya çıkıyor. İşportacılık yaptığımızda zabıtaban en hızlı kaçan ev arkadaşım ile evlendim, bir tane dünya tatlısı kızım oldu, işte sen içerdeyken bende de bunlar vardı,” diyor.

“Sinop’a neden gittin?”

“Eşim Sinoplu. Oraya yerleşmek istedi, iş buldu. Güzel, sakın bir yer. İznini ayarla da gel, ne olur. Çocuk olunca insan istediğini yapamıyor.”

“Eniştenle görüşüyor musun?”

“Görüşüyorum. Çok kıymetli baldızıyım. Hatırlamıyor, beni kovması mümkün değilmiş. İnsanlar yaptıklarını nasıl inkâr ediyor, inkârlarına inanıyor; şaşırıyorum.”

Politik olanların sohbetleri, fark etmeden, siyasete, g n l k olaylara gider. Onlar için bu, yemek, su gibi doğaldır. E iyle, ailesiyle politika konu mayana başka dünyadan ışınlanmış gibi bakarlar. Cuntaya denk gelen gençliğini Gönül anlatıyor.

“Cunta geldiğinde ortaokulda öğrenciydim. Akrabalardan gözaltına alınan, cezaevinde kalan çok olduğu için cuntayla erken yaşta tanıştım. Cuntanın alevli zamanı gençliğimize denk geldi. Ne solun gücünü görebildik, ne de cuntayı onayladık. Korkuyla, sessizce geçti gençlik yıllarımız. Evimizin basılmasını, ablamı aramaya geldiklerinde talan edilmesini unutmuyorum ama sizi yine de kıskanıyorum. Hiç olmazsa kısa bir süre de olsa g c l  olduğunuzu gördünüz, ya adınız, tanık oldunuz, bizde o da yok,” diyor. Birasını yudumluyor. Gönül’  nerdeyse    yıldır gördüğüm halde, hiç tanımadığımı hissediyorum. Yüzü sanki hiç bugünkü kadar dertli olmamıştı. Devam ediyor:

“Cuntaya tanık olduğ m, yerim solda olduğu halde İHD’de çalışana kadar yaşananların çok da farkında değilmi im. İnsan haklarını savunmanın zorluğunu, yalnızla mayı, öfkeyi orada gördüm, öğrendim. Yerimiz acılıların yanıydı. Birbirimizden başka kimsemiz yoktu.  oğalıyor muyum azalıyor muyum, bilmiyordum. İ kence gören, muhbirlik teklif edilen, kaçırılan arkadaşlarım geliyordu. Basın toplantısı yapıp muhbirlik tekliflerini teşhir ediyorduk. Böylece polis pe ini bırakıyordu. Yıllar geçti, hâlâ, işbirliğini kabul eden kaç insan var aralarında, merak ediyorum,” diyor, susuyor. Sanki   phelendiklerini içinden sayıyor gibi. Sonra devam ediyor:

“Bir gün İnsan Hakları Derneği’ne ürkek bir adam ve karısı geldi. Adam ‘ ocuğumuzu hırsızlıktan gözaltına aldılar. Cezaevine gidince havalandırmada elini ısırırken fark edilmiş. Hastaneye götürülmüş ve  lm  ,’ dedi. Duymak istemiyordum. Başkanın adresini verip yolladım. Muzaffer Ağabey-

le derneğe tekrar geldiler. Muzafer Ağabey, ‘Acılı aileyi neden yanıma yolladın? Böyle durumlarda beni çağır,’ dedi. ‘Duy-mak istemedim’ diyemedim. ‘Tamam,’ dedim. Ama sanki on-ları dernekten uzaklaştırırsam, duymazsam çocuğunu kurta-racağım sanıyordum.” diyor gözleri doluyor. Devam etmesi-ni isteyerek susuyoruz.

“Bir süre sonra, bir komiser emeklisi geldi, oğlunu kav-galı olduğu büfeden, sigara çaldığı gerekçesiyle almışlar. Sa-bah ‘Karakolda kendini astı’ diye ölüsünü vermişler. ‘Ben ko-miserim, o karakolu bilirim, nezarethanede kendini asması mümkün değil, zaten nezarethaneye konan suçluların keme-ri, ayakkabı bağları alınır,’ dediğinde ne diyeceğimi şaşırdım. ‘Siz kaç kişinin ayakkabı bağını aldınız?’ diye sormak geçti içimden ama sormadım,” diyor. “Ay neyse ya. Bunları dü-şünmeden geçen bir günüm yok inanın,” deyip devam ediyor.

“Birkaç gün sonra gözaltından çıkan Hukuk öğrenci-si Serhat geldi. ‘Birtan Altınbaş’a yoğun işkence yapıyorlar, hücremizin arasında iki hücre vardı, emniyette kaldığım dört gün dört gece işkence sesinden uyuyamadım. Birtan’a elekt-rik verildiğini, askıya alındığını, falakadan sonra ayakların-da kan birikmesini önlemek için iki polisin hücrelerin arasın-daki koridorda Birtan’ı koşturduklarını duydum. Konuşma-larından birkaç tane cinayeti kabul etmesini istediklerini an-ladım. Kabul etmezse öldüreceklerini ve bir iç çatışmada öl-düğünü söyleyeceklerini ifade ediyorlardı. Hücreye çıplak ko-nuyordu. Beni bir ara hücreden çıkarıp iç tarafa doğru götür-düler. O sırada iki polisi ve çıplak olarak Altınbaş’ı gördüm. Beni de, açlık grevi yaptığım için dövmüşlerdi’ dedi. Serhat bize bunları anlattıktan sonra Birtan Altınbaş’ın işkencede öldüğü ve Gülhane Hastanesine kaldırıldığı haberi bir söy-lenti olarak geldi. Sonra derneklere ve gazetelere Ankara Mer-kez Cezaevi’nden, 55 tutuklunun imzasıyla gönderilen açık-lamada, Birtan Altınbaş’ın DAL’da işkence gördüğünü ve ya-

şamından kaygı duyduklarını anlatan mektup geldi. Araştırırken öğrendik ki, öldürmüşler ve ailesine gömdürmüşler. Serhat, Birtan Altunbaş ölmeden önce açıklama yaptığı, işken celere tanık olduğu için tehdit edildi. Okuluna, evine gidemez oldu.” dedi. “O günler çok kötüydü değil mi Zeynep?” diye sordu.

“Evet cuntadan sonra en çok ölümlerin olduğu dönemdi.” dedim. Gönül devam etti.

“Kapıyı açıyorum, işkence, ölüm haberleri getirenler geliyor. Telefonu açıyorum, ‘Bomba koyduk. Öleceksiniz’ diyorlar. Telefondaki ses her gün tehdit, küfür ediyor. Genel kuruldan Vedat Aydın gözaltına alındı, bir süre sonra kaçırılıp öldürüldü. Metin Can’ın eşini hiç unutamıyorum. İHD Elazığ Şube Başkanı Metin Can ve evde misafir olan Hasan Kaya kimliği meçhul kişilerce götürülmüş. Metin Can’ın eşi İHD’ye geldi. Odanın birinde dinleniyordu. Salona koşarak geldi. Titriyordu. ‘İnleme sesi duyuyorum,’ dedi. ‘Türkü söylüyoruz’ diye rahatlatmaya çalıştık. ‘Burada böyle oturmaya lım, gelmişlerdir. Çok işkence görmüşlerdir, ayakları da çıplaktır. Göreceksiniz, buradan gidince onları yolda, yalınayak bulacağız. Siz de çok karamsarsınız, içişleri bakanı, ‘Yaşadıklarını düşünüyoruz’ demedi mi?’ diye sayıklarcasına soruyordu. Aynı gün ‘İki kişi Tunceli’ye 20 km uzaklıkta, yere yüzükoyun yatırılmış, kafalarına birer kurşun sıkılmış’ haberi geldi. Eşinin dışında hepimiz Metin Can ve Hasan Kaya olduklarını anladık. Eşi cesetleri gördüğünde, ‘Ben demedim mi ayakları çıplak,’ diye tekrarlayıp durmuş. Şeytan üçgeninde önce ayakkabıları bulundu. Kaç kişi onların ölümlerine seyirci kaldıklarını düşündü, kaçırıldıkları pazartesi gününden öldürüldükleri cuma gününe kadar ne yaşadıklarını bildi. Kızılay’a çıkıp yürüyen, gülen insanlara baktıkça içimi öfke bürüyordu.” dedi. Gönül’ün biradan aldığı yudumların sıklaştığını fark eden Meryem:

“O dönemde Sinop’a gelmiştin. Hatırlıyor musun? Sanki bizim yeni tahliye olduğumuz zamanki gibi durgun ve içine kapanıktın,” dedi. Gönül;

“Ölümler, işkencelerle geçen günlere tahammül edemedim, kimse kimsenin içinde ne yaşadığını bilmiyor. Yakınları öldürülenlere ilgi gösterince sanıyorlar ki çocuklarını diriltip onlara geri vereceğiz. Vermesek de hesabını soracağız. Her yerden kovuluyorlar, biz ilgilenince minnet duyuyorlardı. İşkencede olanların yakınlarının, onları kurtaracağımız umutlarına, çaresizliğimize dayanabildiğim kadar İHD’de çalıştım. O dönem beni çok değiştirdi. Yaşananlar o kadar sertti ki, dayanmak için farkında olmadan biz de sertleştik. Bazen düşünüyorum da o dönemde sıcak, samimi ve özgürce kendimi bıraktığım ne sevgili, ne arkadaş, ne de dost ilişkisi kurabilmişim,” dedi. Sanki suçlanan benmişim gibi.

“Evet, kaç yıldır tanışırız sanki seni yeni gördüm,” dedim. Gönül beni duymamış gibi devam etti:

“İnsanlara karşı güvensizliğim, öfkem en çok o dönemde oldu. Binanın içinde yaşananlarla kapıdan çıkınca yaşadığım iki ayrı dünya gibiydi. Bir yandan insanlar işkenceden yakınlarını kurtarmak isterken cesetleri ellerine veriliyor, diğer yandan yaşam, alışverişi, sosyal etkinlikleri, eğlenceleriyle habersiz sürüp gidiyordu. Sizin neler yaşadığınızı tahmin edemiyorum. Anlattıklarım cuntanın üzerinden on yıldan fazla sürenin geçtiği zamanda oldu. Ben birebir işkenceyi yaşamadığım halde değiştim. En büyük kırgınlığı bu dönemde yaşadım,” diyor.

“O dönemde sahip çıkmak az şey mi?” diyorum.

“Yaşananların yanında çok az, sahip çıkamadık zaten. Çıkmaya çalışmamıza bile tahammül edemediler, edemiyorlar da,” diyor.

“Şimdi nasılsın, mutlu musun?” diyorum.

“Ne bileyim ya, okul bitti, iş buldum, evim, sevgilim

var. Evlilik hazırlığı yapıyorum. Mutluyum galiba,” diyor. Gülüyoruz. Aynı soruyu Meryem’e soruyorum.

“Sen de görmüşsündür, yaralılar yaralıları buldu. Birbirlerinin yaralarını sarabildiler mi, bilmiyorum; daha iyisi nasıl olur, onu da bilmiyorum. Evliliği düşünüp düşünmediğimizi, aşık olup olmadığımızı bilmezken, ilişkimize, birlikte olursak kimsesiz olmayız, diye başladık. Çok tecrit edildik, tecrit edilmeyelim, yaşam bizi içine alsın, diye evlendik. İyi olmaya çalışıyoruz. Bazen birlikte olmamız gerekir, diye düşünüyorum, bazen de birlikte olmak zorundayız, diye. Gidiyor işte. Çocuk olunca, kaybettiğin, yaşamadığın, yaşamak istediğin her şeyi analık duygusuna yüklüyorsun. Onlar da belki baba olmaya yüklüyor. Farklı beklentilerim, isteklerim yok. Bekâr arkadaşlarım aşklarından bahsedince içimden: ‘Dertleri yok, canları sıkılıyor’ diye düşünüyorum. Anlayamıyorum. Evlenmeden önce Ankara’nın sokaklarında hiç el ele gezmedik. Sinemaya gitmedik. Ev eşyası beğenmedik,” diyor, bir süre susuyor. Haberleri okuyan spiker gibi boşluğa bakarak:

“Şimdi arkadaşşımla, çocuğumla, ailemle, işimle, eşimle sorun yaşar, bunalırsam elimi cebime sokuyorum. Evimin anahtarına dokunuyorum, içimden ‘kapısını açıp gireceğim bir evim var’ diyorum sakinleşiyor mutlu oluyorum,” diyor. Elini cebine sokuyor. Sessizleşiyoruz. Bir anda “içmeye başla” komutu almış gibi biralarımızı yudumluyoruz. Gönül:

“Eeee sorma sırası bizde. Sende ne var, ne yok?” diyor.

Çalıştığımı, işimi sevmediğimi, babamın hasta olduğunu söyledim, ölmesini istediğimizi ve beklediğimizi, bugün anılarımı aramaya çıktığımı söylemedim. Gönül:

“Evlenmediğini biliyorum, sevgilin var mı, oldu mu?” diyor.

“Kırık dökük anıların dışında olmadı. Benim beğendiklerim beni beğenmedi, beni beğenenleri de ben beğenmedim.” Meryem:

“Bu bahanenin altında yatan sence ne?” diyor.

“Her şey olabilir. Kendine güvenmemek, başkasına güvenmemek, iyi bir şey yaşamayacağına inanmak, korkmak, ailen, cezaevi yaşantın... Yaşadıklarının sıradışılığının, sıradanlığı reddetmesi, kompleks, kapris, yalnızlık... Çok uzatabilirim; hâlâ tam olarak çözemediğim nedenler, ‘çünkü’ler yumağı anlayacağın.” Gönül:

“Sizin kuşak zor yaşadı. Onun için de dengeleri şaştı. Biz bu konuda sizden daha şanslıydık. Siz daha gözünüzü açmadan yıllarınızı cezaevlerinde bırakmak zorunda kaldınız. Tecrübeniz çoktur ama yine de mücadelenizin sonu acı,” diyor. Kendimi savunacakken Meryem:

“Yaşamdan öğrendiklerimden biri de şu: Gönül işlerini kendi haline bırakacaksın. Sıkıştırıp, zorlamayacaksın. İstersin ama hazır olup olmadığını bilmezsin. Hazır olduğunda dengin gelir, seni bulur. Zamanla her şey yoluna girer. Herkesin tamirinin süresi farklı oluyor. Senin tamirin uzun olacağı benziyor. Mutlu olacağını bil ve inan. Başka bir şeyi de takma. Bir gün ‘sana demiştim’ diyeceğim, evin de, çocuğun da olur. Ama elini çabuk tut. Çocuk sevgisi ne anne, ne koca sevgisine benziyor. Her kadının çocuk sevgisini bilmesi, tatması lazım. Ben çocuğum olduktan sonra annemi anladım,” diyor. Susuyorum.

“Yoksa istemiyor musun, doğum yapmaktan mı korkuyorsun? Hiç korkma, içinde bir canlının olması, onun gelişimini önce gün gün, sonra ay ay izlemek; kalbinin, saçının, parmaklarının nasıl, ne zaman oluştuğunu bilmek, sonra onu doğurmak, emzirmek; erkeklerin tatmadıkları, bilmedikleri duygular. İnsan bunları yaşayınca ‘Ben başkayım, farklıyım’ diyor.”

“Çocuğum olmayacak, olmamalı,” diyorum. Olmayacak çocuğumdan özür dileyerek.

“Neden olmasın, daha yaştın kaç ki?” diyor.

Kalp ameliyatı olduğumu, kan sulandırıcı ilaç kullandığımı, doğurmamam gerektiğini anlatıyorum. Arkasından topuğuna basana, “Kör müsün, önüne baksana!” dedikten sonra görmediğini anlamış gibi bocalıyor. Teselli etmek için:

“Annelik karında taşımakla olmuyor ki, evlatlık alırsın,” diyor.

Meryem’in çalan telefonu imdadıma yetişiyor, konuşmak istemediğim, anne olamayacağım konusundan uzaklaştırıyor.

Kesik kesik, “Evet... Buluştuk.... İyi görünüyor” diyor. Arayanın tanıdık olduğunu anlıyorum. “Kim o?” diyorum. Yanıt vermeden, “Tamam, görüşürüz” deyip telefonu kapatıyor. Tekrar “Kimdi?” diyorum.

“Aslında sana söylememi istemedi. Gülcan da bizimleydi. Gel, dedim ama sana kırılmış. Uzaktan akrabamız fakat yakınlığımız akrabalıktan dolayı değil,” diyor. Gönül:

“Yok be, kırılmamış; ısrar bekliyor. Gelmek istiyor ki eve gitmemiş, sokaklarda dolanıyor,” diyor.

12 Eylülzedelerin akrabalıklarının genişliğine alışkınım. Mutlaka yollarımız bir yerde çakışır. Birbirimizi buluruz.

“Şimdi nerde?” diyorum.

“Vitrin bakıyor. ‘Eve gidiyorum’ dedi,” diyor.

“O kendi açısından haklı. Derdimi anlatırsam anlar. Telefon et gelsin,” diyorum.

Meryem konuşurken telefonu Gönül alıyor.

“Hadi nazlanma, gel. Zeynep gelmeni çok istiyor,” diyor. Telefonu kapatmadan “Geliyor” diyor.

Gülcan’lar dört kardeş. Babaları on iki yıl cezaevinde kaldı. AYKO’da çalışırken tanıştım. Gülcan en küçükleriydi. Babası yakalandığında daha bir yaşındaymış. Babasını görüş günlerinden tanıyor. İlk öğrendiği kelimeler, babası içerde olan çocuklarıinkiyle aynı. Mahkeme, görüş yasağı, Yargıtay bozdu, açık görüş olacak mı? İşkence...

Yıllar annesini yoruyor, sabrı ve gücü bitiyor. Ablaları bir yandan okurken, diğer yandan çalışıyor. Türkiye’de part-time yapılacak yegane iş anket, pazarlama... Yaşam onlar için zorlu geçiyor. Babalarının ziyaretine seyrek veya sırayla gidiyorlar. Annesi çocuklarının okuması için her türlü kapıyı zorluyor.

Babalarının tahliyesini yıllarca bekliyorlar, çıkınca tüm sorunları bitecek sanıyorlar. On iki yıl sonra babaları geldiğinde dördünü de büyümüş buluyor.

Babası, yaşamı nerden tutacağını bilemezken, annesi kısa sürede, belki de hiçbir zaman yaşamın onlara cömert davranmayacağını anlıyor. Yıllarca işkence görmüş, kapalı kalmış kocasının, sorumluluklarının üstesinden gelmesinin imkânsız olduğunu biliyor. Büyüyen çocuklarının geleceğinin iyi olmasını istiyor. Çocuklarının iyi evlat olmalarının yaşamlarını rahatlatmadığını fark ediyor. Türkiye’yi terk etmeye, çocuklarını sırayla yanına almaya karar veriyor. Gülcan’ı alıp Hollanda’ya gidiyor, iltica ediyor. Sonra diğerlerini götürüyor. Cezaevi kapılarında büyüyen Gülcan, mülteci kamplarında tekrar ayrılığı yaşıyor. Büyüttüğü baba özlemine, dilini, ülkesini ekliyor. Türkiye’ye uzun süre gelemiyor.

Yıllar sonra geldiğinde işyerime uğradı. Gülcan’ın gözleri, sözleri tanıdık. Uzamış ince bedeninde, gözlerinde anılarımız var. Sürekli “Çok büyümüşsün,” diyorum. Gülcan’la konuşurken büro amirinin, odaya girip çıkan genel sekreterin azarlayan bakışlarının ürkekliği, sevincimi engelliyor. Gülcan’ı görmenin sevincinden çok, “Şimdi bir şey diyecekler,” korkusu içime yerleşiyor. Başımı kaldıramadığım işimi aksatmamaya çalışıyorum. Gülcan soğukluğu kendine yoruyor, çıkıp gidiyor. Meryem:

“Sana çok kıırılmış, üzölmüş,” diyor.

Gölcan gelmeden iş problemlerimi anlatıyorum. Şaşırmıyorlar. Gülcan’ın gönlünü almak için bana yardımcı olmalarını istiyorum. Gönöl:

“İşyerleri her yerde aynı. Aslında eskiden de insanlar kötüymüş, ama sol gücünü yitirince insanların içindekiler etrafa saçıldı,” diyor.

On dakika sonra kapıdan ince bedeniyle giriyor.

“Sana küstüm,” diye omzuma vuruyor. Göz göze geliyoruz. Ağzı öyle dese de gözlerinin küsmediğini, davranışımı izah etmemi, neden göstermemi istediğini anlıyorum. Anlıyorum.

“Keşke o zaman söyleseydin,” diyor.

“Söyleyemedim,” diyorum.

Yaşı küçük ama ortak anılarımız çok. Cunta rast geleni biçerken o da cuntanın önüne gelenlerden. Ne kadar büyüdüğünü anlatmaya gözleri yetmiyor, sözleri devreye giriyor. Meryem Gülcan’a:

“Çok merak ettim. Baban yıllar sonra gelince ne yaptınız?” diye soruyor.

Cuntanın başka penceresinden odamıza dalıyor.

“Benim ve ablalarım için baba, para veya tanıdık bulduğumuzda saatlerce gittiğimiz yoldan sonra demirlerin arasından kısaca gördüğümüz erkeklerden biriydi. Bize akan sevginin parçalarındandı. Annem bizi toplayıp Ankara’ya geldiğinde, soğuk evimizde, karanlıkta korkarak birbirimize sokulup yattığımızda özlediğimizdi. Beklenen, özlenen, yolları gözlenendi. Babam on iki yıl sonra tahliye olup geldiğinde, beş kadının arasına düşen yabancıydı. Babamın götürülüşünü hatırlamıyorum. O zaman daha bir yaşındaymışım. En büyük ablam, karanlıkta arkalarından ateş edilirken, kaçarken, bir de gece yarısı gelip bizi öperken hatırlıyormuş,” diyor. Meryem araya giriyor:

“Cezaevi kapılarında büyümenin üzerine yurt dışına gitmek eminim zor olmuştur,” diyor. Gülcan:

“İnsan kendine sunulan yaşama önce isyan ediyor, sonra da yerlerine yerleştiriyor. Ben ayrılığı azaltmak istedim. Bir

yanım azaltırken diğ er yanım çoğalttı. Annemle Hollanda'ya gittim, kamplarda kaldım. Dilini anlamadığım okulda okudum. Yaşadıklarım a,  zlemlerime uzak çocuklarla arkadaş oldum.

Dünya dönmüş, biz olduğumuz yerde kalmış gibiydik. Her şey değışmiş ve yabancılaşmıştı. Odadan günlerce dışarı çıkmak istemedim. Yaşım küçük olduğ  için dili çabuk öğrendim ama sevmedim. Yaşamda hiçbir şey benim istediğim gibi olmadığı için istediklerimi içimde sakladım. İ imdekileri kimse bilmedi. Babamın arkadaşlarının, tanıdıkların verdiğı sevgiyi aradım. Onun için döndüm geldim” Meryem:

“Diğ er kardeşlerin ne yaptı?” diye soruyor.

“Bir büyüğüm, yaşamını tersine döndüren yurt dışını istemediğini hep söyledi. Döneceğini bilerek Türkiye'den ayağını çekmedi. Büyümeyi bekledi, okudu. Türkçe  ğretmeni oldu. Eşini Türkiye'den buldu. Tereddüt etmeden döndü.

Onun büyüğü içimizde en çökeli olanıydı. Devlet,   kesinin hesabını sordu. Gözaltına alındı, duyduğı i kenceyi yaşadı. İsyân etti. Yurt dışında yaşayamadı döndü, Türkiye'de yaşayamadı, tekrar yurt dışına döndü.

En büyük ablam yarı annemizdi. Babamızı bilen, yaşananları anlayan, annemin yükünü hafifletmeye  alışandı.  alışmak zorunda olduğ  için burada okuyamadı, orada okudu. Hüzünlü, duygulu oldu.   keden çok acı kapladı i ini. Oradaki yaşama uymaya, kendine yer   maya çalıştı,  alışıyor. Yine de t mlenemiyor.

Annem için her şey mücadeleydi. Saraylarda köşklerde de yaşasa, bir gün elinden ansızın her şeyinin alınacağı korkusuyla garantici olmaya çalıştı. Hep sakladığı, yedekte tuttuğ  ikinci bir planı olsun istedi. Biz büyüyünce anladı ki her şey onun aklının sardığı ve istediğı gibi olmuyor. Uçup gidenleri ve u acakları bağılaması mümkün değıl. Boyun eğmeyi biz büyüyünce öğrendi.

Yaşadıkları babamda minnet duygusu bıraktı. Bize, aneme minnet duydu. Özlediği Türkiye’de kalmak istedi ama istediği gibi yaşayamayacağını anladı. Eş birleşiminden anemin yanına gitti. Artık, “Neden bunları yaşamak zorunda kaldık?” diye düşünmüyorum. Yaşam bazen daha doğmadan yolumuzu çiziyor. Çizilen yol zorluysa, şaşırmadan yürümek gerekiyor. Ailecek şaşırmadan, yürüdüğümüz yolda iyilik arayarak, bularak ilerledik. Her zaman akıllı uslu çocuklar olmak zorunda kaldık.”

Bulunduğum masadan, sohbetten, görüşmek için akşam kadar beklediğim Meryem’den, Gülcan’dan, Gönül’den, kolumdan çeken duygularım koparıyor.

Nefesim daralıyor. Kalbim çok hızlı atıyor. Yolum daha çok. Ama bu dik dağ yokuşunu çıktığımda tepede dinleneceğim. Gökyüzünden seyredeceğim yürüyerek, koşarak, yorularak nefes nefese aldığım yolları. Tepedeki bana bakacaklar ve “... seyrederim alemini, ...seyreder alem beni” türküsünü onlar bana, ben onlara söyleyeceğiz.

Son ve en dik yokuşu kayalara tutuna tutuna, ayağım kayarak, ellerim yaralanarak çıkıyorum. Doruktan önce kendimi seyrederim. Atlas Okyanusu ayaklarımın altında, coşkusunu yorgunluğunu hissediyorum.

Doğdukları mekânda yaşamak zorunda kaldıklarını düşünenler eşyalarını denk yapmış, okyanustaki bir dalganın üzerine binmiş, uzaklaşmaya çalışıyorlar. Eşyalar öbek öbek duruyor. Öyle ki, üşüdükleri zaman yakmak için odunları bile var. Herkesin eşyası kendi etraflarında halka olmuş. Okyanusun dalgasının görkemi ve vahşiliği eşyaları dağıtamıyor. Kimi, çocuklarını üşümesin ve ıslanmasın diye naylonla sımsıkı sarmış. Ço-

cuklar kafalarını naylonlardan çıkarmış etrafı ve dalgaları ke-yifle seyrediyorlar.

Okyanusta bile sofrayı kadınlar kuruyor. Sofra kurulurken büyük dalgalara denk gelince kızlar kadınlar sarsılıyor, kimi de düşüyor ama ellerindeki tabaklar hep dolu kalıyor. Şaşarak bu tecrübeye bakıyorum. Nasıl beceriyorlar tabakları hep dolu tut-mayı, anlamıyorum. Atlas Okyanusu'ndaki göçün, kadınlara en büyük yararı ev temizliğinden ve toz peşinde koşmaktan kurtul-muş olmaları.

Koca bir dalganın üzerinde benden hızla uzaklaşan arka-daşlarımı, ailemi, akrabalarımı görüyorum. Eğer biraz daha ya-vaş hareket edersem onları kaybedeceğim. Şimdiden onlara ulaş-mam çok zor. Hem karada hem de denizde kullanabileceğim ka-yak takımlarımı ayağıma geçiriyorum. Dalgaları yararak, dalga-ların yaptığı yuvarlak halkalardan geçerek hızla yol alıyorum. O kadar çok aileyi arkamda bırakıyorum ki, kimlerin bana seslen-diğini, onları kaybettikten sonra fark ediyorum. Yorulmuyorum. Geçtiğim yerleri bir daha geçmeyecekmiş gibi bakıyorum. Üzerin-de durmaya çalıştığım en büyük dalga saatler sonra bana diyor ki:

“Sen benden vazgeçmezsen ben de senden vazgeçmem, çün-kü ben keleş Şeytan Adasından götürenim.” Yüzüstü dalga-nın üzerine yatıyor ve ona sarılıyorum.

“Sen beni bırakmazsan ben de bırakmam,” diyorum.

Atlas Okyanusu'nun sonuna kadar birbirimizi bırakmıyo-ruz. Günler, yıllar hatta hatta asırlar sonra geldiğimiz kıyıda biz-den önce ve bizden sonra gelen aileleri görüyoruz. O kadar yor-gun ve bakımsızlar ki, insan onlara doğru gitmek ve bakmak iste-miyor. Kıyıya çıkamıyorlar, çıkan ölüyor. Yıllarca dalgaların üze-rinde yaşamaya alışmışlar. El ve ayak parmaklarının arası, koltuk altları perdelenmiş. Sudan çıkmadan kıyıda üst üste duruyorlar.

Aralarında geziniyorum, tanıdık kimseyi bulamıyorum. Rastgele birine soruyorum:

“Tanıdıklarımı arıyorum,” diyorum.

“Hepsini mi?” diye soruyor.

“Hepsini!” diyorum.

“Tanıdıklarının hepsini arayanlar hızlı hareket etmeliler. Trene binmiş olabilirler,” diyor.

Teşekkür edip hızla karaya çıkıyorum. Ayaklarımda okyanusta kullandığım kayak takımlarımla dağları aşarak, küçük tepelerden, kar altında kalan çam ağaçlarının üzerinden atlayarak kayıyorum. Bir ara ormana dalıyorum. Kayak takımlarıma otlar takılıyor. Kurtulmaya çalışıyorum. Hava soğuk ve kanter içindeyim. Ne kadar çabalarsam çabalayayım, yol alamıyorum. Oysa çok hızlı hareket etmeliyim.

Bir tepenin başına zorlukla çıkıyorum. Kulağımda tren sesi. Tepede elimi gözlerime siper ederek bakıyorum. Hepsi tanıdıklarım, bana el sallıyorlar sanki, “Elveda!” diye bağıyorlar. Peşlerinden koşuyorum, ağlıyorum ama yetişmem mümkün değil. Dalgam bana kızarak bağıyor: “Sana beni bırakma dedim mi? Şimdi oralarda tek başına kendim ettim, kendim buldum türküsünü söyle!” diyor. O kadar çok kavga ediyoruz ki, o mu beni bıraktı, ben mi onu bıraktım; bir türlü anlaşıyoruz. Sonra orta bir yol bularak biraz o, biraz da ben fedakârlık yapmaya karar veriyoruz.

Ben zırlamayı bırakıyorum. Tepede gözden kaybolan trene bakarken birden bir kartal koynuma soktuğum kollarımı açıyor. Kendi gövdesinin altına beni T şeklinde yatırıyor ve hızla havalanıyoruz. Kartalı dalgamın yolladığını anlıyorum. Bileklerimi kanatlarına bağlıyor. Her şey ne kadar güzel! Uçuyorum uçuyorum... Mutluluktan şımarıyorum.

“Ayaklarım üşüyor,” diyorum.

“Yalan söyleme şımarık, ayakların kanatlarımdan altında tüylerime gömülü, üşümen için yaşıyor olmaman gerekiyor, oysa sen çok yaşıyorsun,” diyor.

Naz yapamayacağımı anlıyorum.

“Üşümüyorum,” diyorum.

Trene yetişmek için çok yolumuz var. Yolculuğumuzu eğlenceli hale getirmek istiyoruz. Arada bir takla atıyoruz. Midem ağzıma geliyor, gülmekten bayılacak gibiyim. Bir yandan gülüyor, bir yandan da "Ne olur, yapma!" diye yalvarıyorum.

Günler sonra treni yakalıyoruz. Tren o kadar hızlı gidiyor ki, ağaçlar, evler birden büyüyor, birden küçülüyor; sonra da bir bir üstüne yığılıyor gibi arkamızda kalıyor. Kartal beni trenin üzerine nasıl bırakacağını bilemiyor. Tam en son vagona yaklaşıyoruz vagon "Cıvvvvvv!" diyerek gidiyor. Tren gibi değil, şimşek gibi ses çıkarıyor.

En sonunda treni yakalıyorum.

Gönül'ün uzaktan el sallayan, gülen arkadaşı masamıza doğru ilerlerken beni de yakaladığım trenin üstünden alıp aralarına oturtuyor. Güzel, bakımlı, mutlu görünen kadın:

"Ayyy, baş başa vermişsiniz ne yapıyorsunuz?" diyor. Gönül:

"Sen ne yapıyorsun?" diyor.

"Ben ne yapabilirim ki! Sevgilimi bekliyorum."

"Yeni mi, yoksa daha önce tanıştığım mı?"

"Oooo! Ondan sonra kaç tane değiştirdim."

"Bu da mı zengin?"

"Yok kız, bu bulduklarımın içinde en fakiri," diyor.

"Eee, herkese akıl verirdin, 'Parası olmayana yanaşmaya-caksın. Evlilik kurumu çökmüş, insan doğasına aykırı. Parası olanlarla gezecek, tozacak, hediyeler aldırarak, eskimeye başlayınca da bırakacaksın, parasız adam gereksiz adam' derdin. Şimdi ne oldu, yoksa aşık mı oldun?"

"Yok ya, ne aşık! Çok iyi, şefkatli, ondan sürüyor."

"Yoksul olduğu için iyidir."

Konuşmalarını tiyatro izler gibi neşelenerek dinliyorum.

“Yoksul olan iyi mi olur?” diyorum. Meryem:

“Ya iyi, ya da kötü olur. Arada kalmak hakkı yoktur. Yoksulluğunu iyiliği ile kapatır,” diyor. Gülüşüyoruz.

Uzaktan biri kadına el sallıyor.

“Benimki geldi,” diyerek gidiyor.

Yanımızdan uzaklaştığına emin olunca Gönül:

“Üzülüyorum aslında. Aşık olduğu adam kızı mahvetti, ondan sonra rotayı bulamadı. Belki de bu şekilde yaşamdan intikam alıyor, ya da mutlu; bilemiyorum. İçinde hep bitmeyen bir öfke, kızgınlık ve intikam arzusu var,” diyor. Meryem:

“Saat kaç?” diye soruyor. “Ancak giderim. Bu olmadı,” diye ekliyor. Telefon numaralarımızı alıyoruz. Gülcan ve Gönül’le en kısa zamanda görüşmeye karar verip ayrılıyoruz.

Günün yoğunluğu, yorgunluğu altında kaldım. Yorgunluğum otobüs beklerken, kuyrukta itişirken çoğaldı.

Zamanın işi çoktu. Bizi tamir edebilecek miydi? Bilmiyorum.

Köyümüze sanki erkekler, cahiliye zamanından, kurban bayramında kesilemeyen koyunların yerine, kızlar diri diri gömüleceklerin yerine gelmişler; Çorum'un etrafındaki dağ başlarına, orman aralarına yerleşmişlerdi. Kadınlara hiç kıymet vermezlerdi. Köyün erkekleri bazı dam altlarına toplanır, kim karısını ne kadar dövmüş, anlatırlardı. "Şeytanlar karıların başına yuva yapıyorlar, yuvayı dağıtmak için dövmek lazım, ben her gün döverim," diye övünürlerdi.

Kayınbabamın babasından önce hiç kimse oralarda yaşamamış gibiydi. Kayınbabamın zamanında baba ölünce çocuklara miras kalmazmış. Analarıyla ortalıkta dımdızlak kalırlarmış. Hüsamet'in dedesi büyüklerine karşı gelmiş. Kardeşi ölünce kayınbabama mal varlığını vermiş, sahip çıkmış. Çocuklarıyla arası açılmış. Kayınbabamın anası dul kalınca kayınlarından biriyle evlendirmişler.

Bizim köyün de, civardaki Alevi köylerin de Horasan'dan geldiği söylenir. Horasan'dan, Nusaybin'in Çağçağ köyüne, sonra, Malatya üzerinden, Aydın'a, oradan da Çorum'a gelmişler. Rahmetli ebem bizi başına toplar, korku filmi anlatır gibi anlatırdı. Aç susuz, böcekler ağızlarına yüzlerine konarak geldiklerini. Onun akli sarmıyormuş emme ona da babası anlatmış. Osmanlıyla Ruslar savaşırken Alevileri kesmişler. Aleviler de kor-

kudan, dağ başlarına, ormanların aralarına yerleşmişler. Alevi köylerine onun için dağ köyü diyorlarmış. Daha önceden de Yavuz Sultan Selim, kızılbaş kellesi getirene ödül verirmiş. Ebem "Alevilere sadece Atatürk sahip çıktı," derdi. Atatürk'ün partisi olduğu için CHP'den başkasına oy vermezdi. Bize de "Başkasına vermeyin" diye vasiyet etti. Köylere partiler pusulalarını ev ev dağıtırlardı. Ebem "Başkasına vermeyim, okumuş yazmışlığım yok" diye diğer pusulaları geldiği gün yırtar atardı. Sandığa cebinde tek pusulayla giderdi.

Herif kızdığı halde bu yıla kadar hep CHP'ye oy verdim. Herif hiç vermedi. Emme şimdinin CHP'si ebemin CHP'si değil. Hiçbir iyiliğini görmedik. Bize sahip çıkmadı. Onun için geçen seçimlerde ilk defa ebemin vasiyetine uymadım.

Geçen seçimlerde, kız, "Anne tüm partiler işkencecilerden yana, o kadar adam öldürüldü, öldürülüyor, hiçbiri araştırılmıyor. 'Solcuysa varsın ölsün' diyorlar. Bir kez olsun beni dinleyin, yeni bir parti kuruldu, adı Hadep, ona ver, oy pusulasında kelebekli olan" dedi. "Olur" dedim. O zaman herifin bacakları tutuyordu emme kolu tutmuyordu. "Kızım, benim okumuşluğum yazmışlığım yok, bir altı oku bilirim," dediysem de dinletemedim. "Ben yanında girer, gösteririm" dedi. Babasının kolu tutmadığı için yanında soktular emme benim yanıma koymadılar. Kocaman, renkli, uzun pusula mı ne diyorlar adı batasica, onu önüme koydular. Bir baktım ki bir sürü hayvan var. Kuş var, uğur böceği var, kelebek var, arı var, arının peteği var, at var... En sonunda uğur böceği pek güzel geldi, ona bastım. Odadan çıkınca, parti görevlileri "Kime verdin" diye atmaca gibi bakarken. "Kızım, hayvanları karıştırdım. Uğur böceğine verdim," dedim. Uğur böceği de Hasan Celal Güzel'inmiş. Bizim sandıktan ona, bir tek benim attığım oy çıkmış. O günden sonra kırmızı yanaklı Hasan Celal Güzel'i hiç unutmadım.

O kadar eziyetten sonra Atatürk bizi adam yurtasına koyunca Hazreti Ali ve Oniki imamların fotoğraflarının yanına onun fotoğrafını da evlerimize asarız.

Herif, Atatürk'e, "Karılara hürriyet vermiş" diye kızardı, yine de fotoğrafı hep olurdu. Ebemin yüzü belli olmayan bir fotoğrafı var emme babamın hiç yok. Babam kime benzer, bilmem, kafamda şekillendiririm. Keşke bir fotoğrafı olaymış.

Herifin köyü Evcî Kuz Kışla, benimki Evcî Çağsak. Kimsenin anlamadığı isimleri ne diye verirler, bilmiyorum. Nüfusta yazanla, köylüler arasında söylenen farklı. Herif'in köyü Gıza Köy diye bilinir. Herhalde tepede, kuzeyde olmasından dolayı öyle diyorlardı. Ellam Evcikuzey Köy yerine hepsini birleştirip Evcî Kuzkışla yapmışlar. Köylüler de Kuzeyi kısaltarak şivelerine uygun "Gıza" yapmışlar, aman ne bileyim.

Herif yaşamında sadece anası ve bacasını seviyordu. Onları nasıl seviyorsa onlar da onu öyle seviyor sanıyordu. Anası öleli yirmi yıla yaklaştığı halde, hasta olunca, içince aklına gelir, ağlar. Babası anasını döverken, kardeşleri arasında karşı çıkanın tek kendisi olduğuyla övünür ama hepimizi de döverdi.

Dedeler evleri gezip misafir olurken, eğer babası yoksa karşılarına çıkar:

"Deşiriciler, bizde yoğurdun, sütün bol olduğunun kokusunu aldınız asalaklar, gidin!" diye taşlarmış.

Dedelerin sırtlarında torbayla gelip, çift döşek üzerine oturup, evdekilerin onlara hizmet etmesine, hele hele ona verilmeyen yiyeceklerin dedelere ikram edilmesine dayanamazmış. Babası evde yoksa yiyeceği dayağı, kovulacağı evini unuttur, her zamanki siniriyle içinden geldiği gibi davranırmış.

Dedeleri kovduğu için babasından çok dayak yemiş, evden kovulmuş, gidip başkalarının kapısına çoban durmuş. Çoban durduğu evin kızı Ayşe'den hazzedermiş, kız istememiş. Ayşe ile ilgili türkü çıkınca bazı bazı ağlardı. Ağlayınca üzülürdüm. Keşke Ayşe'yi alsaymış.

Hüsamet'tin'e gelen olmamış. Sıra küçüğe geçmiş. Ben gelin gittiğimde Hüsamet'tin'in iki küçüğü de askerdeydi, biri evliydi. Evli olanın kızı Hüsne kucaktaydı. Evin ilk torunuydu.

Onun için de kıymetliydi. Abimin kızı Şükran'la yaşitti. Beni istemeye geldiklerinde Şükran'la oynasınlar diye yan yana koymuştuk. Ayakkabılarını külün içine gömmüşler. Dünürçülerin gidecekleri zaman ayakkabıları saatlerce aramıştık. İsteme-ye geldikleri zamanın, ne günü, ne ayını bilmem emme bunu hatırlarım nedense? O zaman gömme yapardık. Yunaklığın ateşi sönmeden iki sacın arasına mayaladığımız hamuru koyardık. Ağar ağar altından üstünden ısınarak pişerdi, bek lezzetli olurdu. Zahir onlar da onu görmüşler. Çocuk kısmısı niye bilmem emme bek şeytan oluyor. Ya da ben çocuk olmadığım için şeytanmış gibi geliyor.

Bu herifin semsizlikleri anlatmakla bitmez heri. Bir gün tarlada çalışıyoruz. Ben korkudan başka kadınlarla gülüp konuşamıyorum. Yan tarlada da emsalim Gülgöy'nan eltileri çalışıyor. Gülgöy'un adını sonradan köylüler koydu. Gerçek adını valla bilmiyorum. Evlendiğinin ilk yılları peş peşe bir sürü kız doğurdu. İlk kızına, Gülbitti demiş. Ondan sonra, Gülveren, Gülderen, Gülseren, Güllü diye devam etti. En sonuncusuna da Songül adını verdi. Bek neşeliydi. Bir gün oturuyoruz. Bana dedi ki "Ayyy Gülcivan sana ne diyeceğim. Bak ayak parmaklarımı sayıyorum beş, toprağa basıyorum dört çıkıyor." Gerçekten de öyleydi. Saydık beş, toprağa bastı dört çıktı. Düşüne düşüne sonra bulduk ki, serçe parmağı yanındaki parmağının üstüne çıktığı için öyle oluyormuş. Ne çok güldüydük o zaman. En sonuncusunu tarlada yalnız başınayken sancılanıp doğurdu. Arkin başında doğurmuş, ot topladığı kör bıçakla çocuğun göbeğini kesmiş, eteğine sarmış. Utancından hava kararana kadar beklemiş. Kadın olmak rezillik valla. Ha, onu anlatıyordum. Eltileriyle yan tarlada çalışırken, ne anlatıyorlarsa birbirlerine, "Vıhh, götünü eşek siksin," diyerek gülmeye başladılar. Herif onları dinlermiş. Yanlarındaki tarladan, "a-i, a-i" diye anırmaya başladı. Herifin huyunu bildikleri için hepsi güldü. Ben korkumdan içimden güldüm. Aklıma bazı bazı gelir, gülerim.

Ben üç yıl doğum yapamadım. Bek zayıftım. Kayınbabam, “Bunun çocuğu olmaz” dedi. Okunmuş ekin denesi getirdi. “Bunu ye, kocanla yat” dedi. Gerçekten de okunmuş deneyi yiyip yatınca hamile kaldım. Doğuracağım gün akşama kadar, cec eledik. Ek oda yapıyorduk, sıvasını yaptım. Kaynanamla kayınbabam başka köye gitmeye gitmişlerdi. Teyzeme gitmek istedim. Görümcemle kocası Ankara’dan gitmeye gelmişlerdi. Rahmetli eniştem dedi ki: “Gülcivan senin sancın var, ne gezmesi.” Nasıl anladı bilmiyorum emme sancım yoktu. Bir de baktım sıvı geliyor. Kaynanam doğurturdu köydekileri, o da yok. Komşumuzu çağırdık. Hemen doğurdum tekke vergisi Baki’yi. Doğunca ocağın başındaki çöpü eline aldı. Bunu hiç unutmam. Baki tekke vergisi olduğu için yelleme akıllı oldu.

Ermış Yusuf Dedé’nin gözleri görmüyordu emme her şeyi biliyordu. Doğurduğumu kaynanamgilin misafirliğe gittiği köye giderken hissetmiş. Doğruca yanlarına gitmiş. Kayınbabama demiş ki, “Gözün aydın olsun, bir erkek torunun oldu. Hüsamettin’in karısı doğurdu.” Hemen geldiler.

Ermış Yusuf Dedé’yi komşumuzun oğlu Kamil elinden tutmuş götürüyormuş. Er meydanında büyük bir adammış. Gözü görmese de o her şeyi görürmüş. Boş bir tarlanın içine girince Kamil’e, “Kurtları çağırırsam korkar mısın?” demiş. Kamil, “Kurttan korkulmaz mı?” demiş. Yusuf Dede kurtları çağırmış. Kamil arkasına saklanmış. “Korkma oğlum, ben git deyince giderler” demiş. Karınları aç, salyaları akan kurtlar Kamil’e bakarken, Yusuf Dede, “Kurtlar gidin” demiş. Biraz önce salyaları akan onlar değilmiş gibi, gözlerini kapatıp, geldikleri gibi dönüp gitmişler. Böyle anlatınca, “Sizi kandırmışlar” diye çocuklar gülüyorlar.

Kaynanamın dört oğlan çocuğu kıran girmiş gibi peş peşe bir birbirlerine kırkı karışarak ölüp ölüp gitmişler. Onların yerine sonradan dört kardeş gelmiş. Hüsamettin dışındakilere ölenlerin adını vermişler. Hüsamettin Hacı Ali niyetine doğmuş.

Hacı Ali'ye benzermiş. Onun da yüzünden kan damlarmış. Topağ gibi yken bir gün nazardan ölmüş. Hacı Ali'nin huyu bunun gibi değilmış. Bek akıllıymış. Köyde yol yapıyormuş. Çalışanlardan biri Bektaş Çavuş'u sormuş. Hacı Ali, "Amca yukarı çıkın, buyurun. Atın arpa yesin, sen yemek ye" demiş. Hacı Ali'yi kaynanam anlatıp ağlarken herif kendini Hacı Ali sanır, bazen anasıyla ağlardı. Zahir onu çok seviyorlar diye Hacı Ali olmak isterdi.

Eskiler bek vicdansızmış heri. Bektaş Çavuş askerde çavuşmuş. Sayılan, sevilen biriymiş. Karısını bek severmiş emme çocuk doğurmadığı için, evli teyzemi tarlada çalışırken atının ter kisine alıp getirmiş de kocası korkudan karısını soramamış. Vasiyet etmiş, "İlk garımla beni aynı yatağa yatırın," diye. Mezarı çift kişilik yatak gibi. İlk karısıyla o aynı yatakta, teyzem aşağılarında yatar şimdi.

Bektaş Çavuş, askerdeyken Yunan bir kadınla evlenmiş. Bir çocuğu olmuş. Kadın, memleketine gitmiş. Çocuk büyümüş. Demek ki karısı da, "Senin baban Türk askeri ydi, Çorum'un köyündendi," diye anlatmış. Çocuk babasını araya araya bulmuş. Köyde hiç kimsede araba yokken arabayla gelmiş. Köyün girişinde babasıyla karşılaştığını anlamamış. "Bektaş Çavuş'u arıyorum amca," demiş. "Niye arıyorsun," demiş. Oğlan da hal böyleyken böyle böyle demiş. Bektaş Çavuş, "O bu köylü değil, uzak bir köyden, öleli çok oldu. Kimi kimsesi de yok," demiş. Oğlan birkaç kere daha gelmiş, sonra dönüp gitmiş. Bektaş Çavuş köylüleri toplayıp tehdit etmiş. "Bir şey diyeni öldürürüm," demiş. Korkudan kimse bir şey dememiş. Malıma ortakçı çıkacak diye korkmuş. Halbuki bütün malını satsa onun altındaki arabayı alamazmış. Vicdansız herif. Erkek kısmında evlat sevgisi olur mu hiç. Acep yüreği hiç sızlamadı mı? Seferberlik zamanında askerde çavuşmuş, sonra köyün hükümeti oldu. İstedığı her şeyi yapıyordu. Ankara'ya yeni geldiğimiz sıralar gezmeye gelmiş. Elinde adres yokmuş. Sonra nasıl etti de buldu yerimizi yur-

dumuzu, hatırlamıyorum. Kapıdan girince herife, "Hüsamettin sen bu hallere nasıl düştün. Seni ne tanıyan ne bilen var," diye bek yandırdı. Derler ki, Uluştaki Atatürk heykelinin oraya gelmiş, her geçene, "Şer Halil'in oğlu Hüsamettin'e götürün beni," demiş. Bektaş Çavuşu kız içeri girdiğinde yolladığı haberdan dolayı da hiç unutmam. Akraba, eş, dost kınarken o "Kız kısmısı da olsa devlete baş kaldırıyorsa ona sahip çıkıp, önünde eğilmek gerek. Kızınla gılavlan, Bektaş Çavuş deden böyle böyle dedi diye salamımı götür Gülcivan," diye haber yollamıştı.

Düşündüklerime bak. Herif bağıracak diye uyuyamıyorum. Yüreğim tutarken bağıınca ağzıma geliyor. Yüreğim tutmasın diye böyle sabaha kadar ağ kayanın taşını, kara kayaya, kara kayanın taşını, ağ kayaya taşıyıp duruyorum.

Herifin sesi iyice kısıldı. Bugün neden uyumuyorum acep? Günlerin uykusuzluğu beni neden almıyor? Yıllar öncesinde kalan köyle, kayınbabayla, kaynanayla daha uğraşıyorum!

Havanın serinliği, otobüsün sıcaklığı uykumu getiriyor. Göz kapaklarımı açık tutamıyorum, anlık içim geçiyor. Evde misafir olmamasını, sobanın yanında duran mindere kıvrılmayı, ışığı söndürmeyi, televizyonun sesi düşüncelerimi dağıtırken, bugün yaşadıklarımı sıraya koymayı, sobanın sıcaklığı ve televizyonun ışığının "Hadi uyu, hadi uyu" diye başımı okşamasını istiyorum.

Yoruldukça, üzüldükçe, canım sıkıldıkça, yalnız kalmak istedikçe acıkıyorum. Ağabeyimin yaptığı ızgarada pişirdiğimiz sucuğun yağının damlamasının çıkardığı alevi izlemek, mandalina, portakal kabuğunu sobanın üstüne koyup kokuyu götürmesini beklemek ne güzel olurdu. Bir grup köpeğin otobüsün peşinden koşması, havlaması, yetişemeyince ara yollara dağılması, köpeğimiz Alabaş'ı hatırlatıyor. Mutfaktan çaldığı bir halka sucuğu yemişti. Sabah sırtüstü yatmış, zor nefes alırken Yunus'la ikimiz haline saatlerce güler-

ken, annem: “Babalar yiyesice, nasıl kıydın, hiç mi geridekileri düşünmedin!” diye günlerce söylenmişti. İsmi tam anlamayan arkadaşımın Alibaş demesi sonu olmuştu. Biz yokken annem azıtmıştı. Sürüler halinde mahallede gezen köpeklerle hâlâ Alabaş’ın çocukları, ya da torunları gibi bakıyorum. Belki de Alabaş Kartopu’nun torunuydu. Kartopu kıskaç, emektar köpeğimizdi. Okuldan çıkınca beni almaya gelir, yanıma kimseyi yaklaştırmaz, etrafımda eve gelene kadar havlayarak dönerdi. Polisler beni sormaya geldiklerinde onun yüzünden eve girememişlerdi. Bağlı olduğu ağacın etrafında dönerek zincirini kısalttıktan sonra içeri girebilmişlerdi. Misafir gelince ayakkabılarını hemen içeri almadıysak, götürür, boş arazilere atardı. Biz misafirliğe gittiğimizde ise ayakkabılarımızı eve getirirdi. Ben cezaevindeyken trafik kazasında ölmüştü. Köpek olmak güzel olmalıydı. Kalacak yer, çocuklarının geleceği, nasıl bir ülkede yaşadığını düşünmüyor olmak, iş ve mesai derdinin olmaması, ne giyeceğini düşünmemek, soğukta bulaşık yıkamamak, gece sokaklarda koşturarak gezmek, giden arabaların arkasından havlayarak koşmak, gruplar halinde mahalleleri gezmek... Bir de taşlamasalar, zehirlemeseler onlardan keyiflisi yoktu. Köpek olmayı isterdim ama birinin köpeği olmayı istemezdim. Köpekleri düşünürken ineceğim durağı geçiyorum. Açıkalın durağında inip geriye yürüyorum.

Eve geldiğimde Çorumluların istilasını ile karşılaşıyorum. Günün firarının karıştırdığı duygularımın yanına annemin yorgunluğu ekleniyor. Hızlı hoş geldin faslından sonra görevi devralmam gerektiğinin bilinciyle, annemin hizmet etmekten yorulduğu yerden çay servisine devam ediyorum. Akşam kadar, ne kadar çay, kuru pasta, meyve, ayran dağıtıldı-

ğı, mutfaktaki yıkanmış yerleştirilmemiş ve yıkanacak bulaşıklardan belli.

Çay içmek istiyorum ama servis yaparken içemeyeceğimi bildiğim için vazgeçiyorum. Dağıttığım çayların boşlarını beklemeye başlıyorum. Konuşulan konularda yokum. Hayret! İşimi, maaşımı, emekliliğimi, ameliyattan dolayı kaç dişişim olduğunu dahi sormuyorlar.

Bulaşıkları yıkayıp geldiğimde, tanıdıkları birinden bahsediyorlardı. O da çok hastaymış. Bugün yarın ölecekmiş. Babamı ölüme hazırlıyorlar. Her tarafı yastıklarla beslenmiş babam, annemden gözleriyle yemek istiyor. Annem çorbanın içine ekmek doğrayıp, kaşıkla veriyor ama babam yutamıyor. Yemekten vazgeçiyor. Yemekten vazgeçmek ölmek demek.

Ölecek olanın adını getiremiyorlar. Babam kaşlarıyla beni çağırıyor. Kulağıma bir şey söylemek istediğini işmar ediyor. Ağzının hizasına eğiliyorum, göz göze geliyoruz. İlk defa çok yakından gözlerine bakıyorum. Açık kahverengi gözleri ıslak, yorgun ve acılı. Gözlerinin içinin dibine baktığımı hissetmiyor. Kimsenin hatırlamadığı, ölecek olanın adını kulağıma fısıldıyor.

Ölüp gidecek. Hiç düşünmüyor mu çocuklarım beni neden sevmiyor, üçü de büyüyünce bir bahane ile kaçıp gittiler diye. Yattığı yerden Almanya'da olan Yunus'a beddua ediyor. "Ona haber vermeyin, gelmesin," diyor. Haber vermeyiz zaten. O da bizim gibi babası için ölmüyor ya. Ölüp gidecek ve doğumuma neden olduğu için atamadığım, silemediğim, yıllarca aynı evde yaşadığım babamla bir kez olsun sohbet etmemiş olacağım. Bizi neden sevmediğini soramayacağım. O sevmediğinin farkında bile değil. Sevgiyi bilmiyor, onun için de karıştırıyor. "Sizin için yaptıklarım" diye başlıyor söze. İçki içmemiş (içiyordu ama alkolik olamadı), kumar oynamamış, garı gız peşinden gitmemiş, bizi muhanede muhtaç etmemiş. Bunlar bize kötü davranması için yeterli sanki. Sorularımı ya-

nıtlamadan ölüp gidecek. Yaptıkları için pişman oldu mu, olmadı mı, bilmeyeceğiz...

Evimizde kısa süreli barışlar, uzun süreli savaşlar olurdu. Biz büyüdükçe, karşı geldikçe babamın saldırısının dozu arttı. En çok da Yunus'a saldırır, hakaret, küfür eder, arkadaşlarını kovardı. Eve gelmek, kapıdan içeri girmek istemezdim.

Hastalandığını o da, biz de bilmiyoruz. Hepimizle kavgaya ediyor, biz de birbirimize bağırıyoruz. Babam bağırarak, küfür ederek dışarıya çıkıyor. Küçüklüğümüzde kavgaları, küfürleri engellemeye aklımız yetiyor, gücümüz yetmiyordu. Şimdi gücümüzün yetmemesi öfkeliyor, yine de engelleyemiyoruz. "İçeri gel, ayıp oluyor, rezil oluyoruz," diyoruz, gelmiyor. Kapıda oturuyor. Sinirlenip, "İyi o zaman, orada kal!" deyip kapıyı kilitliyorum.

Perdenin arasından bakıyoruz. Yunus:

"Gidip konuşacağım," diyerek yanına gidiyor.

"Baba neden böyle yapıyorsun?" diyor.

Ağzında büyüyen dilini döndüremiyor. Bir şeyler demeye çalışıyor ama diyemiyor. Yunus:

"İlaç içmiş!" diyor.

Ne zaman, nasıl, neden içtiğini bilmiyoruz. İçtiği ilacı buluyoruz. Yunus ağzına elini sokup kusturuyor. Şaşkınız. Kızgınlığımız geçiyor.

Gücünün yetmediğini anlatmıyor, ya da kendisi de farkında değil. Sürekli bağırıp çağırdığı, küfür ettiği için yardım etmiyoruz.

Bu anıyla içim acıyor. İntihar girişiminde bulunan babamı sevmek istiyorum.

Babam ölümünü beklerken, ziyaretine gelenler hizmet bekliyor ve kendi aralarında sohbet ediyorlar. O arada ağabe-

yim içeri giriyor. Herkesin yüzüne, “Hah! Beklediğimiz geldi” gülümsemesi yayılıyor.

Ağabeyimden Yunus’la Kızılay’a gittiklerinde, yaptıklarını anlatmasını istiyorlar.

Ağabeyim sürekli ilgi topluyor. Misafirler babam için değil, eğlenmek için gelmişler. Eğlenmek isteyenleri güldürmek için anlatıyor:

“Sen içerdeydin. Yunus’la doğru dürüst ağabey kardeş olamadık diye birlikte gezmeye karar verdik. Kızılay’a gittik. Selanik Caddesi’ne girdik. Bir çocuk yere oturmuş ağlıyordu. Annesi de başında, ‘Kalk’ diye yalvarıyordu. Çocuğa söz geçiremedi. Kadın bana: ‘Amcası, şunu bir korkut’ dedi. Çocuğun yanına gittim; ‘Kalk lan amına goduğumun oğlu!’ dedim.”

Herkes, kahkahalar arasında; “Ayy Baki, filimsin val-la!” diyor. Ağabeyim ettiği küfürden çok kadının söylediğine takmış:

“Ben o kadar korkunç muyum da, ‘amcası şunu korkut’” diyor. Dinleyicilerin ilgisini diri tutmak isteyerek:

“Kadın çocuğu kucakladığı gibi, koşarak bi gitti ki görecektiniz,” diye ekliyor. Biri:

“Yunus ne yaptı?” diye soruyor.

“Ne yapacak! ‘Ben seni tanımıyorum’ diye yanımdan uzaklaştı,” diyor.

İlk çay turunu attıktan sonra, elimde tepsi ile misafir kadın grubunun yanına, kapıya yakın oturuyorum. Kulak misafiri oluyorum. Biri oğlunu çekeştiriyor:

“Bacım, bundan çektiğim kadar hiçbirinden çekmedim. Doğru dürüst çalışmıyor, içiyor. Ablası iş buldu, dış taktıra-cağım diye işten ayrıldı. Borcunu ödemekten iflahımız kesildi. Mahallede bir kızla konuşuyor. Kız hoppanın teki. Sokak-

tan eve barka girdiği yok. Gelin diye evime gelecek diye korkuyorum. Geçenlerde kızı çevirdim. İyilikle yaklaşayım dedim. ‘Bu oğlandan hiçbir şey olmaz, doğru dürüst çalışmıyor, içiyor, sinirli, seni döver, yol yakinken dön kızım. Senin de anan baban var, üzme onları’ dedim. Ne dese beğenirsin? ‘Erkek dediğin sinirli olur, içer, döver, vazgeçmem,’ demez mi? Anam, anlamıyorum şimdiki gençleri, bunlar bir film valla-hi!” diyor. Kadınlarla birlikte gülüyorum.

İspiyoncu, korkak, komik büro amirinin sürekli çalan telefonlara, “Burası da Fatma Doğanay’ın evini geçti” diye söylendiği aklıma geliyor. Çalan telefonlara sürekli aynı cümleyi kurduğu için ben de aynı şeyi söylemiştim. Sırtarak, “Sen nerden biliyorsun Zeynep Hanım?” dediğinde, erkeklerin bıyık altından, pis sırtışılarından Fatma Doğanay’ın genelev işletmecisi olduğunu anlamıştım.

Çalan kapıyı, “Fatma Doğanay’ın evini geçti,” diye söylenerek açıyorum. Keziban gelmiş. Bir o eksikti. Kezban’a ben de Keziban diyorum. Sabah işe giderken odamıza dalıp, yatağımızın başına gelmesine, “Ben işe giderken siz neden yatıyorsunuzuz?” diye söylenerek uyandırmasına, Yunus’a (Almanya’ya gitmeden önce) “Ben sana aşığım yakışıklı,” diye yarenlik etmesine alışkınız. Odaya girince babamın tek sorunu ağır işitmesiymiş gibi bağırarak, “Yeter yattığın, kalk artık,” diyor. Annemin yaşıtıymış gibi konuşmayı seviyor. Adıyla hitap ediyor.

Keziban Yozgatlı. Çorum Yozgat şivesinin ortaklığını vurgulamak için taklit ederek, “Ayyy Gülcivan, başıma bugün ne geldi, biliyon mu?” diyor. Annem “Ne geldi?” demeden güldürmek isteyerek anlatıyor:

“Sabah geç kaldığım için size uğramadan, koşarak gittim. Otobüse bindim. Daha önce binip oturanlar, yeni binenler benden gözlerini alamıyorlardı. İçimin ışığı onlara

yansıyordu. Hepsi gülümsüyordu. ‘Tanrım, ne kadar güzel, akıllı, alımlı çalımliyım böyle’ diye havalara girdim. Fakat bir süre sonra, ‘Bu kadar güzel olmama imkan yok, acaba fermuarım mı açık?’ diye pantolonuma baktım kapalı. Üstümü düzelttim. Bir gariplik yok diye düşünceken saçımı birinin çektiğini hissettim. Elimi attım ki, neymiş biliyor musun? Kakülüm güzel dursun diye sabah taktığım saç fırçasıyla otobüse binmişim. Taaa Kolej’e kadar da öyle gitmişim. İnşallah suratıma bakıp gülen kadınların da başına gelir. Kıskanç köpekler, adam uyarmaz mı?” deyip kadınların gülmesini bekleyerek susuyor. Kırmızı elbiseli, kırmızı pabuçlu, kırmızı ojeli Keziban’a hepimiz gülüyoruz. Kadınlardan biri, “Elbisen de çok güzelmiş,” diyor.

“Arkadaşıımın hediye ettiğı bu elbiseyi ertesi gün hemen işe giderken giydim. İçim belli olmasın diye de içine iç etek giydim. Yolda iç eteğim iki karış sarktı. Tabii yolun ortasında düzletmedim. Aman boş ver, nasıl olsa yoldakiler tanımaz diye düşündüm, hatta arkamdan ‘bir kadın gördük ...’ diye anlatılabilir olmasından bile korkmadım. Daireye gidince - iş yerine neden daire diyorlar, bilmiyorum - direkt tuvalete gidip çıkardım. Büro kısmına geçtim. Herkes hayran kaldı. ‘Ayy elbisen ne güzelmiş’ diye tezahürat yapınca makamımda uzun süre oturamadım. Zaten sidiklinin tekiyim. Fiyaka yapmak için tuvalete gittim. Döndüğümde benim dışımda çalışan iki kadın arkadaşım pencereden dışarıyı seyretmek için koridora çıkmışlardı. Sallana sallana yürüyor, eteğimin arkamdan bacaklarıma hafif hafif dokunmasını hissetmek istiyordum. Önünden geçtiğim çalışanlar kafalarını eğiyordu. Bir gariplik olduğunu anladım. O da ne, eteğim bacaklarıma dokunmuyor! Elimi arkama attım, elbisem yok, donum var; tuvalette elbisem donumun arkasına girmiş! Bu sefer, ‘Acaba donum yırtık mıydı?’ diye düşünmeye başladım,” diyor ve yine herkesin gülmesini bekliyor, sonra devam ediyor:

“Tabii o gün akşama kadar oturduğum yerden kalkamadım. Elbiseyi de geçen yıl bir daha giymedim. Unutmuşlardır diye bugün giydim, kapıdan içeri girdim. Yazık, gariban ded-iğim demez mi, 'Kezban Abla, bir yıldır bu elbiseyi giymiyor-dun,' diyor. O daha sözünü bitirmeden evdekiler:

“Hadi, işyerine götürdüğün çöpü de anlat,” diyorlar. Keziban etrafındakileri eğlendirebilmenin verdiği sevinç ve anlatacak olduklarının gülünçlüğünden emin olarak tekrar sözü alıyor:

“İşe giderken çöpü kapıya bırakayım diye elime aldım. Baktım otobüs geliyor, koşup bindim. Bir süre sonra koku yayılmaya başladı. Ayağımın dibine doğru da sular akmaya. Yolcu almak için otobüs duruyor ama, 'Şunu bırakıp geleyim' diyemiyor, binmeye çalışanların da üstüne atamıyordum. İş-yerine kadar götürdüm. Temizlik ve çay işlerine bakan İb-rahim üst kattaki kuaförlere takmış. Müdüre şikâyet ediyor, 'Bardaklarımızı, şekerlerimizi götürdükleri yetmiyormuş gibi, çöplerini de getirip buraya atıyorlar' diye. Baktım kavga ede-cek, 'Çöpü onlar değil, evden ben getirdim' dedim. Bu sefer, 'Neden onları koruyorsun. Saçını bedava mı yapıyorlar!' diye bana çemkirdi,” diye anlatırken misafirlerden Almanya'da ya-şayan akrabamız,

“Bunda gülünecek ne var ki. Ben Almanya'da çöpleri hep işyerine götürüyorum. Yoksa çıkardığımız çöp kadar biz-den para alıyorlar,” diyor.

Keziban çıkardığı gürültüyü arkasında bırakarak, “Sa-bah erken işe gideceğim” diyor, babama da, “Yarın seni kapı-da bekler bulmak istiyorum,” dedikten sonra gidiyor.

Başka biri;

“Zahmetli Garı da rahmetli olmuş,” diyor.

Akrabaların hem içindeyim, hem de dışındayım. Onlardan biri olmak, Zahmetli Garı'yı rahmetle anmak isteyerek anımızı anlatıyorum.

"Ben lise bire giderken Zahmetli Garı bize gelmişti. İkimiz salonda yatacaktık. Televizyonu yeni aldığımız, İstiklal Marşı ile açıp, İstiklal Marşı ile kapattığımız günlerdi. Haberlerde İstanbul'un çöpleri gösteriliyordu. Zahmetli Garı burnunu yazması ile kapatıp, anneme; 'Vıhhh Gülcivan, bek gohdu. Şunu gapıya go' dedi," diyorum.

Babamı unuttuk, misafirlerle eğleniyoruz. Gülmeleri ikinci anımı anlatmama neden oluyor:

"Haberler bitti. Yataklarımızı yan yana serdik, pijamalarımı giymek için üstümü çıkartırken sırtıma terliği yedim. Anneme bağırarak; 'Senin gızda ar namıs galmamış. Elin adamının garşısında soyunuyo' diyor. Baktım ki; ekranda şarkı söyleyen Ahmet Özhan bana bakıyor."

Yine hiç gülmemiş gibi gülüyoruz.

Tuvaletten gelen akrabalarından biri:

"Arabanın girdiği yer neresi, göremedim," diyor.

Annemler Antalya'da iken şofbeni yakıp banyoya girecektim, deprem böyle olmalıydı. Evimiz gürültüyle sarsılmıştı. Pencereden başka evlere baktım, her şey normal. Mutfağa gittim bir şey yok. Lifimi alıp banyonun kapısını açtım, arabanın önü ve farıyla karşılaştım. Üstümü giyip dışarı çıktığımda, tepkisiz arabaya bakan şoförü gördüm. Bağıracaktım ki adamın beni duymadığını fark ettim. Araba sürmeyi yeni öğreniyormuş. Fren yerine gaza basmış, bizim banyoya girmiş. Adama iki tokat atıp arabayı çıkartıp yerini de hemen sıvamışlardı. Haber Antalya'ya giderken, evin çatısının çöktüğü, benim yıkıntıların arasından yara almadan çıkartıldığıma dönüşmüştü.

"Çatıya bakmayacaksın, banyoda kara sıvanın olduğu yerde," dedim.

Babamın yüzü acılı. Her tarafı yastıklarla beslendiği halde otururken acı çekiyor. Oysa ne çok köy anısı vardı. Anıları çok ama şimdi sesi yok. Herkes sanki onun konuşmadığını fırsat bilmiş gibi anlatıyor. Konuşabilse herkesi susturur, kendisi anlatırdı. Annemle ayda yılda bir gittikleri akşam gezmelerindeki sözleşmelerini hatırlıyorum. Annem, “Ben gitmem, kimseye söz vermiyorsun, aklına geleni sapır saçma konuşuyorsun, ben utanıyorum” der, babam da, iyi günündeyse, “Valla garı, konuşmayacağım” diye söz verirdi. Geldiklerinde annem sinirinden uyuyamazdı. Fırsatını bulunca kısaca anlatırdı. “Bu köpüklüde düşünce diye bir şey yok valla. Millete laf vermediği gibi, araya biri girdikten sonra bir saat geçmiş, iki saat geçmiş önemli değil, kaldığı yerden anlatmaya başlıyor. Hiç de ne anlattığını unutmuyor.”

Babam ekrana bakarak ağlıyor. Televizyonda köy yaşantısını anlatan belgesel var. Ağlarken ne düşündüğünü anlamıyoruz. Son günlerde köye gitmeyi çok istiyordu. Belki de bir daha göremeyeceğini düşünüyor. Annem sesini kısarak babamın dedikodusunu yapıyor.

“Köyde düven sürerken hayvanlara çok çektirirdi. Nodulla dürtte dürtte her yerlerini kanatırdı. Hayvanları elinden zor kurtarırdık. Şimdi de televizyonda gördüğüne ağlıyor. Bir alem bu adam. Çocuklarına da öyleydi. Onları hiç sevmez ama mahallede kimsesizlere sahip çıkar, karınlarını doyururdu. Aha şu yukarıda oturan sağır Zeynel var ya, onun ilk karısından olan oğlunu analığı istemez, hep kapıya koyardı. Bu içeri alır, yemek verirdi. Kaç defa o garı gelip bakkalın önünde bağırıp çağırmıştır, ‘Ona yemek vermeyeceksiniz!’ diye. Bu da oğlana yemek, kariya da ağzına geleni verirdi.”

“Hatırladım, sonra ne oldu o çocuk?”

“Valla mafya mı ne olmuş. Öyle diyorlar. İçeri girmiş

çıkılmış, girmiş çıkmış. Geçenlerde adını unuttum, biri dedi-di. Kocaman olmuş. Kolu, boynu altın doluymuş.”

“Aferin oğlana. Yine de kendini kurtarmış.”

Nelere aferin dediklerini, neleri kınadıklarını defalarca dinlediğim halde, çözemiyorum. Kapı çalınıyor.

Kim gelmiş diye daha bakmadan kimin geldiği biliniyor.

“Yalancı Şevket gelmiş.”

Yalancı Şevket adı üstünde yalanları ile ünlü. Bir araya gelince ona:

“İki yalan at da dinleyek heri,” diyorlar.

Tahliye olduktan sonraydı; su, elektrik v.s.evrakları ayı-rırken, çarpuk çurpuk el yazmalı, “Zeyneb suçsuz, tez bırak, ben savcı” diyen yazıyı bulmuş, anneme:

“Bu ne?” diye sormuştum.

“Şevket Amca’nın tanıdığı savcı sizin davaya bakıyor-muş. Bu kararı getirdiği halde seni bırakmadılar. Az mı do-landım milletvekili kapılarında bununla. Bir tek yazan savcı-yı bulamadım,” diyor.

“Anne, Şevket Amca bunu kendisi yazmış. Hiç savcı adı, sanı, imzası, mührü olmadan böyle bir şey yazar mı?” diyorum.

“Ne bileyim kızım. Uçan kuştan medet umuyorduk. Demek ki o da uydurdu. Anlamadık ki,” diyor.

İçeri girer girmez,

“Zeyneb, senin işini hallettim. Başkan gelsin başlasın, dedi,” diyor.

Bana çalıştığı belediyede iş ayarlamış. Belediyenin kana-lizasyon işlerinde çalışıyor.

“Murat mı?” diyorum. (Karayalçın’ı kastederek).

“Tabii, ben başkasıyla görüşmem,” diyor.

“Aman Şevket Amca, bana Murat’ın lafını etme. Geçenlerde işyerime randevu almadan gelmiş. Zeynep’in çayını içeyim, halını hatırını sorayım diyerek. Ben de, ‘Murat, insan önceden telefon eder, iş yerime randevusuz patdanak dalman çok ayıp’ dedim, o da galiba gücendi, kalktı gitti,” diyorum.

Benim yalanım onunkini bastırınca susuyor. Herkes gülmeye başlıyor. Babam söylediğimi beğenerek bakıyor. Acılı yüzünde gülümseyen gözleri iğreti duruyor.

Misafirler gitmeye hazırlanırken ‘Tombalak Teyze’ geliyor. Geline, torunları oğlunun içkisinden şikâyetçiyken o övünerek, “Benim oğlan her gün tombalak içer, bir kere de ben içtim, bek tavatırdı,” dediği için adını Tombalak koyduk.

Tombalak Teyze kafasının içinde kurduğu dünyayı yaşar, kendi dünyası dışında kimse onu ilgilendirmezdi. Kimseye hoş geldin demeden, yarım bıraktığı cümleyi tamamlıyormuş gibi:

“...şimdi gidiyorum emme yarın geldiğimde eşyalarını alıp gitmiş ol. Eğer sen adam gibi çekip gitmezsen, kardeşlerimi çağıracağım, eşyalarını kapıya koyacağım, bilmiş ol demiş. O da eşyalarını alıp gitmiş. Alıp gittiği eşyaları ne olacaksa. İki pantolon bir gömlektir herhalde. Bir de traş takımlarını almıştır zahar... Benim oğlan gibi tombalak hastasıymış. Çalışır, çalışır kazandığını tombalağa verirmiş.”

Kimse bir şey sormuyor. Göz göze geldikleri kafasını sallıyor. Annem de kafasını salladığı için mutfığa gittiğinde peşinden gidiyorum.

“Kim gitmiş, ne olmuş?” diyorum.

“Ne biliyim. Derdim başımdan aşkın, bunak işte,” diyor.

“Kafanı sallıyordun,” diyorum.

“Gözüm yatakta, onu mu dinliyorum, dinleyecek halim mi var? Onun için kafa salladım,” diyor. Salona dönüyorum.

“Teyze, kimi anlatıyorsun?” diyorum.

“Sadullah’ı,” diyor.

“Sadullah kim?” diyorum.

“Aman Zeynep sen de dinlemeden, bilmeden beni yorma. Kim olacak, gelinin kardeşinin işyerindeki arkadaşının kocası,” diyor.

O kendi kendine konuştuğça anlıyoruz ki, gelini kardeşiyle konuşurken dinlemiş. Konu tombalak olunca, ilgisini çekmiş, ilgileniriz diye bize anlatmaya gelmiş.

İlgisi televizyonda Kadir İnanır’ı görünce değişiyor.

“Aha bu bek fena. Türkân’a etmediğini bırakmadı. Dövdü, gitti başka kadının koynuna girdi. Türkân da çocuğuna kim sahip çıktıysa ona vardı da bunun burnu sürtüldü. Şimdi ecer karılarına bek iyi davranıyor emme ne çare Türkân’dan oldu,” diyor. Herkes gülmeye hazırlanırken geldiği gibi kalıp gidiyor.

Tombalak Teyze’yi yolcu edip döndüğümde, dedikodusu başlamıştı. Biraz evvel oğlunu çekiştiren,

“...cahillik işte. Önce anlamadık. Kız nişanı atınca büyük oğlan açıldı. ‘Ana, Tombalak Teyze’nin torunundan haz ediyorum, bana isteyin’ dedi. Büyük küçük gibi değil, işini gücünü bilir. Çok hastalık geçirdi, birazı da kaldı emme, ne olacak hastalık insan içindir. Hem satılık kız değil ki. Erkek kısmısının işi varsa, evinin yolunu biliyorsa varsın hasta olsun, sakat olsun. Öyle değil mi bacım? Kız bek güzel, boylu boslu, hoşuma gitti. Elli kollu, becerikli. Nişandan döndüyse döndü, olsun, insanın başına her iş gelir dediydim. Nişanlısı babayığit, yakışıklıymış emme kızı bek kıskanır, sıkıştırırmış. Komşularının oğluyla selamlaştı diye nişanlı kızı dövmüş. Benim oğlanı beğenmedi. Beğenmedi de ne oldu?

Kız heşlendi. Benim oğlan evini barkını yine kurdu. Gelin ıpırahat. Yediği önünde, yemediği arkasında. Kızın eski güzelliği için bin şahit ister. Kucağında bebeyle gişiden geldi. Akılsız fikirsiz, nişanlıyken dövem, evine götürünce dövmez mi? Baba evinde ekmeğin, aşın ondan değilken, babandan anandan çekinirken, sahipsiz kalınca sumsuk kafandan iner mi hiç! şimdi babası da, anası da pıtalayıp duruyorlarmış. Mındar oldu gitti güzelim kız,” diye devam edecekken, ben de konuşmak istiyorum, söyleyecek lafım ve fikrim var demek isteyen başka bir akrabam sözü kapıyor:

“Anam, şimdikileri insan anlamıyor valla. Hadi bizim zamanımızda köylük yerde, bir şey bilmiyor, duymuyorduk, baskı altındaydık. şimdikiler rahat, tarla tapan yok. Çamaşırı, bulaşığı makine yıkıyor, musluğun kafasını kıvırıyorsun sıcak su, bir daha kıvırıyorsun soğuk su geliyor. Televizyon evdeki herkese ne iyi, ne kötü, başka dünyalarda ne var, gösteriyor. Biz öyle miydik? Gişiye verdiklerinde erkeğin şeyi nasıl olur, bilmiyordum. Kızlarla konuşurken ilk gece bek acırmış, acıya dayanamazsın diyorlardı. Ben de acıya kendimi alıştırmak için erkek bebelerin şeyine bakardım, ‘aman bunda ne var, ne olacak ki’ derdim. İlk gece kapıdan davul zurnanın sesi gelirken adam soyundu. Karanlıkta gara çalam gördüm. Bicimcik bir şey. Çok da acımadı. Korkutan kızlara kızdım. Herif koynumdan kalkıp çıplak, tuvaletten gelince, amanın bir de ne göreyim, kör olasıca, ne zaman büyüdü, nasıl büyüdü, gördüğümün on katı nerdeyse. ‘Amanın, bunu mu içime soktun!’ diye bir ağladım, bir ağladım,” demesiyle kadınlar bölümünden toplu kahkaha yükseldi. Kocası:

“Garı, yine ne yumurtluyorsun da milleti güldürüyorsun?” dedi. Hastanın başında çok gülmekten utanarak kendilerini toplamaya çalıştılar.

“Hadi, geç oldu,” diye birbirlerini dürterek kalktılar.

Herkes dağılıyor. Annem akrabaların arkasından söyle-
niyor:

“Bir gece olsun bari biri kalsaydı.”

Babamı yatırıyoruz.

Bugün bana bir yıl gibi geliyor. Duygularım, bedenim
yorgun. Babamın sesini bekliyorum. Sesi çıkmıyor. Saatlerce
yatakta dönüyorum, geç vakitte dalıyorum.

Bu gece öleceğim. Biliyorum. Ehliyalım ölmemi istiyor, ölmeyeceğimden korkuyorlar. Bu kadar kötü olmak istemezdim.

Ecel gelirken karım, çocuklarım, kardeşim herkes yalnız bıraktı. “Hakkınızı helal edin” diyeceğim, yüzüne bakacağım kimsem yok. Yalnız ter ve alamadığım nefes var. Sesim bile yok. En son sesim gitti.

Oysa akşam başım kalabalıktı. Sesim çıkmadığı için anlamadım emme ecelin geleceğini biliyordum, ecelle baş başa kalacağımı bilmiyordum. Öbür dünyaya kimsenin bir şey götürmeyeceğini bilerek yaşadım. Onun için öbür dünyaya az şey havale ettim. Emme bu dünyadaki son günümde yalnız olacağımı hiç düşünmüyordum. Yalnızım.

Yaptıklarımın cezasını vermeyi son güne bıraktılar. Yalnız ölüyorum. Yarın yerim boş kalacak. Öldüğüme üzülmecekler, biliyorum. Belki son gün yalnız bıraktıklarına üzülürler.

Hepinize yalvarıyorum: Ne olur, yıllarca baktınız, hiç olmazsa bugün giderken tavana bakarak gitmeyim. Birinizin yüzü gözümün önünde olsun. Üzüldüğünüzü görüyüm de “Sevilmişim” diyeyim.

Hiçbiriniz yoksunuz. Ölümümü beklemeden daldınız uykuya. Bir gün daha bekleseydiniz ne olurdu. Nasıl olsa bugünden sonra rahat uyuyacaksınız.

Küçüğe küs ve kızgın gidiyorum. O da küs ve kızgın gitti gavur ellerine. Bilmiyor, bilmediği için de affetmiyor emme en iyi ona davrandım. En çok o karşı çıktı. Belki de anasının, bacasının, abisinin yaşadıklarını o biriktirdi. Kustu sonra. O beni affetmedi, ben de onu affetmedim.

Tutmayan bacaklarım, kollarım sanki güce geldi. Uzanmayan bacağım uzanıyor. Son kez uzuyor. Kaslarım eridiği için, omuzlarımın tutmayı bıraktığı kollarımın, ne kadar uzadığını yenice gördüm. Oysa her giysimin önce kollarını, sonra boy-num kısa olduğu için yakasını, keser ya da kestirirdim. Kız para kazanmaya başladıktan sonra her babalar günü ya kazak, ya da gömlek alırdı. Pantolon almazdı, çünkü bedenimi bilmezdi. Ben de bilmem. Benim bedenimde giysi yoktu. Bedenim eni geniş, boyu kısa olandı. Bir kere babalar gününde hediye almayı unutmuştu da "Benim gömlek nerde?" deyince "Aldım da iş yerinde kaldı," diye yalan söylemişti. Ertesi günü alıp gelmişti. Şimdi kollarım çok uzadı. Bakın, yuvalarından çıkıyorlar.

Pişmanım. Pişman ve yalnız olduğum için her şeyi yanlış yaptığımı düşünüyorum. Allaha da çok kızdım, küfrettim emme şimdi onun huzuruna çıkacağım. Son kez ona da yalvarıyorum, beni affetsin diye. Hiç ibadette bulunmadım, şimdi bulunuyorum, belki duyar da affeder.

Allahım, aksi olabilirim, aileme kötü davranmış olabilirim, çaresiz kaldığımda gücümün yetmediğinde sana kızmış olabilirim ama ben kötü biri değilim. Sadece bana verdiğin yaşamda, yükümü de çok verdin. Altından kalkamadım. Hırçınlığım bundandı. Gördüysen eğer esnaflık yaptım, kimseyi kandırmadım. Üçe alıp ona satmadım. Üçe aldıysam dörde verdim. Dördü veremeyenlerden hiç istemedim. Kimseye borç yapmadım, bana borç yapanlar oldu. Kimsenin karısına kızına yan bakmadım. Kumar oynamadım. Arada sırada içtim. İçmeseydim de ne yapsaydım. Kimse beni sevmeydi, ben de kendimi sevdiremedim. Onlar sevmeydi, ben sevdim. Bunu göstermedim, anlamadılar emme sevdim.

En çok da anamı ve bacımı sevdim. Çocuklarımı da sevdim. Sevmeseydim yıllarca onlar için çalışır mıydım? Bir gün gerine gerine sabah dokuza kadar uyumadım. Ben de senin kuldum. Bana kızılıyorsun, ben de sana kızılıyorum. Sevgi veremez miydin bana. Karım seveydi yeterdi. Beni güler yüzle karşılasaydı, koynuma girip boynuma sarılsaydı, o zaman çocuklarıma da iyi davranırdım. Diyeceksin ki hem dövüyorsun, hem de sevsin diyorsun. Ama herkes dövüyordu. Belki dozunu kaçırmış olabilirim, onlarda hiç mi suç yok?

Bana az sevgi verdiler, onlar az sevgi verince çok dövdüm. Korkutur alırım sandım, alamadım; kızar alırım sandım, alamadım; küser alırım sandım, alamadım. Yoksulluk çok olunca sevgi az oluyor. Bunu görüyorsun, biliyorsun. O halde neden yoksulluğu çok verdin bana, yoksulluğu benim yerime daha sakın bir adama verseydin olmaz mıydı?

Terliyorum soğuk soğuk. Ecel teri bu. Ne olur Gülcivan, Zeyneb, biriniz gelin bakın bana. Giderken birinizin gözüne bakıyım. Dünyadan göçerken en son gördüğüm, zorluklarla yaptığım gecekondumuzun tavanı olmasın. Bu evi yaparken taşlarını karşı tepelerden ellerimle söktüm. Temeli bir yıl boş kaldı parasızlıktan, içine girince kimseye fark ettirmedim emme “Bu ev benim, ben yaptım,” diye çok gılavlandım. Tüm geçimsizliğime rağmen evimi sevdim. En çok bu eve çivi çaktım. İçinde yaşadığım yıllar boyunca sadece bu gece sevmedim. Ev bari haber verse size, “Son gecesi, ne olursa olsun yazıktır, yalnız bırakmayın, o kadar sabrettiniz, bir gün daha sabredin,” dese. Demiyor. Benim sesimi kestiler, ikinizi de uykuya aldılar. Yılların uykusuzluğu sizi yendi, değil mi?

Bunlar uyuyor Baki, bu gece ya sen, ya da bacım kalsaydı yanımda. Akşamdan belli değil miydi bugün öleceğim. Ölmek bek zormuş. Bu geceyi çok beklediniz, bugün Azrailin geleceğini biliyordum, siz bilmiyordunuz. Benden o kadar bıkmışınız ki, Azrail'den umudunuzu kestiniz. Oysa son bir haftadır yakınlaş-

tığı belliydi. Nefesimin yolundaki kaslarım erimeye başlamıştı. Hepsini bir tarafa bırakın, ömrüm boyunca ilk defa geçen haftada yemek yiyemez oldum, siz de gördünüz. Canım istedi ama çiğneyemedim, yutamadım Yemeği çok sevdim. Yemek için çok olay çıkardım, kavgaya ettim. Sevgisizliğime sinirlendim, yemeği bahane ettim. Bakkalda dura dura bunaldım, yemek için "Bir Ankara yapayım," diye kaçtım. Çarşıya her gittiğimde yedim geldim. Evde "Açım!" diye kavgaya ettim. Yıllarca benim kavgaya mahnam yemek oldu. Gülcivan'ın pişirdiği yemekleri, tabaklarıyla Hasan Ka'nın duvarına çok fırlattım. Çocuklara, garının yemeğini yemesinler diye çok baskı yaptım. Sonunda üçü de yemek konusunda huylu oldu. Gülcivan, hepsi beni sevmediğin içindi, hiç olmazsa bugün başımda dursaydın, "Beni affet!" diye baktığımı görseydin olmaz mıydı? Ardından anlatacağın belki iyi bir şeyin olurdu.

En ağır cezayı verdiler bana. Ecel gelirken yalnız kodular. Bunu hak etmediydim. Hayata gücüm yetmeyince, onlara da zehir ettim.

Yaptıklarım aklıma gelince beni yalnız yollama cezan için sana hak veriyorum emme o kadar zulmüme boyun eğdin, bu son gün de bir iyilik yapsaydın olmaz mıydı? En zor günüm bugün inan ki! Hadi ne olur uyan,"bu herifin neden sesi çıkmıyor?" diye başıma gel. Öleceğimi anla, Zeyneb'i de uyandır, Baki'yi çağır.

O kadar mı kötüydüm. Size baktığımın, sizin için çalıştığımın hatırına başıma gelin. Tavana bakarak ölmek, heşlenmek, mundar gitmek istemiyorum.

Tek öleseydim de bu hallere düşmeseydim.

Yılları bir güne sığdırmaya çalıştığım için buruk, kırık, hüzünlüyüm. Babamın yakından baktığım gözleri, gözlerimin önüne geliyor. Yorgunum. Babamı sevmek, güzel anılar bulmak, acımak, üzölmek istiyorum. Bir de onun uyanmamak üzere uyumasını... İstediklerimden utanıyorum.

İlk defa bu gece sesi çıkmadı. Bugün masum ve iyi huylu. Kısa süre sonra hep masum ve iyi huylu olacak. Günlerden pazartesi. Yine uykusuzum. Babamın sesi çıkmazken kana kana uyusaydım. Evde yıllardır hiçbirimiz kana kana uyumuyoruz. Uykusuzluk hastalığı var hepimizde. Gece kal-kar, tuvalet sırası bekleriz. Tuvalette ararız uykuyu.

Yine otobüs sırası almış başını gitmiştir. Her zaman yaptığımı yapayım, karşıya geçip son durağa gidip bineyim ki oturabileyim. İşe gitmeyi, otobüse binmeyi sevmiyorum. Çıldır-mak, kavga etmek, ağlamak istiyorum. Her sabah otobüse ters yöne biniyorum. Onun için yarım saat erken çıkıyorum. Yarım saat tembellik yaparsam, itişerek, bineceğim veya bine-meyeceğim; tembellik yapmazsam, ters yöne binerek son du-rağa gideceğim, oturma hakkımı kazanacağım. Genellikle son durağa gidiyor, imtiyazlı oluyorum. Böyle zamanlarda imti-yazlı olmak güzel. Bizim durağa gelene kadar otobüs tıka basa doluyor. Her zamanki gibi insanlar ayaklarını basamağa ata-na kadar, “İlerlesene be kardeşim”, binince, “Hiç kimseyi dü-şünmüyorsunuz”, ayaklarını basamağa atınca arkalarına dö-nüp, “Ne itiyorsun, yer yok baksana, arabanın üstüne mi çı-kacağız!” diyorlar. Çok şanslıyız. Hindistan’da arabanın üze-rine de biniyorlar!

Her gün önümde oturanlara bakıyorum. Saçlıları, kelle-ri, saçlarını boyatanları sayıyorum. Kadınların saçları moda-ya göre değişiyor. Sarıya, kızıla boyatanları, gölge attıranla-rı izliyorum. Makyaj yapmaya başlamadan önce sabahın kö-ründe makyaj yapan kadınlara şaşardım. Şimdi de bana bakıp aynı şeyi düşünenler var mı acaba? Otobüse binme mücade-lesi içinde kimse kimseye bakmıyor. Binemeyenler el kaldırı-yor, kızıyor, beddua ediyorlar. Söylediklerini duymaya gerek yok. Kendim söyleniyormuş gibi biliyorum.

Otobüse binmeden her gün, nasıl bineceğimi düşünerek uyanıyorum. Geçenlerde son durağa gittiğim halde ayakta

kaldım. Yalvarır gözlerle oturanlara nasıl baktıysam, bir amca çağırıp yer verdi. Yarım ağız, “Olmaz, siz oturun,” dedim. Amca sertçe, “Otur da kitabını oku,” dedi. Demek ki okuduğumu takip ediyormuş. Gülümsedim.

Yorganı üzerimden atarken, telefon çalıyor. Arayanın ağabeyim olduğunu bilerek açıyorum.

“Geleyim mi, babam nasıl?” diyor.

Her sabah işe gitmeden uğruyor, babamı oturtup, etrafını yastıklarla besliyor.

“Gelmene gerek yok. Uyuyor galiba, sesi çıkmıyor,” diyorum.

Şaşırarak; “Sesi çıkmıyor mu?” diye tekrarlıyor. Uyku ilacı ile uyutamadığımız babamın uyumasına şaşıyor. Uyku ilacı içtiği zaman aksi ya, hiç uyumuyor.

Annem hazırlanışımı dinliyor. Çıkarken “Gidiyorum,,” demek için odasına girersem, uyuyor numarası yapmak istiyor, yorganı kafasına çekiyor. Uğramayacağımı anlıyor. “Bu adam bu kadar uyumazdı” diye söylenerek salonda yatan babama yaklaşımadan bakıyor. Babamın sesi çıkmıyor, gözleri açık. Annem, yavaşça odamın kapısını açıyor,

“Babana baktığında dokundun mu?” diye soruyor.

“Yook.”

“Ölmüş galiba.”

Babamın yatağına doğru ilerlerken el ele tutuşuyoruz. Duygumuz, “Nihayet gitti,” sorumuz “Yalnız mı?”

Annemin gözlerindeki pişmanlık ne? Beni acıtan ne? Sonra mı sevineceğiz?

Babam masum, “Artık istesem de size bir şey yapamam, rahat olun,” dercesine yatıyor. Kırmızı yanakları ecelle cebelleşirken ilk defa sararmış. Hastalığına rağmen hiç zayıflamayan bedeninde eski Hüsamettin’i koruyan karnı öylece duruyor.

Önce annem, sonra ben başına ellerimizi koyuyoruz. İkimiz de ölüye değil de yıllardır beklediğimiz masumlığa şefkatle dokunuyormuş gibi dokunuyoruz. Baş ılık.

Annem ölümü tanımanın tecrübesiyle,

“Sabaha karşı ölmüş herhalde,” diyor.

Gözlerimizden beklemenin, yorgunluğun, bıkkınlığın bitmesinin sevinci, “Yaşasın kurtulduk” bakışı geçiyor.

Öyle dingin yatıyor ki! Sanki gözlerini belirtip hiç bağırmamış. Sadece yorulmuş, üzölmüş ve huzura kavuşmuş. Dinlenmek için yıllardır beklediğı tatile gitme hakkını kazanmış gibi. Annem:

“Ağabeyini ara, işe gitmeden yakala ki gelsin,” diyor.

“Boş ver işine gitsin, sanki işe gitmeyince ne yapacak ki. Babamı iyi edip tekrar mı getirecek, hepimiz bugünü beklemiyor muyduk?” demek istiyorum, diyemiyorum.

Babamın ölümünden çok yapılacak tören içimi karartıyor. Ağabeyimin yerine işe gitmek istiyorum. Herkes üzgün olmaya çalışacak, öğüt verecek.

Ağabeyime dolmuş durağında beklerken ulaşıyorum.

“Ağabey babam öldü!” diyorum.

Kurduğum cümle, bir tokat gibi yakıyor canımı . Sakınmak istercesine elimi yüzüme götürüyorum.

Bir gün çekip gideceğini çok düşünmüş, hayaller kurmuş, hatta küçükken onu öldürme planları da yapmıştım. Neydi beni acıtan? Yılların alışkanlığı mı? Kurtulduğumuza inanamamak mı? Yoksa onca eziyetin bu kadar kolay son bulmasının şaşkınlığı mı? Bir sabah kalktığımızda yıllarca süren eziyetin bitmiş olduğunu idrak edememe, ya da sevinmenin ayıplığı mı?

Ağabeyimin acı “Hiii!” nidası geliyor kulağıma. Titreyen sesiyle “Geliyorum,” diyor. Salona, “Babam babam, ak-

şam sana kızdım babam,” diye ağlayarak giriyor. Beni acıtmanın vedalaşamamak, bir kez olsun içimdekileri söyleyememek olduğunu sanıyorum.

Ağabeyim babamın üzerine kapaklanıp, ölüme gösterilmesi gereken tepkiyi gösteriyor. Şaşkın, ne yapacağımı bilmeden ağabeyime ve babamın yatan ölüsüne bakıyorum. Evimizde “Babam, canım” gibi cümlelerin hiç kurulmadığını fark ediyorum. İçimdeki ses, “Git, sen de babana sarıl, ‘Babam babam’ de, babam diyemesen de, ‘Baba’ de” diyor ama diyemiyorum. Beynim bu anın kare kare fotoğrafını çekiyor.

Ağabeyimin ağlayınca değiştiğini daha önceleri de defalarca görmüştüm. Gözleri yeşilleniyor, gözbebekleri büyüyordu. Gerçekten de üzülüyor. “Seviyor babamı,” diye düşünüyorum. Çocukken en çok dayacağı o yedi. En az kırılan o oldu. Bu sevgiyi anlayamıyorum. Annem:

“Amcalarını, dayılarını ara,” diyor. Ağabeyim:

“Köy derneğini de ara,” diyor.

Köy derneğinde telefonu açan,

“Sen mi arayarak haber veriyorsun, çok ayıp, müjde verir gibi sağı solu arayıp haber verme,” diye azarlıyor.

“Neden?”

“Senin haber vermen günah, ayıp!”

Ayıp ve günahlara boyun eğmeyi öğrenmeliyim.

“Tamam,” diyorum

Köy derneği ilgililere haber verecek.

Kısa süre sonra evimiz doluyor. Ağlamaya, üzölmeye çalışanlar, kitlesel halde gelmeye başladılar. Düğün ve ölü evlerine hep kitlesel halde gelir, giderler. Düğün evlerinde eğlenir, dedikodu yaparlar; ölü evlerinde üzölür, dedikodu yaparlar. Babam annemi, beni dövüp kapıya koyunca, ayıp değil-

di. Aile hali olurdu. “Kol kırılır, yen içinde kalır”dı. Sizin kolunuz kırılсын da bakalım yen içinde kalıyor mu! Onların da kolları kırılıyordu. Dayak yemeyen kadın var mıydı? Adamın, “Çok ayıp kızım, sen öyle müjde veriyormuş gibi neden sağı solu arıyorsun!” demesine takılmıştım. Artık bir süre yalnız kalmak, düşünmek, istediğim kadar yatmak, televizyonu, radyoyu açmak ayıp ve yasaktı. Belki de kalabalıklarla yaşarken, babamı, yaşıdıklarını unutmuş, alışmış olurdum.

Babamı yatağından ne zaman, nasıl kaldırdılar; görmedim. Gelenler babamın yıllardır yattığı yere oturunca sanki babamın üzerine oturuyorlarmış gibi geldi. Acı çeken bir evlat olarak bana da yanlarında yer ayırdılar, ama ben babamın üzerine oturmamak için başka odaya kolayca kaçabileceğim bir köşeyi tercih ettim. Birinci derecede yakını olduğumuz için ölü evinin assolistleri annem ve bendik. Ağabeyim de assolistti ama erkekler yakınları ölünce öyle bir köşede akıllı akıllı oturmak zorunda değillerdi. Dışarıya çıkıp içeriye girebilirlerdi.

İlk gelenlerden biri halam. En çok acı çeken de o. İçinin acıdığını hissediyorum. Halamın üzülmesine, babamın ölmesinden daha çok üzülüyorum. Babamı yine anlamaya çalışıyorum. Nasıl da severdi bacısını ve annesini. Bizi neden sevmeydi? Babamı öfkeli yapan sevilmediğini bilmesi mi, hor görülmesi mi, yoksa gençliğine adım attığı andan itibaren aldığı deli lakabı mıydı?

Halamın, “Abim abim!” diye ağlayan sesi beni ağlatıyor. Şimdiye kadar konuşan, ağlayan, teselli edenler içinde acılı olan sadece halam. Babam alkol alınca, anasını ve bacısını özlerdi. Halam kapı komşumuz olduğu halde, sanki yıllardır görüşmüyorlarmış gibi, “bacım bacım” ya da, “anam anam” diye ağlardı. Halamı görmeden susmazdı.

Halam bir yandan, “Abim abim!” diyor, diğer yandan beni soruyor. Sanki babamın ölmesinden daha çok halamın

üzülmesine ağlıyorum. İnsanın sevdiğini kaybetmesi çok acı olmalıydı. Yaşamadığım acıyı halamın yaşaması, halamı sevmem, halamın acısını engelleyememem, babamı kaybetme acısından daha kötüydü.

Babasını seven arkadaşımın babası ölünce çektiği acıyı hatırladım. Babasını anlatırken acısından korkuyor, sevgisini kıskanıyordum. Hayallerini kurduğum baba onunkiydi. Arkadaş, dost, sevgi dolu, fedakâr... Hepsi babasında toplanmış ve arkadaşıma verilmişti. Biri de keşke bana armağan edilseydi. Arkadaşım küçük çocuk gibi dudağını büzmüş, içten içe ağlıyordu. Belki de benim babam bizi daha çok seviyordu. Ölünce üzülmeylem, dayanılmaz acılar yaşamayalım diye bize kötü davranmıştı. Ayrılıktan çok korkuyorum, çok yaşadım. Belki de bir daha yaşamayayım diye babam baştan itibaren planlı olarak öyle davranmıştı. Ya peki yaşadıklarımız, anılarımız ne olacak?

Herkesin bana söylediğini ben de halama söylüyorum:
“Hala tamam, kendine gel, hastasın.”

Halamın annemler Antalya’da iken yanlarına gittiğinde babamı tutmayan bacakları, erimiş bedeni ile görünce ilk kalp krizini geçirdiğini hatırlıyorum. Yine bir şey olacak sanıyorum.

Babamın yatağı boşaldı. Kolu bacağı tutmasa da, yattığı yerden kavga etmek için, “Beni diğer kanepeye taşıyın,” diye huzursuzluk çıkarmayacak artık.

Koltuk takımını bozduğu için hınzır hınzır bakıp gülmeyecek. Koltuk takımını bozduktan sonra istediği kavga tepkisini bulamayınca “Tekrar eski yerime geçeceğim,” diye tutturamayacak. Yıllardır tapuladığı köşe boş. İçimden, “Her şey boş Hüsamettin Efendi,” diyorum.

Acımın nedenini ararken annemle göz göze geliyoruz.

“Yalnız öldü,” diyorum.

“Keşke dün gece uyumasaydık,” diyor.

“Nerden bilecektik ki,” diyorum.

“Yalnız öldü. Bunu hak etmediydi,” diyor.

“Hak etmediydi,” diyorum.

Birkaç ev büyüklüğündeki sinema perdesinde olanları seyrediyorum. Seyirci değil, başrol oyuncusuyum ama oynamak istemiyorum; kaçmak istiyorum. Yöneldiğim kapıların önüne bekçi koymuşlar. Yolumu kesip, sarılıp üzüldüklerini ispat etmek için ağlıyorlar. Duygusuz ve ruhsuz seyirciyim.

“Üzülme kızım, hastaydı biliyorsun.”

“Allah rahmet eylesin.”

“Başın sağ olsun.”

“Olanla ölene çare bulunmaz.”

“Çok çekti.”

.....

Ölenlerin yakınlarına söylenen, uzayıp giden sözler bana da söyleniyor. Oysa ben yakını değilim. Sadece doğumuma neden olduğu için, yıllarca onunla yaşamak zorunda kaldım. Kırk yıllık ömrümde hiç sohbet etmedik, dertleşmedik, birbirimize güzel sözler söylemedik.

Bana söylenenlere karşılık söylenmesi gereken hazır kalıpları biliyorum, fakat kendimi ne kadar zorlarsam zorlayayım ağzımdan bir şey çıkmıyor. “Ölen öldü; sen paçanı kurtarmaya çalış” a denk gelen “Başın sağ olsun,” diyorlar. “Babam öldü, yeriniz genişledi; siz yaşayın” a denk gelen “Sağ olun”u dememi bekliyorlar. Babamın deyimi ile amcam gibi kiriyorum.

İçeri giren ilk gruptan birileri babamı salondan annemin odasına taşıdı. Soğuk yere yatırdılar. Aylardan Kasım. Sonbahar kışa hazırlıklarını yapmış. Olanları kaçıp gitmek isteğiyle seyrederim.

Ölü ve düğün evlerinde bilirkişilik yapanlardan biri sırtımdan dürterek, otoriter:

“Odaya gir, babanı öp; vedalaş,” diyor.

Bilirkişi “Vedalaş” dediği için değil, vedalaşmak istediğim için odaya giriyorum. Peşimden o da geliyor.

“Siz çıkın,” diyorum.

“Olmaz günah. Ölü ile yalnız kalınmaz,” diyor. Sertçe tekrar;

“Çıkın!” diyorum.

Babamla yalnızım. Şimdiye kadar onu hiç böyle görmedim. Öyle güzel uyuyor ki! Hayatta kimseye kötü söz söylememiş gibi masum. Sanki çocukluğunu görüyorum. Tombiş yanakların masum çocukluğunu.

Kırmızı yanakları solmuş, sinirli bakışlarını kapatmış. Onu masum yapan gözlerinin, dolayısıyla da sinirli bakışının kapanmış olması. Dokunmak istiyorum, dokunamıyorum. Soğukluğundan korktuğum için mi, ölü olduğu için mi bilemiyorum, ama defalarca elimi uzattığım halde dokunamıyorum.

Sakin, sessiz yatıyor. Sanki onca acıyı hiç yaşamamış, yüzü pürüzsüz, yanaklarındaki kırmızılığın yerleri belli. Boyu uzamış. Kısa bedeni belki de hiç bu kadar uzun olmamıştı. Çenesini bağlamışlar, dişsiz olduğu belli. Yoldan geçen birine seyyar yaptırdığı dişleri Antalya’da denize düştükten sonra “Yemek yemem engellenemez” dercesine damaklarıyla her şeyi yiyordu. Gözleri dingin, derin uykudaymış gibi kapalı. Ölü gözler ile ilgili duyduğumun gerçek olup olmadığını anlamak için elimi uzatıp gözbebeklerine dokunmak istiyorum.

Elimi uzatıyorum, teninin soğumuş olduğunun ürpertisini hissetmekten korktuğum için gözkapaklarına dokunmadan geri çekiyorum.

Eriyen kaslarından dolayı bir türlü düz durmayan, yan yatmış topuğundan devrilmiş, birbirine çarpık bakan ayaklarını merak ediyorum. Bedenini çarşafı sıkıca sarmışlar. Ayakları dışarıda, başparmakları birbirine bağlı ama çarpık. Ayaklarını düzeltiyorum, elimi çekince birbirlerine bakmak istercesine, parmak parmağa tutuşup yan duruyorlar. Karnının olduğu yerdeki genişlik, öylece duruyor. “Yemek yemeyi ne kadar severdin, artık yemeyeceksin,” diyorum. Son zamanlarda tutamadığı kafası yerde yatıyor, kısa boynu uzamış gibi. Bana kızınca, “Sokma boyunlu” dediğini hatırlıyorum. Boynumu onunkiyle ölçüyorum. “Asıl sokma boyunlu sensin,” diyorum. Çarşafın üzerinden kollarına dokunuyorum. Kısalığını, tutmayan kasları eklemlerinden çıkıp uzatmaya çalışmış ama uzatamamış. Elleri diz kapaklarının üzerinde kalmış. Oysa ölmeden önce boyu ve kolları daha kısaydı. Turgut Özal’ın iki elini birleştirerek selam vermeye çalıştığında zor kavuşan kolları gibiydi.

“Seninle olan tüm davalarım açık. Beni duymadığını bildiğim için seninle konuşmak istiyorum. Beni duymuyorsun, onun için de azarlamıyorsun. Kolların, ellerin, ağzın, belterek baktığın gözlerin yok artık. Hastalığının tek belirtisi uzayan kollarını son şekliyle götürüyorsun.

O kadar az ki sana dair iyi anılarım, anılarımız.

Çok mu zordu iyi olmak. Sen bizi, biz seni anlayamadık. Birlikte yaşantımızın her günü kavga ile geçti. Bütün kavgaları sen çıkardın. Sonra sonra üç kardeş bir araya gelip konuşmayı beceremez olduk. Kavgadan başkasını öğrenemedik. Sen hepimize, hepimiz sana düşman olduk. Zaman zaman babamız olman talihsizliğinin acısını azaltmak için sana hak vermeye çalıştım. Ne çok suçladın, ezdin bizi.

Öldün. Ölümünü çok istedik, çok bekledik. Bunu sen de biliyorsun. Öldün ve ben üzülüyorum. Neye üzüldüğümü bilmeden üzülüyorum. İştten gelişini heyecanla beklemek istediğim babamın olmamasına mı, konuşamamamıza mı? Bilmiyorum. Ama galiba seni kaybetmekten çok kendime üzülüyorum.

Nasıl da dingin yatıyorsun kuru betonun üzerinde, nasıl da sessizsin. Birazdan tanıdıklar doluşacak eve, kimi üzülmüş gibi yapacak, kimi gerek duymayacak. Kimi bizi teselli edecek.

Herkes senin nasıl biri olduğunu, çaresiz bir hastalığa tutulduğunu biliyordu, sen ise hastalığından dolayı beni suçladın. Ama seni sakat bırakan ben değildim, sana cop vuranlar bana da vurdu.

İçinde bitmeyen, gittikçe büyüyen öfkemi ve babamın sana kötü davrandığını bile bile bize kötü davranmanı anlamadım. Babama karşı çıktığın için istenmemişsin, bize ayınsını yaşattın. Ne yaptık biz sana, neden düşman belledin bizi... Anlatsaydın derdini, anlatsaydık derdimizi. Artık istesek de anlatamayacağız hiçbir şeyi.

Gittin işte. Konuşmadan, sevgini vermeden, eziyet ederek, eziyet içinde. O kadar zor muydu iyi davranmak, yıllarca aynı evde olup da konuşamamaktan, dertleşmemekten daha mı zordu? Çok şey istemedik ki, iyi ve şefkatli olmanın dışında...

Kızlar babasına benzeyen erkekleri sever derler. Ben senden azıcık bir şey hatırlatan erkeklerden kaçtım. Hatta hatta öyle şeyler yaptın ki, sayende sevgiden korktum. İyi erkeğin olmayacağına inandım. Mutlu musun?

Çok mu haksızlık yapıyorum? Belki biz de seni anlamadık. Nasıl da masum yatıyorsun. Yaşlanmış bebek gibisin. Yüzünün yaşına göre az olan kırışığı ve bıyığın olmasa, kel kafan ve kırmızı yanaklarınla, bebek gibisin. Hulusi

Kentmen'e benzetilmekten hoşlanırdın. Sen kendini Hulusi Kentmen'e, biz seni Erol Taş'a benzetirdik. Haklıymışsın, Hulusi Kentmen'e benziyorsun."

Dokunmak için tekrar elimi uzatıyorum, dokunamıyorum. Kafası üşümesin diye, yanında duran bez parçasını, çenesi bağlanmış kafasına örtüyorum.

Yaz, kış, gece gündüz kafası hep kapalı olurdu. Onu kel kafasıyla gören azdır. Yatarken terlik takar. Ayağa giyilenden değil, başına takılandan. Her akşam aynı cümleyi kurardı:

"Garı, benim terlik nerde?"

Bu kadar üzüleceğimi hiç düşünmemiştim. Üzülüyorum ama üzüntümün kısa zamanda geçeceğini hissediyor ve utanıyorum. Onu sevmiyordum, defalarca yüzüne de sevmediğimi söyledim. Fakat ona çok acıdım. Duymasını isteyerek kulağına fısıldıyorum: "Baba sana çok acıdım, çünkü çok acıydın. Bize çektiğinden daha çok çektin," diyorum.

Kapının vurulması, "Zeynep, Zeynep dışarı çık, kapıyı aç" demeleri duygularımı bölüyor. Babası öldüğünde, zorla teselli edilmeye çalışılan komşu kızının, "Bırakın beni, acımı yaşamak istiyorum!" diye bağırması aklıma geliyor.

Odadan çıkmak istemiyorum. Babamın yaşarken söylediği, sinirlendiği, dövdüğü her günün hesabını sormak, neler hissettiğimi anlatmak istiyorum. Babam hiçbir şey demeden, tepki göstermeden, yerinden kalkamadan dinleyecekti, ama şimdi de buna akrabalar ve komşular izin vermiyor.

Kapıdaki sesler çoğaldı: "Zeynep kızım kendine gel, ölüyle bir arada çok kalınmaz, günah. Sen de hastasın, çık dışarı. Ölenle olana fayda bulunmaz." Sadece son söyledikleri doğrudu. Aylarca, yıllarca babamın cesediyle bir arada kalsam da, içimdekileri döksem de, yaşadıklarımızı ve bu yatanın babam olduğu gerçeğini yok edemez veya değiştiremezdim.

Kapıyı açınca bekleyenler, kendimi kaybedip, babamın cesedine sarılıp, bağırarak ağlayarak, “Acımı yaşamak istiyorum!” dememi istiyorlardı. Hatta ve hatta, “Baba bizi bırakıp nereye gidiyorsun, bizi de götür, sensiz biz ne yaparız!” diyerek ağlamamı bekliyorlardı. Oysa benim gözümünden tek damla yaş ak mıyordu. Ağlamadığıma inanamayarak ve anlayamayarak herkes nefessiz, uzun, beklentiyle baktı. “Belki de ağlıyorum ama farkında değilim,” diyerek elimi gözlerime götürdüm ama gözlerim kuruydu. Islanmasını isteyerek sildim, ıslanmadı. Oysa ne kadar kolay ağlardım. Şimdi ağlamak çok zordu. Komedi filmlerinde bile çocuk yanık yanık, “Anne, anne, aneciğim!” dediği zaman hiç anne dememişim gibi ağlardım. Bazen, “Baba, baba, babacığım!” a da ağlardım. Acaba şok mu geçiriyordum? Hayır, çok sakindim. “Ne olur, bekleyenleri hayal kırıklığına uğratmayayım, ağlayayım” diye kendimi ikna etmeye çalıştım, olmadı.

Kapının zorlanmasıyla, misafirliğe gelenlere kapıyı açmış gibi sakince açtım. Hayal kırıklığına uğrayanlardan birlirkişi olan: “Şok geçiriyor, çenesini çekip yüzüne tokat atın,” dedi. Kalkan eli yüzüme iştahlı bir tokat indirecekken tuttum. “Sakın ha!” dedim sert ve tehdit ederek. “Sakın ha”nın sert çıktığını düşünerek “Ben iyiyim,” diye ekledim. Biri:

“Kızım Zeynep, biliyorsun baban çok hastaydı. O da, siz de kurtuldunuz. Allah sizden razı olsun ki, ölene kadar sahip çıktınız, elinizden geleni yaptınız. Böyle yaşasaydı daha mı iyiydi?” dedi. Başkası konuşmayı virgül konulan yerden aldı:

“Geçenlerde geldim, Hüsamettin Ağa’mı gördüm. Hali günlerce gözümün önünden gitmedi. Allah seni inandırсын o gece uyuyamadım. Bir daha gelip görmeye içim el vermedi.”

Birinin kaldığı yerden başkası alıyor, her biri babamın ölümü için beni ikna etmeye çalışıyordu.

Konuşulanların bazılarını duyuyor, bazılarını duymuyordum.

Bugün tanıdıkların, akrabaların as solistleri biziz. Mezara giderken bizi özel arabalarla götürecekler. Herkes bizi soracak. Annem ne yapıyor acaba? Ne yapacak, kurallara göre oynayacak... Ağlayacak, ayakta duramıyor gibi yapacak, koluna girilecek. Kısa süre sonra, o güne kadar yaşayamadığı özgürlüğü, rahatlığı yaşayacak. Bilmediği özgürlüğü ve rahatlığı bu yaştan sonra yaşayabilir mi acaba?

İlk defa evimizin önüne bu kadar araba geliyor. Babamın sevildiğinin delili olarak ayrıca belediyeden ve köy derneğinden iki tane otobüs gelecek. Babama ölüm takısı takılıyor. Belediyeden bir otobüs, kardeşinden yüz pide, müşterisinden yüz ayran...

Dedikoduları şimdilik duymuyorum, daha sonra duyacağım.

Gecekondumuzun her yanı insan dolu. Mutfakta amca kızları arılar gibi çalışıyor. Çaktırmadan kalabalığın içinden geçip gitsem. Sokaklarda yalnız başıma serserilik ederek gezsem. Düşüncelerim beynimi yorana kadar yürüsem yürüsem yürüsem...

Biri beni alıp götürse. Gelenler her saat çoğalıyor ve ağlamamı, kendimi yerlere atmamı bekleyerek gözümün içine bakıyorlar. Annem beklentilerine yanıt veriyor. Ben veremiyorum. Törenin uygulama silsilesini bozmak istiyorum, ama itiraz edecek gücüm yok. Ne derlerse onu yapıyorum. Hızlarından anladığım kadarıyla bugün toprağa verecekler. İlgilenenlere müteşekkirim. Köyümüzün ölü işlerine bir komite bakıyor. Ölü sorumluları, düğün sorumluları, felaket haberi sorumluları... diye köy derneği sorumluluklar paylaştırmış. Her şey şak şak oluyor. Mezarın satın alınması, mezarlığa gitmek için araba ayarlanması, ölüm ilamının çıkartılması, mezarlıktan gelince pide yenip ayran içilmesi...

Yardımlaşma iyi mi, değil mi anlayamıyorum. Gösterişe düşkün örf, adet ve ananelerimizin ağırlığı ruhumu daraltıyor. Cenazeden gelenler pide yiyip ayran içmek zorunda mı? Herkesin evi Ankara’da, evlerinde yesinler. Kaybın bıraktığı acının dozu hiç önemli değil, bunlar yapılacak. Hadi biz babamızdan kurtulduk ve acımız az diyelim, ya çocuğu ölenler, kayıplarını kurtuluş gibi görmeyenler ne olacak? Biri gelsin, çaktırmadan beni kaçırırsın. Ne mezarlığa gitmek, ne pide yemek istiyorum.

Ağabeyim takılıyor gözüme. Sabah ağlarken yeşillenen gözleri yine eski rengine dönmüş. Bir şeyleri organize ediyor havasında. İçeri girip çıkıyor. Arada bir, babası yeni öldüğü halde espri yapmadan duramıyor. Çok ayıp!

“Başın sağ olsun”a gelenlerden hiç olmazsa birkaçını ıskalamak umuduyla, kimsenin görmemesi için salonun köşesine sıkışıyorum. Ama ne mümkün! Çorumluların gözünden hiçbir şey kaçmıyor. O arada biri beni çağırıyor. Ev artık bizim değil, gelen gidenlerin. Evimde misafirlerin en misafiriyim. Her yer işgal altında. Kimse yer göstermezse kaide mi koyacak minder bile bulamıyorum. Çağıranın peşinden, daha bir gün önce benim olan odaya gidiyorum. Yabancılararak bakıyorum. Her yer kadın dolu. Hatta hatta imkanları olsa gardorabın üzerindeki boşluğa çıkıp oturacaklar. Bana sıkışmak istediğim köşede değil, kapıdan girenin hemen göreceği, rahatça sarılıp ağlatacakları yerde makam gösteriyorlar. Oturuyorum. Herkes bana bakıyor. Ben de herkese. Kısa bir bakışmadan sonra, üzgün durmaktan sıkılıyorlar. Biri yanındaki kadına:

“Sende bir değişiklik var,” diyor.

Kadın değişikliğinin fark edilmesinden memnun,

“Bil bakalım ne?” diye soruyor.

Diğeri bilemiyor, uzun süren tahminlerden sonra, kadın değişikliğini söylüyor:

“Göğüslerimi estetik yaptırdım.”

Başsağlığına gelen, biraz önce üzgün olmaya çalışanların hepsi birden koro çalışması yapar gibi:

“Nasıl?” diye soruyorlar.

Kadın heyecanla dinlendiğinden emin, heyecanı daha da artırmak için uzunca susuyor, sonra anlatmaya başlıyor.

“Göğüslerim çok büyüktü. Sırtım ağrıyordu, kamburum çıkıyordu. SSK’ya gittim. Gittiğim doktor göğüs estetiği yapıyormuş ve fotoğrafla belgelemek istiyormuş. ‘Yüzün çıkmayacak, sadece göğüslerinin eski ve yeni hali gözükecek; kabul edersen sana para almadan estetik yaparım’ dedi. Ben de kabul ettim,” diyor.

Kadınlar hep bir ağızdan “Bakalım” diyorlar. Bu talebi bekliyormuş gibi hemen bluzunu sıyrıyor. Memeleri oradaki-lerin üstüne doğru ‘geri geri’ diye iteklercesine ortaya çıkıyor.

Ben de dahil topluca bakıyoruz. Bana sormak yakışmazdı, babam yeni ölmüştü. Bakarken de o kadar meraklı bakıyordum yapmamalıydım.

“Aaa dışında, koltuğunun altında parça kalmış,” diyor biri.

Sanki tarihi eser restore edilmiş de, bir bölümü unutulmuş gibi. Kadın kalan bölümün fark edilmesinden hoşnutsuz,

“Orayı da yapacak. Ameliyat uzun sürdüğü için yarım bıraktı. Ama şimdi ağrılarım geçti. İstedğim giysileri giyiyorum ve kocam bakmaya doyamıyor,” diyor.

Sanki herkes kocaya takılmış gibi bir süre sustuktan sonra, “Eee haklı,” der gibi kafalarını oynatıyorlar.

Kadınlar toptan kahkaha atacakken içlerinden biri,

“Şşşşşt!” yapıyor.

Hepsi ölü evinde olduklarını, birazdan mezarlığa gidip Bakkal Hüsamet'tin'i toprağa vereceklerini, üzgün olmaları gerektiğini hatırlıyorlar.

Kapı açılıyor. Biri zor yürümem gerektiğini ima ederek koluma giriyor.

“Gidiyoruz,” diyor.

Annemle ikimizin görevi, acımızın sonsuz ve ağır olduğunu göstermek. Annem yardım edilmeden yürüyemiyor, onun için birinin koluna girmiş. Kazaklarının üstündeki kol teması ayağa kaldırmaya yetiyor. Sanki gül gibi gencecik kocasını kaybetti. Benim de acımı kanıtlamamı isteyerek biri koluma giriyor, kolundan çıkıyorum. Hava soğuk, her zamanki gibi çok üşüyorum. Bulduğum kalın giysileri giyiyor, hatta elime eldiven takıyorum. Assolist olmanın iyi yanları da var. Araba ayarlanmış. Yoksa bu soğukta mezarlığa gitmek çok zor. Meraklı ve üzgün olduğumu göstermemi isteyen bakışlardan rahatsız oluyorum. Bir şeyler söyleme ihtiyacı hissediyorum. Sanki o kalabalıkta annem kayıp olacakmış gibi:

“Annem nerede?” diyorum. Benim her dediğimi yapmaya hazır olanlar, annemi arıyorlar. Başka bir arabaya binerken buluyorlar. Muhtemelen, “Zeynep çok kötü, seni merak ediyor,” diyorlar. Annem birinci mağdur ve fedakâr olarak:

“Buradayım Zeynep, merak etme kızım,” diyor. Başka zaman olsa “Ne merak edecem, çocuk musun?” diye gıcıklık yapardım ama bugün akıllı olmak zorundayım. “Tamam,” diyorum.

Babamı toprağa vermek için giden arabaların önünde son günlerde çekilen acılı fotoğrafı asılı. Yutkunurken zorlanıyor gibi. Cam tarafında oturuyor, dışarı bakıyorum.

Arabadakiler, konu ile ilgili sohbet etmek istiyorlar ama konuya nerden gireceklerini bilemiyorlar. Birisi:

“Çok acı çekti baban, üzülsün tabii ama kurtulduğunu düşün,” diyor.

Yol boyunca yanımızdan geçen arabalardan, “ Biri ölmüş, acaba genç miydi?” diye soran bakışları görüyorum ama merak edenleri durdurup aydınlatamıyorum. “Ölsün istediğimiz babam öldü, genç de değildi” bakışını yolluyorum.

Konvoy halinde ilerliyoruz. En öndeki araba cenaze arabası olmasa, mezarlığa değil de, düğüne ya da pikniğe gidiyoruz sanırlar.

Ankara’nın göbeğinden doğudan batıya doğru geçiyoruz. Biz yaşamımızda önemli bir sayfayı kapatırken herkes doğal yaşantısını sürdürüyor. Başkaları yaşamlarının önemli sayfasını kapatırken, bizim doğal yaşantımızı sürdürdüğümüz gibi. Bugün sıra bizde!

Karşıyaka Mezarlığı, Ankara’nın en yeşil yerlerinden. Mezarlığı yılların fosilleriyle beslenen toprak, yıkanan ölülerin nemi, geçmişlerini arkalarında bırakanların tarihleri doldurmuş. Güllerin, yeşilliklerin, nemlerin içine girip yatmak, dinlenmek ve mezar taşıyla üstümü örtmek istiyorum. İstediğim ölüm değil. Sorumluluklardan, yaşamın yapmamı istediklerinden kurtulmak. Ankara’nın kıraçlığından sonra cenete gelmiş gibiyim. Ama ben değil, babam yatacak orada.

Kapıdan girdiğimiz anda sucular, dua okuyucular, dilenciler para istiyor. Yakınlarını yitirenlerin duyguları, canlarını taze taze acıtırken, acının mürüvvetini görmek, acıyı kullanmak istiyorlar.

İçlerinde babamın da olduğu ölümler sessizce dua okunmak, son kez yıkanmak için sıralarını bekliyor. Hepsi de yaşayıp bitirdikleri ömürlerinin sonunu metanetle, ağır başlılıkla ve uysalca kabullenmişler. Babamı yollamaya gelenler

kalabalık. Akrabalar, eski, yeni müşteriler, eski-yeni komşular herkes orada. Gözüm Candost’a takılıyor. Candost adında tanıdığım tek kişi o. Türküleri seven, söyleyen aileden geldikleri için adını türkülerden koymuşlar. Gelenler kalabalık ama üzülenler iki kişi. Halam ve Candost. Halamı anlıyorum. Candost’u, hain bir evlat olarak anlayamıyorum.

Candost’un sesi de adı güzel. Komşumuzun oğlu. Babam, çocukluğunun tanığı ve anılarıydı. Anılarını ve tanığını yaşatmak istercesine babama sahip çıkıyor, seviyordu. Her gün mutlaka evimize uğruyor, onu tekerlekli sandalyesine oturtuyor, yanlarını yastıkla besliyordu. Nereye gidiyorsa söylüyor. “Gelirken tekrar uğrarım Hüsamettin Amca, bir isteğin var mı?” diye soruyordu. Babama saz çalıp, güzel sesiyle türkü söylüyordu. Tekerlekli sandalyesi ile mahalleyi gezdiriyordu. Candost köşede üzgün ağlıyor. Şaşarak bakıyorum. “Başın sağ olsun” diyor, baş sağlığını onun alması gerektiğini düşünerek “Senin başın sağ olsun,” diyorum. Anlamsız gelen bu cümleyi o gün sık sık kullanıyorum. Kucaklaşıyoruz. Tekrar bulduğu köşeye çekiliyor, ağlamasına kaldığı yerden devam ediyor.

Annemi arıyorum. Gençliğinde, benim için annem dünya güzellik yarışması birincisiydi. İnce ve uzundu, babam gibi değildi. Saçlarını tararken onu seyrederdim, kalın urgan gibi saçları vardı. Islak ıslak tarardı, sonra sıkıca örüp yazmasının altına bağlardı. Belği yazmasının altından görünürdü. Önümden yürürken belğine asılıp gitmek isterdim. Asılamazdım. Hep ağlardı. O kadar gözyaşını nereden bulur, anlamazdım. Belki de suda çok çimdiği için o kadar ağlayabiliyor diye düşünürdüm. Büyüyünce ben de onun kadar güzel olmak isterdim. Ama onun gibi olmak istemezdim. Annem sürekli “Ananın keteni kızına” derdi. Onun ketenini almak istemedim.

Küçülmüş annemi halamın kolunda uzaktan görüyorum. Üzgün.

Kalabalıktan babamın yattığı musalla taşlı odaya iteklenerek götürülüyorum. Burnuma nemli gül kokusu, kulağıma halamın ağlama sesleri geliyor.

Son kez yıkamışlar, musalla taşının üzerinde banyonun rehavetiyle yatıyor. Taş soğuk ama babam hissetmiyor. Onun için soğuktan daha önemli olan yatarak yıkanmak. Hastalığı süresince evimizde musalla taşı olsaydı, babamı yıkamak kolay olurdu. Sandalyelerden düşmez, kafasını sağa sola çarpamazdı. Artık hiç suya da çimmeyecek.

Pamuklarla kulakları tıkanmış, çenesi, çok konuştu artık konuşmasın diye bağlanmış, kefene sarılmış, gül kokan babama kapıdan bakıyorum. “Hakkını helal et” demem, dokunmam isteniyor. Tören işkence gibi uzadıkça uzuyor. Bilirkişilerden biri “Babanı öpmen lazım, toprağa girince bir daha çıkmaz, pişman olursun,” diye ısrar edip yanına gitmem için yol açmaya çalışıyor ama gidemiyoruz.

Cenaze namazının kılınmaya başlaması kurtarıyor. Kadınların namaza durması günah, onlar eksik etek. İlk defa bu eksik etekliği onaylıyorum. Erkekler acele namazlarını kılıyorlar. Sıradakileri bekletmemek gerekiyor.

Yaşam basitti. Tesellileri açtı. Kayıp görmek için mezarlığa, haline şükretmek için hastaneye, dertlenmek için mahpushane kapısının önüne gitmek yeterliydi.

Camideki törenden sonra arabalara binip babam için alınan mezara üşüyerek geldik. Soğuk daha da soğuktu. Dağ taş gözümüzün görebildiği alanlar mezarlarla doluydu. Her taraf çamurdu. Babamı gömmeye gelenler üzgündüler ama çamura da basmamayı beceriyorlardı. Üzgün olsalar da ayak-kabıları temiz olmalıydı.

Zeynep'ten olma Hüsamet'in adı okunuyor. G m lmeden önce adı son kez söyleniyor. Bir saat sonra toprak altında kalacak.

Erkekler namaza durmuş, kadınlar ayrı köşede ellerini açmışlar ağızlarını kıpırdatıyorlar. Çoğu dua okumayı bilmiyor. Ama biliyormuş gibi yapıyor. Dua okurken ağızlarını kıpırdatmalarındaki gösterişe bakıyorum.

Mezarın başında ölenin yakınları duracaktı. Bu bizim hakkımızdı. Hakkımız unutulmayacak anlar bırakmalıydı. Bu kadar tören arasında en acı ve gerçekçi olanı da buydu. Ölenin yakınları mezara sevdiklerinin indirildi ini, toprakla  rt ld  n , ya da iyice toprak altında kalsın der gibi üzerine kendileri de toprak atarak g m ld  n  görmek zorundaydılar. G rmeliler ki geri gelmeyece ine emin olsunlar.

Mezara erkekler indirdi. Tabuttan  ıkarılan babam beyazlar içinde. Dedi i gibi, "sadece kefenini" aldı yanına. Mutlak eşitlik ölümde mi gizliydi acaba? Sadece kefen, başka bir şeyin ne anlamı, ne de hükmü vardı. Belki mezar taşının gösterişi ve kalitesinden toprak üstünde yaşarken oluşan farklılıklar anlatılıyordu ama o da yer üstünden görülüyordu.  leni değil, geride kalanları ilgilendiriyordu.

Cebi bile olmayan kefeni, giderken zengin, fakir, iyi, kötü, hırsız, katil, fedakâr, bencil... herkes aynı şekilde ve modelde giyyordu.

Ne olursa olsun bir insanın o buz gibi toprağa konması, üstünün toprakla örtülmesi ve bırakılıp gidilmesi acımasızlıktı.

Sonbaharda do muştum. Harmandan kalkma mevsimi. Belki de babamın  ld    7 Kasım günü dünyaya geldim, kim bilebilir ki!

Sıra sıra çukurlar kazılmış. Saklansan kimse bulamaz. Etrafına ucuz yollu betonlar yapılmış. Mezarlar hazır ve na-

zır oraya gelecekleri bekliyor. Mezar taşlarının arasında yer yer kalabalıklar var. Babamın mezarının hemen yanına babama arkadaş geliyor. Şimdi onlar çok acılı, onun için “Gardaş, memleket nere?” diyemiyor hiç kimse. Onların acılarından gözlerimi alamıyorum. Derin bir kuyuya çöp döküyorlarmış gibi beyaz kefene sarılı yakınlarını çığlıkları arasında getirip atıyorlar. Kadının acısından akrabalık bağıını çıkarmaya çalışıyorum. “Yavaş, ne olur yavaş” diyor, kuyuya yakınına atana. Babamın mezarının başında dua okuyan imamın gözü orada. İmam işini hızlı yapmak istiyor, yandaki müşterileri başka bir imamın kapacağından korkuyor. Acılıların geldiği mezarlığa, acılardan kâr edecek sektörü oturtmuşlar. Dua okuyup para isteyenler, su döküp para isteyenler, inananları zayıf anlarında yakalayıp vuruyorlar. Hiç kimse bu kadar acının içinde “Bu ölü soygunculuğu” demiyor. Minnetle, ölenin iyiliği için, başı suyu hürmetine, ahirette gideceği bölüme beklerken cennete gitmesi için herkes elinden gelen torpili yapmak istiyor. İçimden imamla kavga etmek istiyorum ama ayıp. “Oynatma lan kaşını gözünü!” dememek için kendimi zor tutuyorum. Mezarlıktaki çocuklara müşteri kapmaları için işmar ediyor. Akşama kadar ölecekler öldükten, mezara konduktan sonra toplanıp hasılatı hesap edip, çocukların ellerinden alıyordur kesin. Çocukları Allah’la mı yoksa taczile mi korkuttuğunu pek çıkaramadım.

Yaşamımdan büyük bir parçayı çukura indirip toprakla örttükten sonra gideceğimizi, babamın artık evimize hiç gelmeyeceğini, “Acıktım!” diye kavga etmeyeceğini, sesini duyamayacağımızı anladım.

Mezarın içine atlayıp, gömücülere; “Çıkarın, yapmayın, ne olur!” babama da, “Bize de sevgi ver, seni eve götürelim,” demek istedim. “Babam babam” diye ağlamaya başladım. Bu sözü babama hiç söylemedim, bir daha da söylemeyeceğimi biliyordum. Teselli edilmek istemiyordum. Yanımda arkada-

şım vardı. Elini omzuma atmış, hiçbir şey söylemeden beni anlıyormuş gibi duruyordu.

Mezarın üzeri tümsekli kapatıldı. Sanki babamın göbeğinden dolayı düzleştirilemiyormuş gibiydi. Mezar tümsekli ama küçük kaldı.

Ölülerin arasında kaybolup gitmemesi için başına numara koydular. Her şey bir numaraydı zaten.

Gömme işlerinin tamamlanmasından sonra eve dönünce, başsağlığına gelenlere pide ve ayran dağıtılması konusu bir an evimizin ölü evi olduğunu unutturuyor. Pideye, ayran, gelenlere, konuşulanlara o kadar uzağım ki, sanki evimizin gizli bir bölmesi var da ben onu arıyorum. Çocukken misafir gelince yaptığımı yapmak, somyanın altına, sobanın yanında duran kocaman minderi usulca çekip üzerine sessizce yatmak istiyorum.

Yunus Almanya'da parasız. Beş yıldır gelmiyor. Parasızlıktan dolayı gelememesi Almanya'yı uzak, hayırsız, içindeki Yunus'u da yalnız yapıyor. Tanıdığımız, bildiğimiz, çok yaşadığımız ama hiç sevmediğimiz duygu ayrılık. Konuşmadan, birbirimizi görmeden, onun nerede nasıl yaşadığını bilmeden geçen günler önce zor, sonra birbirinin tekrarı, sonra da özlemle doluyor. Seyrek duyduğumuz sesiyle ayda yilda yaşantımıza dalıyor, kendisini hatırlatıyor, sonra tekrar kayboluyor. Sözcüklerimizi genellikle ankesörlü telefonun, "dıt dıt" ları parçalıyor. Ahizeyi yerine koyunca parçalanan sözcükleri birleştirmeye çalışıyoruz.

Elimizde, bizim insanlara benzemeyenlerle çektiirdiği iki fotoğrafı var. Birinde, evim dediği karavanın içinde oturan, sakallı, küpeli bir grubun önünde ayakta duran, tüm gözlerin baktığı, sarı saçlı bir çocuk, diğesinde, Türkiye'de mevsimler yazı gösterirken o üstünde kalın bir kazakla dalın başında özgülüğe uzanmak istercesine kirazlara elini uzatmış, dokunmaya çalışıyor. Gülüşü dudaklarında yarım, buruk, sitemli. Ya da biz öyle düşünüyoruz. Annem özlediğinde Yunus'u canlandıracak, daldan indirecek, arkadaşlarını konuşturacakmış gibi uzunca bu iki fotoğrafa, bakıyor sonra da, "Allahın hikmetine bak, soğukta hiç kiraz olur mu?" diyor.

Birbirimizin yaşantısında olmasak da, yıllar çoğalabildiği kadar çoğalsa da, babamız bize iyi davranmasa da ölümünü haber vermek zorundayız. Bize tembihlediği gibi telefona çıkana, ezberlediğimiz, “Yunus’un annesi veya ablası” sözünü bilmediğimiz dilde söylüyoruz. Telefona çıkan çağırıyor. Türkiye’de yaşadıklarından kurtulmak isteğiyle gittiği uzaklarda, yanında götürdüğü yaşadıklarını ne yaptı, bilmiyoruz. Bildiğimiz parasızlığı ve Almanya’da tanıştığı arkadaşlarıyla karavanlarda komün hayatı yaşadığı. Telefona çıkana “Babası öldü, uygun şekilde anlatın” demeyi bilmediğimiz için yardım isteyemiyoruz. Dün telefonlaştık. Bugün tekrar aradığımız için babamın ölüm haberi geldiğini anlıyor.

Haberi hemen vermek istemiyoruz. Alıştırmaya çalışarak nasıl olduğunu soruyoruz. “Babam nasıl?” diyor. Öldüğünü ve gömdüğümüzü söylüyoruz. Uzaktan sitemli ağlama sesi geliyor. “Gelmene gerek yok. Zaten yaşamıyordu. Kurtuldu,” diyoruz. “Geleceğim. Neden toprağa vermeden haber vermediniz?” diye sitem ediyor. Uzaktaki Yunus’un duyarlılığını hesap edemiyoruz. Üzmemek ve masraf yapmasını engellemek için haber vermediğimizi söylüyoruz.

Arkadaşları yol parasını denkleştiriyor, ertesi gün Türkiye’ye geliyor.

Beş yıl sonra göreceğiz. Ayrılık, kırgınlıklarımızı özleme dönüştürdü.

“Havaalanına gelmenize gerek yok, ben gelirim,” diyor.

Ağabeyimle ikimiz gidiyoruz. Heyecanlı bekliyoruz. Sürpriz yapacağız. Uçağı tehirli ve aktarmalı geliyor. Tehir ve aktarma sözcükleri uçakların.

Beklerken çay içelim istiyoruz. İki fincan çaya iki kilo çay hesabına denk ödeme geliyor. Ağabeyim fincanları toplayıp götürüyor. Servis yapanlara:

“Bakın sağlam teslim ediyorum, Kırılır eder benden mal beyanında bulunmamı istersiniz, sonra ödeyemem,” diyerek defalarca tembih ediyor. Bulduğu şekerleri de cebine koyuyor.

“Yapma ayıp, buralarda fiyatlar böyle,” diyorum.

“Bir şey yapmıyorum ki bacım. Fincanlara sahip çıkıp, giderimi karşılamaya çalışıyorum,” diyor. Gülüyoruz.

Uzaktan uzun saçlı, Kızılderili’ye benzeyen Yunus’u görüyoruz. Şaşkın geriden el sallıyoruz. Başka biri olmuş.

Yanımıza geldiğinde sarılıyor, bakışıyoruz, tekrar sarılıyor.

“Eve gitmeden berbere uğrar, saçımı kestiririm diyordum. Ama uçak tehirlî geldi,” diyor.

“Boş ver,” diyoruz.

Eve girdiğimizde akrabaları ve annemi sabırsız bekler buluyoruz. Annemle uzun uzun sarılıyorlar. Birbirlerine bakıp tekrar sarılıyorlar. Duyguları karışık. Düzene girmiyor. Annem Yunus’un uzun saçını okşuyor. “Kestirme saçını” diyor. Yunus,

“Keşke gömmeden haber verseydiniz,” diyor.

“Ne olacaktı ki. Üzölme, zaten dokuz yıldır yaşamıyordu. Kurtuldu,” diyor annem. “Biz de kurtulduk,” demek istiyorum ama kurtulduğumuz belliyken demek ayıp.

Sabah kahvaltı yaptıktan sonra Yunus çardağın altına oturuyor. Ben de sofrayı topladıktan sonra bezi, kuşların kırıntıları yediği bahçeye çırpıyorum. Yoldan geçen komşumuz başsağlığı dilerken Yunus’u soruyor. Gözümle işaret ediyorum.

“Garısı mı geldi?” diyor.

“Yok, Yunus geldi,” diyorum.

Şaşkın, Yunus’a yakından bakmak için geliyor. Aynı şaşkınlıkla hiçbir şey demeden gidiyor.

“Böyle olmayacak, gelen giden çok, Ben saçımı kestireyim,” diyor.

Eski Yunus oluyor.

Ertesi gün babamın mezarına gidiyoruz. Annem baklava alıyor. Mezarlığı ziyaret edenlere dağıtacak. Çiçek alıp mezarın üzerine dikeyoruz. Toprağı suluyoruz. Ölenlerin arasındakaybolmasın diyerek başında çakılı olan numarasını tekrar kaydediyoruz. En kısa zamanda taşını yaptıracamız. Herkesinki gibi onunki de mermerden olacak.

Dua okuyor, baklavayı mezarlıkların çevresindekilere, babamın yüzü suyu hürmetine dağıtıyoruz.

Yakınlarını gömenlerin ağıtlarından acılarından ölenin kimliğini çıkarmaya çalışıyoruz. Rüzgâr bizi üşütmek isteyeerek esiyor. Babamın mezarından uzaklaşıyoruz. Annem mezarın başında duruyor, ağlıyor. Kendine ağladığını bilerek sabırla bekliyor, sonra birkaç kez:

“Anne hadi,” diyoruz. Oralı olmuyor.

Yanına gidiyorum:

“Kalkıp peşimizden gelirse görürsün,” diyorum.

Uzun etekleri bacaklarına dolanarak, “Vih, essahtan gelir mi kız?” diyerek bize doğru koşuyor. Gülüşüyor.

Uzun süren otobüs bekleme ve değıştirme yolculuğundan sonra akşama doğru eve geliyoruz.

Aradaki yılları kapatmak için başladığımız kırıgın, üzüntülü, öfkeli, sohbetler anılara götürüyor. O zaman daha anıların yıllarca süreceğini, öfkemizi hafifletmek için kırık dö-kük ve az olan iyileri büyüteceğimizi, özleyeceğimizi ve üzüleceğimizi bilmiyoruz.

Yunus sesi titreyerek:

“Sen içerdeydin, bir gün okuldan geldim, annem evde yok. Babama soruyorum, cevap vermiyor, kötü bir şey olduğunu anladım. Aramaya başladım. Kıştı, hava çok soğuktu. Bahçeye bakmak için indiğimde, kömürlüğün önünden geçerken soğuktan nefes almakta zorlanan ciğerlerin sesini duydum. ‘Anne, anne!’ dedim. Ses çıkmadı. Annemin orada ol-

duğunu anladım. Babama anahtarı sordum, yerini söylemedi. Aradım buldum. Annemi dövmüş, yalınayak kömürlüğe atmıştı. Annem nefes alamıyor, sinir krizi geçiriyordu,” diyor.

Yeniden öfkeye bürünüyoruz.

Gelen giden azalmıyor, çoğalıyor. Mutfağın penceresinden gelen grubu görüyorum. İçeri giriyorum; annem babamı unutmuş, oğlu gelmiş mutlu gülüyor.

“Ağlamaya başla, Çorumlular geliyor,” diyorum.

“Şebekleşme,” diyor. Gülmesini toparlamaya çalışıyor.

“Gelenler gidene kadar salona gelme,” diyor.

Bizi kınayıp arkamızdan konuşmasınlar diye salona gelmiyorum. Annem üzülme pozisyonu alıyor.

BABAM YALNIZ ÖLDÜ

Pamuk Yıldız

“Havalandırma saatini kaçırarak gibiyim. Kapıyı açıp gidebilecekken gidemiyorum. Evde babamın sesini duymak istemiyorum. Gitmek istiyorum. Gideceğim hiçbir yer yok. Kimsem yok. Dilim yok. Yeryüzünde sadece ben mi varım, yoksa sadece ben mi yokum bilmiyorum.”

Küçük, komik bir kızdır Zeynep, 1980’de işkencelerden geçirilip Mamak Cezaevi’ne kapatıldığında. Şimdi aradan yaklaşık yedi yıl geçmiştir, dışarıdadır.

“Dışarı”da hiçbir şey onun bıraktığı gibi değildir. Annesi, babası, kardeşleri, mahallesi Tuzluçayır, arkadaşları... Yalnızlık çeker, korkar, hastadır bir yandan da. Onun hayatı anlamaya, hayata tutunmaya çalışmasının, babasıyla hesaplaşamamasının hikâyesidir “Babam Yalnız Öldü”. En çok da hatırladıklarının, hiç unutmadıklarının.

ISBN: 978-6056189586

ayizi
kitap